

Een nieuwbouwwijk uit de Gouden Eeuw

Archeologisch onderzoek aan de Molenweg binnen de Vest van Enkhuizen

Een nieuwbouwwijk uit de Gouden Eeuw

Archeologisch onderzoek aan de Molenweg binnen de Vest van Enkhuizen

D.M. Duijn

Colofon

West-Friese Archeologische Rapporten 33

Titel:	Een nieuwbouwwijk uit de Gouden Eeuw. Archeologisch onderzoek aan de Molenweg binnen de Vest van Enkhuizen.
OM-nummer:	41043
Projectnummer:	317
Opdrachtgever:	Ruitenbergh en Oud Projectontwikkeling BV
Coördinaten:	147.833/524.014 147.876/524.024 147.895/523.985 147.842/523.970
Auteur:	D.M. Duijn (archeoloog, Archeologie West-Friesland) Metaal: C.P. Schrickx (senior-archeoloog, Archeologie West-Friesland)
Redactie:	M.H. Bartels (senior-archeoloog, Archeologie West-Friesland) C.P. Schrickx
Veldwerk:	C.P. Schrickx (archeoloog, Archeologie West-Friesland) D.M. Duijn (archeoloog, Archeologie West-Friesland) Y. Meijer (archeoloog, Archeologie West-Friesland) C. Aay (veldtechnicus, Archeologie West-Friesland) A. Weel (Archeologie West-Friesland) J. Melis (stagiaire Universiteit van Leiden) T. van Meurs (vrijwillig medewerker Archeologie West-Friesland)
Determinatie keramiek:	D.M. Duijn
Determinatie metaal:	C.P. Schrickx
Determinatie leer:	A. Vissie-Hoogland en E. Winters-Ran (vrijwillig medewerkers Archeologie West-Friesland)
Digitalisering tekeningen:	D.M. Duijn
Fasering tekeningen:	D.M. Duijn
Fotografie objecten:	D.M. Duijn
Ontwerp en lay-out:	D.M. Duijn

© Archeologie West-Friesland 2011

Niets van deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, film, fotokopie, digitaal of geautomatiseerd systeem zonder voorafgaande toestemming van de copyrighthouders en de auteurs.

De uitgever heeft de inhoud met de grootst mogelijke zorgvuldigheid samengesteld. Ondanks deze zorgvuldigheid kunnen gegevens zijn veranderd of onjuist zijn weergegeven.

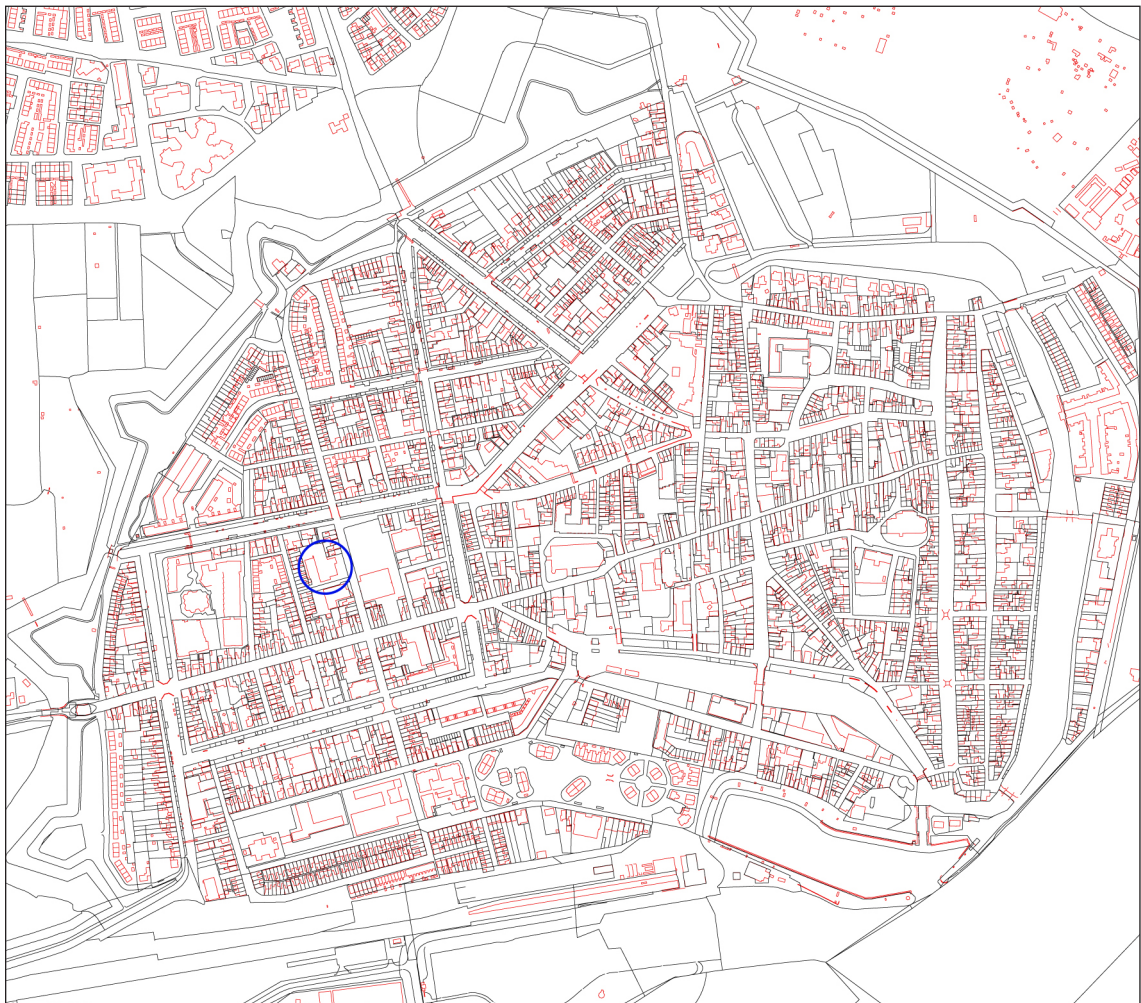
Inhoudsopgave

1. Inleiding	7	
2. De onderzoekslocatie	9	
2.1 Geologie en landschap	9	
2.2 Historische achtergrond	10	
3. Doel en methode van het onderzoek	17	
3.1 Onderzoeksopdracht	17	
3.2 Methode	17	
4. Resultaten	21	
4.1 Fase 0: natuurlijke bodem	21	
4.2 Fase 1: ophoging aan het einde van de 16 ^{de} eeuw	21	
4.3 Fase 2: bewoning uit de 17 ^{de} tot en met 19 ^{de} eeuw	27	
4.3.1 Beerkuil S28	27	
4.3.2 Molenweg 1	28	
4.3.3 Molenweg 2	33	
4.3.4 Molenweg 3	37	
4.3.5 Korte Westerstraat 1	44	
4.4 Fase 3: afbraak en later gebruik	48	
5. Vondstcomplexen	54	
5.1 Ophogingslaag van stadsafval (1580-1591)	54	
5.2 Beerkuil S28 (1600-1620)	82	
5.3 Tonput S52 (1650-1700)	91	
5.4 Tonput S25 (1675-1725)	95	
6. Beantwoording onderzoeksvragen	115	
7. Synthese	120	
8. Literatuur	122	
Kaartbijlagen		
Bijlage 1	Fase 1	125
Bijlage 2	Fase 2a	127
Bijlage 3	Fase 2b	129
Bijlage 4	Fase 3	131
Bijlage 5	Profielen werkput 1 en 2	133
Bijlage 6	Profielen werkput 3	135
Bijlagen determinatielijsten		
Bijlage 7	Keramiek	137
Bijlage 8	Bouwkeramiek	158

Bijlage 9	Glas	160
Bijlage 10	Metaal	161
Bijlage 11	Hout	166
Bijlage 12	Leer	167
Bijlage 13	Overige	168
Bijlage 14	Determinatielijsten grondmonsters	169
Bijlage 15	Resultaten dendrochronologisch onderzoek	173

1. Inleiding

Van 7 tot en met 20 juli 2010 is een archeologische opgraving uitgevoerd op de hoek van de Molenweg en Postweg in Enkhuizen (afb. 1). Opdrachtgever voor het onderzoek was Ruitenberg en Oud Projectontwikkeling BV. Het onderzoek is verricht door Archeologie West-Friesland. De projectleiding was in handen van senior KNA-archeoloog drs. M.H. Bartels. Het veldteam bestond uit KNA-archeoloog drs. C.P. Schrickx, KNA-archeoloog drs. Y. Meijer, archeoloog D.M. Duijn, veldtechnicus C. Aay en medewerker A. Weel. Zij werden geassisteerd door J. Melis (studente archeologie Universiteit van Leiden) en T. van Meurs (vrijwillig medewerker Archeologie West-Friesland). De uitwerking van het onderzoek is gedaan door D.M. Duijn, met medewerking van vrijwillig medewerkers van Archeologie West-Friesland.

Afb. 1 Het plangebied (blauwe cirkel) op de huidige kadasterkaart van de binnenstad van Enkhuizen. Schaal 1:10.000.

De aanleiding voor het onderzoek vormde de sloop van het voormalige postkantoor aan de Molenweg en de nieuwbouw op deze locatie in de vorm van het gezondheidscentrum 'Diligence'. Uit mei 2009 dateert een Archeologisch Bureauonderzoek (ABO) van Hollandia Archeologen, waarin de historische ontwikkeling van het plangebied aan de hand van historisch kaartmateriaal is uiteengezet. Omdat ten tijde van het schrijven van dit bureauonderzoek nog geen definitieve bouwplannen bestonden, is in januari 2011 een Aanvullend Archeologisch

Bureauonderzoek (AABO) gemaakt door Archeologie West-Friesland. Hierin is aanvullende historische en cartografische informatie voor het plangebied opgenomen en is een archeologisch verwachtingsmodel geformuleerd, dat inzicht geeft in de waarschijnlijke aard en ligging van archeologische sporen binnen het plangebied. Tenslotte is in het AABO een advies voor verdere archeologische stappen gegeven, waarbij een onderscheid is gemaakt in drie zones binnen het plangebied. De bestaande parkeerplaats ten westen van het voormalige postkantoor bleef binnen het nieuwbouwplan in gebruik als parkeerplaats. Hier vonden geen bodemroerende activiteiten plaats en een archeologisch onderzoek was daarom niet nodig. Op de locatie van het voormalige postkantoor was het bodemarchief tot een diepte van ca. 1 meter onder maaiveld verdwenen door de aanwezigheid van een diepe kruipruimte. Hieronder was bovendien een zeer zware fundering van betonpalen aanwezig. De kans op gave archeologische sporen in de bodem op de locatie van het postkantoor was hierdoor klein. Voor deze zone is daarom geadviseerd tot een archeologische sloopbegeleiding. De derde zone omvatte de stoep en parkeerplaats ten oosten van het voormalige postkantoor, direct langs de Molenweg. Voor deze locatie is geadviseerd tot een Definitief Onderzoek (DO), oftewel het veiligstellen van de archeologische sporen en vondsten door middel van een opgraving.

Voor de uitvoer van dit DO is door Archeologie West-Friesland een Programma van Eisen (PvE) opgesteld, dat officieel is vastgesteld op 1 juli 2010. In het PvE zijn de locaties van de werkputten vastgesteld, evenals de eisen waaraan het DO en de rapportage daarvan moeten voldoen. Tevens zijn vraagstellingen geformuleerd waarop het DO antwoord dient te geven. In dit standaardrapport worden de resultaten van het Definitief Onderzoek (OM-nr 41043, project 317) weergegeven. De rapportage bestaat uit twee delen. In het eerste deel worden de fysisch-geografische achtergrond en de historische gegevens met betrekking tot het plangebied en de directe omgeving uiteengezet. Hierbij zijn zoveel mogelijk beschikbare primaire en secundaire historische bronnen gebruikt. In het tweede deel worden de aangetroffen sporen en het verzamelde vondstmateriaal geanalyseerd. Als bijlagen zijn kaarten waarop alle sporen staan weergegeven toegevoegd. De rapportage volgt de eisen die daaraan worden gesteld in de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 3.2, en het Kwaliteitshandboek Archeologie Hoorn, versie 2009.

2. De onderzoekslocatie

2.1 Geologie en landschap

Aan het einde van de laatste ijstijd lag Enkhuisen in een schaars begroeid landschap, waar in de loop van die ijstijd zand was afgezet. Geologisch gezien behoort deze zandafzetting tot de Formatie van Twente (Laagpakket van Wierden: dekzand).¹ De top van deze pleistocene afzetting bevindt zich tussen de 14 en 10 m –NAP. Na afloop van de ijstijd steeg de temperatuur en smolten de landijsmassa's waardoor de zeespiegel steeg. Hierdoor steeg ook de grondwaterspiegel en vormde zich veen (het Basisveen) op het dekzand. Dit Basisveen werd uiteindelijk afgedekt door wad- en kwelderafzettingen.

Tot circa 3800 voor Chr. was West-Friesland vrij toegankelijk voor de zee. De toenmalige kust bestond voornamelijk uit zandige wadplaten waartussen een groot aantal west-oost georiënteerde geulen lag. Meer landinwaarts gingen de zandige platen over in lagunes waarin klei werd afgezet. Een groot deel van West-Friesland lag in dit lagunaire gebied.² De sedimenten die in deze periode zijn afgezet, worden gerekend tot de oudste afzettingen van de Beemster Afzettingen (voorheen Calais II en III, tegenwoordig: Laagpakket van Wormer).

Rond 3800 voor Chr. ontstonden aan de kust van Noord-Holland op de zandige wadplaten strandwallen die de kust langzaam afsloten. De zee kon vanaf deze periode alleen nog via enkele zeegaten in het achterland doordringen. Via het zeegat van Bergen drongen getijdengeulen West-Friesland binnen. Buiten de invloedsfeer van deze geulen vond geen sedimentatie plaats en vormde zich veen. Binnen de invloedsfeer van deze getijdengeulen vond afzetting van zand en klei plaats. Het grovere, zandigere materiaal sedimenteerde in en direct naast de geul. Het lichtere en kleiiger materiaal werd bij overstromingen verder van de geul afgezet.

Tussen 3800 en 1400 voor Chr. verlegden de getijdengeulen enkele malen hun loop, waardoor de ondergrond van West-Friesland een zeer ingewikkelde opbouw heeft. Deze opbouw, en de geologische geschiedenis, is door De Mulder en Bosch ontrafeld en systematisch beschreven. Volgens deze reconstructies heeft Enkhuisen in een kweldergebied gelegen. De mariene afzettingen die in Enkhuisen direct onder de bouwvoor liggen behoren tot het Laagpakket van Wormer. Grote getijdengeulen zijn vermoedelijk niet actief geweest. Buiten de actieve delen van het zeegat vond veengroei plaats (behorend tot het Hollandveen Laagpakket).

Rond 1500 voor Chr. sloot het zeegat van Bergen en werden de geulsystemen in West-Friesland minder actief. Na het droogvallen van de geulen vond als gevolg van differentiële inklinking van de verschillende afzettingen een omkering (inversie) van het reliëf plaats. De aanvankelijk laaggelegen kreekbeddingen en oevers zakten minder in dan de aanvankelijk hooggelegen kwelders.

Buiten de actieve geulen had vanaf circa 3800 voor Chr. in heel West-Friesland continu veenvorming plaatsgevonden, waardoor grote veenkussens waren ontstaan. Op het moment dat de laatste actieve geulen verlandden, verdwenen ook deze onder een dik pakket veen.

---

1 Hoewel Nitg-TNO in 2000 (Weerts e.a., 2000; De Mulder e.a., 2003) een nieuwe lithostratigrafische indeling heeft ingevoerd, wordt in dit stuk ook de oude chronostratigrafische indeling, gebruikt door De Mulder & Bosch, weergegeven. Het Laagpakket van Wormer komt overeen met de Afzettingen van Calais, het Laagpakket van Walcheren met de Afzettingen van Duinkerken en het Hollandveen Laagpakket met het Hollandveen.

2 De Mulder/Bosch, 1982.

Op en rond de veenkussens waren alleen nog kleine veenstroompjes actief. Deze voerden het water uit de veenkussens af naar lager gelegen delen.

De bewoning in West-Friesland in de Midden- en Late-Bronstijd (1500 tot 800 v. Chr.) concentreerde zich op de flanken van deze geulruggen en op de kwelders.³ Door toenemende vernatting werd West-Friesland rond 800 v. Chr. verlaten. Tot het ontstaan van de handelsplaats Medemblik omstreeks 700 n. Chr. was het gebied vermoedelijk onbewoond.⁴

In de Middeleeuwen was West-Friesland bedekt met een dik veenpakket. Door het ontstaan van de Zuiderzee in de 11de en 12de eeuw werd de invloed van de zee aan de oostzijde van Noord-Holland aanzienlijk groter: de zee sloeg grote stukken land langs de kust weg en de Hollandse binnenmeren ontstonden. Het ontstaan van de Zuiderzee, gecombineerd met een gemiddelde stijging van de temperatuur, zorgde voor een natuurlijke ontwatering van het West-Friese veenpakket en gunstige condities voor ontginning. De eerste ontginningen in West-Friesland dateren uit de 8ste eeuw en vonden plaats rond Medemblik. Van de 10de tot en met de 12de eeuw werd het overige deel van West-Friesland ontgonnen. Het gebied werd geschikt gemaakt voor bewoning en landbouw door op systematische wijze sloten door het veen heen te graven, waardoor het veen ontwaterde. Door de ontwatering oxideerde het veen en klonk het veenpakket in, met een geleidelijke daling van het maaiveld als gevolg. Het land werd hierdoor kwetsbaar voor inbreuken van de zee en overstromingen.⁵ De bewoners van West-Friesland probeerden dit gevaar te verkleinen door dijken aan te leggen. Deze verschillende losse dijken werden met elkaar verbonden, waardoor West-Friesland vanaf circa 1250 werd beschermd door één lange dijk: de Westfriese Omringdijk. Deze dijk is in de eeuwen hierna nog diverse malen doorgebroken, waardoor land afsloeg en klei en zand werd afgezet. De loop van de Omringdijk is in de loop der eeuwen sterk gewijzigd. Door het verdwijnen van het voorland (het land dat voor de dijk lag) verzwakte de dijk, waardoor deze op een groot aantal plaatsen moest worden teruggelegd door middel van inlaagdijken. De huidige Omringdijk bevat hierdoor slechts in een aantal dijkvakken nog de originele 12/13de-eeuwse kern.⁶ Het tracé van de Omringdijk loopt in Enkhuizen onder de Vissersdijk en Breedstraat.

Om het gebied binnen de Omringdijk droog te houden moest dagelijks water in zee worden geloosd. In eerste instantie gebeurde dit tijdens eb via spuisluizen in de dijk. Door de aanhoudende daling van het maaiveld was dit na verloop van tijd niet meer mogelijk. De introductie van de poldermolen in Holland in het begin van de 15de eeuw was een antwoord op dit probleem. De eerste poldermolens bij Enkhuizen stonden ten noorden van de stad, aan het einde van de Oude Gouw, en dateren uit omstreeks 1452.⁷

2.2 Historische achtergrond

Het plangebied is gelegen binnen het bouwblok dat wordt omsloten door de Molenweg, Postweg, Davidstraat en Noorder Boerenvaart. Dit gebied lag tot de grote stadsuitbreiding van Enkhuizen (aanvang 1590) buiten de stad. Deze situatie is zichtbaar op de kaart van Jacob van Deventer uit omstreeks 1560, de oudste plattegrond van Enkhuizen (afb. 2).

3 IJzereef/Van Regteren Altena, 1991; Roessingh/Lohof, 2011.

4 Besteman 1990, 107.

5 Besteman 1990, 93-96.

6 Boon 1991, 78-114.

7 Boon 1991, 100.

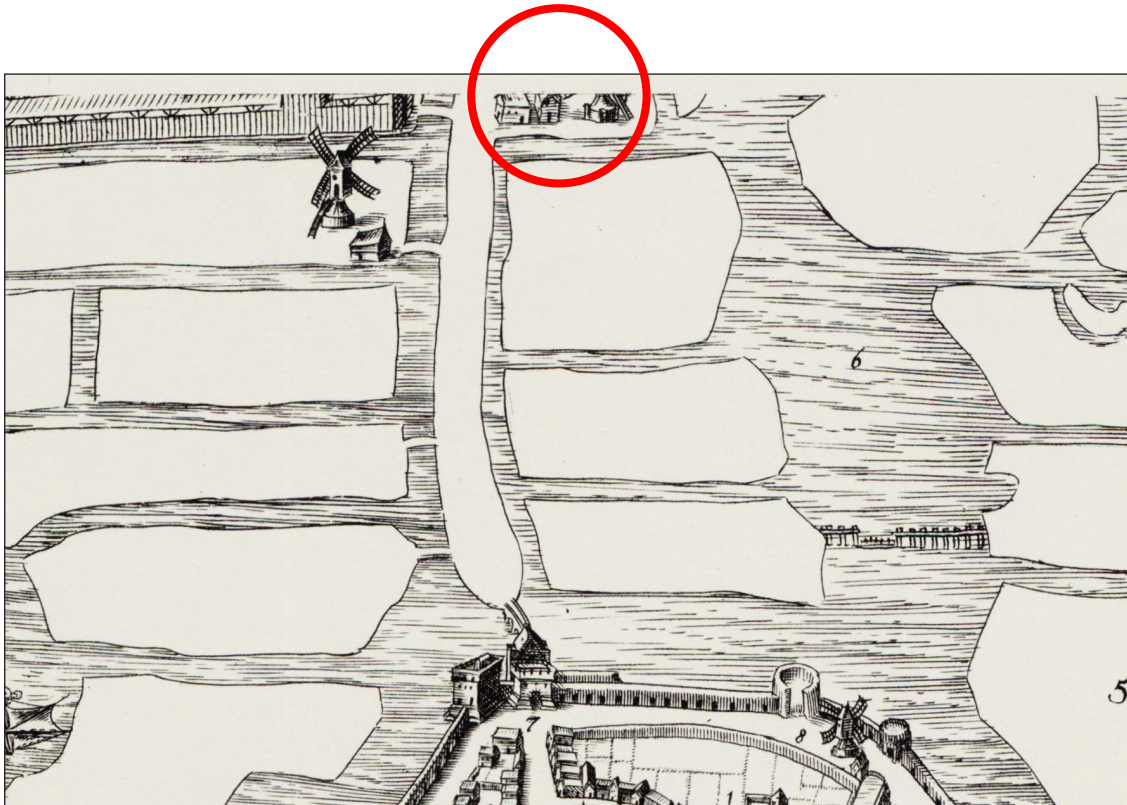
Afb. 2 De vermoedde locatie van het plangebied (rode cirkel) op de kaart van Jacob van Deventer uit omstreeks 1560.

De bebouwing is op de kaart aangegeven in rood, de straten als witte lijnen. Rond de landzijde van de stad was een brede gracht en stadsmuur aanwezig, waarlangs bovendien diverse verdedigingsstorens stonden. In de omgeving van het plangebied is met name grasland aanwezig, dat werd gebruikt voor het weiden van vee en als hooiland. Bebouwing dicht bij de stadsmuur van Enkhuizen was verboden, omdat dit bij een belegering in het voordeel van de aanvallende partij werkte. Vermoedelijk gold deze maatregel vanaf het einde van de 15de eeuw, toen de stad voor het eerst volledig werd omringd door een wallichaam. Buiten de stad lag aan weerszijden van de Streekweg rond 1560 wel een klein industriegebied met twee molens en een paar lijnbanen. Omdat de kaart niet goed onder de huidige kadasterkaart kan worden gelegd, is het moeilijk om aan te geven waar dit industriegebied precies heeft gelegen. Het is mogelijk dat de sloot ten oosten van het industriegebied ongeveer op de locatie van de Molenweg lag en het industriegebied zich deels binnen het plangebied bevindt. Het industriegebied is eveneens zichtbaar op de kaart van Wagenaar uit 1577 (afb. 3).

Op de kaarten is ten noorden van de Streekweg een waterloop zichtbaar: de Enkhuizer Vaart. Een deel van deze vaart is bij de stadsuitbreiding aan het einde van de 16de eeuw gekanaliseerd en staat nu bekend als de Noorder Boerenvaart.

De straatnaam 'Molenweg' is geen oude naam en houdt geen verband met bovengenoemde molens. De straat droeg oorspronkelijk andere namen: het deel tussen de Westerstraat en Noorder Boerenvaart heette 'Harmen-in-'t-Hofsteiger', het deel ten noorden hiervan tot het bastion 'Stad en Lande' werd 'Roomolenstraat' genoemd. Deze laatste naam was afgeleid van een molen die vóór het bastion stond, namelijk de 'Roode Molen'. Deze molen werd gesloopt in 1719, waarna de Roomolenstraat de nieuwe naam 'Molenglob' kreeg. Op het bastion was toen nog een andere molen aanwezig, namelijk de Colhorn (gesloopt in 1926). Vanuit de naam Molenglob heeft in 1906 de hele weg van de Westerstraat tot het bastion Stad en Lande de naam Molenweg gekregen.⁸

⁸ Zwart 1986, 49, 142.

Afb. 3 De vermoedde locatie van het plangebied (rode cirkel) op een uitsnede uit de kaart van Wagenaar uit 1577. Het noorden is rechts.

In 1590 werd begonnen met de grote stadsuitbreiding van Enkhuizen, waarbij de omvang van de stad bijna verdrievoudigde tot 153 hectare. In de eerste fase van de uitbreiding werd het gebied binnen de huidige vest tot het Handvastwater, waartoe ook het plangebied behoort, bouwrijp gemaakt. Hierbij werden de bestaande sloten gedempt, nieuwe brede grachten gegraven en het maaiveld aanzienlijk opgehoogd. Uit historische en archeologische bronnen is bekend dat hiervoor klei, havenslib en stadsafval is gebruikt. Al in december 1591 konden de erven ten zuiden van het Handvastwater worden verkocht en verhuurd.⁹ Twee jaar later werden straten en bruggen aangelegd in opdracht van het stadsbestuur. In de jaren hierna werd het overige deel van de stadsuitbreiding ingericht en in 1607 was het project afgerond.¹⁰ Hoe de inrichting van het nieuwe stadsdeel aan het einde van de 16de en het begin van de 17de eeuw is verlopen, is onduidelijk. Stadskaarten uit deze periode bestaan namelijk niet.

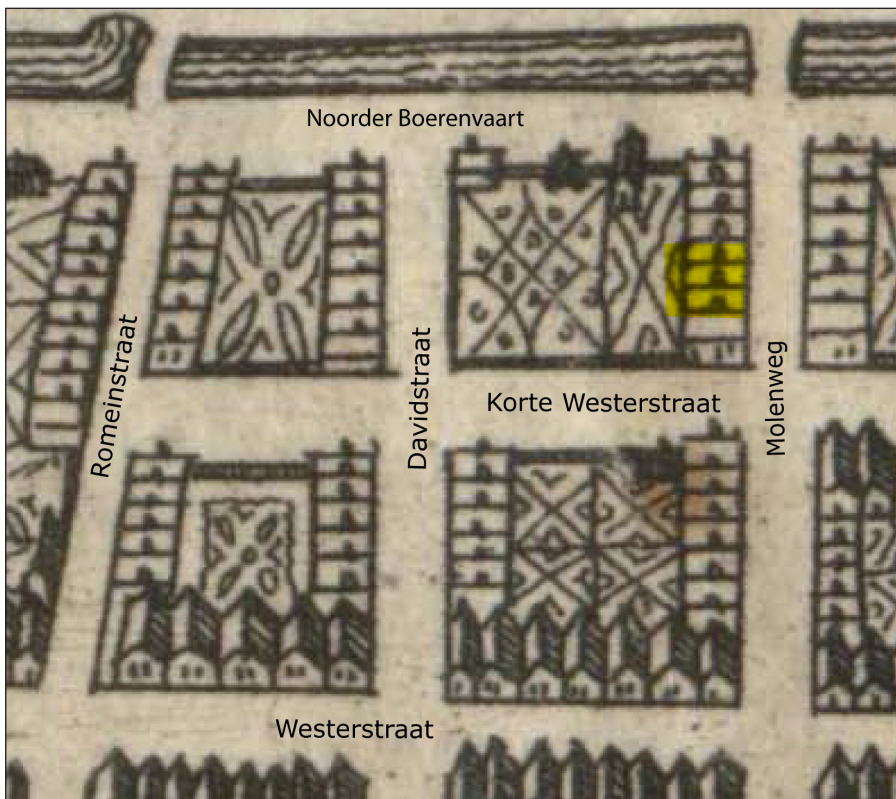
De eerste relevante kaart uit de 17de eeuw dateert uit 1634 en is afkomstig uit het historische en aardrijkskundige werk van de Italiaanse koopman Guicciardini (afb. 4 en 5). Op de kaart is een straat zichtbaar tussen Molenweg en Davidstraat, op de locatie van de huidige Postweg. Dit is echter niet de Postweg, maar de Korte Westerstraat. Deze Korte Westerstraat liep oorspronkelijk parallel aan de Westerstraat van de Oude Gracht tot de Romeinstraat. In de 18de en 19de eeuw is het grootste deel van de straat opgeheven en tegenwoordig resteert alleen het deel tussen de Oude Gracht en Raamstraat. In de 20ste eeuw is, naar aanleiding van de bouw van het postkantoor in de jaren 70, ongeveer op de locatie van de oude, verdwenen straat, tussen de Molenweg en Davidstraat de Postweg gemaakt.

⁹ Westfries Archief, Oud Archief Enkhuizen, toegangsnummer 0120, inventarisnummer 250, folio 174, 174, 185. In de bron is sprake van de erven ten zuiden van de Oude Gouw. Een aftakking van dit water liep door in de stad in de vorm van het Handvastwater.

¹⁰ Westfries Archief, Oud Archief Enkhuizen, toegangsnummer 0120, inventarisnummer 250.

Afb. 4 Het plangebied (rode cirkel) op de kaart van Guicciardini uit 1634.

Afb. 5 Het plangebied (gele vlak) op een uitsnede uit de kaart van Guicciardini uit 1634.

De kaart van Guicciardini heeft een klein formaat, waardoor bijvoorbeeld niet het correcte aantal huizen langs de straten is weergegeven; dit zijn er te weinig. Op de kaart wordt langs de Molenweg aaneengesloten bebouwing weergegeven, terwijl langs de Noorder Boerenvaart slechts hier en daar een huisje is getekend. De rest van het bouwblok waarbinnen het plangebied is gelegen, is onbebouwd en in gebruik als tuin of boomgaard. Het is waarschijnlijk dat, gezien de weinig gedetailleerde manier waarop de kaart is getekend, de situatie op de kaart niet helemaal klopt met de werkelijke situatie in 1634.

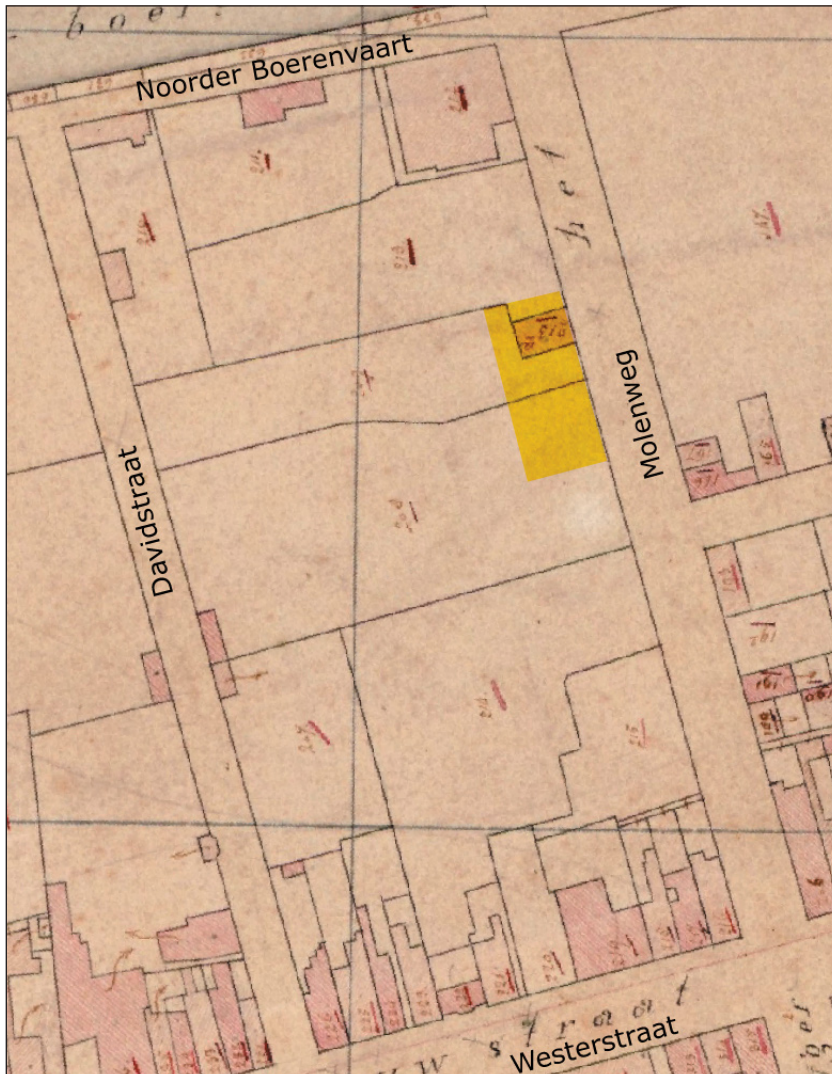
De volgende relevante kaart dateert uit 1666 en is afkomstig uit de stadskroniek van Gerard Brandt (afb. 6). Deze kaart geldt als de meest betrouwbare kaart voor Enkhuizen voor de 17de eeuw. Binnen en in de omgeving van het plangebied staan opnieuw vrij weinig huizen. Op de hoek van de Molenweg en Korte Westerstraat worden twee huizen weergegeven. Meer naar het noorden staan een paar huizen langs de Molenweg en een enkel huis langs de Noorder Boerenvaart.

Afb. 6 Het plangebied (gele vlak) op een uitsnede uit de kaart uit de kroniek van Brandt uit 1666.

Pas in het begin van de 19de eeuw is weer een kaart van Enkhuizen gemaakt, namelijk de eerste kadasterkaart uit 1823 (afb. 7). Het economisch verval van de stad en het grootschalig wegtrekken van haar bevolking is duidelijk zichtbaar op de kaart: veel panden zijn afgebroken. Het deel van de Korte Westerstraat tussen de Molenweg en Davidstraat is niet meer aanwezig:

dit deel is kort voor het maken van de kaart, in 1820, opgeheven en bij de omringende percelen gevoegd.¹¹ Op de hoek van de Molenweg en Noorder Boerenvaart staat een stolpboerderij, in bezit van boer Siebe Lieuwertz. De percelen grenzend aan de boerderij (nr 211 en 213) behoren eveneens tot zijn eigendom en zijn in gebruik als erf en boomgaard. Ook staat hier een bijgebouw, vermoedelijk een wagenhuis. De boerderij dateert uit de 18de eeuw en is pas in de jaren 20 van de 20ste eeuw gesloopt.¹² Op de hoek van de Noorder Boerenvaart en Davidstraat woont weduwe Margrietje Benderlief (nr 210). Langs de Molenweg staat verder nog een huis (nr 213a) dat wordt bewoond door Jan Bakker (winkelier). Ten zuiden en westen hiervan bevinden zich boomgaarden en een tuin (nr 207 tm 209, nr 214 en 215).

Afb. 7 Het plangebied (gele vlak) op een uitsnede uit de eerste kadasterkaart uit 1823.

Op de kaart van Egmond-Morrien uit 1885 is de situatie ongeveer gelijk gebleven; alleen het huis van Jan Bakker aan de Molenweg is verdwenen (afb. 8). De kaart van Egmond-Meijer uit 1902 toont dat langs de Molenweg tussen 1885 en 1902 weer een klein huisje is gebouwd, iets ten noorden van het huis van Jan Bakker dat in de 19de was gesloopt (afb. 9).

¹¹ Zwart 1986, 60.

¹² Messchaert-Heering 2010, 86-88.

Afb. 8 Het plangebied (gele vlak) op een uitsnede uit de kaart van Egmond-Morrien uit 1885.

Afb. 9 Het plangebied (gele vlak) op een uitsnede uit de kaart van Egmond-Meijer uit 1902.

3 Doel en methode van het onderzoek

3.1 Onderzoeksopdracht

In het Programma van Eisen is een aantal onderzoeksvragen geformuleerd die als leidraad bij de opgraving en de uitwerking hiervan hebben gefungeerd. Dit standaardrapport tracht antwoord op deze vragen te geven.

1. Zijn sporen of vondsten uit de Bronstijd aanwezig binnen het plangebied? Zo ja, wijzen deze sporen of vondsten op bewoning ter plaatse van het plangebied of op een nederzetting in de omgeving?

2. Zijn ontginningsloten uit de periode van de eerste veenontginningen aanwezig in het plangebied? Zo ja, wat is de oriëntatie van deze sloten en hoe ver liggen ze uit elkaar? Wanneer zijn de sloten gegraven en gedempt? Past het ontginningspatroon van het plangebied binnen het beeld van de ontginning in en rond Enkhuizen?

3. Hoe is het terrein gebruikt tot het einde van de 16de eeuw? Heeft de molen op deze locatie bestaan? Was hier nog een andere vorm van bebouwing aanwezig? Werd dit gebied op een bepaalde manier door de inwoners van Enkhuizen gebruikt, bijvoorbeeld voor het weiden van vee, turfsteken, afvalverwerking, etc?

4. Hoe is het gebied in cultuur gebracht ten tijde van de grote stadsuitbreiding aan het einde van de 16de eeuw? Zijn drainagegreppels gegraven? Is hier klei gewonnen voor de stadswal? Waarmee is het terrein opgehoogd? Welke informatie geven de vondsten uit de ophogingslaag?

5. Wanneer zijn hier de eerste woonhuizen gebouwd? Wat is de aard van deze bebouwing? Is direct sprake van gesloten bebouwing? Welke informatie geven de resten over de constructie en indeling van de huizen? Wanneer zijn de huizen gesloopt? Is er vervolgens sprake van nieuwbouw? Hoe groot zijn de percelen?

6. Zijn op de erven achter de woonhuizen afvalkuilen, water- en beerputten aanwezig? Uit welke periode dateren deze sporen? Geven de vondsten uit de gesloten vondstcomplexen informatie over het consumptiepatroon en de rijkdom van de bijbehorende huishoudens? Geeft de materiële cultuur informatie omtrent beroepen die door de bewoners van het plangebied werden uitgeoefend?

7. Op welke manier is het terrein tussen de huispercelen gebruikt? Zijn structuren, bodemlagen of vondsten aanwezig die te koppelen zijn aan het gebruik van het terrein als tuin of boomgaard.

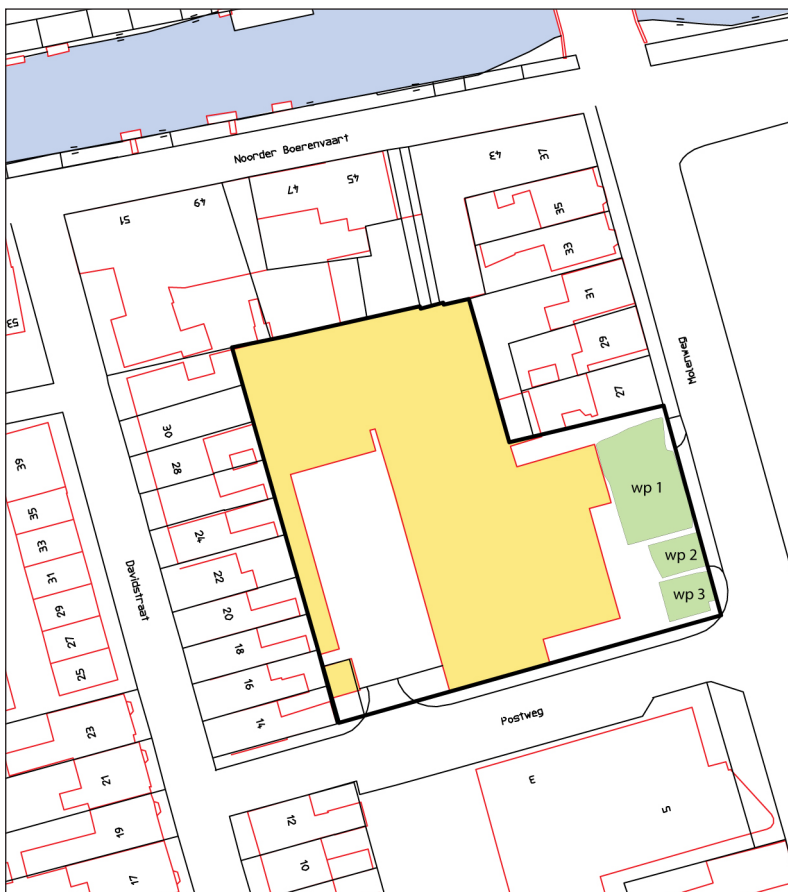
3.2 Methode

Bij aanvang van de graafwerkzaamheden zijn vijf grondslagpunten met RD-coördinaten en een vast NAP-punt uitgezet (zie kaartbijlagen).

Het puttenplan uit het Programma van Eisen behelsde de aanleg van vier werkputten binnen de onbebouwde zone ten oosten van het voormalige postkantoor. Gedurende de opgraving is vanuit praktische overwegingen enigszins van dit puttenplan afgeweken. De werkputten zijn bijvoorbeeld niet van zuid naar noord, maar van noord naar zuid aangelegd. Verder is werkput 1 groter geworden dan gepland, namelijk 15 bij 9 meter in plaats 10 bij 9 meter. Werkput 2 en 3 zijn hierdoor kleiner uitgevallen. Dit werd tevens veroorzaakt door het feit dat de kraan op vaste grond moest blijven staan en daardoor een strook niet kon worden opgegraven. Werkput 4, gepland op de smalle onbebouwde strook tussen het postkantoor en de Postweg, is niet uitgevoerd. De sporen in werkput 3 vormden een goede indicatie voor de archeologische verwachting van werkput 4. Deze sporen waren dermate gering dat onderzoek ter plaatse van werkput 4 geen aanvullende informatie zou opleveren.

Opgemerkt dient te worden dat de opgraving tegelijk met de sloop van het postkantoor plaats vond. Voor zowel de sloop als opgraving was slechts één kraan beschikbaar. Door deze combinatie van werkzaamheden is het archeologisch onderzoek diverse malen gestremd en beperkt. Dit door de inzet van een te grote kraan en het veelvuldig wisselen van knijparm naar platte bak.

In totaal zijn drie werkputten aangelegd van noord naar zuid (afb. 10 en 11).

Afb. 10 Het opgegraven areaal (groen) op de kadasterkaart van Enkhuizen. De dikke lijn geeft het plangebied weer. In geel de locatie van het inmiddels gesloopte postkantoor. Schaal 1:1000, het noorden is boven.

Afb. 11 Het plangebied gezien richting het oosten. Op de voorgrond de resten van het gesloopte postkantoor. Op de achtergrond, tegen de Molenweg aan, de locatie van de werkputten.

Werkput 1

Afmetingen: 9 bij 15 meter

Oppervlakte: 135 m²

Vlakken: de hele werkput is verdiept naar vlak 1 en vervolgens naar vlak 2. Bij het verder verdiepen vanaf vlak 2 is eerst alleen de noordzijde van werkput 1 verdiept (werkput 1A). Om dit verdiepen met de kraan mogelijk te maken, moest de zuidzijde van de werkput (werkput 1B) weer grotendeels worden dichtgegooid. In werkput 1A is een vlak 3 getekend, waarna de put is verdiept tot de natuurlijke bodem en de profielen zijn getekend. Vervolgens is werkput 1A dichtgegooid en is werkput 1B opnieuw op diepte gebracht. Hier was geen vlak 3 aanwezig, waardoor direct verdiept is tot de natuurlijke klei.

Profielen: noord en oost in werkput 1A, oost in werkput 1B

Werkput 2

Afmetingen: 4,5 bij 7 meter

Oppervlakte: 31,5 m²

Vlakken: alleen vlak 1, hierna is ongeveer de helft van de werkput verdiept tot de natuurlijke zavel in verband met het tekenen van profielen.

Profielen: zuid en oost

Werkput 3

Afmetingen: ruim 5 bij 7 meter

Oppervlakte: 36,4 m²

Vlakken: vlak 1 en 2, verdiept tot ca. 2 meter -NAP

Profielen: zuid en oost, coupe A-B

Afb. 12 De bovengrond wordt verwijderd ter plaatse van werkput 1.

Alle sporen zijn op tekening vastgelegd op schaal 1:20. Het vondstmateriaal is met de hand en voor zover mogelijk per spoor verzameld. De vlakken en stort zijn intensief met een metaaldetector afgezocht.

Bij de uitwerking zijn de keramiek- en glasvondsten gedetermineerd volgens het classificatiesysteem voor laat- en post-middeleeuws aardewerk en glas (het 'Deventer-systeem'). Het doel van dit systeem is het eenduidig beschrijven van keramiek en glas in heel Nederland, waardoor het makkelijker is om vondsten en vondstcomplexen te vergelijken. De leervondsten zijn gedetermineerd volgens de typologie van Goubitz.

Het gravend onderzoek en de uitwerking zijn verricht volgens de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie versie 3.2 en het Kwaliteitshandboek Archeologie Hoorn / West-Friesland, versie 2009.

4 Resultaten

De bij de opgraving aangetroffen sporen kunnen op basis van hun onderlinge stratigrafie en de datering van het bij de sporen behorende vondstmateriaal worden ingedeeld in fasen. De fasering van de sporen is door middel van kleuren op kaarten in de bijlagen aangegeven (bijlagen 1 t/m 6).

Het vondstmateriaal wordt in de meeste gevallen per spoor behandeld. Een aantal contexten, een ophogingspakket, een beerkuil en twee waterputten, bevatte een redelijke tot grote hoeveelheid vondsten die interessant zijn voor analyse. Om deze reden wordt dit materiaal niet hieronder bij de beschrijving van de sporen behandeld, maar apart in hoofdstuk 5.

4.1 Fase 0: Natuurlijke bodem (S47 en S70)

De natuurlijke bodem is in werkput 1 en 2 aangesneden en bestond uit een lichtgrijze zandige kleilaag. Aan de noordzijde van werkput 1 bevond de bovenkant van deze laag zich op een diepte van 2,66 meter onder NAP. De natuurlijke bodem liep iets op naar het zuiden: aan de zuidkant van werkput 2 lag de bovenkant van de klei op 2,40 meter onder NAP.

Tijdens opgravingen in Enkhuizen, onder meer binnen het gebied van de stadsuitbreiding, wordt vaak een dunne veenlaag aangetroffen op de natuurlijke kleilaag: een restant van het veenpakket dat West-Friesland ooit bedekte en in oostelijke West-Friesland in de 11de/12de eeuw is ontgonnen.¹³ Op de locatie van werkput 1 en 2 was dit veenrestant niet aanwezig. Op de natuurlijke klei lag een 20 tot 40 cm dikke laag die ter plaatse van werkput 1 en 2 uit grijsbruine venige klei bestond (S44, S46, S48). In werkput 3 was deze kleilaag niet venig, maar zandig (S69). De weinige keramiekvondsten uit de laag dateren uit de laatste kwart van de 16de eeuw (S46, V037) en maken het waarschijnlijk dat deze onderste kleilaag is opgeworpen ten tijde van de stadsuitbreiding aan het einde van de 16de eeuw (zie onder).

Vondsten of sporen die dateren uit de periode vóór het einde van de 16de eeuw zijn niet aangetroffen tijdens het onderzoek.

4.2 Fase 1: Ophoging aan het einde van de 16de eeuw

Op de natuurlijke bodem lag een dik ophogingspakket, met name bestaande uit lagen klei en stadsafval. Dit pakket is opgeworpen ten tijde van de grote stadsuitbreiding van Enkhuizen die in 1590 van start ging. De ophoging kan op basis van historische bronnen waarschijnlijk in 1591 worden gedateerd (zie paragraaf 2.2). Aan het einde van dat jaar zijn de erven binnen de stadsuitbreiding verkocht en verhuurd. Of het nieuwe stadsdeel op dat moment al was opgehoogd is niet met volledige zekerheid te zeggen, maar wel erg waarschijnlijk. In 1593 zijn straten en bruggen gemaakt binnen de stadsuitbreiding en op dat moment was de ophoging zeker voltooid.

In het pakket zijn houtconstructies aangetroffen die als functie hadden om de opgebrachte grond op zijn plaats te houden. Met name uit het stadsafval zijn veel vondsten verzameld. Na de ophoging zijn de percelen uitgezet met palen.

---

¹³ Zie bijvoorbeeld de opgraving langs de Noorderboerenvaart: Schrickx 2010.

Ophogingspakket (S21/S23, S24, S29, S36, S38-S46, S48, S51, S53, S55-S59, S62-S69, S71-S74, S81-S89)

Het ophogingspakket was maximaal 1,40 meter dik en werd gevormd door lagen met diverse samenstellingen. De bovenzijde van het pakket bevond zich in werkput 1A op 1,20 meter onder NAP (ca. 50 cm onder maaiveld). In werkput 1B lag de bovenzijde van het pakket iets hoger, namelijk op 1,10 meter onder NAP. In werkput 2 lag de bovenkant van de ophoging op ca. 1,20 onder NAP, terwijl deze zich in werkput 3 op ca. 1,00 meter onder NAP bevond (40 cm onder maaiveld). De NAP-hoogte van de bovenkant van het ophogingspakket wisselde dus nauwelijks.

Afb. 13 Het noordprofiel van werkput 1 met in geel aangegeven de ophogingslagen uit 1591. Hierboven zijn sporen van het huis Molenweg 1 zichtbaar, waaronder een kelder, muur en vloerniveau. Op de voorgrond schot S30.

Het ophogingspakket is gevormd door verschillende vrachten grond te storten (afb. 13, 14 en 15). Uit de manier waarop de grond over elkaar en tegen de houtconstructies is gestort, kan worden afgeleid dat de ophoging van zuid naar noord heeft plaatsgevonden. In de noordoosthoek van werkput 1 was een dik pakket stadsafval aanwezig (maximaal 1,10 meter dik), bestaande uit organische grijsbruine klei met veel keramiek, bot, puin en mosselschelpen (S23, S29, S58, S67, S88). Deze laag liep over de hele oost- en noordzijde van het opgravingsareaal door, maar was ter plaatse van werkput 1B, 2 en 3 aanzienlijk dunner (10 tot 15 cm). Aan de noordoostzijde van werkput 1A was onder deze stadsafvallaag een tweede afvallaag aanwezig van ongeveer 30 cm dik (S43). Op en onder de stadsafvallagen bevonden zich diverse lagen vette of licht zandige grijze klei (S24 (=S55-S57 in profiel), S38, S42, S55, S57, S62, S63, S64, S66, S68 (=S42), S71, S73, S82, S83, S84, S86, S87, S89), soms met kleivlekken, ijzeroxide-vlekken, wat puininsluitsels of schelpgruis. De dikte van deze lagen wisselde van ca. 5 tot 50 cm. Hiernaast waren, met name onderin het ophogingspakket, lagen bruine/grijsbruine/bruinigrijze venige klei of kleilig veen aanwezig (S44, S45, S46, S48, S59, S69 (=S46), S72, S85) met een dikte van 10 tot 50 cm.

Afb. 14 Het oostprofiel van werkput 1B. Onderin is de bovenkant van de zavel zichtbaar (lichtgrijze kleilaag). Daarboven bevindt zich het ophogingspakket uit 1591, bestaande uit lagen venige en vette klei en stadsafval (binnen gele lijnen).

Afb. 15 Het zuidprofiel van werkput 3 met daarin aangegeven de ophogingslagen uit 1591 (binnen gele lijnen).

Verder bestond een laag uit bruinigrijze organische klei met wat puin en mortelbrokjes (S56), terwijl een andere ophogingslaag werd gevormd door grijze iets zandige klei met insluitsels van as, houtskool en wat keramiek en puin (S65 en S81=zelfde laag). Hiernaast was op een aantal plaatsen een dunne band van takjes (S40 en S41) aanwezig. Ook mortel en puin is gebruikt als ophogingsmateriaal: aan de noordzijde van werkput 1 zijn twee lagen van 20 tot 30 cm dik aangetroffen die voornamelijk uit brokken puin en mortel bestonden (S36, S39). Aan de oostzijde van werkput 3 is in het vlak een spoor met puin en mortel op 1,40 meter onder NAP waargenomen dat in eerste instantie is geïnterpreteerd als kuil (S74). Bij bestudering van het profiel werd echter duidelijk dat het om een laag ging. De vondsten uit het spoor wijzen op een datering in de late 16de eeuw en waarschijnlijk moet ook deze puinlaag dus tot het ophogingspakket worden gerekend. Hetzelfde geldt vermoedelijk voor S51, waargenomen in de zuidwesthoek van werkput 1B. Dit spoor bestond uit een grijsbruine organische klei en is aanvankelijk geïnterpreteerd als kuil. Uit het spoor zijn geen vondsten verzameld. Gezien de diepe ligging (vanaf 1,95 meter onder NAP) is het waarschijnlijk dat het spoor een laag is en tot de ophoging van 1591 moet worden gerekend.

Vooral uit de lagen stadsafval zijn veel vondsten verzameld, met name keramiek, maar ook glas, metaal, leer, botmateriaal, hout en bouwkeramiek (afb. 16 en 17). Deze vondsten worden besproken in hoofdstuk 5.

Afb. 16 Een hoeveelheid keramiek uit het stadsafval, gestort in 1591.

Afb. 17 Takkenbezems uit de stadsafval.

Houtconstructies (S30 en S31)

Binnen het opgegraven areaal zijn twee houtconstructies aangetroffen met een noordoost-zuidwest-oriëntatie, namelijk een vlechtwerkwand (S31) en een combinatie van een schot van planken met een vlechtwerkwand (S30). De houtconstructies bevonden zich aan de noordzijde van het opgravingsareaal (werkput 1).

Tijdens de opgraving zijn de vlechtwerkwand en het schot in eerste instantie geïnterpreteerd als beschoeiingen van een sloot. Bij het verdiepen van het vlak bleek echter dat op deze locatie geen sloot aanwezig was, waarop is geopperd dat het om perceelscheidingen uit de periode vóór de stadsuitbreiding handelt. Ook deze interpretatie is zeer waarschijnlijk niet juist. Het belangrijkste argument hiertegen is het volledig ontbreken van een bodemlaag, evenals sporen en vondsten uit deze periode. Tevens wijkt de oriëntatie van beide structuren af van de gebruikelijke noord-zuid/oost-west oriëntatie van sloten en percelen in Enkhuizen en omgeving. Hoewel uitzonderingen hierop uiteraard mogelijk zijn, is het een extra argument dat de houtconstructies niet moeten worden geïnterpreteerd als erfafscheidingen.

Het meest waarschijnlijk is dat de houtconstructies samenhangen met de ophoging uit 1591 en zijn geplaatst om de opgebrachte grond te zetten. Het feit dat de houtconstructies alleen aan de noordzijde van het opgravingsareaal zijn aangetroffen, houdt waarschijnlijk verband met het dikke pakket stadsafval dat hier is gestort (zie boven). Vermoedelijk zijn de houtconstructies direct vóór het storten van dit afval geplaatst, om de slappe grond op zijn plek te houden. Het rommelige uiterlijk van de structuren wijst op een enigszins geïmproviseerde en snel gemaakte oplossing.

Afb. 18 Schot S30 gezien richting het zuidwesten.

Geheel aan de noordzijde van werkput 1 lag schot S30, bestaande uit twee planken, een paal en een vlechtwerkwand (afb.18). De planken waren in het verlengde van elkaar op hun kant in de grond geplaatst en werden op hun plek gehouden door de ten noorden hiervan staande paal en de vlechtwerkwand. De lengte van de structuur kon niet worden vastgesteld: aan de noordzijde van de werkput verdween het schot in de putwand. Op ongeveer 1,60 meter vanaf de westelijke putrand was het schot niet meer aanwezig. Het is niet duidelijk of dit werkelijk het einde van de structuur is, of dat het schot op deze locatie is weggebroken bij de aanleg van waterput S25 in de 17de eeuw. Van de meest westelijk gelegen plank kon de lengte worden bepaald, namelijk 4,80 meter. De bovenzijde van deze plank was afgebroken door de druk van de grond en naar het noorden gevallen. De bovenzijde van het nog staande deel van de plank bevond zich op 2,42 meter onder NAP. De bovenzijde van de andere, oostelijker gelegen plank lag op 2,06 tot 2,23 meter onder NAP.

Op 1,20 tot 2,00 meter ten zuiden van schot S30 was een vlechtwerkwand aanwezig (S31), waarvan de bovenzijde zich op een diepte van ca. 2,25 m onder NAP bevond (afb. 19). Langs de zuidzijde van de wand zijn drie ronde paaltjes waargenomen (8 tot 10 cm in diameter). De wand was ongeveer 40 cm hoog en direct op de natuurlijke bodem geplaatst. De vlechtwerkwand verdween naar het oosten toe in de putwand en de totale lengte van de structuur kon dus ook in dit geval niet worden vastgesteld. De structuur is gezien over een lengte van ca. 8 meter,

tot ongeveer 2 meter uit de westelijke profielwand. Vermoedelijk liep de wand verder door, maar is dit stuk verstoord door kuil S28 uit het begin van de 17de eeuw. Het vlechtwerk helde door de druk van de opgebrachte grond sterk naar het noorden.

Tijdens de opgraving 'Vijzeltuin' uit 2010 aan de oostzijde van de Vijzelstraat zijn soortgelijke houtconstructies aangetroffen, namelijk drie houten schotten bestaande uit eiken (secundair gebruikte) planken die door middel van palen in de grond waren verankerd. De schotten zijn voorafgaand aan een grootschalige ophoging aan het einde van de 15de eeuw geplaatst om de opgebrachte grond, organische klei met veel huisafval, op zijn plek te houden. De schotten hadden een noord-zuid oriëntatie en waren op regelmatige afstand van elkaar geplaatst.¹⁴ Ten westen van de Vijzelstraat, in de tuin van het Snouck van Loosenziekenhuis, zijn in 2011 eveneens houten schotten aangetroffen die kunnen worden gekoppeld aan een ophoging. Deze

Afb. 19 Vlechtwerkwand S31 in het oostprofiel van werkput 1.

schotten dateerden uit de tweede kwart van de 16de eeuw en bestonden deels uit hergebruikt scheepshout. Het gebruik van schotten voor de zetting van opgebrachte grond was dus een methode die in Enkhuizen in de 15de en 16de eeuw gangbaar was.

Perceelsmarkeringen van houten palen (S22 en S26)

Aan de noordzijde van werkput 1 zijn twee palenrijen aangetroffen. De palenrijen stonden precies haaks op de Molenweg en hadden dus ongeveer een oost-west oriëntatie. De palen stonden niet exact in elkaars verlengde en waren op onregelmatige afstand van elkaar ingeslagen.

Palenrij S26 lag het meest noordelijk en bestond uit zeven palen, waarvan vijf vierkant gezaagde palen (6x6 tot 10x10 cm) en twee ronde palen (diameter ca. 8 cm). Voor één paal kon de houtsoort ter plekke worden bepaald, namelijk eik. De bovenzijden van de palen bevonden zich op een hoogte van 1,74 tot 1,95 meter onder NAP.

Ten zuiden hiervan, op ruim 7 meter ten zuiden van de noordelijke grens van werkput 1, is een tweede rij oost-west georiënteerde palen aangetroffen (S22). De rij bestond uit vier ronde palen met een diameter van ca. 10 cm. De bovenzijde van de palen bevond zich op een diepte van 1,30 tot 1,58 meter onder NAP.

De palenrijen bevonden zich precies ter hoogte van de oorspronkelijke perceelsgrenzen van de huizen langs de Molenweg en moeten daarom waarschijnlijk als perceelsmarkeringen worden geïnterpreteerd. Gezien de grote ruimtes tussen de palen, het rommelige karakter

¹⁴ Schrickx 2011.

van de palenrijen en het feit dat de palen vrij dun waren, is het niet aannemelijk dat het om funderingspalen van een muur gaat. Het is waarschijnlijk dat de percelen direct na de ophoging zijn uitgezet, aangezien de erven ten zuiden van het Handvastwater al in december 1591 zijn verkocht en verhuurd. Opvallend is dat precies ter hoogte van palenrij S22 een dagzoom aanwezig was (overgang stadsafval S23 aan noordzijde naar vette lichtgrijze klei S24 ten zuiden hiervan). Mogelijk wijst dit op grond die tegen de palenrij is gestort, wat zou betekenen dat na het slaan van de perceelsmarkeringen het maaiveld nog iets verder is opgehoogd. Omdat ter hoogte van de palenrij het bodemprofiel niet is onderzocht, is dit niet met zekerheid te zeggen.

Op basis van de twee palenrijen kan de breedte van het tussengelegen perceel worden bepaald, namelijk circa 5,60 meter. De percelen in het nieuwe stadsdeel zijn waarschijnlijk uitgezet met één of meerdere standaardmaten in roeden (Enkhuizer roede=3,91 meter) of voeten (Enkhuizer voet=32,6 cm). De breedte van het perceel langs de Molenweg geeft echter geen mooie maat in deze eenheden (circa 1 roede en 5 voeten), waardoor de gehanteerde afmeting niet kan worden achterhaald.

Opvallend is dat alleen aan de noordzijde van werkput 1 palenrijen aanwezig waren, aangezien het aannemelijk is dat binnen het hele bouwblok percelen zijn uitgezet.

4.3 Fase 2: Bewoning uit de 17de tot en met 19de eeuw

Binnen het opgegraven areaal zijn sporen aangetroffen die aan vier huizen kunnen worden gekoppeld, namelijk drie huizen langs de Molenweg en één huis langs het verdwenen verlengde van de Korte Westerstraat. Hieronder worden de sporen per huis besproken. Om deze beschrijving overzichtelijk te houden, hebben de huizen een nummer gekregen: van noord naar zuid Molenweg 1, 2 en 3 en Korte Westerstraat 1.

4.3.1 Beerkuil (S28)

In de zuidwesthoek van werkput 1B was een ongeveer rechthoekige kuil met beervulling aanwezig. Het spoor is waargenomen vanaf een diepte van 2,10 meter onder NAP, maar waarschijnlijk was de kuil vanaf een hoger niveau ingegraven, namelijk vanaf de bovenzijde van het ophogingspakket uit 1591 (ca. 1,20 onder NAP). De beerkuil was ruim 1 meter breed. De westzijde van de kuil was verstoord door de bouw van het postkantoor in de jaren 70, waardoor de lengte niet kon worden vastgesteld. Uit de kuil is keramiek, bouwkeramiek, glas, metaal, ivoor en schelp verzameld, wat apart wordt besproken in hoofdstuk 5. Met name opvallend zijn een hoeveelheid geprofileerde bakstenen. Het vondstmateriaal dateert de beerkuil in de periode 1600-1620.

Het is niet duidelijk bij welk huis de beerkuil heeft gehoord. De kuil ligt deels binnen de gereconstrueerde grenzen van het huis Molenweg 2 (zie onder) en dateert daarom waarschijnlijk van vóór de bouw van dit huis. Wellicht moet het spoor worden gekoppeld aan het ten noorden of ten zuiden hiervan gelegen huis (Molenweg 1 en 3). Een toeschrijving aan een van deze panden is echter allerm minst zeker, waarop besloten is om de beerkuil hier apart te bespreken.

Van de beer uit de kuil zijn twee monsters ten behoeve van botanisch onderzoek genomen (monster 2 op een dieper niveau dan monster 1, zie bijlage 14 voor determinatielijst). Naast botanische resten bevatten de monsters ook mosselschelpen, resten van vis en schaaldieren en onderdelen van insecten.

Een groot deel van de botanische resten wordt gevormd door graanvliesfragmenten, die afkomstig zullen zijn van graan dat is gebruikt voor het bakken van brood. Of het om rogge en/of tarwe gaat, kon niet worden vastgesteld. Hiernaast zijn kleppen van boekweit aanwezig. Van boekweit kon geen brood worden gebakken; vermoedelijk is het gegeten als brij of pap. Het vruchtenspectrum in de monsters is beperkt: alleen druivenpitten zijn in enige hoeveelheden aanwezig. Onder meer appel, aardbei en bes worden slechts door enkele pitten vertegenwoordigd. Ook resten van kruiden en groenten komen nauwelijks voor. Binnen de kruiden is alleen venkel gevonden, terwijl groenten alleen in de vorm van augurk/komkommer en veldsla zijn aangetroffen. De veldsla hoeft bovendien niet te zijn gegeten: de plant komt ook voor als onkruid in moestuinen. Verder zijn resten van hennep, lijnzaad en rapenzaad noemenswaardig. Het overgrote deel van de zaden is afkomstig van wilde planten (in totaal 62 soorten). Deze planten kunnen in de omgeving van de beerkuil, bijvoorbeeld in een moestuin, hebben gegroeid, maar kunnen ook als akkeronkruid tussen graan of via de mest van vee in de kuil terecht zijn gekomen. Geconcludeerd kan worden dat menselijke beer en etensresten in de beerkuil aanwezig waren. Of dit was vermengd met dierlijke mest is niet met zekerheid te zeggen.

4.3.2 Molenweg 1

Aan het einde van de 16de of in de eerste helft van de 17de eeuw is een huis gebouwd aan de uiterste noordzijde van de opgraving (Molenweg 1). De bouw van het huis kan niet strakker worden gedateerd, omdat vondstlagen die samenhangen met de bouw niet aanwezig zijn. Ook kunnen geen houten bouwelementen aan het huis worden gekoppeld, waardoor dateringen uit dendrochronologisch onderzoek eveneens geen houvast bieden. Het huis is op de kadasterkaart uit 1823 niet meer aanwezig en is dus waarschijnlijk in de 18de of het begin van de 19de eeuw gesloopt.

Het huis bevond zich grotendeels ten noorden van het onderzochte areaal, waardoor alleen de zuidzijde van het huis is onderzocht. Van het huis zijn met name restanten van kelders teruggevonden. De locatie van de zuidmuur van het pand kan op basis van de kadasterkaart uit 1823 worden gereconstrueerd. Dit was waarschijnlijk een gedeelde muur met het ten zuiden hiervan gelegen pand (Molenweg 2). Van de muur zijn geen resten aangetroffen, waarschijnlijk doordat bij de sloop van Molenweg 2 in de 19de eeuw de muur volledig is weggebroken. De rooilijn aan deze zijde van de Molenweg is altijd gelijk gebleven, waardoor ook de locatie van de voorgevel kan worden gereconstrueerd. De achtergevel bevond zich vermoedelijk direct ten westen van keldermuur S14 (zie onder), wat betekent dat het huis ongeveer 9 meter lang was. Vermoedelijk was het pand ongeveer 5,60 meter breed, gezien de breedte van het perceel ten zuiden hiervan. Water- of beerputten die aan dit huis kunnen worden gekoppeld, zijn niet aangetroffen. Dit is niet verrassend, aangezien van het achtererf slechts een klein gedeelte is opgegraven.

Om de sporen van dit huis op een overzichtelijke manier af te kunnen beelden in de kaartbijlage was het, in verband met elkaar overlappende sporen, nodig om de fase op te splitsen (fase 2a en 2b). Bij de beschrijving van de sporen hieronder is geen sprake van een dergelijke splitsing.

Binnenmuur (S18)

Aan de noordzijde van werkput 1 is in het vlak en noordprofiel het restant van een steens muur aangetroffen. Gezien de oriëntatie van de muur, noord-zuid, moet deze waarschijnlijk worden

geïnterpreteerd als binnenmuur. De muur dateert vermoedelijk van de bouw van het huis. De muur verdeelde het huis in twee ongeveer even grote kamers van 5,60 meter breed en 4,50 meter lang.

De muur is over een lengte van slechts 60 cm teruggevonden. Van de opbouw resteerde nog zes steenlagen, bestaande uit gele bakstenen met formaat 22x10x4. Dit steenformaat is te groot voor de periode rond 1600, wat het waarschijnlijk maakt dat de bakstenen van de muur zijn hergebruikt. De bovenzijde van de muur bevond zich op 1,05 meter onder NAP, de onderkant op 1,39 meter onder NAP.

De muur is op een zeker moment gesloopt, vermoedelijk in de tweede helft van de 17de eeuw, en overbouwd door kelder S02 (zie onder).

Inpandige ophogingslaag (S35)

In het noordprofiel van werkput 1 is een 20 cm dikke aslaag met houtskool aangetroffen op het ophogingspakket uit 1591. De bovenzijde van de laag bevond zich op een diepte van 1,20 meter onder NAP. De aslaag was aanwezig ten westen van muur S18 en werd afgedekt door de vlijlaag van een vloer (S34, zie onder). In de laag was geen dateerbaar materiaal aanwezig, wat het dateren van de aslaag lastig maakt. Het is niet uit te sluiten dat de aslaag tot de ophoging uit de late 16de eeuw moet worden gerekend. Doordat opgebrachte lagen as verder niet zijn aangetroffen in het ophogingspakket en de laag tegen muur S18 aanligt, is het echter waarschijnlijk dat de laag samenhangt met het hier aanwezige huis en moet worden geïnterpreteerd als inpandige ophogingslaag.

Vlijlaag vloer (S34)

In het noordprofiel van werkput 1 is op aslaag S35 een dunne vlijlaag van wit zand en fijn schelpgruis waargenomen van de westgrens van het profiel tot muur S18. De vlijlaag was 4 cm dik en bevond zich op het hoogste punt op 1,16 meter onder NAP. Richting S18 liep de laag naar beneden, waarschijnlijk als gevolg van het verzakken van de muur. Ook naar het westen toe daalde de laag iets, vermoedelijk door het wegzakken van de achtermuur (gelegen buiten het opgegraven areaal). Op de vlijlaag hebben waarschijnlijk oorspronkelijk plavuizen gelegen, aangezien deze in het bovengelegen uitbraakspoor (S33) aanwezig waren. De vlijlaag moet zijn aangebracht op het moment dat muur S18, waarschijnlijk gesloopt in de tweede helft van de 17de eeuw, nog in gebruik was. Het is waarschijnlijk dat het vloerniveau, evenals de onderliggende aslaag (S35), van de bouw van het huis dateren.

Kelder (S01, S13, S14, S15)

In de noordwesthoek van werkput 1 lag een ondiepe voorraadkelder (afb. 20). Van de kelder zijn de restanten van de halfsteens muren aan de oost- en westzijde gevonden (S14 en S15, bovenkant muren op 1,17 en 1,22 meter onder NAP). De noordelijke begrenzing van de kelder bevond zich buiten de grenzen van de werkput, terwijl de zuidzijde van de kelder was weggebroken. Alleen de breedte van de kelder kon daarom worden vastgesteld, namelijk 1,40 meter (buitenmaat). De lengte was minimaal 1 meter. De kelder bevond zich precies in de zuidwesthoek van het huis en lag dus binnen de achterkamer. Waarschijnlijk lag direct ten westen van de kelder de achtergevel van het huis, maar hiervan zijn geen resten aangetroffen. Mogelijk zijn deze verstoord bij de bouw van het postkantoor.

De kelder is in eerste instantie voorzien geweest van een vloer van roodgele bakstenen (formaat 19x10x4), die waren gelegd op een dunne laag schelpgruis (S01). Van deze vloer was alleen aan de oostzijde van de kelder een restant bewaard. De bovenzijde van de vloer

Afb. 20 Resten van de kelder (S01, S13, S14, S15) in de noordwesthoek van werkput 1, gezien richting het westen.

bevond zich op een diepte van 1,25 meter onder NAP. Op een zeker moment is de vloer van de kelder opgehoogd met een laag assige grond met houtskool van ca. 5 cm dik. Hierop is een nieuwe vloer van rode plavuizen gelegd met de formaten 11x11 en 13x13 (S13). Deze formaten dateren uit de late 16de en het begin van de 17de eeuw. Dit kan erop wijzen dat de vloer al vrij snel is vervangen, maar de plavuizen kunnen ook secundair zijn gebruikt in de kelder. De plavuizen vloer was alleen nog aanwezig langs het noordprofiel. De bovenzijde van de vloer bevond zich op 1,19 meter onder NAP.

De kelder dateert waarschijnlijk van de bouw van het huis en is vermoedelijk gelijktijdig met een andere kelder (zie onder, S03, S04, S07) gebouwd: de stenen die voor de muren van deze kelder en vloer S01 zijn gebruikt, zijn identiek. Bij het schoonmaken van vloer S01 is een aantal fragmenten keramiek verzameld die dateren uit de periode rond 1600 (V004). Of deze vondsten de bouw van het huis dateren of afkomstig zijn uit het ophogingspakket uit 1591 is onduidelijk. Het is niet goed te zeggen tot wanneer de kelder in gebruik is geweest: mogelijk is deze pas met de sloop van het huis in de 18de of het begin van de 19de eeuw afgebroken.

Kelder (S03, S04, S05, S06, S07, S16, S17, S19)

Ten oosten van bovengenoemde kelder, aan de noordoostzijde van werkput 1, is een tweede voorraadkelder aangetroffen, gelegen binnen de voorkamer van het huis (afb. 21). Ook deze kelder dateert waarschijnlijk van de bouw van het huis. De zuidmuur van de kelder is op een zeker moment weggebroken, vermoedelijk bij de sloop van het ten zuiden hiervan gelegen pand Molenweg 2 in de 19de eeuw. De west-, noord- en oostmuur van de kelder (S07, S03 en S04) waren nog grotendeels intact. De kelder was 1,90 meter breed en minstens 1,60 meter lang (buitenmaten). De steens muren bestonden uit roodgele bakstenen met formaat 20x10x4,5 en waren, zoals hierboven al is vermeld, identiek aan de bakstenen in vloer S01. De kelder was dieper ingegraven dan bovengenoemde kelder: de onderkant van noordmuur

Afb. 21 De kelder in de noordoosthoek van werkput 1 (S03, S04 en S07) en daarbinnen muur S19. Links van de kelder binnenmuur S18. Foto genomen richting het noordwesten.

S03 bevond zich op 1,60 meter onder NAP. Van deze muur resteerden vijftien baksteenlagen, met een totale hoogte van 72 cm. De bovenzijden van muren S03 en S04 bevonden zich op 1,04 m onder NAP (ca. 20 cm onder maaiveld), terwijl muur S07 tot een dieper niveau was weggebroken (1,22 meter onder NAP). Een vloer of vlijlaag van een vloer is niet aangetroffen. Opvallend is dat koud tegen de westzijde van westmuur S07, dus aan de buitenzijde van de kelder, een halfsteens muur stond. Mogelijk had deze muur als doel om de kelder meer waterdicht te maken. Een andere optie is dat de muur is geplaatst om het verzakken van de kelder te remmen: de kelder was enigszins naar het westen weggezakt. Of de halfsteens muur van de bouw van de kelder dateert of later is toegevoegd, is onduidelijk. Als de muur een latere toevoeging is, houdt dit in dat in pandig een gat naast de kelder is gegraven om de muur te kunnen plaatsen.

De kelder heeft niet lang in zijn oorspronkelijk vorm bestaan: uit de eerste helft van de 17de eeuw dateren diverse aanpassingen waarbij de kelder steeds werd verkleind. Vermoedelijk is het verzakken van de kelder en/of overmatig drangwater in de kelder, waardoor deze niet naar behoren functioneerde, hier de reden voor.

In eerste instantie is een nieuwe muur met noord-zuid oriëntatie in de kelder geplaatst, op ongeveer 30 cm ten westen van oostmuur S04 (S19) (afb. 21). De muur stond koud tegen noordmuur S03 aan. De muur was opgebouwd uit brokken baksteen (formaat ?x10x4,5) en hiervan resteerde vier steenlagen. De bovenzijde van de muur bevond zich op 1,14 meter onder NAP. Vermoedelijk is de bodem van de kelder bij het plaatsen van de muur iets opgehoogd, aangezien de onderkant van muur S19 ongeveer 45 cm hoger lag dan de onderkant van de oudste keldermuren. De reden voor het maken van de muur is enigszins onduidelijk: het verbeteren van de waterdichtheid van de kelder is het meest aannemelijk, maar het lijkt in dit geval logischer om de nieuwe muur tegen een oude keldermuur te plaatsen.

In een latere fase is de kelder grotendeels buiten gebruik genomen door het bijna volledig

op te vullen met kolengruis en as (S17) (afb. 22). Hieruit zijn enkele fragmenten keramiek verzameld (V007) en zij dateren de opvulling in de tweede kwart van de 17de eeuw. Het kolengruis lag over westmuur S07 heen, wat erop duidt dat de bovenzijde van deze muur bij de opvulling is afgebroken. Aan de noordzijde van de kelder is een nieuwe ondiepe kelder gemaakt (afmetingen 190 bij 70 cm) door parallel aan muur S03 een halfsteens muur te maken van gele bakstenen met formaat 18x9x3,5 (S05). De bovenzijde van deze muur lag op 1,06 meter onder NAP. Aan de westzijde van de ondiepe kelder is schuin op muur S07 een halfsteens muurtje gemetseld (S06). De vloer van het keldertje was een rommelig geheel van bakstenen en (brokken van) plavuizen (formaten 11x11 en 14x14). Vermoedelijk bevond de ondiepe rechthoekige kelder zich onder een bedstede.

Afb. 22 De kelder in de noordoosthoek van werkput 1, opgevuld met kolengruis (S17) en met nieuwe muren (S05 en S06) en vloer (S16). Foto genomen richting het noorden.

Inpandige ophogingslaag (S37)

In het noordprofiel van werkput 1 was een aslaag van ongeveer 20 cm dik aanwezig ten westen van kelder muur S07 en op binnenmuur S18, over een lengte van ruim een meter. De laag is gecreëerd na de sloop van de binnenmuur, vermoedelijk in de tweede helft van de 17de eeuw (zie onder). Of het om een plaatselijke ophoging gaat of de vloer binnen het hele pand is verhoogd, is niet met zekerheid te zeggen: mogelijk liep de ophogingslaag verder door naar het westen en is deze verstoord bij de sloop van het huis.

Kelder (S02)

Tussen bovengenoemde kelders bevond zich een derde ondiepe voorraadkelder (afb. 23). Deze kelder dateert niet van de bouw van het huis, maar is later in het pand gebouwd. De noordzijde van de structuur bevond zich ten noorden van de werkput, waardoor alleen de breedte met zekerheid kan worden vastgesteld. De kelder was 1,10 meter breed en minimaal 1,70 meter lang (buitenmaat).

Afb. 23 Kelder S02 gezien richting het westen.

De ondiepe kelder is over binnenmuur S18 heen gebouwd, wat inhoudt dat deze muur bij de bouw van de kelder, waarschijnlijk in de tweede helft van de 17de eeuw, of hiervoor is afgebroken. Vermoedelijk hangt de sloop van de muur en bouw van de kelder samen met een ingrijpende (inpandige) verbouwing van het huis.

Van de kelder zijn in de eerste plaats de zijmuren teruggevonden, waarvan maximaal slechts twee steenlagen resteerden. De onderste (steens) steenlaag was nog bijna volledig aanwezig en bestond uit rode en roodgele bakstenen met diverse afmetingen, met name formaat 18x9x4. De bovenzijde van deze steenlaag lag aan de noordzijde op een diepte van ca. 0,88 meter onder NAP. Hierop lagen aan de zuid- en oostzijde fragmenten van een tweede (halfsteens) steenlaag, bestaande uit rode bakstenen met formaat 22x11x5. Dit steenformaat dateert uit de 16de eeuw en het is daarom waarschijnlijk dat het om secundair gebruikte stenen gaat. De bovenzijde van deze bovenste steenlaag bevond zich aan de zuidzijde op 0,87 meter onder NAP.

Tussen de muren was het restant van een plavuizenvloer aanwezig: een aantal plavuizen lag *in situ* in de noordoosthoek van de kelder, ten noorden hiervan lag een paar losse plavuizen. De rode plavuizen hadden het formaat 17x17 en dateren waarschijnlijk uit de tweede helft van de 17de eeuw. De vloer bevond zich op het niveau van de onderste steenlaag.

4.3.3 Molenweg 2

Ten zuiden van pand Molenweg 1 stond een tweede huis met dezelfde afmetingen (ca. 5.60 bij 9 meter). Het huis is nog aanwezig op de kadasterkaart uit 1823, maar wordt op de kaart uit 1885 van Meijer-Morrien niet meer weergegeven. Het huis is dus in de tussenliggende periode gesloopt. De muren van het pand zijn bij de sloop grootschalig weggebroken: geen enkel muurrestant is aangetroffen. Van (uitgebroken) kelders is geen spoor gevonden. Direct achter

het huis lag een waterput en dit is het enige spoor dat aan het pand kan worden gekoppeld. Het is lastig om te bepalen wanneer het huis is gebouwd. Het huis is deels over beerkuil S28 uit de periode 1600-1620 heen gebouwd (zie boven), wat betekent dat het huis na het dichtwerpen van de kuil is gebouwd. De bouw van het huis moet daarom ná omstreeks 1620 worden geplaatst. Aangezien het vondstmateriaal uit de waterput rond 1700 dateert, kan worden gesteld dat het huis in ieder geval in deze periode aanwezig was. Meest waarschijnlijk is dat het pand eerder in de 17de eeuw is gebouwd, aangezien in de tweede helft van de 17de eeuw nauwelijks nog bouwactiviteiten plaatsvonden in Enkhuizen, zeker in het gebied van de stadsuitbreiding. De waterput horende bij het huis dateert van na 1632 (zie onder), wat het waarschijnlijk maakt dat de bouw van het huis in de tweede kwart van de 17de eeuw plaats vond.

Tonput (S25)

De tonput bevond zich langs de westzijde van werkput 1 en bestond uit twee op elkaar gestapelde tonnen met een diameter van 70 cm (afb. 24). De bovenzijde van de put bevond zich op 1,66 meter onder NAP. De put was oorspronkelijk hoger: de bovenste ton was gedeeltelijk weggerot. De put was tot de natuurlijke klei ingegraven en heeft dus gefunctioneerd als waterput. De put bleek in een later stadium te zijn gebruikt als afvalput: uit het spoor is een grote hoeveelheid huisafval verzameld. Het meest opvallend hierbij zijn tien tinnen lepels, waaronder een geboortelepels uit 1701 (afb. 25). Het vondstmateriaal dateert uit de periode 1675-1725, waarbij het zwaartepunt rond 1700 ligt. De vondsten worden in hoofdstuk 5 besproken.

De inhoud van de tonput was niet mestig, wat erop wijst dat de put niet secundair is gebruikt als beerput, maar alleen als afvalput. Ook de analyse van een grondmonster uit de put wijst hierop: het monster bevatte opvallend weinig etensresten van mensen. Alleen de aanwezigheid van wat resten van rijst is noemenswaardig.

Afb. 24 De bovenzijde van tonput S25 gezien richting het westen.

De duigen van beide tonnen zijn onderzocht op merken. De bovenste ton bestond uit zeventien duigen, waarop twee merken aanwezig waren. Het eerste merk is een grote letter G met daarbinnen de letter P (afb. 26). Het merk is zeer strak uitgevoerd en langs de letters is een zwarte rand aanwezig, wat er vermoedelijk op wijst dat het een brandmerk is. Het andere merk is ingekrast en laat waarschijnlijk een combinatie van de letters M en P zien (afb. 27). Op de duigen van de onderste ton waren drie merken aanwezig, alle ingekrast met een scherp voorwerp. Één merk, mogelijk de letter W, is niet helemaal compleet: een deel van de duig is

Afb. 25 Een paar tinnen lepels uit de tonput.

afgebroken. De andere merken tonen twee haakjes boven elkaar en de letter P (afb. 28, 29 en 30). Over de betekenis van merken op tonnen is weinig informatie beschikbaar. Bekend is dat kuipers merken aanbrachten op hun producten (af. 31 en 32), maar ook andere verklaringen zijn denkbaar. De maker van het product in de ton, wijn of bier, kan de tonnen hebben gemerkt, evenals een handelaar, bijvoorbeeld wanneer tonnen van meerdere eigenaars samen op een schip werden vervoerd. Ook kan een ton zijn gemerkt om de inhoud van de ton of kwaliteit hiervan aan te duiden.

Een aantal duigen van beide tonnen is dendrochronologisch onderzocht. Van de bovenste ton zijn drie duigen onderzocht, die alle konden worden gedateerd, namelijk in 1591, 1613 en 1621 na Chr. Op geen van de duigen was spinhout aanwezig, waardoor de kapdatum van het hout niet kan worden bepaald. De duig waarvan de laatste ring in 1621 dateert, is gekapt ná 1632 na Chr, wat betekent dat de ton in ieder geval na dit jaar is gemaakt. Van de onderste ton is één duig onderzocht. De laatste ring in deze duig dateerde in 1618 en de boom waaruit de duig is gezaagd, is in ieder geval gekapt ná 1629 na Chr. Interessant is de herkomst van het hout, namelijk Noord-Frankrijk. Deze herkomst wijst uit dat de tonnen zijn gemaakt in Noord-Frankrijk en gebruikt voor het vervoer van wijn vanuit Frankrijk naar Nederland.

Afb. 26 Een duig van de bovenste ton van tonput S25 met (brand)merk.

Afb. 27 Een duig van de bovenste ton van tonput S25 met ingekrast merk.

Afb. 28 Een duig van de onderste ton van tonput S25 met ingekrast merk.

Afb. 29 Een duig van de onderste ton van tonput S25 met ingekrast merk.

Afb. 30 Een duig van de onderste ton van tonput S25 met ingekrast merk.

Afb. 31 Een handelaar, met op de achtergrond onder andere een ton met huismerk. Uit: Die Hausbucher der Nurnberger Zwolfbruderstiftungen.

Afb. 32 Kuipers aan het werk op een glas-in-lood raam in de kerk van De Rijp, geschonken door het kuipersgilde van Enkhuizen in 1655.

4.3.4 Molenweg 3

Ten zuiden van bovengenoemd pand stond waarschijnlijk een derde huis. De aanwijzingen voor een pand op deze locatie zijn mager: op de kadasterkaart uit 1823 wordt hier geen bebouwing weergegeven en ook archeologisch gezien zijn de aanwijzingen voor een huis zeer beperkt. Toch is het waarschijnlijk dat hier een huis heeft gestaan. De belangrijkste aanwijzing hiervoor is de aanwezigheid van drie waterputten ten zuiden en westen van de verwachte locatie van het huis. Ook dit huis was vermoedelijk ongeveer 5,60 meter breed. Gezien de locatie van de westelijke waterput lijkt Molenweg 3 iets korter te zijn geweest dan Molenweg 1 en 2.

De aanwezigheid van waterputten ten zuiden van het pand maakt het waarschijnlijk dat het perceel direct ten zuiden van Molenweg 3 nooit bebouwd is geweest, wat overeenkomt met de weergave op de kaart uit de kroniek van Brandt uit 1666. De waterputten zijn vermoedelijk na elkaar in gebruik geweest en worden op volgorde van demping besproken.

Een van de waterputten is al in de eerste helft van de 17de eeuw gedempt, wat inhoudt dat het huis op dat moment al aanwezig was. Het huis is in ieder geval vóór 1823 gesloopt.

Muur S11 en S12

Aan de zuidzijde van werkput 1 is een aantal muurfragmenten waargenomen. Muur S11 was een noord-zuid georiënteerde halfsteens muur van slechts één steenlaag. De bovenzijde van de muur bevond zich op 1,13 meter onder NAP. Meer naar het zuidwesten lagen twee muurfragmenten bij elkaar, waarvan de ene steens dik en de andere halfsteens (S12). Ook van deze muren resteerde slechts één steenlaag. De steens muur bestond uit roodgele bakstenen met formaat 18x9x4,5. De bovenzijde van de sporen lag op 1,19 en 1,22 m onder NAP, wat inhoudt dat zij zich direct op het ophogingspakket uit 1591 bevonden. Gezien de locatie van de muurresten moeten zij waarschijnlijk worden geïnterpreteerd als de restanten van binnenmuren.

Tonput S49

Een tonput die bestond uit slechts één ton bevond zich langs het westprofiel van werkput 1B. De bovenzijde van de ton lag op een diepte van 1,96 meter onder NAP, wat in vergelijking met de andere putten vrij diep is. Ook deze put moet zeer waarschijnlijk worden geïnterpreteerd als waterput. Over de tonput en ten noorden hiervan lag een spoor met veel grof puin (uitbraakspoor S50, zie onder) (afb. 33). Vermoedelijk was op de ton oorspronkelijk een stenen opbouw aanwezig. Deze opbouw is bij het buiten gebruik stellen van de put of later weggebroken, wat het puinspoor op en naast de achtergebleven ton verklaart.

Uit de tonput is een kleine hoeveelheid keramiek verzameld met een datering tussen 1575 en 1650 (19 MAE). De keramiek is erg fragmentarisch en waarschijnlijk meegekomen met de grond waarmee de put is gedempt. Vermoedelijk vond deze demping in de tweede kwart van de 17de eeuw plaats, aangezien de jongste fragmenten keramiek uit deze tijd dateren. Binnen de keramiekvondsten zijn een stukje Weser-aardewerk, een stuk roodbakkend aardewerk met slibletters en een fragment Italiaanse faience van een bord of kom noemenswaardig. Dit laatste fragment is gedecoreerd met een aigretterand en behoort tot de stijl Compendiario.

De meest opvallende vondst uit de put is een complete messing tapkraan (44-M01) (afb. 34). De kraan van de tap heeft een driepas-vorm en is gemerkt met vermoedelijk een klimmende leeuw. In de tap zit een gaatje en wellicht is dat de reden dat de tapkraan is weggegooid. Het voorwerp dateert uit de periode 1575-1650.

De duigen van de ton waren in slechte conditie, waarop is besloten om ze niet verder te onderzoeken.

Afb. 33 De bovenzijde van tonput S49 gezien richting het westen. Rond, maar vooral rechts van de tonput ligt uitbraakspoor S50.

Tonput S52

Tonput S52 bevond zich aan de zuidzijde van werkput 1B en bestond op het eerste gezicht uit twee op elkaar gestapelde tonnen. De diameter van de bovenzijde van de put was 60 cm. De onderzijde van de onderste ton bevond zich op 3,05 meter onder NAP, wat betekent dat de put was ingegraven tot in de natuurlijke kleilaag. Dit maakt het waarschijnlijk dat de put is aangelegd als waterput. De totale hoogte van de put was 1,22 meter, maar deze is oorspronkelijk hoger geweest: van de bovenste ton was de bovenzijde deels weggerot.

Bij het couperen van de tonput werd duidelijk dat de put een merkwaardige constructie had. In beide tonnen was namelijk nog een ton aanwezig, zodat de put in totaal bestond uit vier tonnen (afb. 35). De tonput had dus als het ware een dubbele huid. De functie van deze opvallende constructie is onduidelijk. Een extra zuivering van het grondwater ligt het meest voor de hand, maar in dat geval zou het aanbrengen van een laag schone klei tussen de tonnen logisch lijken en dit was niet het geval. Het is eveneens onbekend hoe de tonnen in elkaar zijn geplaatst. De bovenste tonnen hadden bijna dezelfde diameter en het lijkt daarom onmogelijk om de ene ton via de opening in de andere te plaatsen. Mogelijk is een van de tonnen uit elkaar gehaald, maar

Afb. 34 Een complete messing tapkraan uit tonput S49. Datering: 1575-1650. Lengte: 19,5 cm.

dit lijkt een wel erg grote tijdsinvestering voor een simpele waterput. De onderste binnenste ton was kleiner dan de andere tonnen en kon wellicht wel in de grotere tonnen worden geschoven. Parallellen voor een dergelijke constructie uit Enkhuizen of andere plaatsen zijn niet bekend.

In de kleinste ton, de binnenste onderste ton, was beer aanwezig, wat erop wijst dat de waterput bij het buiten gebruik stellen nog is gebruikt als beerput. De inhoud van deze ton is volledig geborgen en uitgezeefd. Het vondstmateriaal dateert uit de tweede helft van de 17de eeuw en wordt in hoofdstuk 5 besproken. De ton hierboven bevatte geen berige vulling en is met de hand uitgeschept. Hierbij is een paar stukken keramiek uit de tweede helft van de 17de eeuw, een fragment van een wandtegel en een houten klotbal met lood (diameter 5 cm) verzameld (afb. 36). Binnen het aardewerk is alleen een groot fragment van een ongedecoreerd zoutvat van faïence het vermelden waard.

Tussen de twee bovenste tonnen is een merkwaardig instrument van messing gevonden (43-M01) (afb. 37). Het is een schoenlepelvormig voorwerp dat eindigt in een buisje. Op de achterzijde zijn enkele lijnen aangebracht die mogelijk een schaalverdeling vormen. Op de voorzijde is het voorwerp gemerkt met een klein stempeltje met huismerk en de initialen PE, PF of PP. De laatste letter is niet goed leesbaar. Mogelijk is het een medisch of scheikundig instrument dat als een soort trechter fungeerde. Bij gebrek aan parallellen is dit niet zeker te zeggen.

De bovenste tonnen waren deels vergaan en bovendien in slechte staat, waardoor zij niet verder zijn onderzocht. Van de twee onderste tonnen zijn de duigen geborgen en onderzocht op de aanwezigheid van merken. De buitenste ton bestond in totaal uit veertien eiken duigen, waarop vijf merken aanwezig waren, namelijk twee huismerken, een ster, drie elkaar overlappende cirkels en drie lijnen boven elkaar (afb. 38 t/m 42). Op de kleine binnenste ton, bestaande uit dertien eiken duigen, waren slechts twee merken aanwezig

Afb. 35 Doorsnede door waterput S52. In het midden is de binnenste onderste ton met beervulling en keramiek zichtbaar. Foto genomen richting het oosten.

Afb. 36 Een houten klotbal, gevuld met lood. Diameter 5 cm.

Afb. 37 Een schoenlepelvormig voorwerp van messing, gevonden tussen de twee bovenste tonnen van waterput S52 en een detail van het merk. Lengte: 15 cm.

(afb. 43, 44 en 45). Een van de merken, het nummer 87 binnen een cirkel, is dermate strak uitgevoerd, dat het om een ingeslagen stempel moet gaan. Het andere merk lijkt een groot huismerk te zijn. Het merk is niet compleet: het middenstuk ontbreekt. Dit is opvallend, omdat alle duigen van de ton zijn geborgen. Mogelijk moet hieruit worden geconcludeerd dat de ton op een zeker moment uit elkaar is gehaald en met een of meerdere duigen minder weer in elkaar is gezet.

Van de onderste buitenste ton zijn drie duigen dendrochronologisch onderzocht. Helaas konden de duigen niet worden gedateerd.

Afb. 38 Een duig van de onderste buitenste ton van tonput S52 met ingekrast merk.

Afb. 39 Duigen van de onderste buitenste ton van tonput S52 met ingekrast merk.

Afb. 40 Een duig van de onderste buitenste ton van tonput S52 met ingekrast merk.

Afb. 41 Een duig van de onderste buitenste ton van tonput S52 met (vermoedelijk) ingeslagen merk.

Afb. 42 Duigen van de onderste buitenste ton van tonput S52 met ingekrast merk.

Afb. 44 Een duig van de onderste binnenste ton van tonput S52 met gestempeld merk.

Afb. 43 Alle duigen van de onderste binnenste ton van tonput S52.

Tonput S20

Geheel aan de zuidzijde van werkput 1B, nog geen meter ten oosten van tonput S52, kwam nog een waterput tevoorschijn, bestaande uit twee tonnen en een stenen opbouw (afb. 46). Van de stenen opbouw resteerden tien steenlagen, bestaande uit los gestapelde gele bakstenen met formaat 18x8,5x4. De diameter van de opbouw was 90 cm (buitenmaat) en de bovenzijde bevond zich op 1,42 meter onder NAP. De onderzijde van de put is niet gezien, maar bevond zich op minstens 3,02 meter onder NAP. Ook deze waterput was dus ingegraven tot in de natuurlijke klei.

Uit de vulling van de put is keramiek (49 MAE), glas, bouwkeramiek en metaal verzameld. De keramiek dateert uit de periode 1625-1750 en is erg fragmentarisch. Het vondstmateriaal moet niet worden geïnterpreteerd als een

Afb. 45 Duigen van de onderste binnenste ton van tonput S52 met groot ingekrast (huis)merk.

Afb. 46 De bakstenen opbouw van waterput S20 gezien richting het zuiden (links). Rechts waterput S52.

gesloten vondstcomplex met huisafval. Waarschijnlijk is de put in de eerste helft van de 18de eeuw gedempt met grond waarin scherven aanwezig waren, zoals ook het geval was bij put S49. Dit verklaart de ruime datering van de keramiek.

Het steengoed wordt gevormd door twee kannen en een pot uit het Westerwald, waarvan twee met medaillons, een kan uit Keulen/Frechen en drie knickers. Het roodbakkerd aardewerk omvat de kenmerkende objecten voor de late 17de en eerste helft van de 18de eeuw, waaronder bakpannen uit Bergen op Zoom, koppen met gemarmerde slib en een grape met rechte wand (r-gra-49). Binnen het witbakkerd aardewerk valt met name een geheel groene lekschaal en bakpan met kraagrand en dekselgeul op. De Nederlandse majolica omvat een fragment van een bord met polychroom decor uit de periode rond 1600 en borden uit de 18de eeuw. De faience bestaat onder meer uit vier borden, waarvan twee met een blauwe rozet op de spiegel en concentrische cirkel onder de rand. Het glazuur van de borden is sterk verkleurd door de zuren in de bodem. De importkeramiek omvat slechts drie kleine fragmenten, namelijk een stukje Berrettino uit Ligurië, een fragment van een bord van Portugese faience met kraakdecor en een stuk van een bord van kraakporselein. Deze keramiek dateert uit de late 16de en eerste helft van de 17de eeuw. Tot slot zijn vijf pijpenkoppen aanwezig, waarvan vier van het type 3.¹⁵ Alle vier zijn voorzien van hielmerken, waarbij een merk met het wapen van West-Friesland het meest opvallend is.

De glasvondsten omvatten een fragment vensterglas, de bodem van een dikwandige groene wijnfles en een fragment met een nop en opgelegde glasdraad.

Vijf stukken wandtegel behoren tot de bouwkeramiek. Één exemplaar is compleet, namelijk een onversierde tegel met formaat 13x13x0,6. Twee andere brokken zijn ook afkomstig van witte tegels, weer twee andere brokken hebben spinnenkoppen en een wanli-motief in de hoeken. Verder zijn brokken van rode dakpannen en plavuizen afkomstig uit de put. Ook

¹⁵ Duco 1987.

bij de plavuizen is één exemplaar compleet, namelijk een geel geglazuurde plavuis met formaat 13,8x13,8x1,8. Het glazuur is sterk versleten. Hetzelfde geldt voor een brok van een groen geglazuurde plavuis. De overige fragmenten zijn voorzien van rood, geel en mangaan glazuur.

De waterput heeft zeer weinig metaalvondsten opgeleverd. Noemenswaardig is alleen een fraai messing mesheft (39-M01) (afb. 47). Het is niet helemaal zeker of dit heft uit de waterput afkomstig is; mogelijk bevond het zich in de insteek van de put. Het heft is een zogenaamd opschuifheft. De voor- en achterzijde zijn identiek versierd met bloemen- en rankenmotieven. Een zeer vergelijkbaar heft is gevonden aan de Weesperstraat in Amsterdam en wordt daar gedateerd in de periode 1575-1650.¹⁶ De verdiepte gedeeltes van dat heft zijn ingelegd met emaille. Een ander vergelijkbaar exemplaar is gevonden in een grachtvulling in Bourtange en wordt gedateerd in de periode 1600-1650.¹⁷ Net als in Amsterdam is dit mesheft geëmailleerd. Bij nadere bestudering van ons heft blijkt ook dit exemplaar ingelegd te zijn geweest. Van het emaille resteren nog maar enkele fragmentjes.

Afb. 47 Een fraai mesheft uit waterput S20 of de insteek van deze put. De verdiepte gedeeltes van dat heft zijn ingelegd met emaille. Lengte: 8,2 cm.

Van de bovenste ton zijn zeven duigen geborgen, waarop in totaal drie merken aanwezig waren. Een van de merken toont tweemaal de letter B naast elkaar (afb. 48). Door een van de letters loopt een cirkel met daarin meerdere kleine cirkels. Of dit bij het lettermerk hoort of als een apart merk moet worden geïnterpreteerd, is onduidelijk. De beide andere merken zijn enigszins onduidelijk, maar tonen vermoedelijk het cijfer 88 en twee cirkels door elkaar (afb. 49 en 50).

Vier duigen van de bovenste ton zijn onderzocht door middel van dendrochronologisch onderzoek. Twee duigen, afkomstig uit dezelfde boom, konden worden gedateerd. Deze boom is ná 1573 gekapt en groeide in Noord-Frankrijk. Net als in het geval van tonput S25 is deze ton dus gebruikt voor de transport van Franse wijn naar Nederland.

Afb. 48 Een duig van de bovenste ton van waterput S20 met ingekrast merk.

¹⁶ Baart 1977, 333.

¹⁷ Calisch 1993, 545.

Afb. 49 Een duig van de bovenste ton van waterput S20 met ingekrast merk.

Afb. 50 Een duig van de bovenste ton van waterput S20 met ingekrast merk.

4.3.5 Korte Westerstraat 1

Het verdwenen verlengde van de Korte Westerstraat bevond zich direct ten zuiden van de huidige Postweg. Langs deze straat heeft een aantal huizen gestaan: uitgaande van de kaart uit de kroniek van Brandt uit 1666 twee huizen op de hoek van de Molenweg en Korte Westerstraat. De resten van deze huizen bevinden zich onder de huidige Postweg en zijn daarom tijdens het archeologisch onderzoek niet aangetroffen. Het achtererf van het hoekhuis is wel onderzocht en hier zijn een waterput en waterkelder aangetroffen. Dit deel van de Korte Westerstraat is in 1820 opgeheven, wat betekent dat het huis in de periode hiervoor, vermoedelijk in de tweede helft van de 18de eeuw, is gesloopt.

Waterput S79

In werkput 3 is een volledig bakstenen waterput aangetroffen (afb. 51). De put had een diameter van 90 cm (buitenmaat) en was in totaal 1,50 meter hoog (bovenzijde op 1,45 meter onder NAP).

Voor het metselen was harde specie gebruikt en de bakstenen waren bovendien aangesmeerd. De bakstenen put was gefundeerd op secundair gebruikte balkjes van 8 cm dik. Onderin de waterput was een organische laag aanwezig, waaruit twee grondmonsters zijn genomen (M8 en M9). Hierin bleken nauwelijks etensresten aanwezig te zijn, wat het waarschijnlijk maakt dat het om een sliblaag gaat die is gevormd tijdens het in gebruik zijn van de put. De put is dus niet gebruikt als beerput.

Uit de put is een hoeveelheid keramiek (31 MAE) en een aantal voorwerpen van metaal en leer geborgen. De keramiek dateert met name uit de periode 1700-1750, met een enkel ouder en jonger fragment. Het jongste fragment is een geornamenteerd oor van industrieel aardewerk, vermoedelijk afkomstig van een theekopje. Dit type aardewerk dateert ná 1760, wat inhoudt dat de waterput in de tweede helft van de 18de eeuw, vermoedelijk tussen 1760 en 1780, is gedempt. Een deel van de objecten is redelijk of helemaal compleet en is hier mogelijk tijdens de gebruiksperiode van de put ingegooid. De overige scherven zijn waarschijnlijk tijdens de demping in de put terecht gekomen.

Van steengoed zijn fragmenten van een pot uit het Duitse Westerwald (s2-pot-3). Het roodbakkerd aardewerk omvat onder meer een bakpan uit Bergen op Zoom, koppen met uitwendig ringeloorversiering en inwendig gemarmerde slib (afb. 52), een bord uit het Nederrijns gebied en een schaalvormige test. Bij het witbakkerd aardewerk valt een deksel, vermoedelijk

Afb. 51 Waterput S79 wordt leeggescheept.

Afb. 52 Een kop van roodbakkend aardewerk met ringeloorversiering en gemarmerde slijb uit waterput S79. Diameter: 13 cm, hoogte: 7,5 cm.

Afb. 53 Een schotel van faïence met bloemmotief uit waterput S79. Diameter: 12 cm, hoogte: 3 cm.

Afb. 54 Een deksel van een theepot van faïence uit waterput S79. Diameter: 5,5 cm, hoogte: 4,5 cm.

van een theepot, en een zuinigje van een blaker op. De faïence omvat met name borden, waaronder een vrij compleet exemplaar met bloemmotief (afb. 53) en een bord met kraakmotief dat dateert uit de tweede helft van de 17de eeuw. Een onversierde deksel is afkomstig van een theepot (afb. 54). Drie objecten zijn van

porselein, waaronder een kop en schotel met een roze bloembeschildering. Vier pijpenkoppen behoren alle tot type 2 en dateren uit de periode 1675-1740.¹⁸

Uit de vulling van de put komen enkele metaalvondsten. Het meest opvallend is een tinnen lepel die dateert uit circa 1700 (58-M01) (afb. 55). De lepel is voorzien van hetzelfde merk als het meest voorkomende merk onder de tinnen lepels uit put S25 in werkput 1, namelijk het gekroonde wapen van Amsterdam met de letters KK en de initialen PA. Dit merk dateert na 1689. Waarom identieke lepels in twee verschillende putten op verschillende percelen zijn beland, valt niet te zeggen. Wellicht is het toeval en waren deze lepels een tijd lang in Enkhuizen te koop. Een tweede tinnen lepel is typologisch te dateren in de periode 1700-1750 (58-M02) (afb. 56). Kenmerkend voor de lepel is de zeer lange naald aan de achterkant van de bak. Dit type lepel is normaal gemerkt op de brede platte steel, maar bij dit exemplaar ontbreekt een merk. Op de bak zijn enkele diepe krassen aangebracht die mogelijk een soort huismerk vormen. Verder komen uit de put een ijzeren spijker, een loden musketkogel en twee messing hengsels (58-M03) (afb. 57). De hengsels hebben behoord bij pannen of ketels zodat deze boven het vuur konden hangen. De diameter van de bijbehorende pan of ketel was ongeveer 23 centimeter.

Afb. 55 Een tinnen lepel uit waterput S79 met detail van het merk. Lengte: 16,5 cm.

Afb. 56 Een tinnen lepel uit waterput S79. Lengte: 17,8 cm.

18 Duco 1987.

Ook een aantal stukken leer is uit de waterput afkomstig, waaronder een vrij complete muil (type 105) met schoenmaat 36. De voering van de muil was van kalfssuede gemaakt en de hak bestond uit hout en lagen leer.

Wanneer de put is gemaakt, kan niet nauwkeurig worden bepaald. Een datering in de 17de eeuw lijkt het meest waarschijnlijk. Het is onduidelijk of de put tot in de derde kwart van de 18de eeuw in gebruik is geweest: mogelijk is de put aanvankelijk afgedekt en pas tussen 1750 en 1775 dichtgegooid met grond, wellicht tegelijk met de sloop van het huis.

Afb. 57 Twee messing hengels van pannen of ketels uit waterput S79.

Waterkelder S78

Direct ten westen van waterput S79 lag op een diepte van 2.29 meter onder NAP een rechthoekig spoor van lichtgrijze zandige klei met donkgrijze kleivlekken (S78) (afb. 58). Langs de randen van het spoor was op een aantal plaatsen hout aanwezig in de vorm van balkjes en planken van naaldhout (40 tot 120 cm lang). Vermoedelijk moet het spoor worden geïnterpreteerd als het restant van een waterkelder, namelijk een vlijlaag van de bodem van de kelder (de zandige klei) en restanten van het bekistingshout. De kelder was ca. 1,20 meter breed en tenminste 1,40 meter lang (de noordzijde van het spoor is niet volledig opgegraven).

Het is waarschijnlijk dat de kelder uit de 18de eeuw dateert, aangezien waterkelders in de 17de eeuw nauwelijks nog bestonden. Vermoedelijk is de kelder de opvolger van de waterput, hoewel het ook mogelijk is dat beide structuren tegelijk in gebruik zijn geweest. De kelder is waarschijnlijk in de derde kwart van de 18de eeuw gesloopt (zie uitbraakspoor S76 en S77). Mogelijk hangt dit samen met de sloop van het hoekhuis aan de Korte Westerstraat.

Afb. 58 Vlijlaag en bekistingshout (S78) van een weggebroken waterkelder, gezien richting het noorden.

4.4 Fase 3: afbraak en later gebruik

De sporen die kunnen worden gerelateerd aan de afbraak van de panden en omliggende structuren worden hieronder niet per huis besproken, aangezien het om een beperkt aantal sporen gaat. Wanneer een spoor (waarschijnlijk) aan een huis kan worden gekoppeld, wordt dit vermeld.

Afbraaklaag (S33)

In het noordprofiel was een laag aanwezig die waarschijnlijk kan worden gekoppeld aan de afbraak van het huis Molenweg 1 (sloop in ieder geval vóór 1823). De circa 20 cm dikke laag lag op vlijlaag S34 en in pandige ophogingslaag S37 en bestond uit geel zand met as en puin (rode plavuizen). Aan de westzijde was de laag gedeeltelijk verstoord.

Uitbraakspoor S50

Zoals hierboven al is vermeld, lag over en ten noorden van tonput S49 een puinspoor met grof puin. De waterput bevond zich op het achtererf van Molenweg 3. Het puinspoor moet waarschijnlijk worden geïnterpreteerd als de weggebroken bakstenen opbouw van de waterput. Uit het spoor zijn geen vondsten verzameld, waardoor het niet mogelijk is om de afbraak van de put goed te dateren. De put lijkt al in de tweede kwart van de 17de eeuw te zijn gedempt. Of de opbouw op dat moment is weggebroken of pas met de sloop van het huis (in ieder geval vóór 1823), is niet te zeggen.

Uitbraakspoor S76 en S77

De waterkelder, horende bij het hoekhuis aan de Korte Westerstraat (Korte Westerstraat 1), is op een zeker moment weggebroken, getuige een groot uitbraakspoor dat over S78 heen lag, bestaande uit grijsbruin kleiig zand met puin en mortelbrokken (S76 en S77) (afb. 59). S77 tekende zich aanvankelijk in vlak 1 af als een rond spoor van mortel en puin binnen spoor S76. Bij het verdiepen verdween het onderscheid tussen beide sporen. Uit spoor S77 zijn een paar fragmenten keramiek verzameld (6 MAE), waarbinnen een fragment van een Franse ongedecoreerde plooischotel van faïence en een porseleinen schotel met bloemmotieven het meest opvallend zijn. Uit S76 is meer keramiek verzameld (24 MAE). Een paar fragmenten dateren zeker uit de 17de eeuw, namelijk een witte plooischotel uit Frankrijk, een polychroom versierde voetkom uit Montelupo en twee stukken kraakporselein, waaronder een klapmuts met een secundair doorboorde standring. De overige keramiek dateert met name uit de eerste helft van de 18de eeuw. Het is waarschijnlijk dat de 17de-eeuwse stukken eveneens in deze periode zijn weggegooid, aangezien goedkoper gebruiksaardewerk uit de 17de eeuw ontbreekt. Binnen het 18de-eeuwse aardewerk zijn een kop van Imari-porselein en een porseleinen kop en schotel met bloemmotief noemenswaardig. Het jongste fragment uit het spoor is een stuk van een bord van industrieel aardewerk. Op basis van de aanwezigheid van dit fragment kan worden gesteld dat de waterkelder in de derde kwart van de 18de eeuw is gesloopt.

Het is opvallend dat de waterkelder volledig is uitgebroken, maar de naastgelegen waterput S76 ongemoeid is gelaten. Vermoedelijk konden de bakstenen van de waterkelder worden hergebruikt, maar was dit voor de bakstenen van de waterput niet mogelijk doordat zij met harde specie waren gemetseld. De waterput is mogelijk tegelijk met het uitbreken van de waterkelder dichtgegooid met grond.

Afb. 59 Uitbraakspoor S76 en S77 van waterkelder S78, gezien richting het noordwesten.

Puinkuil (S27)

In werkput 1 is binnen de contouren van Molenweg 2 een rechthoekige puinkuil aangetroffen. Het spoor was gevuld met grof baksteenpuin en had een afmetingen van ca. 1,40 bij 1,00 meter. De kuil is waargenomen vanaf 2,19 meter onder NAP, maar was vermoedelijk vanaf een hoger niveau ingegraven. Het is waarschijnlijk dat de kuil samenhangt met de sloop van Molenweg 2 in de 19de eeuw.

Puinkuil (S75)

Aan de oostzijde van werkput 3 is op een diepte van 1.37 meter onder NAP een rechthoekig puinspoor waargenomen (ca. 1,30 bij 1,10 meter). Gezien de vorm en samenstelling van het spoor (puin en mortel) gaat het waarschijnlijk om een ingegraven puinkuil. Uit het spoor zijn twee stuks aardewerk verzameld (V052), namelijk een vrij complete steengoedkan uit Raeren uit de tweede helft van de 16de eeuw (type s2-kan-55, afb. 60) en een fragment van een porseleinen schotel uit de late 17de of eerste

Afb. 60 Een steengoedkan uit Raeren uit de tweede helft van de 16de eeuw, afkomstig uit puinkuil S75. Hoogte: 18,5 cm.

heeft van de 18de eeuw. Dit laatste fragment geeft een indicatie voor de ouderdom van het spoor. De steengoedkan is meer dan een eeuw ouder en vermoedelijk lang in gebruik geweest. De kuil bevindt zich op het perceel van het pand Korte Westerstraat 1 en moet mogelijk met de sloop van dit huis in verband worden gebracht. Het kan echter niet worden uitgesloten dat de kuil is gegraven tijdens het bestaan van het huis en het dus bij de vorige fase hoort.

Puinspoor (S08)

Op het niveau van vlak 1 in werkput 1 was een langwerpige spoor (ca. 5 meter lang en 60 cm breed) aanwezig met een samenstelling van grijze klei en grof puin. Het spoor had ongeveer een oost-west oriëntatie en is waargenomen op een diepte van 1,34 meter onder NAP. Het puinspoor is aanvankelijk geïnterpreteerd als uitbraaksleuf van een buitenmuur van een huis. De ligging komt echter niet overeen met de locatie van de buitenmuren van een huis: het spoor bevindt zich binnen Molenweg 2. Vermoedelijk hangt het spoor niet samen met de sloop van een huis op deze locatie. Aangezien het spoor zich vrij ondiep onder maaiveld bevond, is het aannemelijk dat het dateert van ná de sloop van Molenweg 2. Wellicht gaat het om een ondiepe drainagegreppel uit de periode dat het terrein in gebruik was als boomgaard.

Laag van tuinaarde en puin (S32, S54, S61 en S80)

Over het hele onderzochte areaal was op het ophogingspakket uit 1591 een laag aanwezig van grijsbruine/grijze/donkergrijze zandige klei met puin. De laag kan worden omschreven als tuinaarde. Het puin in de laag moet in verband worden gebracht met de afbraak van de huizen in de 18de en 19de eeuw. Door het gebruik van het terrein als moestuin en boomgaard in de periode hierna is het puin door de tuingrond heen gewoeld.

De laag was 10 tot 60 cm dik en de bovenzijde bevond zich langs de Molenweg en Postweg op 70 tot 90 cm onder NAP (ca. 30 cm onder maaiveld). Hier was op de tuinaarde een laag stopzand van ca. 30 cm dik aanwezig. Aan de noordzijde van werkput 1 was geen stopzand aanwezig. Het maaiveld bevond zich aan de noordzijde van het opgegraven

areaal op 60 cm onder NAP, aan de zuidzijde lag het maaiveld iets hoger (40 cm onder NAP). Uit de laag is keramiek verzameld uit de 17de en 18de eeuw. De jongste vondsten zijn industrieel aardewerk uit de periode ná 1760. Hierbinnen vallen vooral de fragmenten van een kop en schotel met identiek decor op, namelijk een landschap in blauw. Het overige aardewerk omvat met name het gebruikelijke steengoed, roodbakende en witbakende aardewerk, majolica en faïence. Een aantal opvallende stukken wordt hieronder uitgelicht. Bij het steengoed valt een fragment van vermoedelijk een theepot met uitgesneden motief uit het Westerwald op. Een sterk hierop lijkende theepot in het British Museum wordt in de tweede kwart van de 18^{de}

Afb. 61 Fragment van een witbakende vuurstolp met een applique met een dubbelkoppige adelaar.

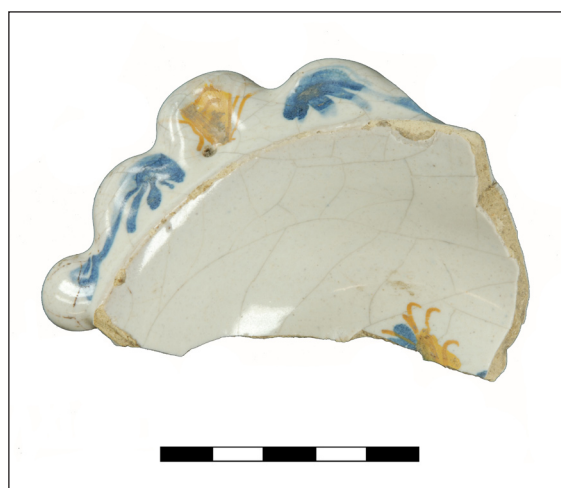
eeuw gedateerd.¹⁹ Op een fragment van een witbakkende vuurstolp is een applique met een dubbelkoppige adelaar aanwezig (afb. 61). Rond deze applique is een aantal noppen aanwezig, vermoedelijk een kenmerkende decoratie voor de vuurstolpen die in het begin van de 17de eeuw in Enkhuizen zijn geproduceerd. De Nederlandse majolica omvat onder meer stukken van bordes uit de eerste helft van de 17de eeuw, waaronder met een op Italiaanse Berrettino en Compeniario geïnspireerd decor. Opvallend is een randfragment van een bord met afwijkend polychroom motief (afb. 62). De importkeramiek omvat onder meer een stuk van een kom van Portugese faïence met kraakmotief en Italiaanse faïence in Compendiario-stijl. Binnen deze laatste soort faïence valt vooral de bovenkant van een vaas met sierlijke oren (afb. 63) en een stuk van een kom met vormoren op (afb. 64). Naast het Compendiario is een fragment van een grote voetkom uit Montelupo en stukken van een bord Ligurisch wit aanwezig. Het Chinese porselein omvat zowel kraakporselein als porselein uit de tweede helft van de 17de en 18de eeuw. Bijzonder is een stukje Swatow-goed.

Afb. 62 Fragment van een bord van Nederlandse majolica.

Afb. 63 Fragment van de bovenkant van een vaas van Italiaanse faïence.

Afb. 64 Fragment van een kom met vormoren van Italiaanse faïence.

Onder de glasvondsten is een fragment van een *vetro a fili* beker met blauwe en witte glasdraden het vermelden waard.

De bouwkeramiek die uit de bovenlaag is verzameld, omvat uitsluitend (fragmenten van) wandtegels uit de 17de en het begin van de 18de eeuw. De vroegste tegels zijn een pompadour-tegel en tegels met wanli-hoeken, waaronder een complete medaillontegel met bloemenvaas.

Ook diverse metaalvondsten zijn uit de bovenlaag afkomstig. In de bovenlaag van werkput 1 is de messing tap van een kleine tapkraan gevonden (V008). Toeval of niet, de tap past precies op een kraan die in werkput 3 tevoorschijn is gekomen (V054-M01, afb. 65). De lengte van deze kraan is

¹⁹ Gaimster 1997, 269.

Afb. 65 De messing tap van een kleine tapkraan.

Afb. 66 Een messing briefopener.

slechts 10,5 cm. Het model dateert uit de 17de eeuw. Zowel het model als de grootte zijn dusdanig hetzelfde dat ze vermoedelijk werkelijk bij elkaar horen. In werkput 3 is eveneens een briefopener van 13,2 cm lang gevonden (54-M02, afb. 66). Het was bestemd voor het lossnijden van de lakzegel van een brief. Door het ontbreken van goede parallellen is het voorwerp moeilijk te dateren. Een aparte vondst, die naar alle waarschijnlijkheid uit de 16de eeuw dateert, is een rond loden schijfgewicht met een ronde stempel met de letter A en het cijfer 92 (diameter 20 mm; 59-M01, afb. 67). Of dit cijfer voor het jaar 1592 staat, is onbekend. Een opvallende categorie onder de vondsten uit de bovenlaag wordt gevormd door een vijftal loden schroefdoppen met oog en in één geval een ring aan het oog (08-M02 en 09-M01, afb. 68). De doppen dateren uit de 17de of 18de eeuw en hebben behoord bij tinnen waterkruiken.

Afb. 67 Een schijfgewicht van lood.

Afb. 68 Schroefdoppen van lood.

Van een deel van de metaalvondsten van de stort kan gezien de datering worden vermoed dat zij afkomstig zijn uit de ophogingslagen uit 1591. Enkele opvallende vondsten worden hier genoemd.

Een grote vingerring heeft de ovale zetting voor een steentje (40-M02, afb. 69). Het steentje zelf ontbreekt. Het is een goedkope ring van tin/lood. Uit het vondstnummer waarin de ring zich bevindt, komen diverse metaalvondsten die in de 16de eeuw zijn te dateren.

Een fraai versierde messing gesp dateert uit de 17de eeuw (08-M01, afb. 70). De middenstijl en angel van de gesp ontbreken.

Op de stort zijn verder diverse lakenloden

Afb. 69 Een goedkope vingerring van lood/tin met een zetting voor een steen.

gevonden (V00, V08, V11, V17, V33, V40 3x, V50 2x, V59 2x). De meeste zijn niet aan een herkomstplaats te koppelen. Op een van de loodjes staat een klein wapenschild met onherkenbare voorstelling (V11). Op een ander lood is nog net een gedeelte van een stadspoort te zien (V33). Een vergelijkbaar exemplaar uit Amsterdam wordt aan Tilburg of Oosterwijk toegeschreven.²⁰

Afb. 70 Een fraaie messing gesp uit de 17de eeuw.

²⁰ Baart 1977, 117.

5 Vondstcomplexen

In dit hoofdstuk worden vier vondstcomplexen uitgelicht, namelijk de vondsten uit de stadsafval laag uit 1591, een beerkuil en twee tonputten. De keramiekvondsten worden bij onderstaande analyse van het vondstcomplex afgebeeld en niet in een catalogus aan het einde van het rapport. Niet alleen de (archeologisch) complete stukken zijn afgebeeld, maar ook minder complete objecten, zodat een meer volledig beeld van de inhoud van de vondstcomplexen ontstaat. Fragmenten keramiek zijn in de lopende tekst afgebeeld, terwijl (archeologisch) complete keramiekobjecten na de analyse in catalogusvorm worden weergegeven. De objecten in de catalogus zijn schaal 1:4, tenzij anders vermeld. De afbeeldingen van keramiekfragmenten in de lopende tekst zijn niet op schaal.

Opbouw catalogus

- 1a. objectnummer (317-vondstnummer-ondernummer)
- 1b. vondstcomplex (complexdatering)
- 2a. typecode
- 2b. typeomschrijving
3. objectdatering
4. grootste breedte zonder additieven / grootste hoogte zonder additieven (afgerond op 0,5 cm)
- 5a. baksel
- 5b. glazuur
- 5c. beschrijving decoratie
- 6a. bodem
- 6b. oor/steel
- 6c. overig
7. functie/naam
8. productiecentrum
9. literatuur

5.1 Ophogingslaag van stadsafval (S21, S23, S29, S67)

1580-1591, zeer waarschijnlijk gestort in 1591

Keramiek

Het ophogingspakket uit 1591 werd gevormd door lagen stadsafval en lagen klei. Onderstaande analyse van de keramiek beperkt zich tot de vondsten uit het stadsafval. Uit de kleilagen zijn ook scherven afkomstig, maar deze zijn minder goed per laag verzameld. Hierdoor is het niet altijd helemaal zeker of de keramiek tot de ophoging uit 1591 kan worden gerekend. Opvallende vondsten uit de kleilagen worden hier wel besproken als zij iets toevoegen aan de analyse en vrij zeker is dat zij uit de laat 16de-eeuwse ophoging afkomstig zijn.

Uit het stadsafval zijn zoveel mogelijk scherven meegenomen. Hierbij is niet geselecteerd op grootte van de fragmenten of typen keramiek. Het verzamelde materiaal kan daarom worden beschouwd als een representatieve steekproef uit het stadsafval.

Uit het stadsafval is vrij veel keramiek verzameld, namelijk 1065 scherven of 341 MAE (afb. 71). Een stuk faience, vermoedelijk gemaakt in Nederland en daarmee 'ruis', en een mogelijke

baksteen van roodbakkend aardewerk zijn hierin niet meegerekend. Hoewel het materiaal afkomstig is uit een ophogingslaag, behoren toch opvallend veel scherven tot dezelfde objecten. Dit wijst er vermoedelijk op dat de laag stadsafval bestaat uit de inhoud van een aantal gelegeerde beerputten.

baksel	aantal	MAE	% (MAE)
echt steengoed (s1)	1	1	0,3
echt steengoed (s2)	73	22	6,5
roodbakkend aardewerk (r)	673	196	57,5
witbakkend aardewerk (w)	163	45	13,2
gydepot aardewerk (jy)	1	1	0,3
frans wit aardewerk (wf)	4	3	0,9
werra aardewerk (wa)	12	8	2,3
weser aardewerk (we)	77	33	9,7
iberisch aardewerk (ib)	3	2	0,6
majolica (m)	22	11	3,2
italiaanse majolica/faience (i)	27	13	3,8
spaanse majolica/faience (sp)	1	1	0,3
porselein (p)	8	5	1,5
totaal	1065	341	100

Afb. 70 Aantal fragmenten, MAE en percentages keramieksoorten stadsafvallaag.

Hoewel steengoed zonder oppervlakte-behandeling in de tweede helft van de 16de eeuw nauwelijks nog voorkomt, is toch een fragment van een ongeglazuurde trechterbeker gevonden. De beker is gemaakt in Siegburg.

Het steengoed met oppervlaktebehandeling wordt met name gevormd door kannen uit Siegburg, Frechen/Keulen of Raeren (afb. 71). Op de geglazuurde kannen uit Siegburg zijn vaak appliques aanwezig. Noemenswaardig is in de eerste plaats een miniatuurkan of trechterbeker met het wapen van het hertogdom Jülich-Cleve-Berg (afb. 72).²¹

Afb. 71 Fragment van een kan uit Raeren uit de tweede helft van de 16de eeuw.

Afb. 72 Fragment van een miniatuurkan of trechterbeker uit Siegburg met het wapen van het hertogdom Jülich-Cleve-Berg.

²¹ Mennicken 2009, 63.

Een applique op een andere kan toont een mannenhoofd met het omschrift "Hektor van Troye" en verwijst naar de mythologische Hector uit de Ilias van Homerus (afb. 73). Ook de Frechense of Keulse kannen zijn vaak voorzien van appliques. Vooral de bekende baardmankruiken met tekstband, medaillons en acanthusbladeren komen voor. Uit Raeren komt onder meer een stuk van een zogenaamde 'boerendanskan'.

Afb. 73 Fragment van een kan uit Siegburg met een applique van "Hektor van Troye".

Drie snelles zijn gemaakt in Siegburg (s2-sne-1). Van één snelle is een groot deel van de onderkant gevonden (afb. 74). Hoewel slechts een klein deel van de drie afbeeldingen is te zien, kunnen ze op basis van parallellen worden gereconstrueerd. Op snelles zijn vaak heraldische of mythologische voorstellingen aanwezig, maar dit exemplaar is hier een bijzondere uitzondering op. De appliques tonen motieven die de draak steken met het katholieke geloof. De oudste snelles met deze afbeeldingen zijn gemaakt in Keulen, dateren uit omstreeks 1550 en zijn gemaakt naar aanleiding van het Bestand van Augsburg uit 1548. Dit soort snelles worden daarom 'bestands- of interim-snelles' genoemd. Het Bestand van Augsburg was een tijdelijk akkoord tussen katholieken en protestanten, dat was afgedwongen door keizer Karel V om een einde te maken aan de godsdiensttwisten in Duitsland. Beide partijen moesten instemmen met een serie afspraken die sterk in het voordeel van de katholieken was. Vanuit protestante hoek werd daarom de spot gedreven met het Bestand en de katholieken. De eerste applique laat Jezus zien terwijl hij een duivel voor zich uit jaagt naar het Bestand (afb. 75). De andere appliques tonen een driekoppige hydra met het hoofd van een paus (personificatie van de antichrist), Turk (personificatie van de ongelovigen) en engel (personificatie van de huichelaars) en Jezus die een boom met katholieke objecten omhakt, terwijl bisschoppen dit proberen te voorkomen. Deze snelle uit Siegburg is een kopie van de snelles uit Frechen of Keulen en dateert uit de periode 1560-1580.²²

Afb. 74 Bodem van een zogenaamde interim-snelle uit Siegburg uit de periode 1560-1580.

22 Unger 2007, 76-79; Gaimster 1997, 149, 151; Ostkamp/Unger 2007, 28.

Vooral bakpannen, borden en grappen zijn goed vertegenwoordigd binnen het roodbakkende aardewerk. Bij de bakpannen (22 MAE) zijn maar vier typen aanwezig, namelijk de r-bak-4 (6 MAE), r-bak-5 (7 MAE), r-bak-15 (1 MAE) en r-bak-17 (7 MAE). Twee borden zijn van het type r-bor-1 en gedecoreerd met slibboogjes. Dit model bord was in de 15de en eerste helft van de 16de eeuw dominant. In de derde kwart van de 16de eeuw verdween het type en de borden zijn dus eigenlijk iets te oud voor dit vondstcomplex. De overige 25 borden hebben allemaal hetzelfde model (r-bor-6). Van zes van deze borden is de spiegel groen door de toevoeging van koperoxide aan het glazuur (cat.nr 1). Bij een van deze borden is bovendien een versiering in slib op de vlag aangebracht in de vorm van stippen en boogjes (afb. 76). Tien borden behoren tot het Noord-Hollands slibaardewerk. Een aantal borden is bijna of helemaal compleet en hiervan kan de voorstelling op de spiegel worden vastgesteld. Op één bord is in een combinatie van slib- en sgraffito-techniek een vrouwfiguur afgebeeld (cat.nr. 2). Twee andere borden tonen een fantasiebeest (afb. 77) en een rennende hond (cat.nr. 3). Een vierde bord heeft een bladermotief op de overgang van vlag naar spiegel (afb. 78). Ook een kop en kom zijn inwendig rijk met slib versierd.

De meeste grappen (in totaal 62 MAE) zijn niet op type thuis te brengen, omdat de buikknik ontbreekt. Bij de objecten waar dit wel het geval is, zijn de typen r-gra-29 (4 MAE) (cat.nr. 4) en r-gra-34 (6 MAE) dominant. Deze modellen hebben een kraagrand of uitstaande rand, scherpe buikknik en ribbel op de schouder.

Ook aanwezig, maar in minder grote aantallen, zijn deksels, kommen, lekschalen, olielampen, pispotten, potten, steelkommen, testen en vuurstolpen. De meeste koppen zijn van het standaardtype r-kop-2 (11 van de 13 MAE). Onder de potten is één exemplaar aanwezig dat vermoedelijk aan Enkhuizer productie kan worden toegeschreven, namelijk een pot met verticale oren op de rand. In de kleilagen zijn de fragmenten van nog twee van dergelijke

Afb. 75 Tekeningen van twee van de drie appliques op de interim-snelle. Uit Gaimster 1997, 151.

Afb. 76 Randfragment van een roodbakkend bord (r-bor-6) met slibversiering op de vlag.

Afb. 77 Fragmenten van een bord van Noord-Hollands slibaardewerk met een fantasiebeest.

roodbakkende potten aangetroffen. Ook van witbakkend aardewerk is een dergelijke pot aanwezig. Bij de testen is het kleine vierkante model dominant (5 van 6 MAE). Alle testen zijn ongeglazuurd. Vijf vuurstolpen zijn volledig rond en waren bedoeld voor een vrije haardplaats (r-vst-1). Van de platte modellen, bedoeld voor een haardplaats tegen de muur, is slechts één exemplaar gevonden. Van een aantal vormen is slechts één exemplaar aangetroffen, namelijk een bloempot, komfoor (r-kmf-17), kan, spaarpot, vergiet (r-ver-5) en zalfpot (r-zal-3).

Afb. 78 Groot fragment van een bord van Noord-Hollands slibaardewerk.

Het vormenspectrum van het witbakkende aardewerk komt in grote lijnen overeen met dat van het roodbakkend: bakpannen (12 MAE), borden (3 MAE), grappen (7 MAE, cat.nr. 5), een kan, een kom (w-kom-7), koppen (3 MAE, waaronder één w-kop-2), een lekschaal, ondersteken (2 MAE), een pot, een schepbeker (w-spb-1), een spaarpot, steelkommen (2 MAE) en vuurstolpen (4 MAE). Bij de bakpannen komt alleen het type 3 (5 MAE) en 5 (7 MAE) voor. De uitwendig groen geglazuurde vuurstolpen bestaan uit één rond model en drie stolpen met platte zijde. In de kleilagen zijn twee fragmenten van twee andere vuurstolpen met platte zijde aangetroffen. Opvallend is dat op deze fragmenten appliques aanwezig zijn. Op het kleinste fragment zijn onder meer eikeltjes aangebracht (afb. 79). Veel meer bijzonder is het tweede fragment, namelijk een stuk van de buik van de vuurstolp met een zeer grote applique van een dubbelkoppige adelaar (afb. 80). Midden op de adelaar is een wapenschild aanwezig, maar hier is geen wapen in afgebeeld.

Afb. 79 Fragment van de bovenzijde van een witbakkende vuurstolp met appliques.

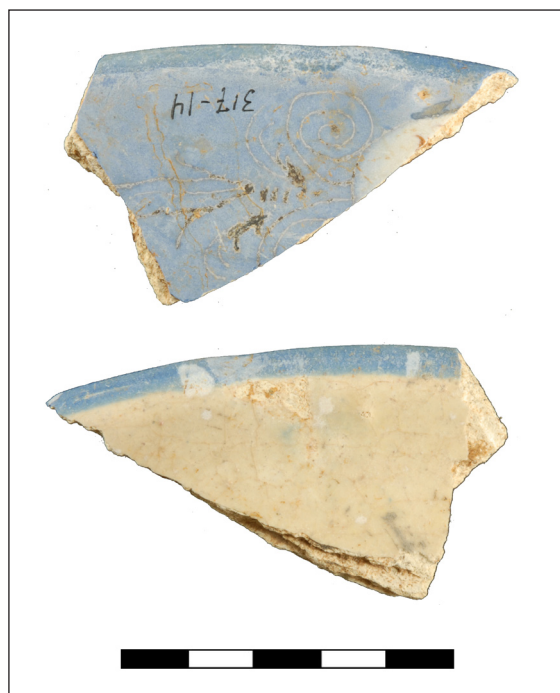
Afb. 80 Fragment van de buik van een witbakkende vuurstolp met grote applique.

De meeste witbakkende objecten zijn aan één of beide zijden voorzien van groen glazuur. Ook een aantal geel geglazuurde stukken komt voor, soms in combinatie met groen (inwendig geel, uitwendig groen). Enkele stukken zijn inwendig bruin door de toevoeging van mangaan aan het glazuur.

Elf borden van Nederlandse majolica zijn aanwezig. Slechts van twee exemplaren kon het type worden bepaald, namelijk m-bor-5. Deze borden zijn gedecoreerd met een rozet op de spiegel en een floraal motief op de vlag (cat.nr. 6 en 7). Een aantal stukken is donker gekleurd door zuren in de bodem. De meeste borden zijn polychroom versierd, maar ook een blauw-wit schaakbordmotief komt voor. Op drie borden zijn op de rand witte krullen op een blauwe achtergrond aanwezig (afb. 81). Deze vorm van decoratie is overgenomen van Italiaanse majolica uit Montelupo. Uit de kleilagen komt verder een randfragment van een schaaltje op een voet (afb. 82). Het schaaltje heeft een rechte wand waarin noppen aanwezig zijn. Op de spiegel is een decoratie in blauw aanwezig, de rest van het object is wit gelaten. Dergelijk voorwerpen zijn zeer zeldzaam. Een compleet exemplaar is aanwezig in Museum Boijmans van Beuningen.²³

Een donkergrijze poot van een grape is van jydepot-aardewerk en dus afkomstig uit Denemarken. Inwendig was het object gepolijst.

In ieder geval zeventien borden, twee grappen, een kan, zeven kommen, twee koppen en twee potten zijn van Weser-aardewerk (afb. 83 en 84, cat.nr. 8 t/m 10). Twee andere voorwerpen konden niet op vorm worden thuisgebracht. Alle borden zijn van het standaardmodel we-bor-1. Één hiervan is een miniatuur. Ook een van de grappen is opvallend klein (we-gra-1). Van de andere grape zijn slechts de hoge puntige poten en een stuk van de buik gevonden.

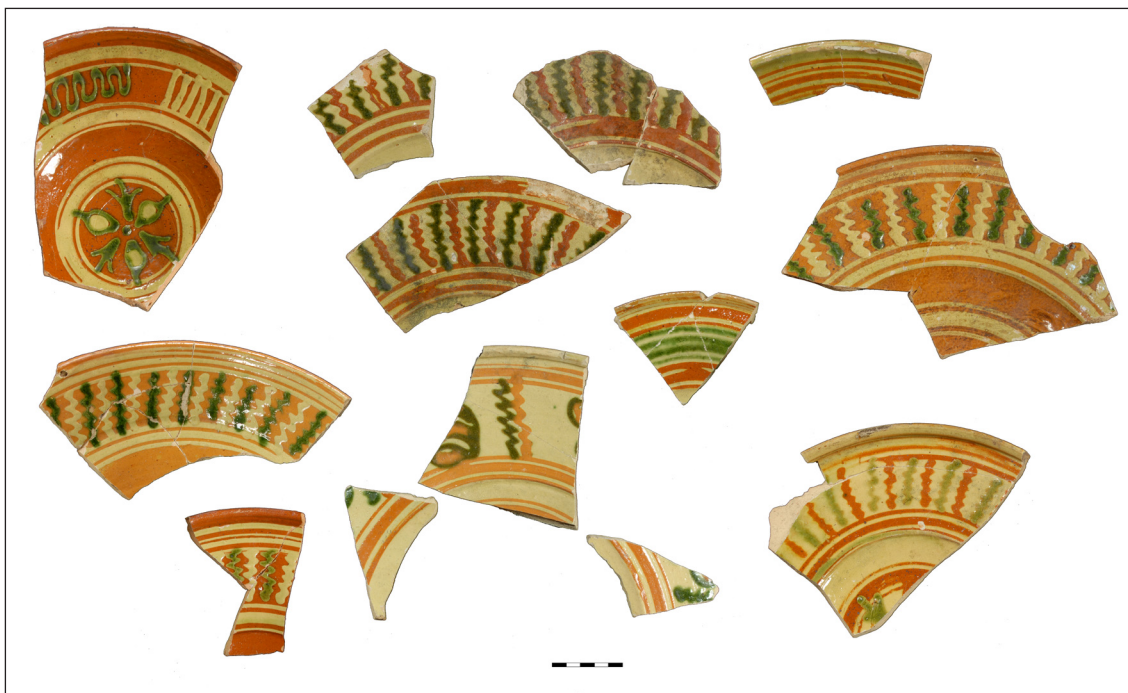

Afb. 81 Randfragment van een bord van Nederlandse majolica met witte krullen op een blauwe achtergrond.

Afb. 82 Fragment van een schaaltje op een voet van Nederlandse majolica.

²³ Vreeken 1994, 248.

Afb. 83 Fragmenten van borden, kommen en koppen van Weser-aardewerk.

Veel minder voorwerpen zijn van Werra-aardewerk, namelijk vijf borden (alle wa-bor-1), een kom (wa-kom-1) en een kop (afb. 85 en cat.nr. 11). Op twee borden is een jaartal aanwezig. Op een fragment van een spiegel is vermoedelijk een man met een zwaard afgebeeld. Rechts van deze afbeelding is het getal 89 leesbaar, wat alleen 1589 kan zijn. Op het tweede bord staat een vrouwfiguur met het getal 9. Hier kan oorspronkelijk zowel 1589, 1590 als 1591 hebben gestaan. De kop is een nieuw type binnen het Deventer-systeem. De kleine kop heeft een rechte rand en standvlak. Op de bodem zijn pijlen geschilderd. De buitenzijde van de kop is geglazuurd.

Afb. 84 Fragmenten van een grape en een grape of beker.

Één roodbakkend fragment van een grape, kan of pot valt op (afb. 86). Uitwendig is het voorwerp versierd met witte slibboogjes en het glazuur wijkt af van dat van Nederlands roodbakkend aardewerk. Zeer waarschijnlijk is het stuk afkomstig uit West-Duitsland. Omdat het object roodbakkend is, is het in de telling bij het Werra-aardewerk opgenomen.

Uit het Franse Beauvais zijn drie borden afkomstig (wf-bor-1) (afb. 87). De borden zijn zoals gebruikelijk gedecoreerd in sgraffito-techniek. Één bord heeft zowel een witte als rode sliblaag, de andere twee borden zijn alleen voorzien van een rode sliblaag. In de rand van een van deze laatste borden is een (onleesbare) tekst gekrast.

Afb. 85 Fragmenten van borden en een kom van Werra-aardewerk.

Afb. 86 Fragment van een grape, pot of kan, vermoedelijk uit West-Duitsland.

Afb. 87 Fragmenten van borden van witbakkend aardewerk uit Beauvais in Frankrijk.

Een stuk van de bodem van een majolica-bord is afkomstig uit Spanje (afb. 88). Het bord heeft een concaaf standvlak. Het fragment is volledig wit, een decoratie is niet aanwezig. Het stuk behoort waarschijnlijk tot het Columbia Plain uit Sevilla.

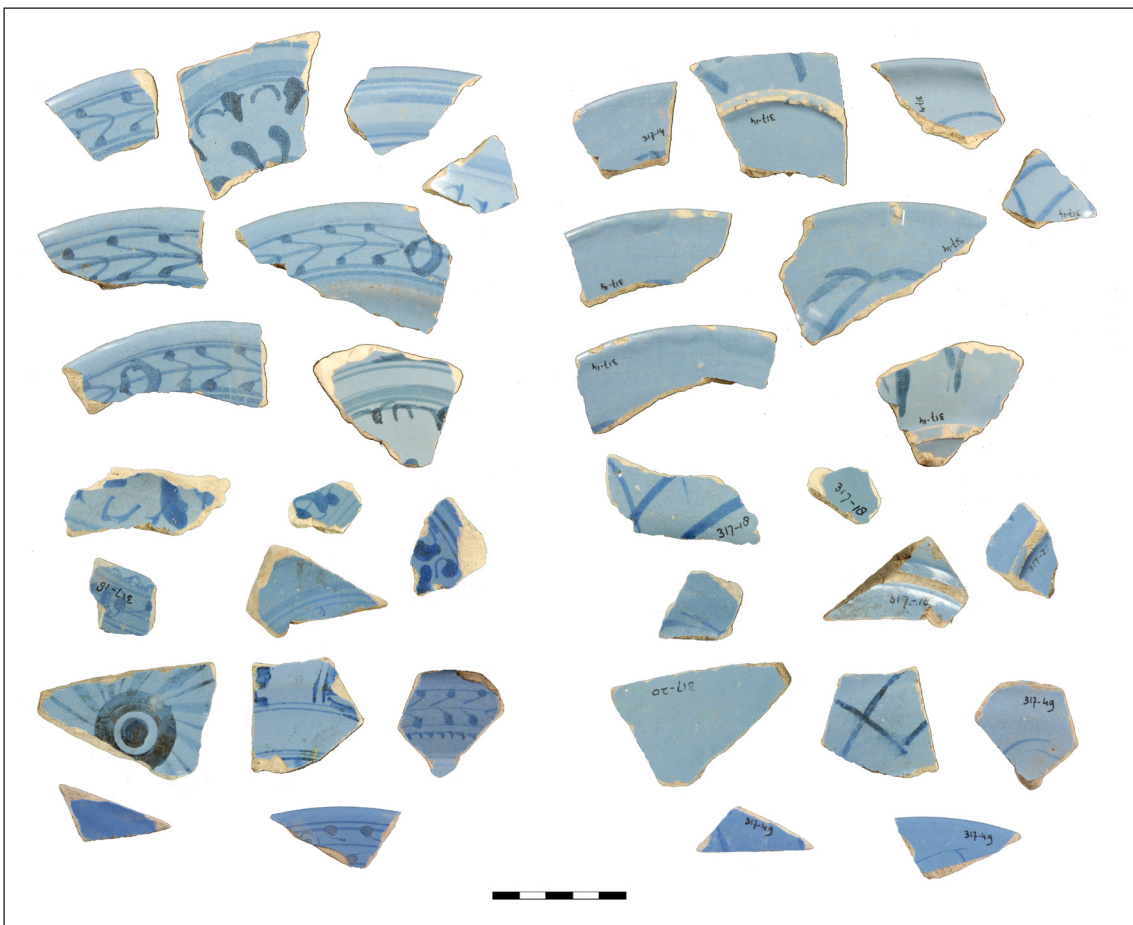
Afb. 88 Achter- en voorzijde van een bord van Spaanse majolica.

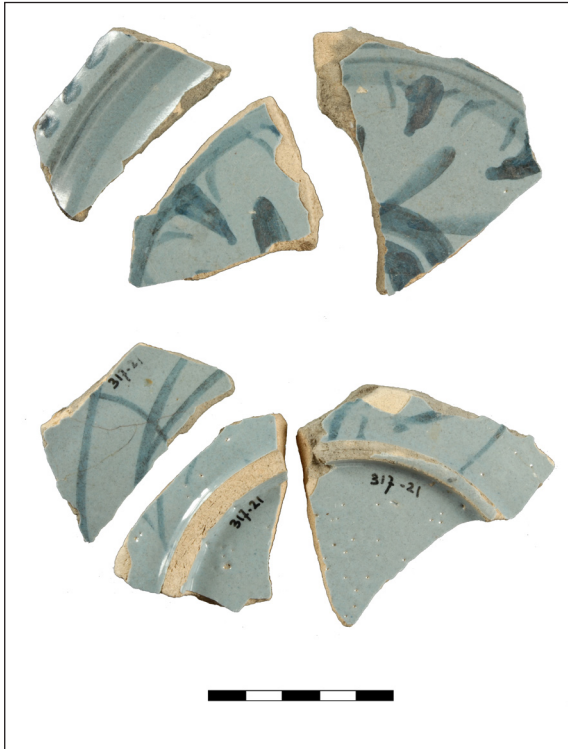
Afb. 89 Fragmenten van twee amforen van het Iberisch Schiereiland.

De fragmenten van twee amforen van het Iberisch Schiereiland zijn gevonden (afb. 89). In ieder geval één van de amforen had een bolle bodem.

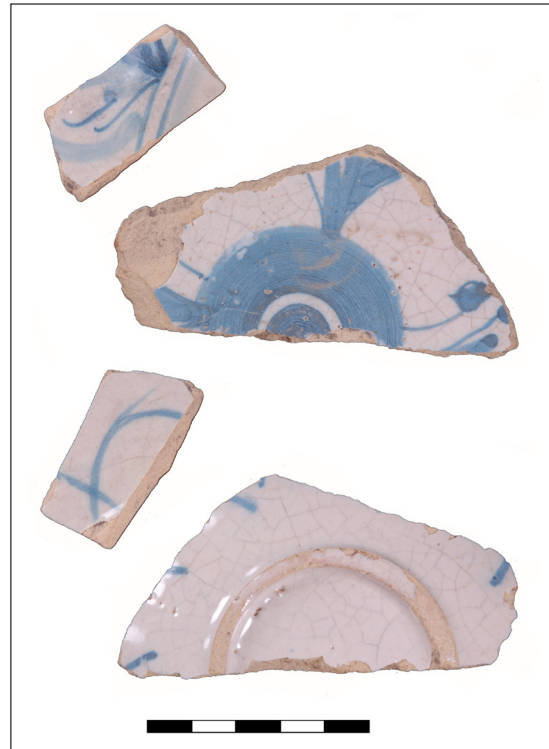
Het Italiaanse tinglazuuraardewerk kan worden ingedeeld in vier groepen. De eerste groep bestaat uit tenminste acht stuks Berrettino (Ligurisch blauw) (afb. 90 en 91). Zes hiervan zijn zeker borden, met vaak op de rand het typische 'Ligurisch randje' en op de spiegel een wentelend motief, het zevende object kan ook een kom zijn (i-kom-1 of i-bor-3). Deze laatste is op de rand voorzien van concentrische cirkels. Op één fragment is een paar streepjes gele verf aanwezig. Dit soort polychroom beschilderde Berrettino is zeldzaam.

Afb. 90 Voor- en achterzijde van fragmenten van borden en een kom van Italiaanse Berrettino.

Afb. 91 Voor- en achterzijde van fragmenten van een bord van Italiaanse Berrettino.

Afb. 92 Voor- en achterzijde van fragmenten van een bord van Italiaans Ligurisch wit.

Afb. 94 Voor- en achterzijde van een randfragment van een crespina uit Montelupo.

De tweede groep omvat slechts één object, namelijk twee fragmenten van een Ligurisch wit bord (afb. 92). Het bord is gedecoreerd met een Ju'i motief, wat voorkomt in de periode 1575-1625. De derde groep wordt gevormd door polychroom beschilderde borden uit Montelupo (afb. 93). Uit het stadsafval zijn twee fragmenten afkomstig, waarvan één met een decoratie met spiralen. Uit de kleilagen is verder een fragment van een bord met Oriëntaals knoopwerk en een fragment van een ploischotel (crespina) afkomstig (afb. 94). De laatste groep bestaat uit slechts één voorwerp, namelijk een bord in Compendiario-stijl (afb. 93).

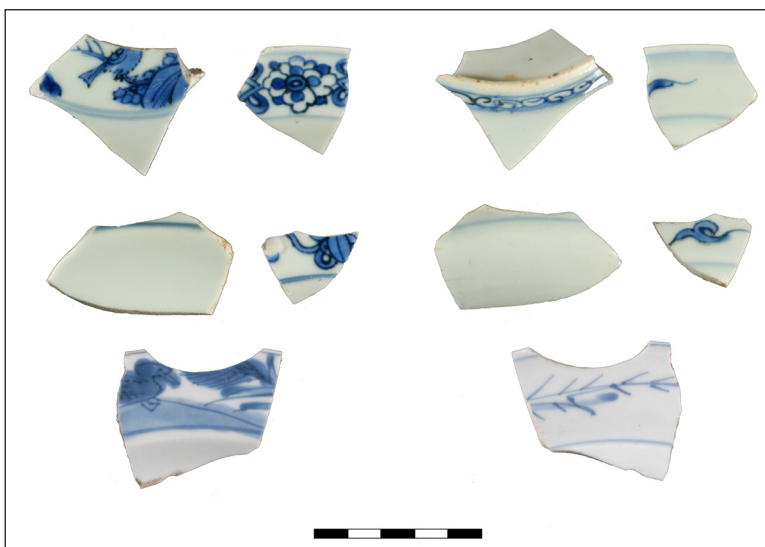
Afb. 93 Voor- en achterzijde van fragmenten Italiaans aardewerk. Van boven naar onder: twee fragmenten van borden uit Montelupo, een fragment witte faïence en een fragment Compendiario.

Op het fragment van de spiegel is een stukje van een putto te zien. Twee stuks faience met afwijkend glazuur zijn volledig wit (afb. 93). De voorwerpen zijn bij de Italiaanse keramiek geplaatst, maar deze toeschrijving is niet zeker.

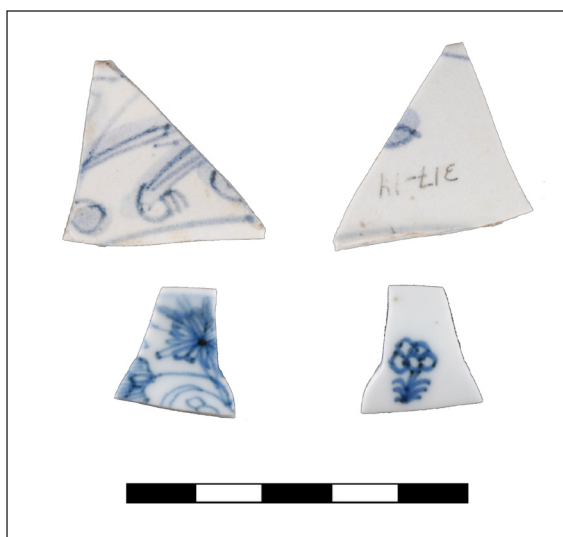
In de stadsafvallaag is Chinees porselein gevonden, namelijk minimaal vier borden en een kop. Van drie borden zijn slechts kleine fragmenten

gevonden. Onder meer een wandfragment met een blauw-grijs decor, een rand met bloemmotieven, een stuk van een bodem met een sierrand rond de standing en een randfragment met een eend en waterplanten zijn aanwezig (afb. 95 en 96). Borden met laatstgenoemde rand worden door Rinaldi tussen 1570 en 1600 gedateerd.²⁴ Het vierde bord is vrij compleet (p-bor-4) (cat. nr. 12). Het bord is niet wit, maar enigszins gelig. De decoratie is blauw-grijs van kleur en vrij grof geschilderd. Op de spiegel zijn twee herten in een landschap te zien. Van de rand is slechts een klein stuk aanwezig, met hierop een vogel en drie parels. Soortgelijk borden in het Prinsessehof in Leeuwarden worden tussen 1570 en 1600 gedateerd. Van de kop is alleen een randfragment met bloemmotief aanwezig (afb. 96).

Ten slotte is een fragment van een terracotta beeldje van een engel afkomstig uit het stadsafval (afb. 97).

Afb. 95 Voor- en achterzijde van fragmenten van borden van Chinees porselein.

Afb. 96 Voor- en achterzijde van een fragment van een bord en kop van Chinees porselein.

Afb. 97 Voor- en achterzijde van de bovenzijde van een terracotta beeldje van een engel.

²⁴ Rinaldi 1989, 78.

1

- 1a. 317-20-C01
- 1b. Afvallaag S23 (1580-1591)
- 2a. r-bor-6
- 2b. bord met holle spiegel en korte platte vlag met van buiten aangedrukte rand, op standlobben
- 3. 1550-1625
- 4. 18 / 4
- 5a. roodbakkend aardewerk
- 5b. inwendig loodglazuur, op spiegel met koperoxide
- 5c.
- 6a. drie standlobben
- 6b.
- 6c. onderzijde sterk beroet
- 7. bord
- 8.
- 9.

2

- 1a. 317-21-C01
- 1b. Beerlaag S29 (1580-1591)
- 2a. r-bor-6
- 2b. bord met holle spiegel en korte platte vlag met van buiten aangedrukte rand, op standlobben
- 3. 1575-1650
- 4. 36 / 5,5
- 5a. roodbakkend aardewerk
- 5b. inwendig loodglazuur
- 5c. slibdecoratie in ringeloor en sgraffito, met accenten groen, vrouwfiguur
- 6a. drie standlobben
- 7. bord
- 8.
- 9.

3

- 1a. 317-49-C01
- 1b. Afvallaag S67 (1580-1591)
- 2a. r-bor-6
- 2b. bord met holle spiegel en korte platte vlag met van buiten aangedrukte rand, op standlobben
- 3. 1575-1650
- 4. 30,5 / 6
- 5a. roodbakkend aardewerk
- 5b. inwendig loodglazuur
- 5c. slibdecoratie in ringeloor, met accenten groen, rennende hond en plantmotieven
- 6a. drie standlobben
- 7. bord
- 8.
- 9. Van Gangelen et al. 1997, 92.

4

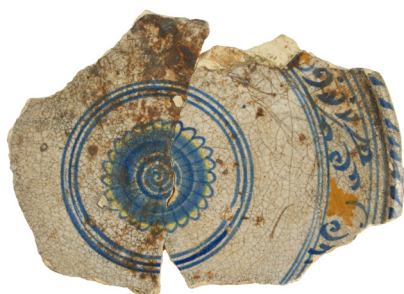
- 1a. 317-14-C04
- 1b. Afvallaag S23(1580-1591)
- 2a. r-gra-29
- 2b. grape met scherpe buikknik, ribbels op schouder en iets uitstaande onverdikte rand
3. 1550-1600
4. 12,5 / 11
- 5a. roodbakkend aardewerk
- 5b. inwendig loodglazuur
- 5c.
- 6a. drie poten
- 6b. verticaal worstoor
- 6c.
7. grape
- 8.
- 9.

5

- 1a. 317-17-C01
- 1b. Kleilaag (1580-1591)
- 2a. w-gra-23
- 2b. grape met afgeronde buikknik en uitstaande onverdikte rand
3. 1575-1625
4. 12,5 / 11
- 5a. witbakkend aardewerk
- 5b. loodglazuur met koperoxide
- 5c.
- 6a. drie poten
- 6b. verticaal worstoor
- 6c. schenklip
7. grape
- 8.
- 9.

6

- 1a. 317-14-C01
- 1b. Afvallaag S23(1580-1591)
- 2a. m-bor-5
- 2b. afgerond bord met uitgebogen rand, op standring
3. 1575-1600
4. 19,5 / 3,5
- 5a. Nederlandse majolica
- 5b. inwendig tinglazuur, uitwendig loodglazuur
- 5c. polychrome beschildering, rozet, band met floraal motief en kabelrand
- 6a. standring
- 6b.
- 6c. primaire doorboring standring
7. bord
8. West-Nederland
- 9.

7

- 1a. 317-17-C02
- 1b. Kleilaag (1580-1591)
- 2a. m-bor-5
- 2b. afgerond bord met uitgebogen rand, op standring
3. 1575-1600
4. 34 / 5,5
- 5a. Nederlandse majolica
- 5b. inwendig tinglazuur, uitwendig loodglazuur
- 5c. polychrome beschildering, rozet, band met floraal motief en kabelrand
- 6a. standring
- 6b.
- 6c. dubbele primaire doorboring standring
7. bord
8. West-Nederland

8

- 1a. 317-14-C02
- 1b. Afvallaag S23 (1580-1591)
- 2a. we-bor-1
- 2b. diep bord met verdikte rand, op standvlak
3. 1580-1630
4. 31 / 6
- 5a. Weser aardewerk
- 5b. inwendig loodglazuur
- 5c. decor van slib, bibbermotief en concentrische cirkels, accenten groen
- 6a. standvlak
- 6b.
- 6c.
7. bord
8. Weser-gebied
- 9.

9

- 1a. 317-18-C01
- 1b. Afvallaag S21/S23 (1580-1591)
- 2a. we-bor-1
- 2b. diep bord met verdikte rand, op standvlak
3. 1580-1630
4. 22,5 / 5
- 5a. Weser aardewerk
- 5b. inwendig loodglazuur
- 5c. decor van slib, plantmotieven en concentrische cirkels, accenten groen
- 6a. standvlak
- 6b.
- 6c. onderzijde licht beroet
7. bord
8. Weser-gebied
- 9.

10

- 1a. 317-21-C02
- 1b. Beerlaag S29 (1580-1591)
- 2a. we-bor-1
- 2b. diep bord met verdikte rand, op standvlak
3. 1580-1630
4. 19 / 4
- 5a. Weser aardewerk
- 5b. inwendig loodglazuur
- 5c. decor van slib, plantmotief, accenten groen
- 6a. standvlak
- 6b.
- 6c.
7. bord
8. Weser-gebied
- 9.

11

- 1a. 317-14-C03
- 1b. Afvallaag S23 (1580-1591)
- 2a. wa-kop-nieuw
- 2b. kop met rechte rand, op standvlak
3. 1580-1630
4. 10 / 4,5
- 5a. Werra aardewerk
- 5b. volledig loodglazuur
- 5c. decor van slib, pijlen en concentrische cirkels, accenten groen
- 6a. standvlak
- 6b.
- 6c.
7. kop
8. Werra-gebied
- 9.

12

- 1a. 317-21-C03
- 1b. Beerlaag S29 (1580-1591)
- 2a. p-bor-4
- 2b. bord met platte spiegel en naar buiten geknikte platte vlag, op standring
3. 1550-1590
4. 22 / 3
- 5a. Chinees porselein
- 5b. veldspaatglazuur
- 5c. blauwe beschildering, spiegel: herten in landschap, vlag: vogel en parels, achterzijde: takken
- 6a. standring
- 6b.
- 6c.
7. bord
8. China
- 9.

Glas

Doordat de vondsten uit de ophogingslaag met de hand zijn verzameld, zijn maar weinig fragmenten glas meegenomen. Vooral stukken vensterglas zijn opgeraapt. Het gebruiksglas omvat een voet van een kleine roemer, een fragment van een wafelbeker met een grof wafelpatroon en de hals van een kan. Dit laatste fragment is bijzonder: het is afkomstig van een sierlijke kan met bolle buik van melkglas met een schenklip en oor (afb. 98). De kan stond op een hoge voet. Soortgelijke kannen zijn aangetroffen in de ophogingslaag van het Waterlooplein in Amsterdam (opgeworpen in de laatste jaren van de 16de eeuw), in Breda, Nijmegen en Antwerpen.²⁵ Rond de hals van de kan uit Enkhuizen is een glasdraad gewonden.

Afb. 98 Hals van een kan van melkglas.

Bouwkeramiek

Uit het ophogingspakket zijn enkele stukken bouwkeramiek verzameld. Vooral brokken van dakpannen zijn aanwezig. Één dakpan is redelijk compleet en valt op doordat de bovenzijde is geglazuurd en hier golflijnen zijn ingekrast (afb. 99). Gezien de vorm van de pan moet het om een nokpan gaan. De pan is vrij groot (31 cm lang, breedte niet compleet), wat doet vermoeden dat de nokpan was bedoeld voor een rieten dak. Ingekraste golflijnen komen soms voor op vroege golfpannen. Mogelijk zijn zij uit bijgeloof aangebracht met als doel vuur af te weren.

Afb. 99 Nokpan met geglazuurde bovenzijde en ingekraste golflijnen.

Op twee dakpanbrokken zijn plekken glazuur aanwezig, waaronder op de breuk (afb. 100). Bovendien zijn aanbaksels van rood- en witbakkend aardewerk aanwezig. De brokken zijn

Afb. 100 Brokken dakpan met glazuur en aanbaksels en een brok baksteen met een dikke laag glazuur.

²⁵ Waterlooplein: vriendelijke mededeling Michel Hulst. Henkes 1994, 224; Thijssen 1994, 149.

gebruikt als baksteen bij het bakken van aardewerk. Hetzelfde geldt voor een stuk van een baksteen met een dikke laag glazuur.

Metaal (afbeeldingen op schaal 1:1 tenzij anders vermeld)²⁶

Uit de diverse grondlagen die te rekenen zijn tot het ophogingspakket dat in 1591 is opgebracht, komen veel metaalvondsten. De exacte historische datering maakt het tot een zeer interessant complex want veel metalen voorwerpen zijn op basis van hun vorm en uiterlijk moeilijk te dateren. Op deze wijze wordt een exacte datering voor deze voorwerpen verkregen die ook weer bij ander onderzoek waar dezelfde voorwerpen worden gevonden van nut is. De voorwerpen worden hier per hoofdcategorie besproken.

Lakenloden

Lakenloden vormen de grootste categorie onder de metaalvondsten. Deze loden werden aan het laken bevestigd als teken dat de kwaliteit van het laken was gecontroleerd. De keuring vond plaats na afloop van de verschillende deelbewerkingen. De meeste loden zijn niet toe te schrijven aan een specifieke stad. Dit komt deels doordat de stempels op de loden vaak slecht of niet meer te zien zijn. Als dat wel het geval is, is het vaak, door het ontbreken van systematisch onderzoek naar en publicaties van lakenloden, niet mogelijk te achterhalen uit welke stad het lood afkomstig is. In het geval een stadswapen op het lood staat, wordt de toeschrijving een stuk makkelijker. Dit is bijvoorbeeld het geval bij een klein loodje waarop de drie haringen van het stadswapen van Enkhuizen staan (20-M07 afb. 101). Het loodje heeft een diameter van 18 mm. Op de andere kant staat het cijfer 65. Het loodje is niet in beste staat bewaard gebleven waardoor de voorstelling op het stempel slecht is te zien.

Afb. 101 Lakenlood met het wapen van Enkhuizen.

Afb. 103 Lakenloden uit Leiden.

Afb. 102 Lakenlood met het wapen van Alkmaar.

²⁶ Tekst metaalvondsten: C.P. Schrickx.

Loodjes met het wapen van Enkhuizen komen af en toe uit Enkhuizer bodem naar boven en vormen de overblijfselen van de bescheiden lakennijverheid die de stad heeft gekend. De productie was vooral gericht op de lokale markt waardoor de loodjes buiten Enkhuizen nauwelijks voorkomen. Een ander lood dat is toe te schrijven aan een stad is een groot lood met op het stempel een toren met poort (20-M04, afb. 102). Op de achterzijde staat een ster. Dit is de toren van het stadswapen van Alkmaar. De tekst rondom is niet meer leesbaar, maar vermoedelijk heeft daar iets gestaan in de trant van 'groot stael van alckmaer'. Het is namelijk een groot staallood waarmee werd aangegeven dat de kleur van de verf middels de kleurstalen was gekeurd. Een vergelijkbaar lood is gevonden aan de Westerdijk in Hoorn in 2005.²⁷ De diameter van de loden is identiek (53 mm), maar de stempels wijken af. Het lood dat is gevonden in Hoorn dateert uit 1580.

Twee kleine loodjes met identiek stempel komen uit Leiden (20-M12, afb. 103). De diameter is 18 mm. Op een heel klein wapenschildje staan de gekruiste sleutels van het stadswapen. De voorstelling op de rest van het stempel is incompleet. Mogelijk is nog een ander loodje afkomstig uit Leiden (20-M15, afb. 104). Op het loodje staat de tekst WEED VERF en een klok waarmee bepaalde keurinformatie werd vastgelegd. Het stempel op de andere kant ontbreekt, maar vergelijkbare loodjes zijn uit Leiden bekend.

Op slechts één ander lakenlood staat een wapenschild afgebeeld, namelijk een wapen met dwarsbalk (25-M03, afb. 105). Op de keerzijde staan twee Romeins cijfers, die beide onvolledig zijn. De diameter van dit lood is 33 mm. Mogelijk is het lood afkomstig uit Groningen, maar ook andere steden hebben een vergelijkbaar stadswapen.

Een goed gebleven loodje is toe te schrijven aan Augsburg (Duitsland) (21-M01, afb. 106). Op de voorzijde staat een kaardenbol afgebeeld. De bloemknop van de kaardenbol werd gebruikt om laken na het vollen te kaarden. De kaardenbol staat ook in het stadswapen van Augsburg. Op de andere kant van het loodje staat de letter A van Augsburg. Deze plaats stond bekend om de linnenexport en het loodje is dan ook strikt gezien geen lakenloodje maar een linnenloodje.²⁸

Afb. 104 Lakenlood, mogelijk uit Leiden.

Afb. 105 Lakenlood met wapenschild, mogelijk uit Groningen.

Afb. 106 Lakenlood uit Augsburg.

²⁷ Schrickx 2007, 4.

²⁸ Een identiek exemplaar is gevonden aan de Weesperstraat in Amsterdam. Baart 1977, 114. De toeschrijving aan Augsburg berust op deze publicatie.

De andere lakenloden zijn kleine ronde loden waarvan de herkomst niet valt vast te stellen. Op twee lakenloodjes staat een haan afgebeeld (20-M13, afb. 107). Mogelijk verwijst de haan naar een specifiek stadswapen, maar deze is vooralsnog niet achterhaald. Op een klein loodje met een diameter van 13 mm staat een leeuw afgebeeld (25-M06, afb. 108). Op de andere kant staat het jaartal 1588 (het laatste cijfer is slecht leesbaar). Op twee identieke loodjes staat een huismerk (20-M11, afb. 109). In het huismerk zijn de initialen SW verwerkt. Ook op een ander lood staat een huismerk, ditmaal voorzien van de letters TSB. Het gaat om deelbewerkingsloden van bijvoorbeeld de wever van het laken.

Tot slot zijn enkele loodjes gevonden die in dusdanig slechte staat zijn dat de stempels niet zichtbaar zijn (3x V18, 1x V25).

Kledingaccessoires

Kledingaccessoires vormen na lakenloden de grootste categorie metalen vondsten uit de afvallaag. Verreweg de fraaiste en meest bijzondere vondst is een messing ketting met riemhanger (20-M01, afb. 110). De lengte is 39,5 centimeter. Op de stortgrond van het verdiepen van de werkput is nog een gedeelte van een ketting gevonden (V40) waarvan de schakels dusdanig hetzelfde zijn als de ketting met riemhanger dat deze zeer waarschijnlijk bij elkaar behoren. De totale lengte komt daarmee op 57 centimeter. De ketting bestaat uit schakels van dik koperdraad. Via een ring (diameter 17 mm) is de ketting bevestigd aan de riemhanger. Deze hanger heeft aan de ene kant een grote klem waarmee deze om de gordel werd geschoven en aan de andere kant een haak waarmee deze aan de ring hangt. De hanger is fraai versierd met een cherubijnenhoofdje en vermoedelijk een leeuwenkopje. De lange ketting heeft behoort tot de kledij van een vrouw. Aan de ketting hingen sleutels, een beurs of naaigerei. De ketting werd daarom ook wel 'sleutelraecx' genoemd.²⁹ Ze waren in gebruik in de 16de en eerste helft van de 17de eeuw.

Uit de afvallaag komt verder het middenstuk van een gordelsluiting (20-

Afb. 107 Lakenloden met de afbeelding van een haan.

Afb. 108 Lakenlood met de afbeelding van een leeuw.

Afb. 109 Lakenloden met huismerk.

Afb. 110 Messing ketting met riemhanger. Schaal 1:2.

²⁹ Baart 1977, 165.

M06, afb. 111). In de afvallaag is nog een tweede identieke exemplaar gevonden (V18), maar deze is in minder goede staat. Het middenstuk bestaat uit drie oogjes. Aan de twee kleine oogjes werd de riem via een metalen riemtong gehaakt en aan het grote oog konden weer andere voorwerpen worden gehangen. Meestal zijn ze gemaakt van messing. Het hier gevonden middenstuk is gegoten van tin/lood. Het is versierd met een klein (engelen)hoofdje. Onderdelen van gordelsluitingen worden vaak gevonden, maar het hier besproken exemplaar is toch bijzonder omdat deze aan de achterkant is voorzien van een huismerk en de initialen HW van de maker. Wie deze persoon was, waar en wanneer hij werkzaam was, is onbekend. Onder de vondsten bevindt zich ook een riemtong (25-M07, afb. 112). Het is aan de ene kant versierd met een vaas met drie bloemen en aan de andere kant met een bloem. Het is een algemeen type riemtong waarvan diverse exemplaren uit Enkhuizen en Hoorn bekend zijn. Ze zijn bijvoorbeeld gevonden in een afvallaag op het binnenterrein van het Snouck van Loosenziekenhuis aan de Vijzelstraat. Deze afvallaag is niet lang na 1580 opgeworpen.³⁰ Het hier gevonden exemplaar bevestigt de datering van dit type riemtong in de tweede helft van de 16de eeuw. Een andere riemtong is gevonden op de stort, maar komt vermoedelijk uit de afvallaag (V40). Deze is aan beide kanten versierd met een floraal motief.

Tot de metalen kledingonderdelen behoren ook drie knoopjes (20-M16, afb. 113). Ze zijn gemaakt van een tin-lood/legering. Twee van de knoopjes hebben een draadoog en het derde exemplaar een staafoog. Het draadoog verving in de loop van de 16de eeuw het staafoog. Een van de knoopjes heeft de vorm van een eikeltje, een ander van een soort bloem en bij de derde is de versiering niet goed te zien.

Uit de afvallaag komen slechts enkele gespen. Een van de gespen is een combinatie van een rechthoekig en een rond model met middenstijl (20-M17, afb. 114). Het rechthoekige model verving de ronde en dubbelovale gesp in de 17de eeuw. De gesp is als het ware een overgangsvorm. Uit de laag komt ook een dubbelovale gesp met middenstijl (V18).

Afb. 111 Voor- en achterzijde van het messing middenstuk van een gordelsluiting.

Afb. 112 Voor- en achterzijde van een gedecoreerde riemtong.

Afb. 113 Twee knoopjes van lood/tin.

Afb. 114 Messing gesp.

³⁰ Schrickx 2011.

Bedeltjes

Een aparte categorie onder de metaalvondsten wordt gevormd door kleine voorwerpjes die het meest doen denken aan bedeltjes (20-M08, 25-M05, afb. 115). Het zijn kleine holle bolvormige objectjes met een ophangoogje en een puntje aan de onderkant. De grootste heeft een hoogte van 26 mm en een diameter van 18 mm. De kleinste heeft een hoogte van 18 mm en een diameter

Afb. 115 Bedeltjes/pomanders van lood/tin.

van 11 mm. In totaal zijn acht van deze voorwerpjes gevonden. Ze zijn gegoten van tin/lood en bestaan duidelijk uit twee helften met een gietnaad over de lengte. De bovenste helft van de bolletjes is verdeeld in kwadranten met ronde radvormige versieringen. De onderste helft is eveneens verdeeld in kwadranten. Bij de meeste exemplaren zijn deze versierd met noppen; bij twee bevinden zich hier ook ronde radvormige versieringen. Bij vier exemplaren valt op dat in de bovenste helft aan weerszijden van het ophangoogje gaatjes aanwezig zijn die bij een bedel geen functie hebben. Bij één exemplaar zitten de gaatjes in de onderste helft en bij de andere voorwerpjes is de aanwezigheid van gaatjes niet duidelijk. Een bolvormig voorwerp (hoogte 51 mm) dat gevonden is in Bourtange en qua uitvoering zeer vergelijkbaar is met de 'bedeltjes' van de Molenweg wordt daar omschreven als een pomander.³¹ Een pomander is een reukvat voor amber of een andere welriekende stof. Uit museale collecties zijn gouden en zilveren exemplaren bekend, die aan een ketting om de hals werden gedragen. Het voorwerp uit Bourtange wordt geïnterpreteerd als een goedkope imitatie van deze dure voorwerpen. De bolletjes op het oppervlak verbeelden de edelstenen. Verondersteld wordt dat de pomander was gevuld met een sponsachtig materiaal dat bij onderdompeling via de gaatjes de geurstof opnam en deze weer via de gaatjes verspreidde. De vormgeving en wijze van maken (geheel gegoten, twee gaatjes in bovenste helft) van de voorwerpjes van de Molenweg is identiek aan die van het exemplaar uit Bourtange. Toch is het de vraag of het pomanders zijn, want ze zijn een stuk kleiner. Op schilderijen van Jan Claesz., een schilder die werkzaam was in Enkhuizen in de periode van 1594 tot 1618 en vooral bekend is om zijn kinderportretten, is de kleding van de Enkhuizer regenten van omstreeks 1600 te zien. Op een tweetal portretten zijn bij de kinderkleding aan de mouwen knopen aanwezig met metalen bolletjes die sterk lijken op de hier besproken 'bedeltjes'. Deze versierde knopen waren kennelijk einde 16de en begin 17de eeuw mode, specifiek bij kinderkleding. Mogelijk horen de gevonden 'bedeltjes' bij deze knopen en dat verklaart ook waarom meerdere identieke exemplaren zijn gevonden.

Speelgoed

Diverse voorwerpen, met name van tin/lood, behoren tot de categorie kinderspeelgoed. Vanaf de 15de eeuw komen toenemend metalen miniatuurtjes voor die als poppengoed werden

31 Hasselt, Lenting en Westing 1993, 434.

gebruikt. In Enkhuizen zijn bijvoorbeeld in een afvalraag aan de Vijzelstraat die dateert uit het laatste kwart van de 15de eeuw diverse van deze voorwerpen gevonden.³² In de 16de en 17de eeuw werden deze steeds algemener. Vaak zijn het miniatuurversies van dagelijkse gebruiksvoorwerpen. Een voorbeeld hiervan uit de afvalraag van de Molenweg is een onderdeel van een stoel (20-M10, afb. 116). Het voorwerpje is gemaakt van tin/lood en heeft een afmeting van 38 bij 30 mm. Het is niet compleet: slechts de rechthoekige zitting en de achterpoten zijn aanwezig. Identieke stoeltjes zijn bekend uit Middelburg en Rotterdam.³³ In totaal betreft het slechts drie exemplaren, waarvan geen enkele compleet is bewaard gebleven. Ze worden gedateerd in de 15de/16de eeuw. Vergelijkbare exemplaren zijn ook bekend uit Engeland. Volgens een overzicht uit 2005 zijn uit Engeland 18 stoeltjes bekend uit de periode 16de tot en met 19de eeuw.³⁴ Ook hier is geen enkel exemplaar compleet. De stoeltjes bestonden uit meerdere onderdelen die samen een driedimensionaal stukje speelgoed vormden en waren dus zeer kwetsbaar.

Van twee identieke miniatuur brandewijnkommen is niet geheel zeker dat ze uit de ophogingslaag van 1591 komen (V50-M01, afb. 117). Waarschijnlijk is dit wel. De kommetjes hebben twee drielobbige grepen en zijn gemaakt van tin/lood. Ze komen vrij algemeen voor in de 16de eeuw.³⁵ De hier gevonden exemplaren zijn niet helemaal in oorspronkelijke staat overgeleverd, want ze zijn beide platgeslagen. Een derde exemplaar komt met zekerheid uit de ophogingslaag (V18). Deze is iets groter dan de andere twee en in slechte staat bewaard gebleven.

Van een tinnen miniatuur bordje is slechts een fragment gevonden (V20). Het is op de voorzijde op de vlag voorzien van een klein rond stempeltje met een Franse lelie.

Een fragment heeft waarschijnlijk behoord bij een miniatuur treeft of vetvanger (V18). Het gaat om de steel met ophangoog.

Een geheel andere categorie vormen de voorwerpjes die geen miniaturen zijn, maar specifiek als speelgoed gemaakt. Hiertoe behoren de snorremetaaltjes: ronde loden schijfjes met

Afb. 116 Onderdeel van een miniatuurstoel.

Afb. 117 Twee miniatuur brandewijnkommen.

Afb. 118 'Snorrebot' van lood.

32 Schrickx 2011.

33 Willemsen 1998, 384.

34 Forsyth & Egan 2005, 213-214.

35 Willemsen 1998, 378.

kartelrand en twee gaatjes in het midden. In de afval laag zijn twee van deze metaaltjes gevonden (20-M05, afb. 118). In de literatuur worden ze vaak onder de noemer snorrebot gevoegd. Aangezien de voorwerpjes niet van bot maar van metaal zijn, is snorremetaal in feite een betere benaming. Ze komen in de 16de eeuw algemeen voor.³⁶ Het loden schijfje werd aan een touw bevestigd en bij snel ronddraaien maakt het een snorrend geluid.

Tot slot behoort tot het speelgoed een kleine loden dobbelsteen (V18). De dobbelsteen is niet vierkant, vrij primitief gevormd en de cijfers zijn slecht leesbaar.

Boekbeslag en schrijfgerei

In de 16de eeuw kwamen toenemend boeken in omloop. Tussen het afval uit deze tijd worden regelmatig messing boekbeslagen gevonden die als versteviging en versiering op de leren kaft aanwezig waren. Uit de afval laag komt een messing boekbeslag dat tevens als slotje fungeerde (20-M09, afb. 119). Het is voorzien van een scharnier en heeft een uitsparing voor de beugel en slot. Het is in het midden versierd met een hoofdje.

Afb. 119 Messing boekbeslag.

Tot het schrijfgerei behoort een messing schijfstift (stilus) met een lengte van 6,2 cm (25-M02, afb. 120). Het metalen stiftje heeft een spatelvormig uiteinde waarmee de was op het schrijfplankje kon worden gladgestreken.

Afb. 120 Messing schijfstift.

In het overzichtswerk van vondsten uit Amsterdam uit 1977 wordt gesteld dat schijfstiften niet meer voorkomen in 16de-eeuwse context.³⁷ Ook in Hoorn dateren de gevonden schijfstiften uit de 14de en 15de eeuw.³⁸ Het schijfstiftje van de Molenweg toont aan dat het gebruik van wasplankjes in de 16de eeuw nog niet geheel was verdwenen.

Munten en muntgewichten

Opvallend aan de metaalvondsten van de afval laag is het vrijwel ontbreken van munten. Een van de weinige exemplaren is een oord van Holland die geslagen is in de periode 1590-1599 (V18). Op de voorzijde staat HOLLANDIA binnen een tulpkrans en op de keerzijde de Hollandse maagd in een omsloten tuin. Aangezien de munt in 1591 in de bodem is beland, is deze niet lang in omloop geweest.

Op een muntgewicht staat aan beide kanten het Romeinse cijfer LIIII½ (20-M02, afb. 121). Dit is een zogenaamd snedegetal (54½) wat staat voor het gewicht van de munt, in dit geval 4,49 gram. Op de andere kant staan binnen een kleine cirkel twee schuin geplaatste Bourgondische vuurslagen met daaronder vermoedelijk het Gulden Vlies. Het Gouden Vlies is een munt die is geslagen in de periode 1499-1506.

Afb. 121 Messing muntgewicht.

36 Zie bijvoorbeeld ook vondsten uit Engeland (whirligigs): Forsyth & Egan 2005, 387-391. Ze worden daar gedateerd in de 17de/18de eeuw, terwijl ze in Nederland duidelijk al uit de 16de eeuw dateren.

37 Baart 1977, 379.

38 Schrickx 2007, 42.

Insignes en aanverwante voorwerpen

Van enkele versierde voorwerpjes van tin/lood is de functie en datering niet direct duidelijk. In het standaardwerk 'Heilig en Profaan' dat over insignes handelt, worden ze besproken onder de rubriek profane insignes. Een insigne is een voorwerpje dat door middel van bevestigingssoogjes of speldjes aan de kleding wordt bevestigd. Hiertoe behoort een voorwerp dat in het genoemde boek onder de rubriek omlijstingen wordt besproken. Het gaat om een rond opengewerkt voorwerp met bovenaan een hangoogje en aan de achterkant vier lipjes ter bevestiging (40-M01, afb. 122). Het is gevonden op de stort, maar komt zeer waarschijnlijk uit de afval laag uit 1591. In het midden is een rond gat aanwezig waarin zich mogelijk een spiegeltje heeft bevonden. Een vergelijkbaar exemplaar is gevonden in 's-Gravenhage en wordt gedateerd in de periode 1350-1400.³⁹ Het stuk lijkt dus een stuk ouder te zijn dan de overige vondsten uit de afval laag. Wellicht is het voorwerp met opgebrachte grond meegekomen.

Een tweede voorwerp van tin/lood vertoont geen bevestigingssoogjes of -lipjes en valt daardoor niet tot de echte insignes te rekenen (25-M01, afb. 122). Het heeft de vorm van een soort paneelwerk met bloemetjes. Vergelijkbare exemplaren worden in een boek over speelgoed uit Engeland ingedeeld bij een groep onder de veelzeggende naam 'miscellaneous'.⁴⁰ Van nog een derde voorwerp van tin/lood kan de functie niet worden achterhaald (20-M03, afb. 123). Het is een hoekversiering van een groter voorwerp. Te zien op het fragment is een vrouwenbuste met hoge kraag en vlecht binnen florale motieven. Het doet enigszins denken aan de verluchtingen in de marge van boeken. Wellicht is het als versiering op een boekband bevestigd geweest.

Tot slot is een kleine imitatie van een sieraad in tin/lood gevonden (24-M03, afb. 124). Het is slechts 21 mm lang en 14 mm breed. Het is versierd met bolletjes die edelstenen nabootsen en reliëfwerk dat vermoedelijk een imitatie van filigrain is. De achterzijde vertoont een inkeping voor een speld. Hier zijn ook een huiskmerk en de initialen IVH van de maker aanwezig.

Afb. 121 Insigne van lood/tin.

Afb. 122 Paneelwerk van lood/tin.

Afb. 123 Hoekfragment van een voorwerp van lood/tin.

Afb. 124 Imitatie van een sieraad.

³⁹ Van Beuningen e.a. 2001, 445.

⁴⁰ Forsyth & Egan 2005, 399.

Afb. 125 Fragment van een ijzeren grape. Schaal 1:2.

Afb. 126 Voorwerp van lood/tin met onbekende functie.

Divers

De opsomming van metalen voorwerpen uit de ophogingslagen is niet volledig. Uit de lagen komen verder onder andere nog vier vingerhoeden (V18, V20, V25), een bak van een tinnen lepel met merk gekroonde roos (V20), vier loden kogels (V20, V25), een fragment van de tap van een tapkraan (V25) en een loden netverzwaring (V25). Vermeldenswaard is verder nog een fragment van een ijzeren grape (25-M08, afb. 125). Deze waren in veel huishoudens aanwezig, maar worden slechts zelden gevonden. Als allerlaatste moet een voorwerpje van tin/lood worden vermeld waarvan de functie onbekend is (25-M04, afb. 126). Het is een rond voorwerp met een diameter van 25 mm met op de voorkant een bloemmotief en aan de achterkant een hol staafje ter bevestiging ergens op.

Hout (afbeelding niet op schaal)

Uit de ophogingslaag zijn een paar houten objecten verzameld. Zeer fraai is een lepel van slechts 11,5 cm lang (afb. 127). De lepelbak is helaas deels afgebroken. Een van de meest bijzondere vondsten uit de ophogingslaag is een houten messchede van 15,5 cm lang (afb. 128). Het betreft een puntgave schede met twee verdiepte stukken, waarvan de randen zijn afgezet met tinnen beslag. Op het verdiepte deel aan de bovenzijde bevinden zich resten van een tinnen beslag. Hier zijn ook drie messing knopjes aanwezig. Ook de punt was vermoedelijk oorspronkelijk voorzien van een metalen beslag.

Afb. 127 Voor- en achter zijde van een fraaie houten lepel met een lengte van 11,5 cm.

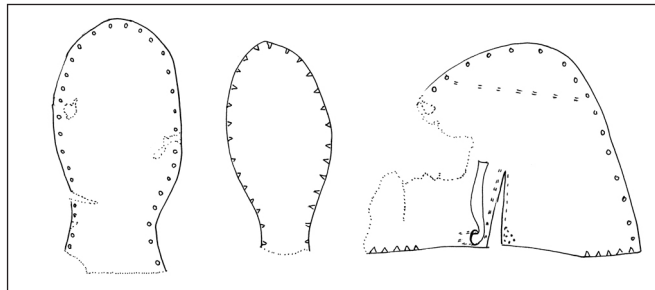

Afb. 128 Houten messchede met tinnen beslag en ingekrast merk (zie detail). Lengte:15,5 cm.

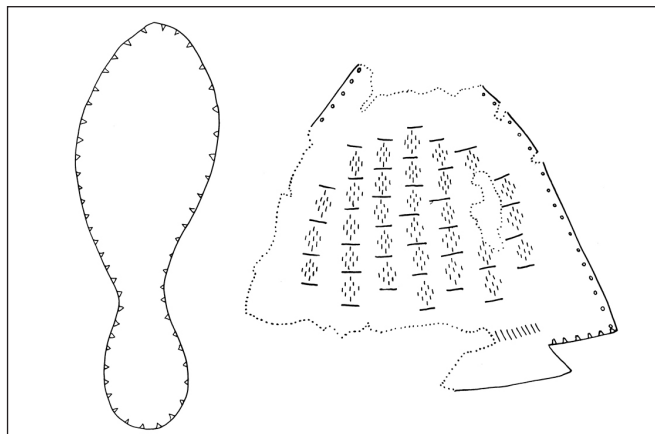
In de onderkant van de schede zit een klein gat, waardoor regen- of zeewater kon weglopen. Bijzonder is dat in het hout twee tekens zijn gekrast, een V en X, mogelijk een eigendomsmerk.

Leer (afbeeldingen niet op schaal)

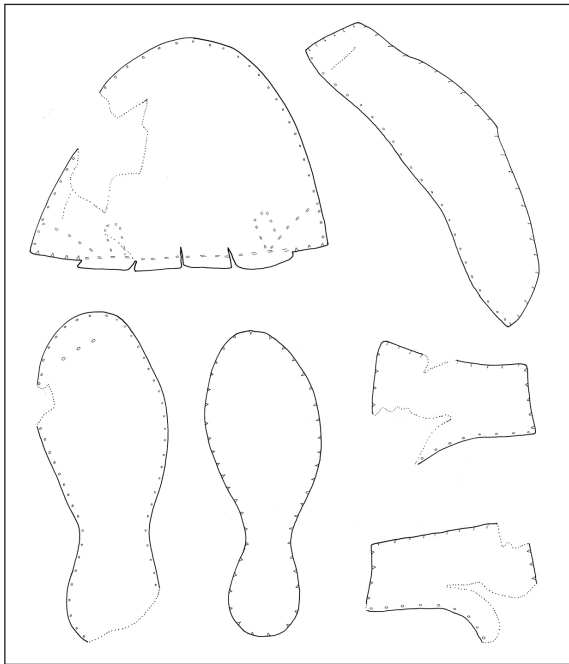
Uit het stadsafval zijn 89 stukjes leer verzameld, vrijwel uitsluitend van schoenen, evenals elf stukjes textiel. Drie typen schoenen zijn aanwezig, namelijk type 85 (sluiting met riempje en gesp, twee exemplaren, afb. 129), type 90 (geen sluiting, 1 exemplaar, afb. 131) en type 130 (vetersluiting, vijf exemplaren). Een van de schoenen van dit laatste type is een kinderschoen (maat 21) en heeft een ingesneden voorblad, waarschijnlijk met het doel om de schoen iets ruimer te maken (afb. 132 en 133). Twee andere schoenen van type 130 met maat 36 vormen een paar (afb. 134 en 135). Ter versiering zijn de bovenzijden van de schoenen ingesneden. Ook een voorblad van een andere schoen van type 130 heeft een gedecoreerd voorblad (afb. 130).

Afb. 129 Onderdelen van een schoen van type 85. 317-20-L01.

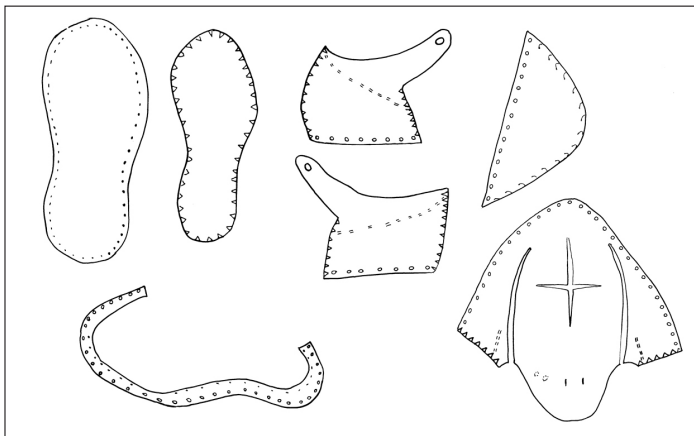
Afb. 130 Onderdelen van een schoen van type 130 met gedecoreerd voorblad. 317-25-L02.

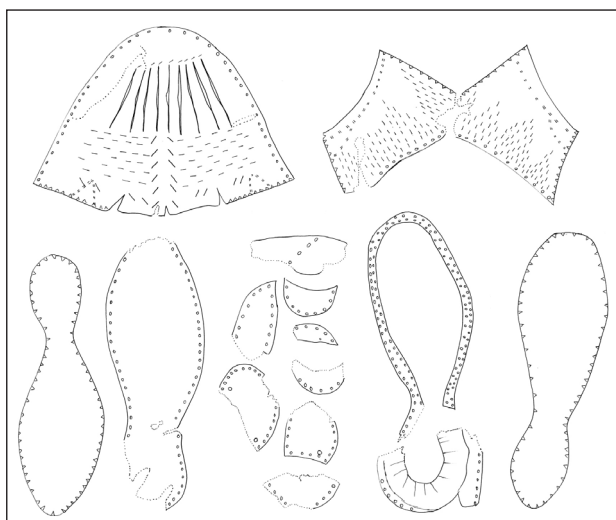
Afb. 131 Onderdelen van een schoen van type 90. 317-21-L03.

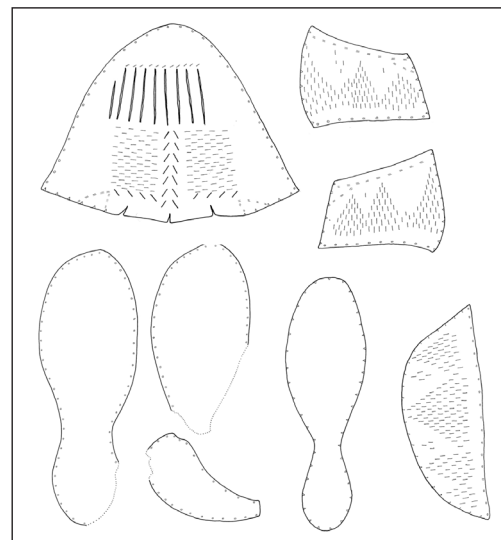
Afb. 132 Een kinderschoen van type 130 met ingesneden voorblad. 317-25-L01.

Afb. 133 Onderdelen van een kinderschoen van type 130 met ingesneden voorblad. 317-25-L01.

Afb. 134 Onderdelen van een schoen van type 130 met versierd voorblad. 317-21-L01.

Afb. 135 Onderdelen van een schoen van type 130 met versierd voorblad. 317-21-L02.

Overige

Overige vondsten uit de ophogingslaag zijn onder andere een oesterschelp, een fragment van een daklei van leisteen en een stuk vuursteen. Meer opmerkelijk is een fragment van een tijgerkauri (afb. 136) en een stuk schil van een kokosnoot (afb. 137). Fragmenten van kokosnoten zijn in Nederland in Amsterdam, Groningen, Gorinchem, Eindhoven en Hoorn in de bodem gevonden. De vondsten dateren uit de 16de tot 19de eeuw en het stuk van de Molenweg behoort dus tot de jongste vondsten van kokosnoot uit Nederland.⁴¹ De kokosnoot is waarschijnlijk afkomstig uit Zuid-Amerika of Afrika. Pas aan het einde van de 16de eeuw voeren de eerste zeelieden uit Enkhuizen op deze gebieden.⁴² Mogelijk is de kokosnoot via tussenhandel naar Enkhuizen gekomen, bijvoorbeeld via Portugal.

Afb. 136 Fragment van een tijgerkauri. Schaal 1:1.

Afb. 137 Buiten- en binnenaanzicht van een stuk van de schil van een kokosnoot. Niet op schaal.

41 Rijkelijkhuizen/Van Wijngaarden-Bakker 2006.

42 Brandt 1666, vanaf 1590.

5.2 Beerkuil S28 (V22 en V24) 1600-1620

De vondsten uit de beerkuil zijn met de hand verzameld: de inhoud is niet integraal meegenomen en gezeefd.

Keramiiek

Uit de kuil is slechts een kleine hoeveelheid keramiiek afkomstig (27 MAE) (afb. 138 en 139). Een deel van de objecten is vrijwel compleet.

baksel	aantal	MAE	% (MAE)
echt steengoed (s2)	1	1	3,7
roodbakkend aardewerk (r)	41	15	55,6
witbakkend aardewerk (w)	9	5	18,5
werra aardewerk (wa)	2	1	3,7
weser aardewerk (we)	2	1	3,7
majolica (m)	2	2	7,4
italiaanse majolica/faience (i)	8	2	7,4
totaal	65	27	100

Afb. 138 Aantal fragmenten, MAE en percentages keramiieksoorten beerkuil S28.

Van steengoed is slechts een klein fragment gevonden dat niet op vorm kan worden thuisgebracht.

Het roodbakkende aardewerk wordt gevormd door twee bakpannen, vijf grapen (cat.nr. 14), twee koppen, een pispot, een vuurstolp en twee zalfpotten (cat.nr. 18 en 19). Een van de grapen lijkt sterk op de vroege modellen uit Bergen op Zoom (r-gra-11). De grape is sterk beroet. Een andere grape is inwendig groen geglazuurd (r-gra-30, cat.nr. 13). De twee koppen zijn allebei alleen inwendig geglazuurd (cat.nr. 15). Hetzelfde geldt voor een pispot, waarbij inwendig ook kalkaanslag aanwezig is (cat.nr. 16). De vuurstolp is een rond, vrij klein model en alleen aan de buitenzijde geglazuurd (cat.nr. 17). De binnenkant is beroet.

Het witbakkende aardewerk bestaat uit vijf objecten, waaronder een bakpan en twee grapen. Een van de grapen heeft een holle steel en is sterk beroet (w-gra-6, cat.nr. 20). Verder is een zuinigje, vermoedelijk van een blaker, gevonden.

Op de spiegel van een klein, diep bord met standvlak van majolica is een tulp geschilderd (m-bor-16, cat.nr. 21). De rest van het bordje is wit gelaten. Verder is een fragment van een bord met polychoom decor in de vorm van pauwenogen aanwezig (m-bor-5, afb. 140).

Afb. 139 Inventarislijst beerkuil S28.

typecode	MAE
s2-	1
r-bak-4	1
r-bak-	1
r-gra-11	1
r-gra-30	1
r-gra-33	1
r-gra-	2
r-kop-2	2
r-pis-5	1
r-vst-9	1
r-zal-3	2
r-	2
w-bak-5	1
w-gra-6	1
w-gra-	1
w-	2
wa-bor-1	1
we-bor-1	1
m-bor-5	1
m-bor-16	1
i-bor-1	1
i-kom-	1
totaal	27

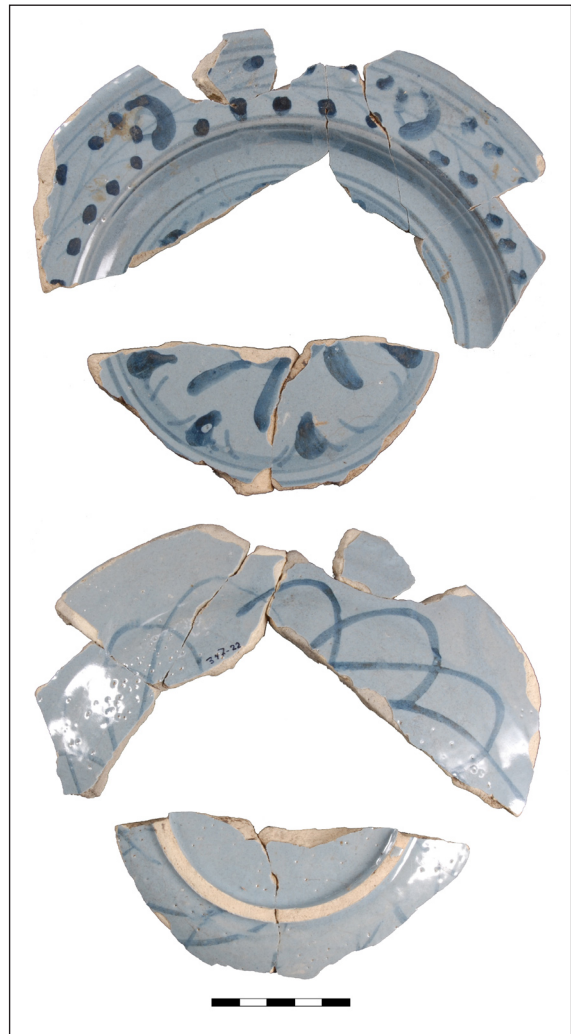

Afb. 140 Fragment van een bord van Nederlandse majolica.

De importkeramiek uit de kuil bestaat slechts uit vier objecten. Van Werra- en Weser- aardewerk is ieder slechts één object gevonden, in beide gevallen een bord. Op het bord van Werra-aardewerk is het jaartal 1609 aanwezig (afb. 141). Van Italiaanse faience zijn een Berrettino-bord met Ligurisch randje en rozet op de spiegel (afb. 142) en een kom in Compendiario-stijl.

Afb. 141 Fragment van een bord van Werra-aardewerk.

Afb. 142 Voor- en achterzijde van een bord van Italiaanse faience.

13

- 1a. 317-22-C02
- 1b. Beerkuil S28 (1600-1620)
- 2a. r-gra-30
- 2b. grape met ronde buik en kraagrand
3. 1600-1650
4. 14,5 / 14
- 5a. roodbakkend aardewerk
- 5b. loodglazuur, inwendig koperoxide
- 5c.
- 6a. drie poten
- 6b. één toegeknepen lintoor
- 6c. schenklip
7. grape
- 8.
- 9.

14

- 1a. 317-22-C01
- 1b. Beerkuil S28 (1600-1620)
- 2a. r-gra-33
- 2b. grape met scherpe buikknik en uitstaande niet-verdikte rand
3. 1600-1650
4. 12,5 / 11
- 5a. roodbakkend aardewerk
- 5b. inwendig loodglazuur
- 5c.
- 6a. drie poten
- 6b. één toegeknepen worstoor
- 6c. schenklip, beroet
7. grape
- 8.
- 9.

15

- 1a. 317-24-C06
- 1b. Beerkuil S28 (1600-1620)
- 2a. r-kop-2
- 2b. kop met scherpe knik bodemwand, rechte rand, op standing
3. 1575-1675
4. 13,5 / 7,5
- 5a. roodbakkend aardewerk
- 5b. inwendig loodglazuur
- 5c.
- 6a. standing
- 6b. één worstoor
- 6c.
7. kop
- 8.
- 9.

16

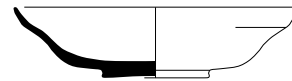
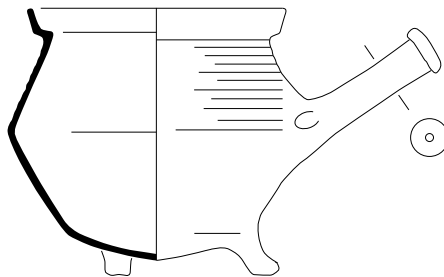
- 1a. 317-24-C05
- 1b. Beerkuil S28 (1600-1620)
- 2a. r-pis-5
- 2b. pispot met scherpe buikknik en horizontaal naar buiten geknikte rand, op standring
3. 1575-1625
4. 20 / 16
- 5a. roodbakkend aardewerk
- 5b. inwendig loodglazuur
- 5c.
- 6a. standring
- 6b. één toegeknepen worstoor
- 6c. kalkaanslag
7. pispot
- 8.
- 9.

17

- 1a. 317-22-C04
- 1b. Beerkuil S28 (1600-1620)
- 2a. r-vst-9
- 2b. ronde vuurstolp
3. 1575-1650
4. 31 / 18,5
- 5a. roodbakkend aardewerk
- 5b. uitwendig loodglazuur
- 5c. ingekraste lijnen op buik
- 6a.
- 6b. één oor (handvat)
- 6c. inwendig sterk beroet, twee luchtgaten
7. vuurstolp
- 8.
- 9.

18

- 1a. 317-24-C03
- 1b. Beerkuil S28 (1600-1620)
- 2a. r-zal-3
- 2b. zalfpot met buikknik en iets uitgebogen rand, op standvlak
3. 1575-1650
4. 6,5 / 6,5
- 5a. roodbakkend aardewerk
- 5b. inwendig loodglazuur
- 5c.
- 6a. standvlak
- 6b.
- 6c.
7. zalfpot
- 8.
- 9.

19

- 1a. 317-24-C04
- 1b. Beerkuil S28 (1600-1620)
- 2a. r-zal-3
- 2b. zalfpot met buikknik en iets uitgebogen rand, op standvlak
3. 1575-1650
4. 6 / 5,5
- 5a. roodbakkend aardewerk
- 5b. inwendig loodglazuur
- 5c.
- 6a. standvlak
- 6b.
- 6c. inwendig residu zalf aanwezig
7. zalfpot
- 8.
- 9.

20

- 1a. 317-22-C03
- 1b. Beerkuil S28 (1600-1620)
- 2a. w-gra-6
- 2b. grape met scherpe buikknik en kraagrand
3. 1575-1625
4. 16 / 14
- 5a. witbakkend aardewerk
- 5b. inwendig loodglazuur met koperoxide, uitwendig plekken
- 5c.
- 6a. drie poten
- 6b. holle steel
- 6c. uitwendig sterk beroet
7. grape
- 8.
- 9.

21

- 1a. 317-24-C02
- 1b. Beerkuil S28 (1600-1620)
- 2a. m-bor-16
- 2b. bord met knik spiegel-vlag, op standvoet
3. 1600-1650
4. 13,5 / 4
- 5a. witbakkend aardewerk
- 5b. inwendig loodglazuur met koperoxide, uitwendig plekken
- 5c.
- 6a. standvoet
- 6b.
- 6c.
7. bord
8. West-Nederland
- 9.

Glas

Slechts twee stukken vensterglas, een fles en een beker zijn uit de beerkuil afkomstig. De dunwandige fles is gemaakt van bruin glas en heeft een hoge slanke hals. De beker is over het hele oppervlakte voorzien van een grof wafelpatroon, iets wat voorkomt in de periode 1575-1650.⁴³

Bouwkeramiek

In de beerkuil is een rode plavuis (11,8x11,8x2,1) en een hoeveelheid bakstenen gevonden. De bakstenen bestaan onder meer uit brokken van 'gewone' rode bakstenen met een breedte variërend van 8 tot 11 cm en dikte van 4 of 5 cm. Veel meer bijzonder zijn zeventien geprofileerde bakstenen, die kunnen worden ingedeeld in acht types (afb. 143, volgende pagina). Met uitzondering van één exemplaar gaat het om rode bakstenen. De stenen zijn gebakken als gewone bakstenen en hierna geslepen om ze de gewenste vorm te geven. Opvallend is dat op geen van de rode bakstenen mortel aanwezig is. Dit doet vermoeden dat de stenen nooit zijn gebruikt. Op de meeste stenen is een zekere onregelmatigheid aanwezig, bijvoorbeeld een afgebroken hoek. Vermoedelijk is dit de reden geweest dat de stenen nog voor gebruik zijn weggegooid. De geprofileerde stenen waren waarschijnlijk bedoeld voor de rijk versierde voorgevel van een pand van een welgestelde Enkhuizer familie. Van een paar typen bakstenen kan met enige zekerheid worden bepaald van

Afb. 144 Getordeerde schoorsteen van een huis in de Narmstraat in Leiden. Foto: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

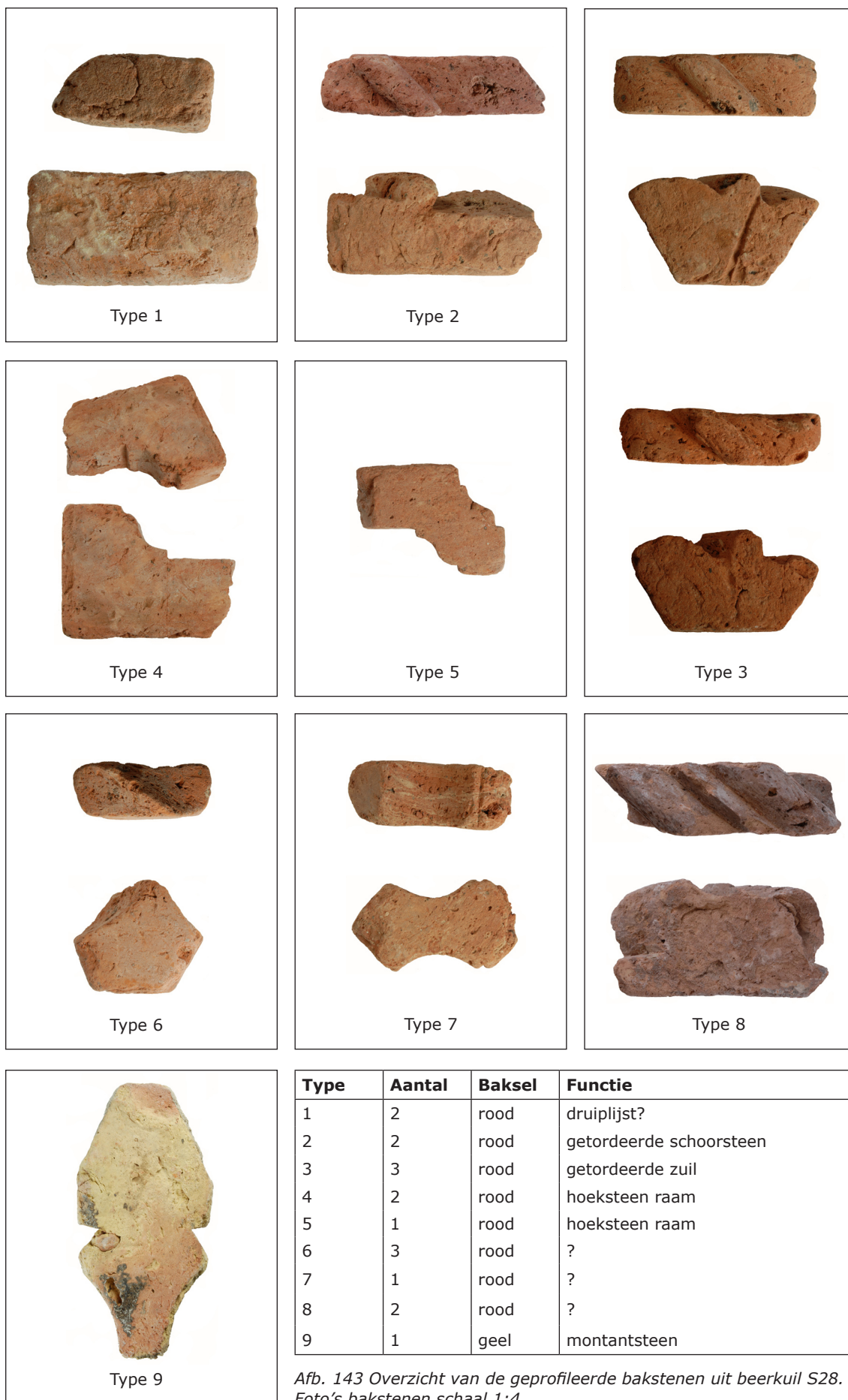
welk deel van de gevel zij onderdeel behoorden uit te maken. De twee bakstenen van type 2 waren bijvoorbeeld bedoeld voor de getordeerde schoorsteen op een huis. Een dergelijke schoorsteen bevindt zich in de Lakenhal in Leiden en is vermoedelijk afkomstig van één van de huizen aan de Narmstraat in deze stad (afb. 144).⁴⁴

De drie trapeziumvormige bakstenen van type 3 moesten onderdeel uitmaken van een getordeerde zuil. In het Prinsessehof in Leeuwarden maakt een dergelijke zuil onderdeel uit van een wenteltrap (afb. 145). De bakstenen uit de beerkuil waren echter waarschijnlijk bedoeld voor een toepassing in een voorgevel. Uit Enkhuizen is een voorbeeld bekend van een woonhuis met rijk uitgevoerde gevel waarop onder meer een aantal kleine getordeerde zuilen aanwezig was (afb. 146). Het pand stond aan de Vijzelstraat en is gebouwd omstreeks 1600.⁴⁵ Het gebouw is pas in de 20ste eeuw (na 1935) gesloopt.

43 Henkes 1994, 130-132.

44 Kooij 1998.

45 Meischke et al. 1993, 2.

Type	Aantal	Baksel	Functie
1	2	rood	druiplijst?
2	2	rood	getordeerde schoorsteen
3	3	rood	getordeerde zuil
4	2	rood	hoeksteen raam
5	1	rood	hoeksteen raam
6	3	rood	?
7	1	rood	?
8	2	rood	?
9	1	geel	montantsteen

Afb. 143 Overzicht van de geprofileerde bakstenen uit beerkuil S28. Foto's bakstenen schaal 1:4.

Drie stenen met een haakse hoek en profielrand waren waarschijnlijk bedoeld als hoekstenen van een raam (type 4 en 5). Twee bakstenen hebben een afgeronde lange zijde (type 1) en moeten wellicht worden geïnterpreteerd als onderdeel van een druiplijst.

Het is onduidelijk waarom de bakstenen in een beerkuil langs de Molenweg zijn weggegooid. Dat de stenen hier terecht zijn gekomen bij de bouw van een huis met een rijk versierde voorgevel langs deze straat, lijkt onwaarschijnlijk: langs de Molenweg woonden niet bepaald de meest bemiddelde inwoners van de stad. Wellicht woonde een steenslijper langs de Molenweg en heeft hij productieafval weggegooid in de beerkuil.

De afwijkende geprofileerde baksteen is een montantsteen van geelbakkende klei. Montantstenen werden toegepast in de glas-en-lood-ramen van kerken en kapellen. Op deze baksteen is wel mortel aanwezig en het moet dus ooit gefunctioneerd hebben in een gebouw. Meest waarschijnlijk is dat de montantsteen afkomstig is uit een gesloopte kapel van een van de vrouwenkloosters die tot het begin van de Reformatie aanwezig waren rond de Westerkerk. Met uitzondering van de Eucheriuskapel van het Sint Claraklooster zijn deze kapellen in de late 16de of het begin van de 17de eeuw gesloopt. Hoe een raamsteen uit een kapel vervolgens langs de Molenweg terecht is gekomen, is een raadsel.

Metaal

Uit de beerkuil komen slechts enkele metaalvondsten. Dit is in de eerste plaats een gebroken tinnen lepel (22-M01, afb. 147) waarvan de steel en de bak onder twee afzonderlijke vondstnummers zijn verzameld (V22 en V24). Het type van de lepel komt voor vanaf het einde van de 16de eeuw, namelijk een ronde bak met korte naald en een rechte onversierde steel. De lepel is op de bak gemerkt met een gekroonde roos.

Afb. 145 Getordeerde zuil in het Prinsessehof in Leeuwarden.

Afb. 146 Woonhuis met rijk versierde voorgevel aan de Vijzelstraat in Enkhuizen.

Het merk is vrijwel weggesleten door gebruiksslijtage waardoor de eventuele initialen van de maker niet meer zijn te zien. Verder komen uit de kuil twee loodjes (24-M01 en 24-M02, afb. 148). Beide zijn zogenaamde pijploodjes: rechthoekige loodjes die om een aantal draden van de lakense stof werden bevestigd. Op het ene lood staat het stempel HG36.

Afb. 147 Gebroken tinnen lepel. Schaal 1:2.

Mogelijk staat het cijfer 36 voor de gemeten lengte van de stof (36 el). Het andere lood is voorzien van een drietal losse letterstempels (O, D en G), die mogelijk te interpreteren zijn als kloppen waarmee de kwaliteit bij de keuring werd aangegeven. De letter O staat mogelijk voor oneffen en de letter D voor dun.⁴⁶ Dat houdt in dat de geweven stof niet

Afb. 148 Twee pijploodjes. Schaal 1:1.

van al te beste kwaliteit was, maar de betekenis van kloppen is nog allerminst duidelijk. Tot slot is onder V24 een metalen voorwerpje verzameld dat zeer waarschijnlijk niet uit de kuil kom, maar uit de omringende stadsafvallaag en onder dat vondstcomplex is besproken (24-M03).

Overige

Een gefacetteerd mesheft is waarschijnlijk gemaakt van (walrus)ivoor (afb. 149). Daarnaast is een fragment van een grote getordeerde schelp noemenswaardig.

Afb. 149 Gefacetteerd mesheft van (walrus)ivoor. Schaal 1:1.

⁴⁶ Baart 1977, 111.

5.3 Tonput S52 (V41 en V42)

1650-1700

In de binnenste onderste ton was beer en huisafval aanwezig. De inhoud van deze ton is integraal verzameld en uitgezeefd.

baksel	aantal	MAE	% (MAE)
echt steengoed (s2)	1	1	6,7
roodbakkend aardewerk (r)	18	5	33,3
witbakkend aardewerk (w)	10	4	26,7
majolica (m)	1	1	6,7
faience (f)	6	3	20
pijpaarde (pij)	3	1	6,7
totaal	39	15	100

Afb. 150 Aantal fragmenten, MAE en percentages keramieksoorten tonput S52.

Keramiek

Slechts veertien MAE is uit de ton verzameld (afb. 150 en 151).

Het steengoed bestaat slechts uit één fragment, namelijk een wandfragment van een kan met appliques uit het Westerwald. Op de kan zijn accenten in mangaan aangebracht.

Twee grapen van roodbakkend zijn aanwezig, waarvan een met een kraagrand en een met inwendig groen glazuur. Een lekschaal is alleen aan de bovenzijde geglazuurd. Helemaal compleet is een kop met een toegeknepen lintoor en standvlak (cat.nr. 22). De kop is alleen inwendig geglazuurd. Een tweede kop lijkt hier sterk op, maar staat op een standvoet in plaats van een standvlak.

Het witbakkend aardewerk omvat twee vrijwel identieke grapen van het type w-gra-22, waarvan één archeologisch compleet is (cat.nr. 23). Uitwendig is koperoxide aan het glazuur toegevoegd, inwendig mangaan. Hiernaast zijn twee koppen uit de ton afkomstig, waarvan één van het type w-kop-3 (cat.nr. 24). Dit type kop is het meest voorkomende type in Enkhuizen en omgeving in de 17de eeuw. De tweede kop is een nieuw type binnen het Deventer-systeem (cat.nr. 25). De kop staat op een standvoet, heeft een bol lichaam en een kleine kraagrand met dekselgeul.

De majolica bestaat uit slechts een randfragment van een bord waarop een aigrette-rand is geschilderd. Het bord dateert uit de eerste helft van de 17de eeuw. Van faience zijn twee borden en een kom. Op een van de borden is een bloemenvaas in blauw geschilderd (afb. 152). Het andere bord is onbeschilderd (cat.nr. 26), evenals de kom (cat.nr. 27).

typecode	MAE
s2-kan-	1
r-gra-	2
r-kop-6	1
r-kop-26	1
r-lek-8	1
w-gra-22	2
w-kop-3	1
w-kop-nieuw	1
m-bor-	1
f-bor-11	1
f-bor-15	1
f-kom-3	1
pij-	1
totaal	15

Afb. 151 Inventarislijst tonput S52.

Afb. 152 Fragment van een bord van faience.

22

- 1a. 317-42-C01
- 1b. Tonput S52 (1650-1700)
- 2a. r-kop-26
- 2b. kop met knik bodem-wand, op standvlak
3. 1650-1700
4. 10 / 6
- 5a. roodbakkend aardewerk
- 5b. inwendig loodglazuur
- 5c.
- 6a. standvlak
- 6b. één toegeknepen lintoor
- 6c. bodem licht beroet
7. kop
- 8.
- 9.

23

- 1a. 317-42-C04
- 1b. Tonput S52 (1650-1700)
- 2a. w-gra-22
- 2b. grape met afgeronde buikknik, steile wand en rechte niet-verdikte rand
3. 1625-1700
4. 10 / 9
- 5a. witbakkend aardewerk
- 5b. loodglazuur, inwendig met mangaan, uitwendig met koperoxide
- 5c.
- 6a. drie poten
- 6b. één toegeknepen worstoor
- 6c. schenklip
7. grape
- 8.
- 9.

24

- 1a. 317-42-C03
- 1b. Tonput S52 (1650-1700)
- 2a. w-kop-3
- 2b. kop met steile wand en licht uitgebogen onverdikte rand, op standvlak
3. 1650-1725
4. 9,5 / 6
- 5a. witbakkend aardewerk
- 5b. loodglazuur, uitwendig met koperoxide
- 5c.
- 6a. standvlak
- 6b. één toegeknepen lintoor
- 6c.
7. kop
- 8.
- 9.

25

- 1a. 317-42-C02
- 1b. Tonput S52 (1650-1700)
- 2a. w-kop-nieuw
- 2b. kop met bol lichaam, afgeronde kraagrand met dekselgeul, op standvoet
3. 1625-1700
4. 9 / 7
- 5a. witbakkend aardewerk
- 5b. loodglazuur met koperoxide
- 5c.
- 6a. standvoet
- 6b. één toegeknepen lintoor
- 6c.
7. kop
- 8.
- 9.

26

- 1a. 317-42-C06
- 1b. Tonput S52 (1650-1700)
- 2a. f-bor-15
- 2b. afgerond bord zonder vlag met brede platte rand, op standring
3. 1650-1725
4. 22 / 4
- 5a. Nederlandse faience
- 5b. tinglazuur
- 5c.
- 6a. standring
- 6b.
- 6c.
7. bord
- 8.
- 9.

27

- 1a. 317-42-C07
- 1b. Tonput S52 (1650-1700)
- 2a. f-kom-3
- 2b. kom met uitgebogen rand, op standring
3. 1650-1725
4. 16 / 5,5
- 5a. Nederlandse faience
- 5b. tinglazuur
- 5c.
- 6a. standring
- 6b.
- 6c.
7. bord
- 8.
- 9.

Metaal

Uit de onderste ton komt een ijzeren spijker, een klein rond lakenloodje met onduidelijk stempel, een fragment van een ijzeren ring en een tinnen lepel (42-M01, afb. 153). De lepel heeft een ronde bak en rechte meerkantige steel. Op de bak bevindt zich het merk in de vorm van een gekroonde roos met de initialen IP.

Afb. 153 Tinnen lepel en detail merk.

Hout

Een ronde schijf van 1 cm dik en 8,5 cm in diameter heeft vermoedelijk gefungeerd als deksel.

5.4 Tonput S25 (V19 en V28) 1675-1725 (zwaartepunt rond 1700)

De bovenzijde van de tonput is met de hand uitgegraven en vondsten hieruit zijn onder een apart vondstnummer verzameld (V19). De overige inhoud van de put is in bakken geschept en uitgezeefd (V28).

Keramiiek

Uit de tonput zijn 76 MAE verzameld (afb. 154 en 155). Een tweetal fragmenten zal hier buiten beschouwing blijven, namelijk een stuk Weser-aardewerk en een fragment van een steengoedkan uit de 16de eeuw. Zij moeten waarschijnlijk als ruis worden beschouwd: de scherven bevonden zich aan de bovenzijde van de put en zijn vermoedelijk afkomstig uit nazakking van verrommelde grond die op de put lag.

Veel voorwerpen zijn vrij compleet, maar van andere objecten zijn slechts enkele scherven gevonden. De scherven van deze voorwerpen zijn dus niet allemaal in de put weggegooid.

baksel	aantal	MAE	% (MAE)
echt steengoed (s2)	2	2	2,6
roodbakkend aardewerk (r)	129	36	47,4
witbakkend aardewerk (w)	19	13	17,1
majolica (m)	8	6	7,9
faience (f)	18	13	17,1
italiaanse majolica/faience (i)	6	4	5,3
porselein (p)	1	1	1,3
pijpaarde (pij)	1	1	1,3
totaal	184	76	100

Afb. 154 Aantal fragmenten, MAE en percentages keramieksoorten tonput S25.

Ongeveer de helft van de keramiiek uit de put bestaat uit roodbakkend aardewerk. Een bakpan heeft de kenmerkende vorm voor een product uit Bergen op Zoom en is helemaal compleet (r-bak-6, cat.nr. 28). De borden bestaan uit een groot bord met groene spiegel en slibbogen op de vlag (r-bor-50, afb. 156), een bord met decoratie van gemarmerde slib en tenminste één bord uit het Nederrijns gebied. Twee deksels zijn bijna compleet. Het ene deksel heeft een knop (r-dek-30, cat.nr. 30), de ander is voorzien van een oor (r-dek-13, cat.nr. 29). Van vijf grappen kon het type worden bepaald. Één grape (r-gra-11, cat.nr. 31) heeft het model van een vroege grape uit Bergen op Zoom. De grape is niet beroet en zal, zeker gezien de aanwezigheid van een schenklip, zijn gebruikt als kan. Twee grappen hebben hetzelfde model (r-gra-49) en zijn inwendig groen of geel geglazuurd. De vierde grape lijkt op de latere kachelpannen (grof gevormd, rechte wand, platte

Afb. 156 Bord van roodbakkend aardewerk met slibbogen op de vlag.

bodem en brede dekselgeul), maar met toevoeging van poten en een steel (r-gra-12, cat.nr. 32). De grape is zwaar beroet. Tot slot is een grote grape met twee oren vrijwel compleet (r-gra-62, cat.nr. 33). Het object is alleen inwendig geglazuurd en hier is bovendien kalkaanslag aanwezig.

De koppen zijn met zeven stuks goed vertegenwoordigd. Twee koppen zijn van het type r-kop-2, een type dat vooral tussen 1525-1675 voorkomt (cat.nr. 34). De koppen zijn alleen inwendig geglazuurd. Uit de r-kop-2 is het type r-kop-4 ontstaan en hiervan zijn vier stuks in de put gevonden (cat.nr. 35 en 36). Op alle vier zijn aan de buitenzijde ringeloorboogjes aanwezig en drie koppen zijn inwendig voorzien van gemarmerde slib. Het exemplaar waarbij dit niet het geval is, is te hard gebakken, waardoor de kop bijna paars is gekleurd en de ringeloorboogjes deels van het product zijn afgesprongen. Hiernaast is een kop met een standvlak aanwezig (r-kop-27, cat.nr. 37).

Verder zijn een pispot, een zwaar beroete steelkom (cat.nr. 38), schepbeker, vuurstolp en zes testen (cat.nr. 39 en 40) afkomstig uit de put. Vijf testen zijn vierkante, kleine modellen met een oor op een hoek of een van de wanden. Één van deze testen is ongeglazuurd. De andere test heeft de vorm van een lage kom en is ongeglazuurd.

Dertien objecten zijn van witbakkend aardewerk. Een grape heeft een kraagrandje en is helemaal groen. Een kleine, groene kan is helemaal gaaf en een nieuw type binnen het Deventer-systeem (cat.nr. 41). Een kom is gedecoreerd met nagelindrukken op de overgang van buik naar wand en op de oren (w-kom-15, afb. 157). Vier koppen zijn aanwezig, waarvan drie van het standaardtype w-kop-3 (cat.nr. 42). De koppen zijn alle inwendig geel en uitwendig groen. Verder is een kop met twee oren gevonden (een horizontaal en verticaal oor) (w-kop-14, cat.nr. 43). Deze kop is uitwendig groen en inwendig bruin. Een volledig groene lekschaal

typecode	MAE		
s2-	2	w-kom-15	1
r-bak-6	1	w-kop-3	3
r-bor-50	1	w-kop-14	1
r-bor-	2	w-lek-2	1
r-dek-13	1	w-pis-4	1
r-dek-30	1	w-pot?	1
r-dek-	1	w-zal-2	2
r-gra-11	1	m-bor-3	1
r-gra-12	1	m-bor-	3
r-gra-49	2	m-kom-6	1
r-gra-62	1	m-kom-	1
r-gra-	5	f-bor-2	2
r-kop-2	2	f-bor-13	1
r-kop-4	4	f-bor-	5
r-kop-27	1	f-kom-3	1
r-pis-	1	f-kom-	1
r-spb-	1	f-kop-	1
r-stk-15	1	f-plo-3	1
r-tes-1	2	f-	1
r-tes-20	1	i-bor-	1
r-tes-	3	i-kom-	1
r-vst-	1	i-pis-249	1
r-	2	i-	1
w-gra-	1	p-the-	1
w-kan-nieuw	1	pij-bee-	1
w-kan-	1	totaal	76

Afb. 155 Inventarislijst tonput S25.

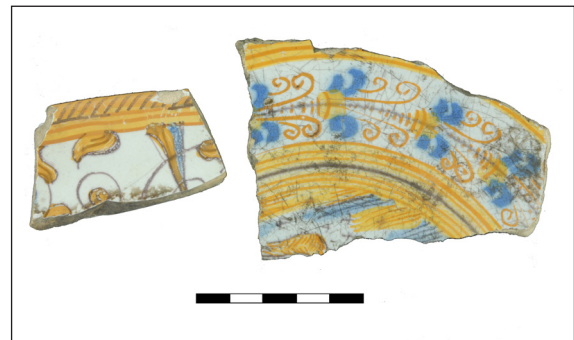

Afb. 157 Groot fragment van een witbakkende kom. Breedte zonder oren: 21 cm.

staat op poten (w-lek-2, cat.nr. 44). Tot slot zijn een pispot en twee volledig gele zalfpotten (w-zal-2, cat.nr. 45 en 46) afkomstig uit de ton.

Van Nederlandse majolica zijn vier borden en twee kommen. Van twee borden is slechts een randscherf gevonden. Op basis van de decoratie op deze twee borden kunnen zij in de eerste helft van de 17de eeuw worden gedateerd. Mogelijk moeten deze fragmenten als ruis worden aangemerkt, maar dit is niet met zekerheid te zeggen. Op een derde bord (m-bor-3) is een gestileerde tulp geschilderd (cat.nr. 47). Verder is de spiegel van een bord met een landschap in blauw uit Friesland gevonden. Een soortgelijk decor is aanwezig op een van de kommen (m-kom-6, cat.nr. 48). De andere kom is volledig wit.

De Nederlandse faïence is meer talrijk. De fragmenten van twee borden en een kom hebben een kenmerkend, aan Italiaanse faïence ontleend decor en kunnen aan het Haarlemse atelier van Verstraeten worden toegeschreven (afb. 158).⁴⁷ De stukken dateren uit de periode 1640-1660. Drie andere borden zijn versierd met een blauw decor. Het eerste bord is voorzien van een kraakdecor, het tweede van een stilleven met fruit op de spiegel (f-bor-2, cat.nr. 50). Het derde bord toont een man in een ton die een voorbijganger aanspreekt (ook f-bor-2, cat.nr. 49). De scène verbeeldt het verhaal van Diogenes, een filosoof uit het oude Athene die in een ton woonde. Alexander de Grote wilde de filosoof graag ontmoeten. Eenmaal aangekomen in Athene vroeg hij wat de arme man wilde hebben, waarop deze slechts vroeg of Alexander uit zijn zon wilde gaan. Hiernaast zijn nog drie witte borden aanwezig, waaronder een grote pannenkoekenschotel (f-bor-13, cat.nr. 51). Op een kom is zowel op de spiegel als rand een decoratie in blauw geschilderd (f-kom-3, cat.nr. 52). De standring van deze kom is secundair doorboord. Verder zijn een kop met uitwendig een florale beschildering in blauw en een kleine, witte ploischotel gevonden (cat.nr. 53).

Afb. 158 Fragment van faïence-borden uit het Haarlemse atelier van Verstaeten.

Afb. 159 Fragmenten Italiaans tinglazuuraardewerk. Boven fragmenten van een pispot in Compendiario-stijl, daaronder een randfragment van een bord uit Montelupo en een stukje Berrettino.

De importkeramiek bestaat in de eerste plaats uit vier stukken Italiaans tinglazuuraardewerk. Twee borden zijn afkomstig uit Ligurië (Berrettino) en Montelupo (polychroom, decor Oriëntaals knoopwerk). Verder is een stuk van

47 Baart 2008.

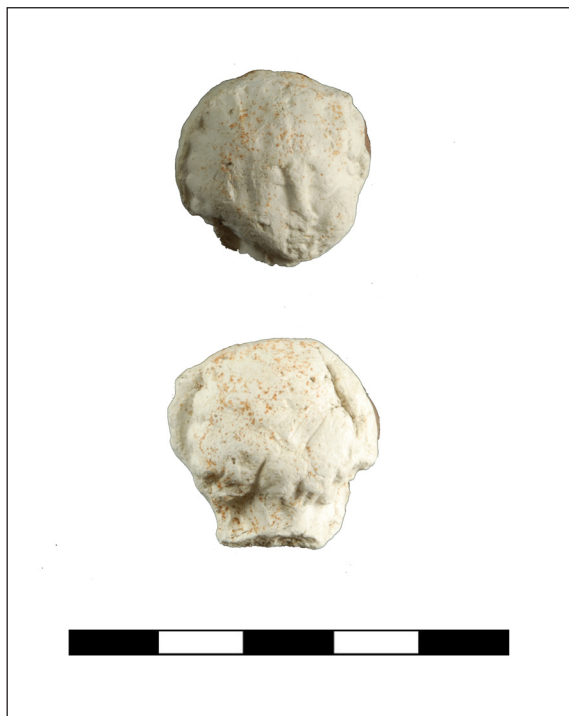
de buik van een pispot in Compendiariorstijl aanwezig (i-pis-249, afb. 159). Deze voorwerpen dateren uit de 16de eeuw. Een randfragment van een grote kom is bijzonder: het stuk is gedecoreerd in de stijl A Raffaellesca, iets wat maar zelden wordt aangetroffen in Nederland (afb. 160).

De onderkant van vermoedelijk een kleine theepot van Chinees porselein is uit de put afkomstig (p-the-, cat.nr. 54). Het object is vrij dikwandig en grof beschilderd.

Ten slotte is een kopje van pijpenaarde noemenswaardig (afb. 161). Mogelijk is het hoofdje afkomstig van een Christusbeeldje.

Afb. 160 Randfragment van een Italiaanse kom in A Raffaellesca-stijl.

Afb. 161 Hoofdje van pijpenaarde.

28

- 1a. 317-28-C32
- 1b. Tonput S25 (1675-1725)
- 2a. r-bak-6
- 2b. bakpan met hoge kraagrand
3. 1700-1800
4. 19 / 5
- 5a. roodbakend aardewerk
- 5b. in- en uitwendig loodglazuur
- 5c.
- 6a. iets bolle bodem
- 6b. één massieve steel
- 6c. schenklip, beroet
7. bakpan
8. Bergen op Zoom
- 9.

29

- 1a. 317-28-C17
- 1b. Tonput S25 (1675-1725)
- 2a. r-dek-13
- 2b. bol deksel met naar binnen omgeslagen afgeronde rand en oor
3. 1650-1725
4. 18 / 3,5
- 5a. roodbakend aardewerk
- 5b. bovenzijde loodglazuur
- 5c.
- 6a.
- 6b. worstoor
- 6c.
7. deksel
- 8.
- 9.

30

- 1a. 317-28-C18
- 1b. Tonput S25 (1675-1725)
- 2a. r-dek-30
- 2b. bol deksel met knik in wand en knop
3. 1650-1725
4. 22,5 / 6
- 5a. roodbakend aardewerk
- 5b. bovenzijde loodglazuur
- 5c.
- 6a.
- 6b. knop
- 6c.
7. deksel
- 8.
- 9.

31

- 1a. 317-28-C15
- 1b. Tonput S25 (1675-1725)
- 2a. r-gra-11
- 2b. grape met afgeronde buikknik en 'BOZ-rand'
- 3. 1650-1725
- 4. 14,5 / 12
- 5a. roodbakkend aardewerk
- 5b. inwendig loodglazuur, uitwendig op rand en schouder
- 5c.
- 6a. drie poten
- 6b. één toegeknepen worstoor
- 6c.
- 7. grape
- 8. Bergen op Zoom
- 9.

32

- 1a. 317-28-C14
- 1b. Tonput S25 (1675-1725)
- 2a. r-gra-12
- 2b. wijde grape met scherpe knik bodem-wand, steile wand en kraagrand met dekselgeul
- 3. 1700-1800
- 4. 28,5 / 17
- 5a. roodbakkend aardewerk
- 5b. inwendig loodglazuur, uitwendig op rand en schouder
- 5c.
- 6a. drie poten
- 6b. één massieve steel
- 6c.
- 7. grape
- 8. Bergen op Zoom
- 9.

33

- 1a. 317-28-C31
- 1b. Tonput S25 (1675-1725)
- 2a. r-gra-62
- 2b. wijde grape met scherpe buikknik en kraagrand met brede dekselgeul
- 3. 1650-1750
- 4. 24,5 / 22
- 5a. roodbakkend aardewerk
- 5b. inwendig loodglazuur, uitwendig plekken
- 5c.
- 6a. drie poten
- 6b. twee toegeknepen worstoren
- 6c. inwendig kalkaanslag
- 7. grape
- 8.
- 9.

34

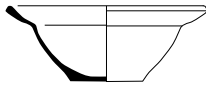
- 1a. 317-28-C24
- 1b. Tonput S25 (1675-1725)
- 2a. r-kop-2
- 2b. kop met scherpe knik bodemwand, rechte rand, op standring
3. 1600-1700
4. 14 / 8,5
- 5a. roodbakkend aardewerk
- 5b. inwendig loodglazuur
- 5c.
- 6a. standring
- 6b. één worstoor
- 6c.
7. kop
- 8.
- 9.

35

- 1a. 317-28-C22
- 1b. Tonput S25 (1675-1725)
- 2a. r-kop-4
- 2b. kop met scherpe knik bodemwand en iets uitgebogen rand, op standring
3. 1675-1750
4. 13 / 8,5
- 5a. roodbakkend aardewerk
- 5b. in- en uitwendig loodglazuur
- 5c. ringeloorboogjes op rand
- 6a. standring
- 6b. één toegeknepen lintoor
- 6c. te hard gebakken
7. kop
- 8.
- 9.

36

- 1a. 317-28-C23
- 1b. Tonput S25 (1675-1725)
- 2a. r-kop-4
- 2b. kop met scherpe knik bodemwand en iets uitgebogen rand, op standring
3. 1675-1750
4. 14 / 8
- 5a. roodbakkend aardewerk
- 5b. in- en uitwendig loodglazuur
- 5c. ringeloorboogjes op rand, inwendig gemarmerd slib
- 6a. standring
- 6b. één toegeknepen lintoor
- 6c.
7. kop
- 8.
- 9.

37

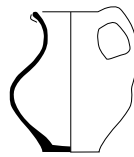
- 1a. 317-28-C16
- 1b. Tonput S25 (1675-1725)
- 2a. r-kop-27
- 2b. kop met naar buiten geknikte, iets verdikte rand, op standvlak
3. 1675-1750
4. 10,5 / 4
- 5a. roodbakkend aardewerk
- 5b. inwendig loodglazuur
- 5c.
- 6a. standvlak
- 6b.
- 6c.
7. kop
- 8.
- 9.

38

- 1a. 317-28-C21
- 1b. Tonput S25 (1675-1725)
- 2a. r-stk-15
- 2b. bolle steelkom met driehoekig verdikte rand
3. 1650-1750
4. 15,5 / 8,5
- 5a. roodbakkend aardewerk
- 5b. inwendig loodglazuur
- 5c.
- 6a. drie poten
- 6b. steel
- 6c. schenklip, sterk beroet
7. steelkom
- 8.
- 9.

39

- 1a. 317-28-C19
- 1b. Tonput S25 (1675-1725)
- 2a. r-tes-1
- 2b. vierkante vuurtest met scherpe knik bodem-wand en iets uitwijkende wand, op poten
3. 1650-1750
4. 14 / 8,5
- 5a. roodbakkend aardewerk
- 5b. volledig loodglazuur
- 5c.
- 6a. drie poten
- 6b. toegeknepen worstoor
- 6c.
7. test
- 8.
- 9.

40

- 1a. 317-28-C20
- 1b. Tonput S25 (1675-1725)
- 2a. r-tes-1
- 2b. vierkante vuurttest met scherpe knik bodem-wand en iets uitwijkende wand, op poten
3. 1650-1750
4. 14,5 / 10
- 5a. roodbakkend aardewerk
- 5b. volledig loodglazuur
- 5c.
- 6a. drie poten
- 6b. oor (ontbreekt)
- 6c. inwendig beroet
7. test
- 8.
- 9.

41

- 1a. 317-28-C06
- 1b. Tonput S25 (1675-1725)
- 2a. w-kan-nieuw
- 2b. kan met bolle buik en uitgebogen onverdikte rand, op standvlak
3. 1650-1725
4. 6,5 / 7,5
- 5a. witbakkend aardewerk
- 5b. volledig loodglazuur, uitwendig met koperoxide
- 5c.
- 6a. standvlak
- 6b. één toegeknepen lintoor
- 6c.
7. kan
- 8.
- 9.

42

- 1a. 317-28-C11
- 1b. Tonput S25 (1675-1725)
- 2a. w-kop-3
- 2b. kop met steile wand en licht uitgebogen onverdikte rand, op standvlak
3. 1650-1725
4. 8,5 / 5,5
- 5a. witbakkend aardewerk
- 5b. volledig loodglazuur, uitwendig met koperoxide
- 5c.
- 6a. standvlak
- 6b. één toegeknepen lintoor
- 6c.
7. kop
- 8.
- 9.

43

- 1a. 317-28-C10
- 1b. Tonput S25 (1675-1725)
- 2a. w-kop-14
- 2b. kop met steile wand en iets uitgebogen rand, op standvlak
3. 1650-1725
4. 13 / 7,5
- 5a. witbakkend aardewerk
- 5b. loodglazuur, uitwendig met koperoxide, inwendig met mangaan
- 5c.
- 6a. standvlak
- 6b. één verticaal toegeknepen lintoor, één horizontaal worstoor
- 6c.
7. kop
- 8.
- 9.

44

- 1a. 317-28-C07
- 1b. Tonput S25 (1675-1725)
- 2a. w-lek-2
- 2b. lekschaal met verdikte rand
3. 1650-1725
4. 35 / 6,5
- 5a. witbakkend aardewerk
- 5b. loodglazuur met koperoxide
- 5c.
- 6a. drie poten
- 6b. twee horizontale worstoren
- 6c.
7. lekschaal
- 8.
- 9.

45

- 1a. 317-28-C08
- 1b. Tonput S25 (1675-1725)
- 2a. w-zal-2
- 2b. zalfpot met steile wand en uitstaande rand, op standvlak
3. 1650-1725
4. 5,5 / 5
- 5a. witbakkend aardewerk
- 5b. volledig loodglazuur
- 5c.
- 6a. standvlak
- 6b.
- 6c.
7. zalfpot
- 8.
- 9.

46

- 1a. 317-28-C09
- 1b. Tonput S25 (1675-1725)
- 2a. w-zal-2
- 2b. zalfpot met steile wand en uitstaande rand, op standvlak
3. 1650-1725
4. 6 / 5
- 5a. witbakkend aardewerk
- 5b. volledig loodglazuur
- 5c.
- 6a. standvlak
- 6b.
- 6c.
7. zalfpot
- 8.
- 9.

47

- 1a. 317-28-C27
- 1b. Tonput S25 (1675-1725)
- 2a. m-bor-3
- 2b. bord met knik spiegel-vlag en uitgebogen rand, op standring
3. 1700-1750
4. 29 / 5,5
- 5a. Nederlandse majolica
- 5b. inwendig tinglazuur, uitwendig loodglazuur
- 5c. blauwe beschildering; spiegel: bloem, vlag; vegetale motieven
- 6a. standring
- 6b.
- 6c.
7. bord
8. Friesland?
- 9.

48

- 1a. 317-28-C28
- 1b. Tonput S25 (1675-1725)
- 2a. m-kom-6
- 2b. kom met uitgebogen rand, op standring
3. 1700-1750
4. 27 / 8,5
- 5a. Nederlandse majolica
- 5b. inwendig tinglazuur, uitwendig loodglazuur
- 5c. blauwe beschildering; spiegel: huizen in landschap
- 6a. standring
- 6b.
- 6c.
7. kom
8. Friesland, Harlingen?
- 9.

49

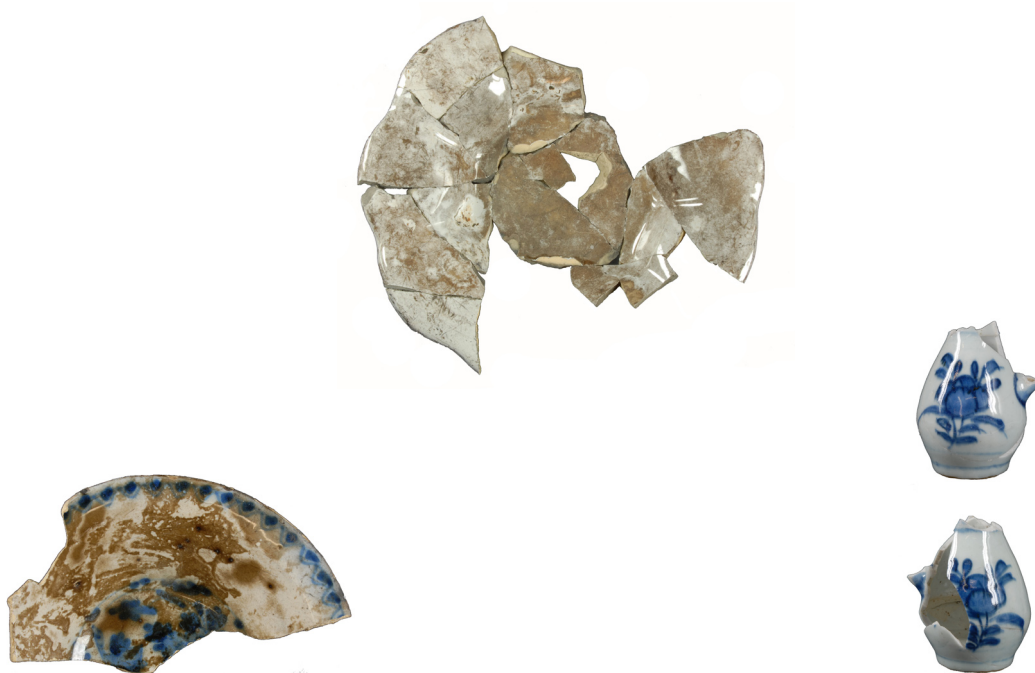
- 1a. 317-28-C01
- 1b. Tonput S25 (1675-1725)
- 2a. f-bor-2
- 2b. bord met knik spiegel-vlag, op standvlak
3. 1625-1675
4. 20,5 / 2
- 5a. Nederlandse faience
- 5b. tinglazuur
- 5c. blauwe beschildering; spiegel: verhaal Diogenes, vlag: ornamentband
- 6a. standvlak
- 6b.
- 6c.
7. bord
- 8.
- 9.

50

- 1a. 317-28-C02
- 1b. Tonput S25 (1675-1725)
- 2a. f-bor-2
- 2b. bord met knik spiegel-vlag, op standvlak
3. 1650-1700
4. 22 / 2
- 5a. Nederlandse faience
- 5b. tinglazuur
- 5c. blauwe beschildering; spiegel: fruit op tafel
- 6a. standvlak
- 6b.
- 6c.
7. bord
- 8.
- 9.

51

- 1a. 317-28-C03
- 1b. Tonput S25 (1675-1725)
- 2a. f-bor-13
- 2b. bord met bolle spiegel en naar buiten geknikte vlag, op standring
3. 1650-1750
4. 35 / 4,5
- 5a. Nederlandse faience
- 5b. tinglazuur
- 5c.
- 6a. standring
- 6b.
- 6c.
7. bord, pannenkoekenschotel
- 8.
- 9.

52

- 1a. 317-28-C05
- 1b. Tonput S25 (1675-1725)
- 2a. f-kom-3
- 2b. kom met uitgebogen rand, op standring
3. 1675-1750
4. 20,5 / 6
- 5a. Nederlandse faience
- 5b. tinglazuur
- 5c. blauwe beschildering; spiegel: vegetale motieven, rand: boogjes met stippen
- 6a. standring
- 6b.
- 6c. secundair doorboorde standring
7. kom
- 8.
- 9.

53

- 1a. 317-28-C04
- 1b. Tonput S25 (1675-1725)
- 2a. f-plo-3
- 2b. ploischotel met platte spiegel, knik spiegel-vlag en geploide vlag, op standring
3. 1650-1725
4. 22,5 / 4
- 5a. Nederlandse faience
- 5b. tinglazuur
- 5c.
- 6a. standring
- 6b.
- 6c.
7. ploischotel
- 8.
- 9.

54

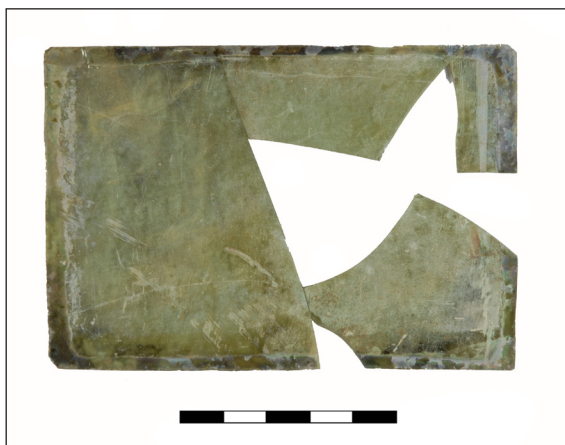
- 1a. 317-28-C26
- 1b. Tonput S25 (1675-1725)
- 2a. p-the-?
- 2b.
3. 1625-1700
4. 6 / -
- 5a. Chinees porselein
- 5b. veldspaatglazuur
- 5c. blauwe beschildering; perzikken?
- 6a. standring
- 6b. tuit
- 6c.
7. theepot?
8. China
- 9.

Kleipijpen

In totaal zijn vijf pijpenkoppen en dertien steelfragmenten uit de tonput afkomstig. De kleipijpen zijn alle van het type 2, dat is geproduceerd tussen ca. 1675 en 1740.⁴⁸ Slechts één van de pijpenkoppen is op de hiel gemerkt, maar dit merk is niet thuis te brengen.

Glas

Een totaal van 56 fragmenten vensterglas is afkomstig van rechthoekige ruitjes van glas-in-lood ramen. Één ruitje is archeologisch compleet en heeft een afmeting van 11 bij 7,5 cm (afb. 162). Van twee andere fragmenten kon de breedte worden bepaald, namelijk eveneens 7,5 en 8,8 cm. Hiernaast zijn de fragmenten van tenminste vier flessen aanwezig. Twee flessen hebben een vierkant model, namelijk een klein medicijnflesje en een kelderfles van groen glas (breedte 7 cm). De derde fles is rond, gemaakt van groen glas en heeft een hoog opgestoken bodem met pontilmerk. Over de buik van de laatste fles is een geribde glasdraad aanwezig. Ook deze fles is rond, maar gemaakt van bruin glas. Van een ander object kon de vorm niet worden bepaald.

Afb. 162 Ruitje van glas. Afbeelding niet op schaal.

Bouwkeramiek

De bouwkeramiek omvat elf complete wandtegels of fragmenten hiervan en een stuk van een roodbakkerende geglazuurde plavuis. Drie wandtegels zijn compleet en horen duidelijk bij elkaar (12,8x12,8x1) (afb. 163). Op het centrum van de tegels is een klein springend of liggend dier in blauw geschilderd en de hoeken zijn voorzien van spinnenkoppen. Het is waarschijnlijk dat de wandtegels afkomstig zijn uit het huis Molenweg 2, waartoe de waterput heeft behoord. Een vierde tegel heeft dezelfde afmetingen, maar is gedecoreerd met een landschap met ophaalbrug. Van de overige tegelfragmenten kon de voorstelling niet worden gereconstrueerd.

Afb. 163 Drie wandtegels uit tonput S25. Afbeeldingen niet op schaal.

48 Duco 1987, 27.

Metaal

De metaalvondsten uit tonput S25 kenmerken zich met name door de grote hoeveelheid tinnen lepels. Dat in ieder huishouden diverse tinnen lepels aanwezig waren, is uit boedelinventarissen en schilderijen bekend. In de keuken was vaak een lepelrek aanwezig. Tinnen lepels zijn als bodenvondst dan ook bepaald geen zeldzaamheid, maar 10 exemplaren uit één ton is toch een grote hoeveelheid. Dat geeft de indruk dat het volledige lepelrek als afval in de put is beland. Groot was de verrassing bij het wassen van de vondsten dat één van de lepels een geboortelepel is (24-M10, afb. 164 en 165). Het is een lepel met een ovale bak en een platte steel met inkepingen aan het steeluiteinde. Dit model komt voor vanaf het einde van de 17de eeuw. Op beide kanten van de lepelbak is een voorstelling gegraveerd. Op de voorzijde is een huiselijke scene te zien met een vrouw op een stoel bij een haard. Leuk zijn de vele details

zoals een haardplaat en haardijzer bij de haard, (tinnen) bordjes op de schouw, schilderijtjes aan de muur en een springend hondje bij de voeten van de vrouw. De hond staat voor de huwelijkse trouw. De vrouw heeft een handwerkje op haar schoot. Uit enkele schuine lijnen met verdikkingen aan het uiteinde valt af te leiden dat ze aan het kantklossen is. Op de achterzijde van de bak is een duif op een tak afgebeeld met boven de vogel een gekruld plantaardig motief, eindigend in een bloem die veel weg heeft van een tulp. Onderaan staan de letters EH en het jaartal 1701. De lepel herinnert dus aan een geboorte van iemand met de initialen EH in 1701. Helaas kan vooralsnog niet worden achterhaald wie deze persoon is. Of de persoon in Enkhuizen is geboren of in een andere plaats is namelijk onbekend. Het is ondoenlijk alle dopen in Enkhuizen en omliggende dorpen na te gaan. Tinnen geboortelepels zijn zeldzame vondsten. Geboortelepels zijn met name bekend uit museale collecties. Het gaat in vrijwel alle gevallen om zilveren lepels, die vaak afkomstig zijn uit Friesland. In de collectie van het Westfries Museum bevindt zich een aantal exemplaren. Geboortelepels van tin komen maar zelden voor. Ze zijn zeldzamer dan zilveren exemplaren, maar vormen natuurlijk in feite de goedkope variant daarvan. Slechts eenmaal eerder is in de omgeving een tinnen geboortelepel gevonden, namelijk bij de opgraving aan de Karperkuil in Hoorn in 1995 (afb. 166). Het onderzoek is niet

Afb. 164 Geboortelepel uit 1701. Schaal 1:2.

Afb. 165 Detail van de lepelbak van de geboortelepel. Niet op schaal.

uitgewerkt waardoor de lepel nooit is gepubliceerd. De voorstelling op de lepel van de Molenweg doet sterk denken aan die van de Karperkuil uit Hoorn en zeer waarschijnlijk zijn de lepels door dezelfde maker gemaakt. Op de achterzijde van de bak van de lepel van de Karperkuil is een voorstelling gegraveerd die een grote mate van overeenkomst vertoont met de voorstelling op de voorkant van de bak van de lepel van de Molenweg. Te zien is een

Afb. 166 Voor- en achterzijde van een tinnen geboortelepel, gevonden tijdens de opgraving Karperkuil in Hoorn. Foto's niet op schaal.

vrouw met baby in de armen voor een haard. Rechts staat een wieg en op de achtergrond is een raam met ruitjes te zien. Op de voorzijde van de bak is de vondst van Mozes in het biezen mandje afgebeeld. De centrale voorstelling wordt gevormd door een bootje met drie roeiers en een vierde staand persoon die het mandje opraapt onder een sterrenhemel. Een verschil met de lepel van de Molenweg is dat bij dit exemplaar ook de steel is versierd met een slingermotief en zon. De lepel is niet gedateerd maar wel voorzien van de initialen TG. De afmetingen van de lepels komen vrijwel exact overeen.

De andere lepels uit de put zijn gewone gebruikslepels. Slechts één lepel behoort tot hetzelfde type als de geboortelepel, namelijk een lepel met ovale bak en een platte steel met inkepingen aan het steeluiteinde (24-M09, afb. 167). De overige acht lepels hebben een ronde bak en een rechte meerkantige steel (afb. 168). Bij deze lepels met ronde bak komen vier verschillende merken

Afb. 167 Tinnen lepel met inkepingen aan het steeluiteinde. Schaal 1:2.

voor: een gekroonde roos (1x), het gekroonde wapen van Amsterdam met de letters KK en de initialen PA (5x), een gekroonde roos met initialen TK (1x) en een gekroonde roos met initialen MH (1x). De lepels met het meest voorkomende merk zijn dus afkomstig uit Amsterdam. De letters KK staan voor het in 1689 ingevoerde Amsterdams klein keur.⁴⁹ De initialen PA van de tinnegieter kunnen voornamelijk niet aan een specifiek persoon worden toegeschreven.⁵⁰ Opvallend is dat de ene afwijkende lepel met de steel met inkepingen (24-M09) van hetzelfde merk is voorzien. Kennelijk werden omstreeks 1700 verschillende typen lepels naast elkaar gemaakt. Het nieuwe type, dat in dit complex met twee exemplaren aanwezig is (24-M09 en de geboortelepel) zou in de 18de eeuw het overheersende type worden.

49 Baart 1977, 300.

50 Bij de opgraving Karperkuil in Hoorn in 195 is een lepel met identiek merk gevonden (069-M06).

Afb. 168 Acht van de tien tinnen lepels uit de tonput. Schaal 1:2 (met uitzondering van details merken).

Uit de tonput komt nog een bijzondere metaalvondst, namelijk een zeer fraai bewaard gebleven messing rekenpenning uit Neurenberg (28-M11, afb. 169). Op de voorzijde staat een mannenbuste met rondom de tekst WILHELM.DG.REX.ANGLIA, oftewel Willem bij Gods genade koning van Engeland. Onderaan staat het jaartal 1689. Op de keerzijde is een vrouwenbuste afgebeeld met rondom de tekst MARIA.REGINA. Dit betekent Maria koningin. De penning herinnert aan het dubbele koningschap van Engeland van Willem III en zijn vrouw Maria Stuart dat in 1689 aanving. Willem III (1650-1702) was stadhouder van Holland, Zeeland, Utrecht, Gelderland en Overijssel vanaf 1672. Door zijn huwelijk met Maria werd hij tevens koning van Engeland, Ierland en Schotland, een historische gebeurtenis die in Holland zeker enige trots

zal hebben opgeroepen. De penning vormt een kleine maar bijzondere getuigenis hiervan.

Tot slot komen uit de put enkele metaalvondsten die minder in het oog springen. Een loodstrip is afkomstig van een aan de bovenkant spitsvormig ruitje van een glas-in-loodraam. Een stukje messing heeft vermoedelijk behoord tot een gesp. Een klein haakje en oogje zouden nooit gevonden zijn als niet de volledige inhoud van de put was uitgezeefd. Ze zijn gemaakt van koperdraad en vormen de meest eenvoudige vorm van sluiting van bijvoorbeeld kragen of manchetten. Uit de bovenste vullaag van de ton komt een messing naairing (V19). Een ijzeren hengsel van vermoedelijk een emmer was in dusdanig slechte staat dat deze niet bewaard kon blijven.

Afb. 169 Messing rekenpenning uit 1689. Schaal 1:1.

Hout (afbeeldingen niet op schaal)

Een aantal leuke objecten van hout is uit de tonput afkomstig. Het meest in het oog springend is een boterspaan met een geribd blad en puntcirkels op het handvat (afb. 170). Vrijwel identieke boterspanen zijn onder meer gevonden op de hoek van de Van Bleiswijkstraat en Vissersdijk in Enkhuizen en in Amsterdam.⁵¹ Verder valt een kantklos met een lengte van minimaal 9,5 cm op (afb. 171). Deze vondst geeft, zeker in combinatie met de kantklossende vrouw op de geboortelepel, een prachtige inkijk in de dagelijkse bezigheden van een Enkhuizer huisvrouw rond 1700. Een simpel mesheft, waarschijnlijk van eikenhout, met een ijzeren kern is minder goed bewaard gebleven (afb. 172). Een dunne stok heeft een lengte van 39 cm en is aan een van de uiteinde voorzien van een soort bolletje (afb. 173). Waarschijnlijk is het de steel van een grote lepel. Ongeveer halverwege de steel is een brandplek aanwezig. Tot slot zijn twee dunne reepjes van ebben finer noemenswaardig. Aan één van de reepjes is een afgewerkte rand aanwezig. Waarschijnlijk is het finer afkomstig van een meubel.

Afb. 170 Houten boterspaan.

Afb. 171 Kantklos van hout.

Afb. 172 Houten mesheft.

Afb. 173 Stok, vermoedelijk de steel van een grote lepel.

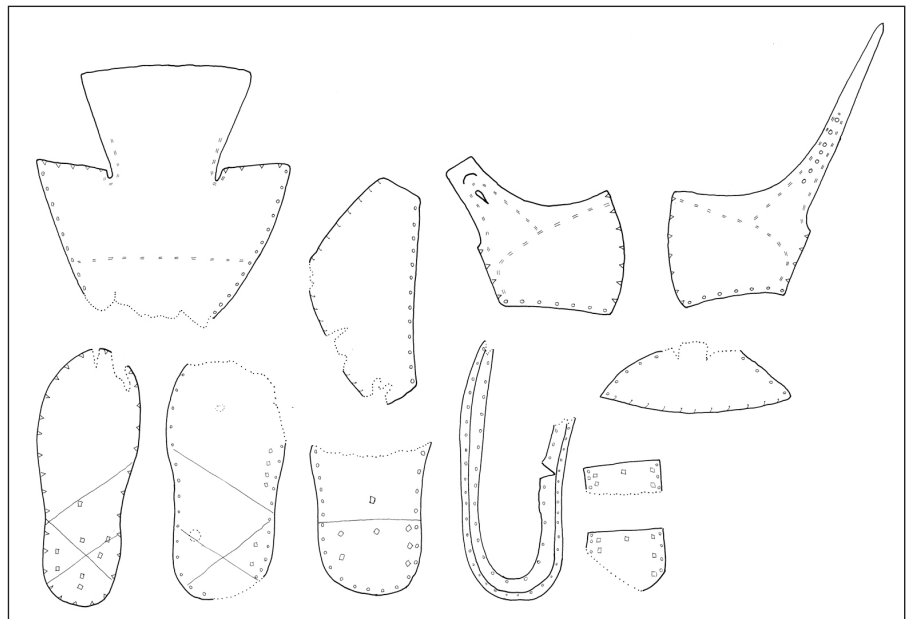
51 Duijn 2010, 93; Baart 1977, 350.

Leer (afbeeldingen niet op schaal)

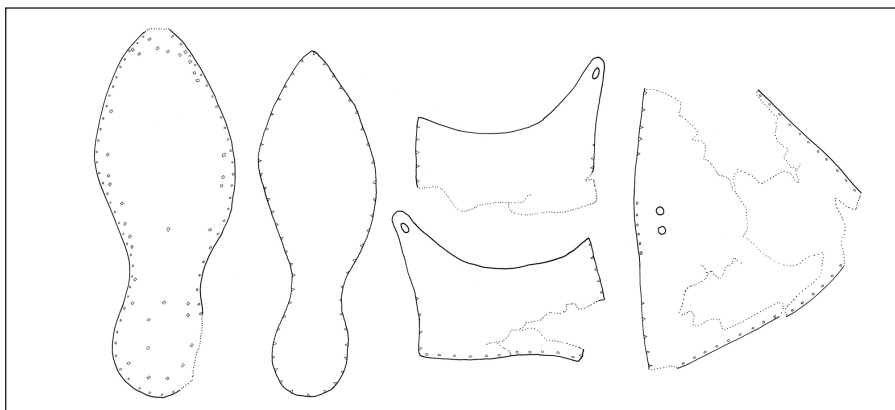
Uit de tonput zijn vier schoenen afkomstig. Een kinderschoen van rundleer met schoenmaat 21 (type 85) met een riempje en gesp is compleet (afb. 174 en 175). Op de teen van de schoen was een reparatiestuk aanwezig. Twee andere schoenen vormen samen een paar met maat 39 (type 130) en hebben een vetersluiting (afb. 176). De buitenzool van de schoenen bestaat uit twee lagen rundleer en in de zool zijn houten pennen aanwezig. De vierde schoen is van hetzelfde type en heeft een voorblad met ingestanste en ingesneden versiering (afb. 177).

Afb. 174 Gerestaureerde kinderschoen van type 85. 317-19-L01.

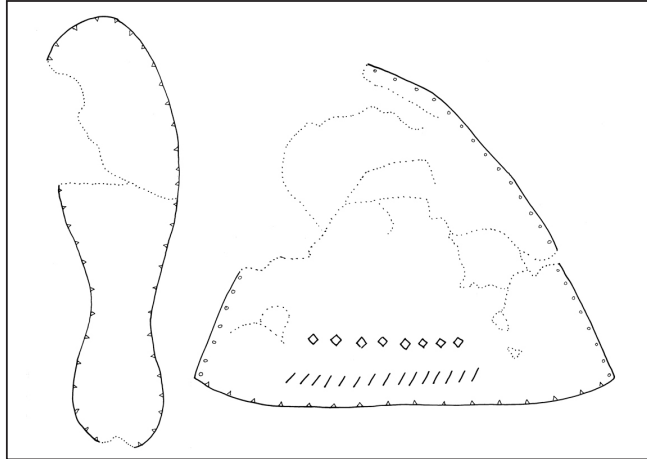
Afb. 175 Onderdelen van een kinderschoen van type 85. 317-19-L01

Afb. 176 Onderdelen van een schoen van type 130. 317-28-L01.

Overige

Tot de categorie overige behoren een vlooienkam van (walrus)ivoor (afb. 178) en een oesterschelp.

Afb. 177 Onderdelen van een schoen van type 130 met gedecoreerd voorblad. 317-28-L03.

Afb. 178 Vlooienkam van (walrus)ivoor. Schaal 1:1.

6 Beantwoording onderzoeksvragen

In hoofdstuk 3 is overeenkomstig het Programma van Eisen een aantal onderzoeksvragen geformuleerd. In dit hoofdstuk wordt getracht op iedere vraag een antwoord te geven op basis van de resultaten zoals beschreven in hoofdstuk 4 en 5.

1. Zijn sporen of vondsten uit de Bronstijd aanwezig binnen het plangebied? Zo ja, wijzen deze sporen of vondsten op bewoning ter plaatse van het plangebied of op een nederzetting in de omgeving?

Tijdens het onderzoek zijn geen sporen, vondsten of bewoningsniveau's uit de Bronstijd aangetroffen. Direct ten noorden van Enkhuizen is recent een nederzetting uit de Bronstijd opgegraven, maar binnen de stadskern van Enkhuizen zijn vooralsnog geen aanwijzingen voor bewoning uit de Bronstijd.⁵²

2. Zijn ontginningsloten uit de periode van de eerste veenontginningen aanwezig in het plangebied? Zo ja, wat is de oriëntatie van deze sloten en hoe ver liggen ze uit elkaar? Wanneer zijn de sloten gegraven en gedempt? Past het ontginningspatroon van het plangebied binnen het beeld van de ontginning in en rond Enkhuizen?

Binnen het onderzochte areaal waren geen ontginningsloten aanwezig.

3. Hoe is het terrein gebruikt tot het einde van de 16de eeuw? Heeft de molen op deze locatie gestaan? Was hier nog een andere vorm van bebouwing aanwezig? Werd dit gebied op een bepaalde manier door de inwoners van Enkhuizen gebruikt, bijvoorbeeld voor het weiden van vee, turfsteken, afvalverwerking, etc?

Opvallend is dat in zijn geheel geen sporen of vondsten uit de periode vóór de stadsuitbreiding zijn gevonden. Ook een restant van het Hollandveen waarmee het gebied tot de ontginning in de late Middeleeuwen was bedekt, vaak aanwezig als een rommelig bandje veen op de zavel, is niet aangetroffen. Op basis van de kaart van Jacob van Deventer uit omstreeks 1560 werd in het bureauonderzoek gesteld dat op de locatie van het onderzoeksgebied in de 16de eeuw mogelijk een molen met bijgebouwen heeft gestaan. De kaart is slecht te plotten op de huidige kadasterkaart, waardoor de locatie van de molen enigszins onzeker is. Tijdens de opgraving zijn geen resten van een molen of andere gebouwen uit de 16de eeuw aangetroffen. Ook een leefniveau uit deze periode ontbreekt.

4. Hoe is het gebied in cultuur gebracht ten tijde van de grote stadsuitbreiding aan het einde van de 16de eeuw? Zijn drainagegreppels gegraven? Is hier klei gewonnen voor de stadswal? Waarmee is het terrein opgehoogd? Welke informatie geven de vondsten uit de ophogingslaag?

Uit historische bronnen kan worden herleid dat het gebied waar de onderzoekslocatie onderdeel van uitmaakt in 1591 bij de stad Enkhuizen is getrokken. Het maaiveld van het terrein is waarschijnlijk in dat jaar flink opgehoogd door grond te storten van zuid naar noord. Het ophogingspakket had een dikte van maximaal 1,40 meter en bestond met name uit lagen klei en stadsafval. Tijdens de opgraving zijn een houten schot en vlechtwerkwand aangetroffen die kort voor of tijdens de ophoging zijn geplaatst om de opgebrachte grond te zetten. Beide structuren bevonden zich aan de noordzijde van het onderzochte areaal en hangen waarschijnlijk

---

⁵² Roessingh/Lohof 2011.

samen met het dikke pakket stadsafval dat hier is gestort. Elders in Enkhuizen zijn soortgelijke schotten uit de late 15de en 16de eeuw aangetroffen, die eveneens zijn geplaatst naar aanleiding van een ophoging van het maaiveld.

Uit het ophogingspakket, met name uit het stadsafval, zijn veel vondsten verzameld, waaronder keramiek, glas, bouwkeramiek, leer, metaal en hout. Het is voor deze vondsten mogelijk om een *terminus ante quem* datering te geven, namelijk uit 1591 of ouder. Dit maakt het stadsafval tot een zeer interessant vondstcomplex: de vondsten maken duidelijk welke objecten zeker in of vóór 1591 in Enkhuizen in omloop waren. Met name het voorkomen van geïmporteerd aardewerk, bijvoorbeeld uit Italië, Noordwest-Duitsland en China, is in dit licht belangwekkend. Ook voor bijvoorbeeld de metaalvondsten is de strakke sluitdatum zeer waardevol, aangezien deze objecten vaak slecht zijn te dateren. Voor soortgelijke vondsten van andere opgravingen geven de vondsten van de Molenweg op deze manier een indicatie van de datering. Op landelijk niveau gaat het om een vondstcomplex van zeer hoge waarde.

Kleiwinningskuilen of drainagegreppels zijn niet aangetroffen tijdens het onderzoek.

5. Wanneer zijn hier de eerste woonhuizen gebouwd? Wat is de aard van deze bebouwing? Is direct sprake van gesloten bebouwing? Welke informatie geven de resten over de constructie en indeling van de huizen? Wanneer zijn de huizen gesloopt? Is er vervolgens sprake van nieuwbouw? Hoe groot zijn de percelen?

Tijdens de opgraving is de locatie van drie huizen langs de Molenweg geheel of gedeeltelijk opgegraven. Desondanks zijn nauwelijks resten van deze huizen gevonden. Alleen van het meest noordelijke huis (Molenweg 1) zijn de resten van een binnenmuur en drie kelders aangetroffen. De resten van de andere huizen zijn na hun afbraak in de 18de en 19de eeuw volledig weggesloopt.

De drie huizen stonden tegen elkaar aan en deelden vermoedelijk een tussenmuur. De percelen, en dus ook de huizen, waren ongeveer 5,60 meter breed. De lengte van Molenweg 1 en 2

Afb. 179 De opgraving langs de Molenweg in volle gang.

bedroeg ongeveer 9 meter, Molenweg 3 lijkt iets korter te zijn geweest. Het is waarschijnlijk dat de huizen van baksteen waren gemaakt. Omdat geen buitenmuren zijn aangetroffen, is dit echter niet met zekerheid te zeggen. De huizen zijn waarschijnlijk aan het einde van de 16de of in de eerste helft van de 17de eeuw gebouwd. Voor Molenweg 2 kan worden gesteld dat het huis ná omstreeks 1620 dateert. Een meer nauwkeurige datering is op basis van de aangetroffen sporen en vondsten niet mogelijk. Het is daarom ook niet te zeggen of alle huizen ongeveer in dezelfde periode zijn gebouwd, of dat ze in verschillende periodes zijn ontstaan.

Alleen voor Molenweg 1 kan iets over de indeling van het pand worden gezegd. Van dit pand is alleen de zuidzijde opgegraven. Het huis was aanvankelijk in twee ongeveer even grote kamers verdeeld door een tussenmuur. In de zuidoost- en westhoek van het huis was een ondiepe voorraakkelder aanwezig. De oostelijke kelder is in de eerste helft van de 17de eeuw verkleind en later grotendeels opgevuld, vermoedelijk naar aanleiding van wateroverlast in de kelder. Het huis is op een zeker moment verbouwd, waarschijnlijk in de tweede helft van de 17de eeuw, waarbij de tussenmuur is gesloopt en op deze locatie een derde ondiepe kelder is gemaakt. Uitbraaksporen van kelders zijn binnen de andere twee huizen niet aangetroffen, wat er op wijst dat deze huizen geen kelders hadden. Uitbraaksporen van de buitenmuren waren bij geen van de huizen aanwezig, wat betekent dat deze muren niet erg diep waren gefundeerd.

Ten zuiden van Molenweg 3 was een open ruimte aanwezig. Ten zuiden hiervan lag het achtererf van Korte Westerstraat 1, dat op de hoek van de Molenweg en het verdwenen stuk van de Korte Westerstraat stond. Deze situatie wordt weergegeven op de kaart uit de kroniek van Brandt uit 1666 en bevestigt de veronderstelde nauwkeurigheid van deze kaart.

Molenweg 1 en 3 staan niet op de eerste kadasterkaart uit 1823 en zijn dus in de periode hiervoor gesloopt. Molenweg 2 is nog wel aanwezig op deze kaart en werd op dat moment bewoond door winkelier Jan Bakker. Het huis is in de 19de eeuw (vóór 1885) gesloopt. Het terrein was hierna onbebouwd tot de bouw van het postkantoor in de jaren 70 van de 20ste eeuw.

6. Zijn op de erven achter de woonhuizen afvalkuilen, water- en beerputten aanwezig? Uit welke periode dateren deze sporen? Geven de vondsten uit de gesloten vondstcomplexen informatie over het consumptiepatroon en de rijkdom van de bijbehorende huishoudens? Geeft de materiële cultuur informatie omtrent beroepen die door de bewoners van het plangebied werden uitgeoefend?

In totaal zijn tijdens de opgraving één beerkuil en vijf waterputten aangetroffen. De beerkuil dateert uit de eerste 20 jaar van de 17de eeuw en moet mogelijk aan Molenweg 1 of 3 worden gekoppeld. De waterputten, vier tonputten en één volledig bakstenen put, dateren waarschijnlijk alle uit de 17de eeuw en kunnen worden gekoppeld aan Molenweg 2 en 3 en het huis op de hoek van de Molenweg en Korte Westerstraat. In de beerkuil en twee waterputten was een hoeveelheid huisafval aanwezig. Deze vondstcomplexen kunnen tot op zekere hoogte inzicht verschaffen in het consumptiepatroon van de bijbehorende huishoudens.

De beerkuil (S28, datering 1600-1620) bevatte slechts 27 MAE keramiek en daarnaast bouwkeramiek, glas, metaal, ivoor en schelp. Hiernaast zijn twee monsters uit de kuil onderzocht op botanische resten. De hoeveelheid keramiek is klein, wat veroorzaakt dat een analyse van dit materiaal de nodige beperkingen kent. In samenhang met de andere vondsten en de analyse van de botanische resten is het toch mogelijk om iets te zeggen over het consumptiepatroon en het welstandniveau van de gebruikers van de beerkuil. De keramiek omvat de gebruikelijke soorten en vormen voor deze periode. Het witbakkend aardewerk is vrij

goed vertegenwoordigd en hiernaast is Nederlandse majolica, Italiaanse faience (Berrettino en Compendiario) en een stuk Werra- en Weser-aardewerk aanwezig. Het huishouden kon zich dus (import)aardewerk veroorloven dat in deze periode modieus was. Ook bijvoorbeeld het ivoren mesheft wijst op enige bestedingsruimte. De botanische resten wijzen op een vrij eenzijdig voedingspatroon: slechts een paar (goedkopere) fruitsoorten zijn aangetroffen en groente is nauwelijks vertegenwoordigd. Opmerkelijk is dat uit de kuil een serie geornamenteerde bakstenen afkomstig is. Het lijkt te gaan om het afval van een steenslijper, die vermoedelijk zijn werkplaats had langs de Molenweg, mogelijk ter plaatse van Molenweg 1 of 3. In samenhang lijken de vondsten uit de beerkuil te wijzen op een gezin met een gemiddeld inkomen, mogelijk dus het huishouden van een ambachtsman.

De vondsten uit de onderste ton van waterput S52, horende bij Molenweg 3, dateren uit de tweede helft van de 17de eeuw. Doordat slechts veertien MAE aardewerk en bovendien nauwelijks andere objecten uit de put afkomstig zijn, is een goede analyse van het vondstcomplex eigenlijk niet mogelijk. Desondanks valt op dat binnen de keramiek geen porselein aanwezig is, in de tweede helft van de 17de eeuw de duurste en meest modieuze keramieksoort. De majolica omvat bovendien slechts een fragment van een oud bord uit de eerste helft van de 17de eeuw en ook de faience behoort tot het goedkope segment binnen dit type aardewerk, namelijk niet of op een grove wijze beschilderd. De vondsten uit de tonput wijzen dus in de richting van een huishouden met een beperkt inkomen.

Tonput S25 bevatte de grootste hoeveelheid vondstmateriaal, namelijk 76 MAE keramiek, glas, bouwkeramiek, metaal, hout, leer en ivoor. De put heeft toebehoord aan het huishouden dat rond 1700 in het huis Molenweg 2 woonde. Binnen de keramiek valt op dat een deel van het tinglazuuraardewerk een stuk ouder is dan de rest van de keramiek uit de put. Dit geldt voor twee borden van Nederlandse majolica, twee borden en een kom van Nederlandse faience (Verstraeten) en vier objecten van Italiaans tinglazuuraardewerk. Deze stukken dateren uit de 16de en het begin van de 17de eeuw. Gezien het feit dat het om rijk gedecoreerde objecten gaat, is het waarschijnlijk dat zij vooral een decoratieve functie hebben gehad binnen het huishouden. De stukken zijn hierdoor lange tijd behoed voor breken. De objecten, met name de voorwerpen uit Italië, lijken op het eerste gezicht te wijzen op enige rijkdom. Het tegenovergestelde is waarschijnlijk echter het geval: de objecten waren rond 1700 absoluut niet meer modieus en een rijke familie wilde dit 'antiek' niet in huis hebben. Dergelijke oude stukken lijken daarom vooral voor te komen in huishoudens met een gemiddeld en laag inkomen. Rond 1700 was porselein uit China een zeer gewild product en dit werd in grote getale door de VOC naar Nederland getransporteerd. Veel huishoudens bezaten in ieder geval een paar stukken porselein, met name theeservies. Rijke families konden zich complete serviezen veroorloven. In tonput S25 is slechts één stuk porselein gevonden, namelijk een klein theepotje met grove beschildering. Het feit dat niet meer porselein aanwezig is, zeker gezien de redelijk grote hoeveelheid keramiek, is tekenend. Binnen de glasvondsten valt op dat geen enkel stuk van een drinkglas aanwezig is, maar uitsluitend vensterglas en fragmenten van flessen. Opvallend is dat in de put een grote hoeveelheid tinnen lepels is aangetroffen. Bijzonder hierbinnen is een geboortelepels met ingekraste voorstelling. Hoewel het een bijzonder stuk is, is het geen duur voorwerp geweest: het is een goedkope imitatie van een dure zilveren geboortelepels. De vondsten uit de tonput geven een beeld van een huishouden met een lager inkomen. De familie behoorde zeker niet tot de armste gezinnen van de stad, maar kon zich bijvoorbeeld maar weinig porselein en luxer glaswerk veroorloven.

Afb. 180 De tinnen lepels uit tonput S25.

7. *Op welke manier is het terrein tussen de huispercelen gebruikt? Zijn structuren, bodemlagen of vondsten aanwezig die te koppelen zijn aan het gebruik van het terrein als tuin of boomgaard.*

Tussen Molenweg 3 en het achtererf van Korte Westerstraat 1 bevond zich een onbebouwd terrein dat in gebruik zal zijn geweest als moestuin, boomgaard of tuin. Hier zijn geen sporen aangetroffen die in verband kunnen worden gebracht met activiteiten ter plaatse.

Na de sloop van de huizen in de 18de en 19de eeuw is het hele terrein in gebruik genomen als boomgaard en moestuin. Uit deze periode dateert een bodemlaag met de samenstelling van tuinaarde. In deze laag bevond zich puin van de gesloopte huizen en keramiek uit de 17de en 18de eeuw. Een langwerpige spoor moet vermoedelijk worden geïnterpreteerd als drainagegreppel.

7 Synthese

In juli 2010 is een opgraving uitgevoerd op de hoek van de Molenweg en Postweg in Enkhuizen. De locatie is gelegen binnen het gebied van de stadsuitbreiding die aan het einde van de 16de eeuw tot stand is gekomen. Sporen of vondsten uit de periode vóór deze uitbreiding zijn niet aangetroffen. Tijdens de uitbreiding van de stad is het terrein bouwrijp gemaakt door het maaiveld flink op te hogen met vooral klei en stadsafval. Deze grond is zeer waarschijnlijk in 1591 gestort. Het vondstmateriaal uit het ophogingspakket geeft een interessant beeld van de objecten die in deze periode in Enkhuizen in omloop waren. Om de grond te zetten zijn op sommige plekken schotten en vlechtwerkwanden geplaatst. Deze structuren hadden een rommelig karakter en zijn waarschijnlijk ter plekke gemaakt wanneer dit nodig bleek. Na de

Afb. 181 Net opgegraven keramiek uit de stadsafvallaag uit 1591.

ophoging zijn percelen uitgezet door rijen palen te slaan.

In de late 16de of eerste helft van de 17de eeuw zijn binnen het opgravingsareaal drie huizen gebouwd. Alleen van het meest noordelijke huis zijn enige resten teruggevonden, namelijk een binnenmuur en drie voorraadkelders. De resten van de andere huizen zijn bij de sloop volledig weggebroken. De schamele overblijfselen en de afwezigheid van diepe uitbraaksporen wijzen op eenvoudige huizen.

Tijdens het onderzoek zijn een beerkuil, vijf waterputten en een waterkelder aangetroffen, die kunnen worden gekoppeld aan de drie huizen langs de Molenweg en een pand op de hoek van de Molenweg en verdwenen verlengde van de Korte Westerstraat. In de beerkuil en twee waterputten was afval van een huishouden aanwezig en dit materiaal geeft inzicht in het consumptiepatroon van de bijbehorende huishoudens. Het materiaal uit de beerkuil dateert uit het begin van de 17de eeuw en is mogelijk afkomstig van het huishouden van een steenslijper. De familie lijkt een gemiddeld inkomen te hebben gehad. De vondsten uit de waterputten dateren uit de tweede helft van de 17de eeuw en uit de periode rond 1700 en wijzen op huishoudens met een lager inkomen.

Het beeld dat uit de archeologische bronnen naar voren komt met betrekking tot de bewoning langs de Molenweg, komt goed overeen met het beeld dat op basis van historische bronnen bestond: langs de straat woonden niet de meest bemiddelde families van de stad. De Molenweg was niet een erg populaire locatie om te wonen en langs de straat is daarom nooit aaneengesloten bebouwing ontstaan. Langs de straat woonden de lagere bevolkingsklassen, bijvoorbeeld ambachtslieden, vissers en arbeiders. In de loop van de 17de en 18de eeuw nam de positie van de Molenweg waarschijnlijk verder af: het aantal inwoners in Enkhuizen daalde snel, waardoor veel huizen leeg kwamen te staan. De huizenprijs daalde als gevolg hiervan en bovendien werden veel huizen gesloopt, met name in het gebied van de stadsuitbreiding. Ook de huizen langs de Molenweg moesten het ontgelden. De meeste inwoners woonden nu weer in de middeleeuwse kern van de stad.

De economische activiteiten in Enkhuizen waren in de 18de en 19de eeuw beperkt. De industrieën en nijverheden die in de 16de en eerste helft van de 17de eeuw voor grote welvaart hadden gezorgd, bijvoorbeeld de haringvisserij en zoutindustrie, waren grotendeels verdwenen. Vrijwel de enige winstgevende activiteit in de stad was de puinering, oftewel het verkopen van puin van gesloopte panden. De opgraving langs de Molenweg, maar ook andere onderzoeken in de stad, tonen hoe ver men ging voor deze handel: niet alleen het bovengrondse deel van de huizen is weggebroken, maar ook de funderingen, een waterkelder en zelfs de bakstenen opbouw van een waterput. Opvallend is dat Molenweg 1 veel minder diep is weggesloopt dan de ten zuiden hiervan gelegen panden. Mogelijk wijst dit erop dat het pand eerder is gesloopt, bijvoorbeeld in de eerste helft van de 18de eeuw, toen de puinhandel nog niet tot grote bloei was gekomen en men de resten onder de grond nog liet voor wat het was.

8 Literatuur

Baart, J. (red.), 1977: *Opgravingen in Amsterdam, Haarlem*.

Baart, J.M., 2008: *Italiaanse grotesken en crabben in Haarlem. Het atelier van Willem Jansz. Verstraeten*, Haarlem.

Besteman, J.C., 1990: 'North Holland AD 400-1200: turning tide or tide turning?', in: J.C. Besteman, J.M. Bos en H.A. Heidinga (eds.), *Medieval Archaeology in the Netherlands. Studies presented to H.H. van Regteren Altena*, Assen/Maastricht, 91-120.

Beuningen, H.J.E. van, A.M. Koldewey, D. Kicken, 2001: *Heilig en profaan 2. 1200 laatmiddeleeuwse insignes uit openbare en particuliere collecties*, Cothen (Rotterdam papers 12).

Boon, P., 1991: 'Voorland en inlagen. De Westfriese strijd tegen het buitenwater', *West-Frieslands Oud en Nieuw* 58, 78-111.

Brandt, G., 1666: *Historie der vermaerde zee- en koop-stadt Enkhuisen, vervaetende haere herkomst en voortgangh. Mitsgaders verscheide gedenkwaardige geschiedenissen, aldaer voorgevallen*, Enkhuisen.

Calisch, A., 1993: Bestek. Een onderzoek naar het gebruik van mes, lepel en vork naar aanleiding van Bourtanger bodemvondstern, in J.J. Lenting, H. van Gangelen, H. van Westing (red.), *Schans op de grens. Bourtanger bodemvondsten 1580-1850*, Sellingeren.

Duco, D.H., 1987: *De Nederlandse kleipijp. Handboek voor dateren en determineren*, Leiden.

Duijn, D.M., 2010: *Het vondstmateriaal van de opgraving op het terrein van de banketfabriek in Enkhuisen* (ongepubliceerd materiaal practicum Universiteit van Amsterdam).

Duijn, D.M., 2011: Enkhuisen, Molenweg 7, in *Archeologische kroniek over Noord-Holland 2010*, 29-31.

Duijn, D.M., C.P. Schrickx, 2011: Opgraving Molenweg, locatie voormalig postkantoor, in *Steevast 2011*, 134-140.

Forsyth, H., G. Egan, 2005: *Toys, trifles & tinkets. Base-metal miniatures from London 1200-1800*, Londen.

Gaimster, D., 1997: *German stoneware 1200-1900. Archaeology and cultural history*, Londen.

Gangelen, H. van, P. Kersloot, S. Venhuis, 1997: *Hoorn des Overvloeds. De bloeiperiode van het Noord-Hollands slibaardewerk (ca. 1580-ca. 1650)*, Hoorn.

Henkes, H.E., 1994: *Glas zonder glans. Vijf eeuwen gebruiksglas uit de bodem van de Lage Landen 1300-1800*, Rotterdam (Rotterdam Papers 9).

IJzereef, G.F, J.F. van Regteren Altena, 1991: Nederzettingen uit de Midden en Late Bronstijd bij Andijk en Bovenkarspel, in Fokkens, H. & N. Roymans, *Nederzettingen uit de Bronstijd en de Vroege IJzertijd in de Lage Landen*, Amersfoort (Nederlandse Archeologische Rapporten 13).

Kooij, B.H.J.N., 1998: *Restauratievademecum* band 3c, DOCblad 01-1 tot 01-2.

Lenting, J.J., H. van Gangelen, H. van Westing (red.), 1993: *Schans op de grens. Bourtanger bodemvondsten 1580-1850*, Sellingeren.

Meischke, R., H.J. Zantkuijl, W. Raue, P.T.E.E. Rosenberg, 1993: *Huizen in Nederland. Friesland en Noord-Holland. Architectuurhistorische verkenningen aan de hand van het bezit van Vereniging Hendrick de Keyser. Deel 1: Friesland en Noord-Holland*, Zwolle.

Mennicken, R., 2009: *Schätze aus Raereener Erde. Katalog des Raereener Steinzeugs aus dem Hetjens-Museum Deutsches Keramikmuseum Düsseldorf*, Raeren.

Messchaert-Heering, S., 2010: *Onder één dak. Wonen en werken in boerenhuizen en boerderijen te Enkhuizen*, Enkhuizen.

Mulder, E.F.J. de, J.H.A. Bosch, 1982: Holocene stratigraphy, radio-carbon datings and palaeogeography of central and northern North-Holland (The Netherlands), in *Mededelingen Rijks Geologische Dienst* 36 (3), 111-160.

Mulder, E.F.J. de, M.C. Geluk, I. Ritsema, W.E. Westerhoff, T.E. Wong (red.), 2003: *De ondergrond van Nederland*, Utrecht (Geologie van Nederland 7).

Ostkamp, S. I. Unger, 2007: De 'sprekende monnik' uit Culemborg. Een reformatorische beker van Floris van Pallandt, in S. Ostkamp (red.) *Steengoed onderzocht. Contextueel onderzoek naar Rijnlands steengoed* (Vormen uit Vuur 198), 26-41.

Rijkelijkhuisen, M., L. van Wijngaarden-Bakker, 2006: 'Nuts in the Netherlands: Attalea and other nuts from archaeological contexts, dating from the 16th to 19th century AD', *Environmental Archaeology* vol. 11 no 2, 247-251.

Rinaldi, M., 1989: *Kraak Porcelain. A moment in the history of trade*, Londen.

Roessingh, W., E. Lohof, 2011: *Bronstijdboeren op de kwelders. Archeologische onderzoek in Enkhuizen- Kadijken*, Amersfoort (ADC-monografie 11).

Schrickx, C.P., 2007: Westerdijk en Westerpoot, Hoorn (Hoorn onder ons 3).

Schrickx, C.P., 2010: *Noorderboerenvaart 26. Archeologie en historie van een perceel aan de Noorderboerenvaart in Enkhuizen*, Hoorn (Westfriese Archeologische Rapporten 17).

Schricks, C.P., 2011: *Vijf eeuwen Vijzeltuin. Inventariserend archeologisch onderzoek binnen het plangebied De Vijzeltuin in Enkhuizen*, Hoorn (West-Friese Archeologische Rapporten 25).

Thijssen, J., 1991: *Tot de bodem uitgezocht. Glas en ceramiek uit een beerput van de 'Hof van Batenburg' te Nijmegen, 1375-1850*, Nijmegen.

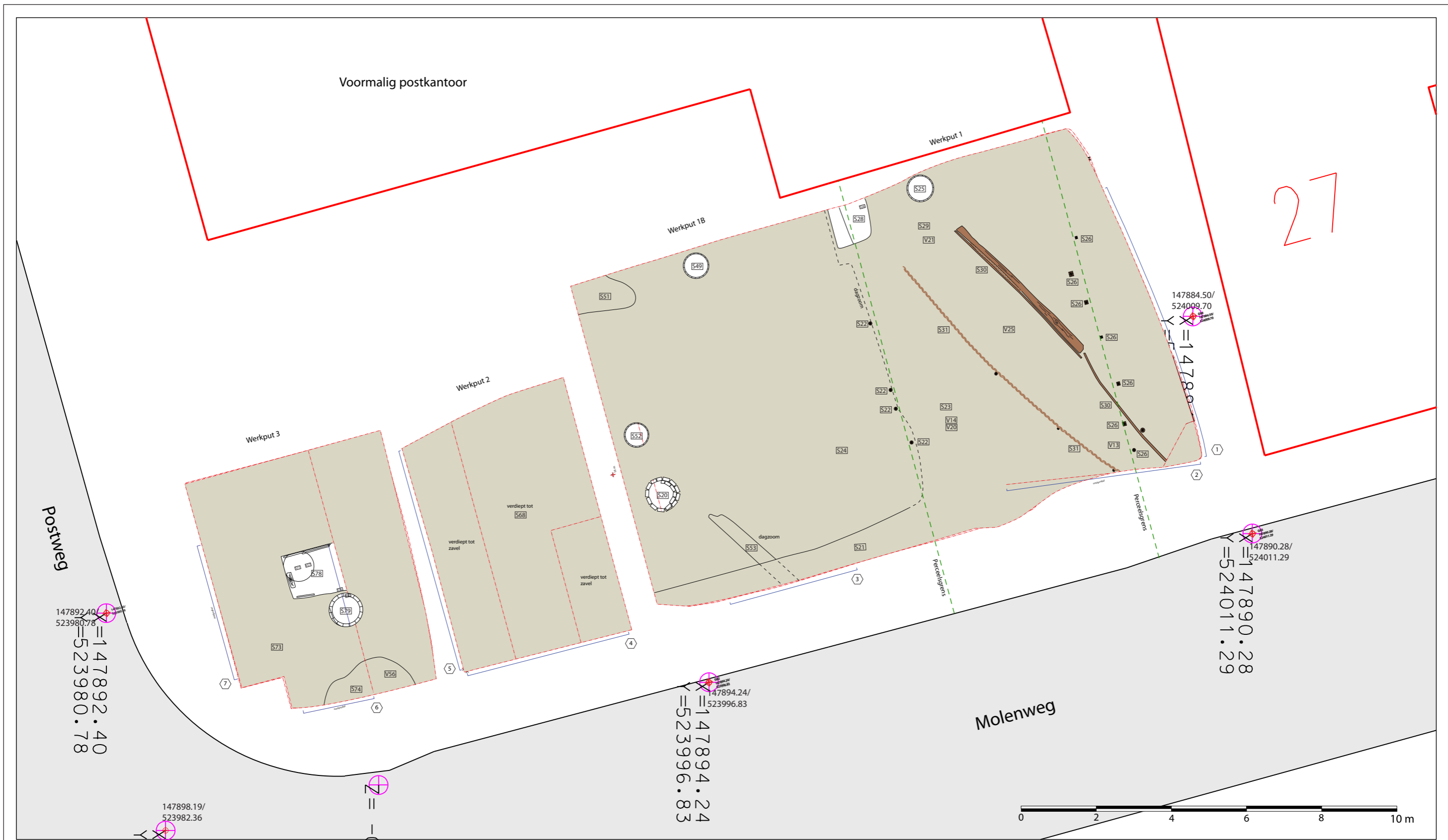
Unger, I., 2007: *Kölner und Frechener Steinzeug der Renaissance. Die Bestände des Kölnischen Stadtmuseums*, Keulen (Publikationen des Kölnischen Stadtmuseums 8).

Vreeken, H., 1994: *Kunstnijverheid Middeleeuwen en Renaissance*, Rotterdam (Museum Boymans-van Beuningen Rotterdam).

Weerts, H.J.T., P. Cleveringa, J.H.J. Ebbing, F.D. de Lang, W.E. Westerhoff, 2000: *De lithostratigrafische indeling van Nederland. Formaties uit het Tertiair en Kwartair*, Utrecht (TNO-rapport 00-95-A. NITG-TNO).

Willemsen, A., 1998: *Kinder delijt. Middeleeuws speelgoed in de Nederlanden*, Nijmegen.

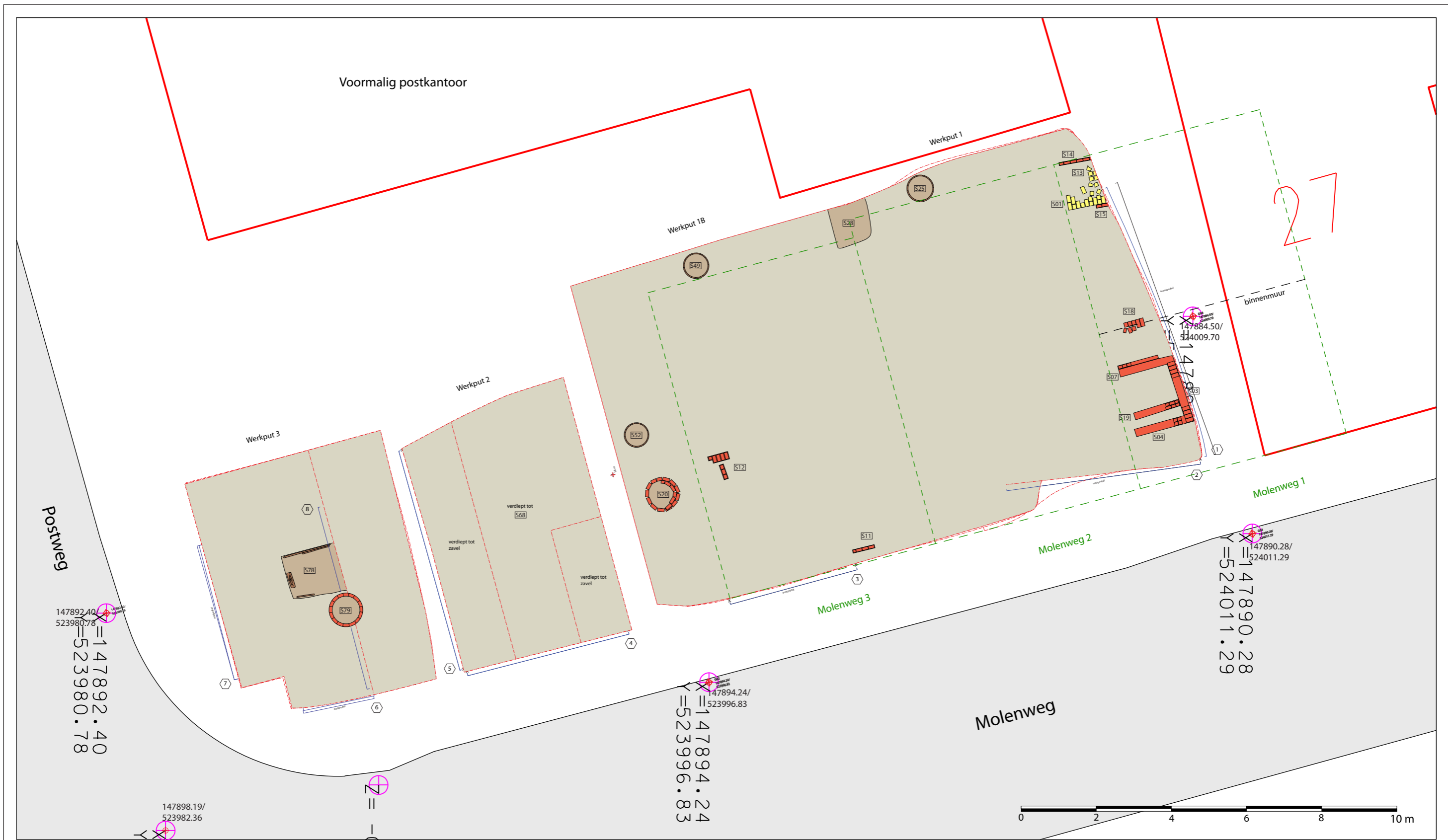
Zwart, P.A.M., 1986: *Tussen Hel en Vagevuur, historisch-topografisch handboek van Enkhuizen*, Enkhuizen.

S08	spoornummer	1	profielnummer	hout/vlechtwerk	
V14	vondstnummer	1	locatie profiel	ophogingslaag	
	contour werkput		grondslagpunt		

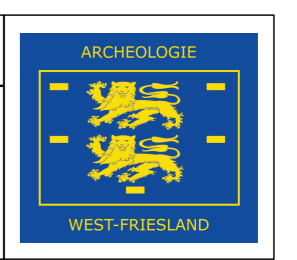
Bijlage 1	Fase 1: ophoging 1591 en perceelsmarkeringen
Enkhuizen, Molenweg 7	OM-nummer 41043
Project 317	Schaal 1:100 (A3)
Tekenaar D.M. Duijn	
© Archeologie West-Friesland	

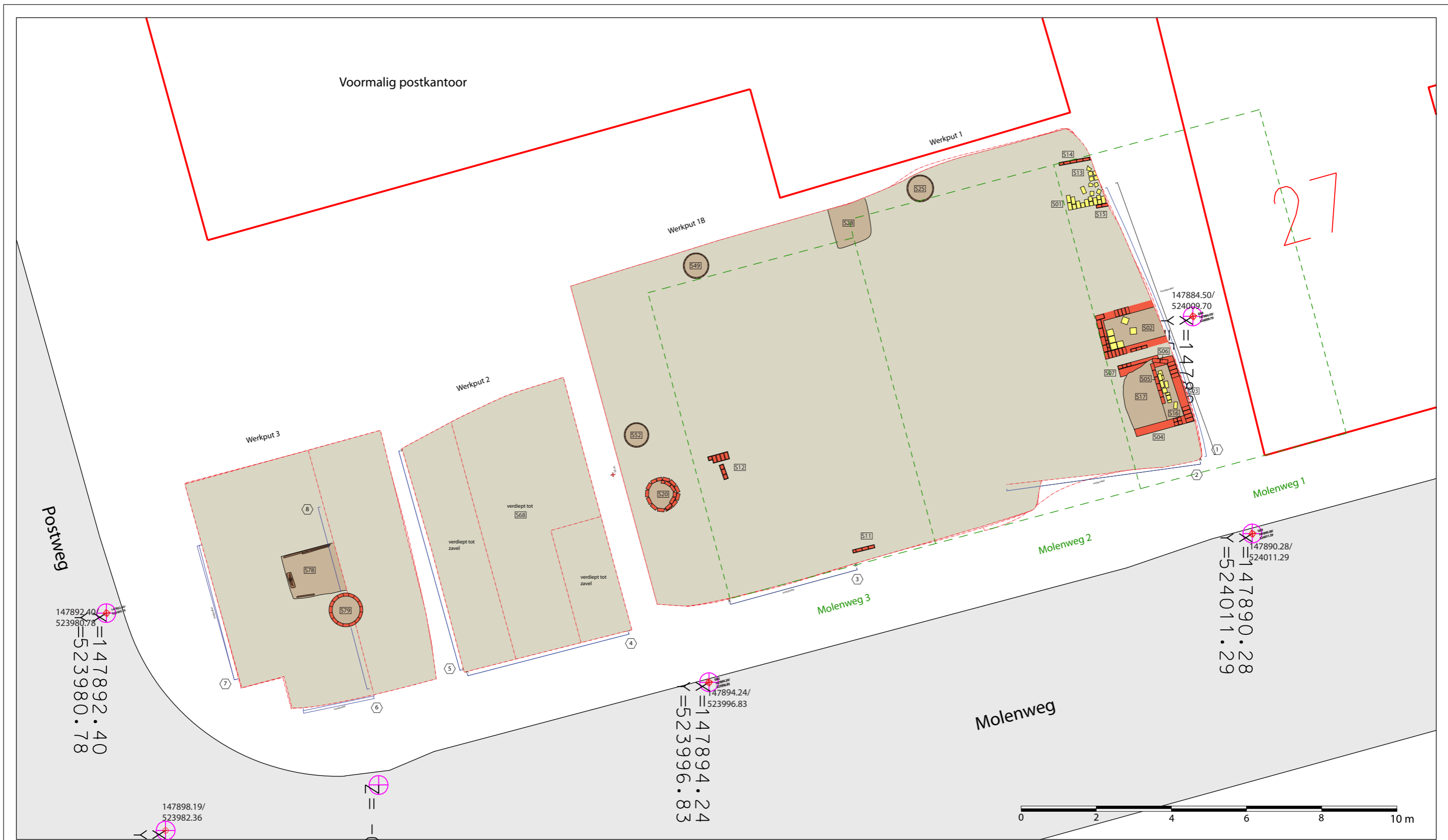

	spoornummer		profielnummer		muurwerk	
	contourwerkput		locatie profiel		vloer	
	contourhuis		grondslagpunt		hout	
	vlak		spoor		spoor	

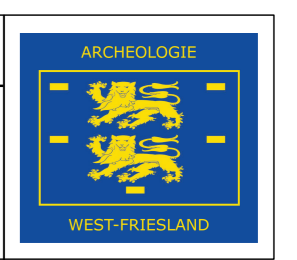
Bijlage 2	Fase 2a: bebouwing 17de tot en met 19de eeuw
Enkhuizen, Molenweg 7	OM-nummer 41043
Project 317	Schaal 1:100 (A3)
Tekenaar D.M. Duijn	
© Archeologie West-Friesland	

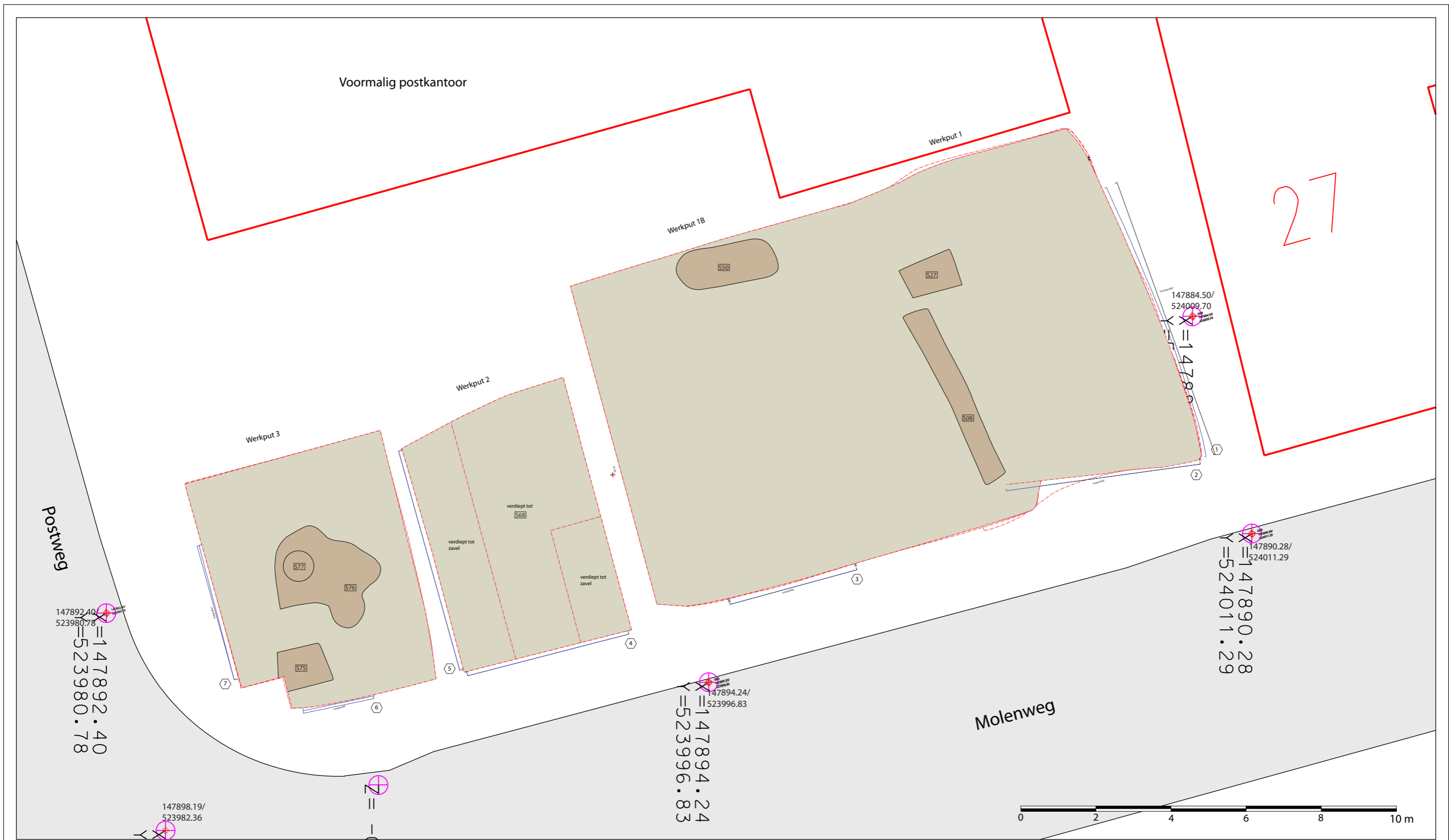

	spoornummer		profielnummer		muurwerk
	contourwerkput		locatie profiel		vloer
	contourhuis		grondslagpunt		hout
			vlak		spoor

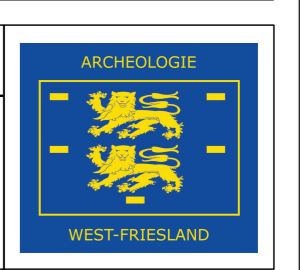
Bijlage 3	Fase 2b: bebouwing 17de tot en met 19de eeuw
Enkhuizen, Molenweg 7	OM-nummer 41043
Project 317	Schaal 1:100 (A3)
Tekenaar D.M. Duijn	
© Archeologie West-Friesland	

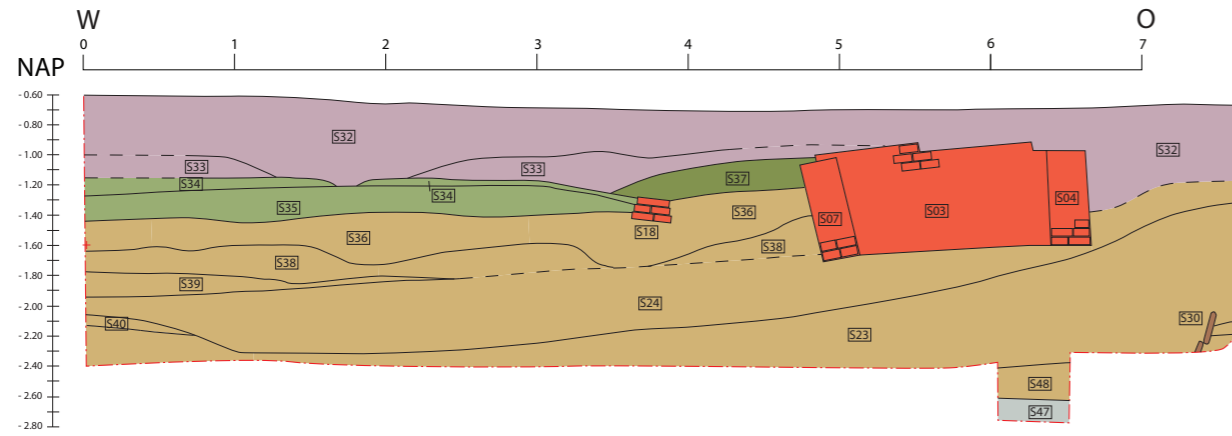

	spoornummer		profielnummer		spoor
	contour werkput		locatie profiel		vlak
	contour huis		grondslagpunt		

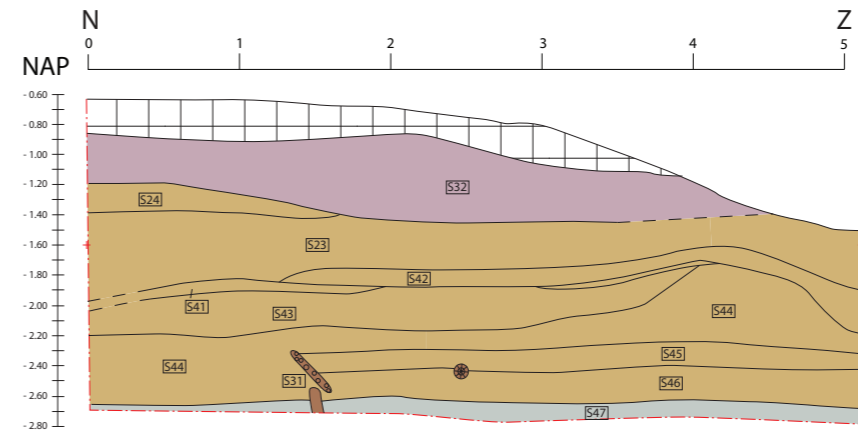
Bijlage 4	Fase 3: afbraak en later gebruik
Enkhuizen, Molenweg 7	OM-nummer 41043
Project 317	Schaal 1:100 (A3)
Tekenaar D.M. Duijn	
© Archeologie West-Friesland	

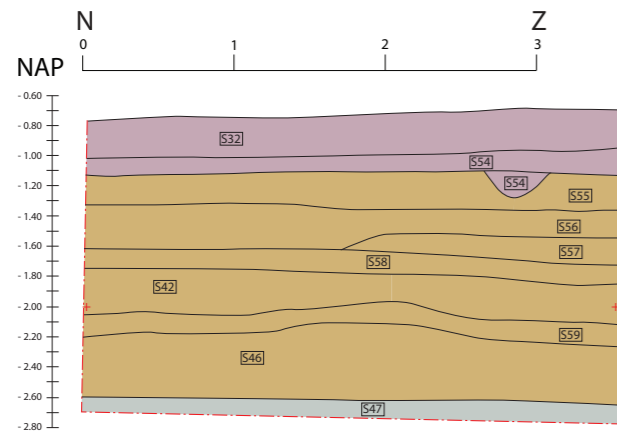
① Noordprofiel werkput 1

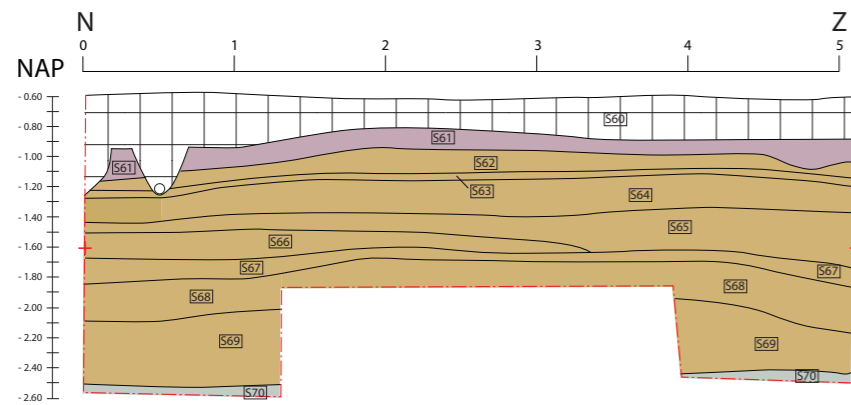
② Oostprofiel werkput 1

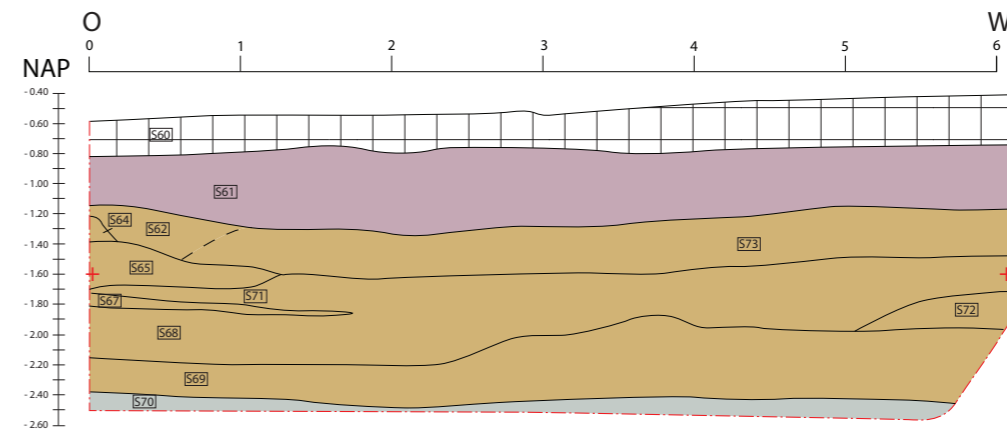
③ Oostprofiel werkput 1B

④ Oostprofiel werkput 2

⑤ Zuidprofiel werkput 2

S08 spoornummer	 fase 1: ophoging 1591	 fase 1: hout/vlechtwerk
 contour profiel	 fase 2a: bewoning 17de t/m 19de eeuw	 fase 2a: muren
1 profielnummer	 fase 2b: bewoning 17de t/m 19de eeuw	 recent stopzand
 fase 0: natuurlijke klei	 fase 3: afbraak en later gebruik	

Bijlage 5

Profielen werkput 1 en 2

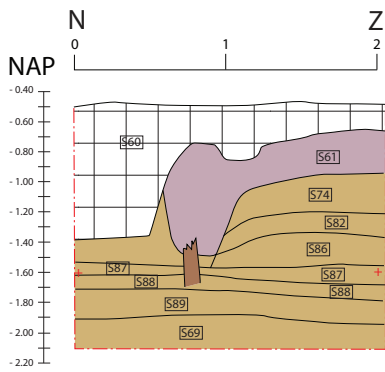
Enkhuizen, Molenweg 7
 Project 317
 Tekenaar D.M. Duijn

OM-nummer 41043
 Schaal 1:50 (A3)

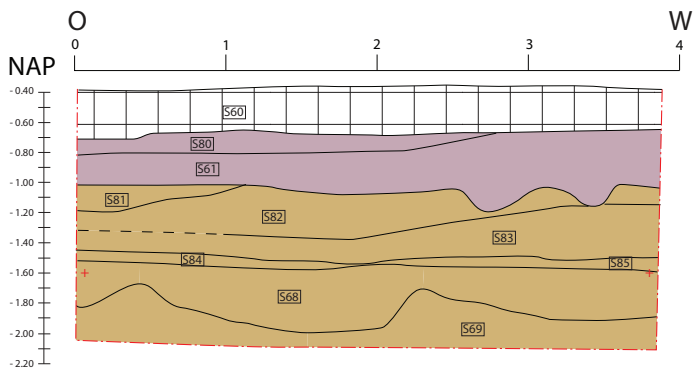
© Archeologie West-Friesland

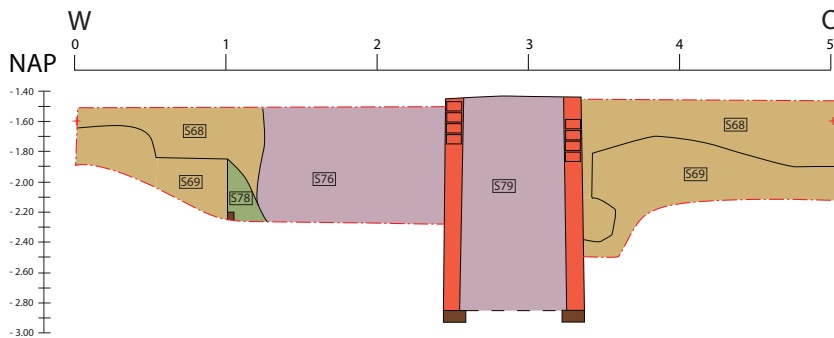
⑥ Oostprofiel werkput 3

⑦ Zuidprofiel werkput 3

⑧ Coupe werkput 3

S08

spoornummer

--- contour profiel

profielnummer

stopzand/recent

fase 1: ophoging 1591

fase 2: bewoning 17de t/m 19de eeuw

fase 3: afbraak en later gebruik

fase 2: muren

fase 2: hout

fase 3: hout

Bijlage 6

Profielen en coupe werkput 3

Enkhuizen, Molenweg 7

Project 317

Tekenaar D.M. Duijn

© Archeologie West-Friesland

OM-nummer 41043

Schaal 1:50 (A4)

Bijlage 7 Keramiek

Vnr	Complex	Compl.dat.	Materiaal	C	Vorm	Typenr	Rand	Overig	Tot.	MAE	Objectdat.	Opmerkingen
V001	Aanleg vlak 1	1600-1700	steengoed 2		knikker	s2-	1	0	1	1		
V001	Aanleg vlak 1	1600-1700	majolica		bord	m-bor-	2	2	4	2	1575-1625	1 imitatie berrettino, 1 polychroom
V001	Aanleg vlak 1	1600-1700	faience		bord	f-bor-	1	0	1	1	1650-1700	blauwe beschildering spiegel
V001	Aanleg vlak 1	1600-1700	faience		kom	f-kom-	1	0	1	1	1650-1700	uitwendig sierrandje met krullen
V002	Verdiepen vlak 1	1675-1775	steengoed 2		pispot	s2-pis-2	1	0	1	1	1650-1700	Westerwald
V002	Verdiepen vlak 1	1675-1775	majolica		bord	m-bor-	1	0	1	1	1600-1650	imitatie compendiaro
V002	Verdiepen vlak 1	1675-1775	majolica		indet	m-bor-	1	0	1	1	1600-1800	geen decor zichtbaar
V002	Verdiepen vlak 1	1675-1775	faience		bord	f-bor-	0	2	2	1	1700-1800	
V002	Verdiepen vlak 1	1675-1775	faience		vaas	f-vaa-	0	1	1	1	1700-1775	blauw decor, bladmotief
V002	Verdiepen vlak 1	1675-1775	faience		?	f-?	0	1	1	1	1700-1775	juskom?, blauwe beschildering, bloemmotieven
V002	Verdiepen vlak 1	1675-1775	portugese faience		kom	po-kom-	1	0	1	1	1600-1650	uitwendig kraakmotief, inwenig streep, klein fragment
V002	Verdiepen vlak 1	1675-1775	porselein		bord	p-bor-1	1	0	1	1	1680-1720	Kangxi, bloemmotieven
V002	Verdiepen vlak 1	1675-1775	industrieel wit		kop	iw-kop-	0	1	1	1	1760-1800	paars/blauwe band rond standring
V003	Vlak, uit kleilaag S10	1550-1600	steengoed 2		kan	s2-kan	0	1	1	1	1590-1630	Westerwald
V003	Vlak, uit kleilaag S10	1550-1600	steengoed 2		indet	s2-	0	1	1	1	1580-1650	Westerwald
V003	Vlak, uit kleilaag S10	1550-1600	roodbakkend aw		grape	r-gra-34	1	0	1	1	1550-1600	inwendig glazuur, beroet
V004	Schoonmaken S01	1575-1625	roodbakkend aw		lekschaal	r-lek-10	1	0	1	1	1575-1650	
V004	Schoonmaken S01	1575-1625	roodbakkend aw		indet	r-	0	2	2	0		
V004	Schoonmaken S01	1575-1625	majolica		bord	m-bor-	2	1	3	2	1575-1625	
V005	Tussen S2 en S6, op S7	1600-1650	roodbakkend aw		bakpan	r-bak-5	1	0	1	1		
V005	Tussen S2 en S6, op S7	1600-1650	roodbakkend aw		grape	r-gra-11	2	0	2	2		vroeg Bergen-op-Zoom model
V005	Tussen S2 en S6, op S7	1600-1650	witbakkend aw		bakpan?	w-bak-?	1	0	1	1		klein model, iets uitstaande rand, inwendig groen
V005	Tussen S2 en S6, op S7	1600-1650	witbakkend aw		pispot	w-pis-	1	0	1	1		klein model, geheel geglazuurd
V005	Tussen S2 en S6, op S7	1600-1650	witbakkend aw		vuurstolp	w-vst-	0	1	1	1	1600-1625	klein fragment met nop
V005	Tussen S2 en S6, op S7	1600-1650	franse faience		ploischotel	fr-plo-1	0	1	1	1	1600-1650	dubbele plooiën, roze baksel
V007	Aslaag S17	1625-1650	roodbakkend aw		grape	r-gra-11	1	0	1	1		vroeg model
V007	Aslaag S17	1625-1650	roodbakkend aw		kom	r-kom-	1	0	1	1		gebruikt als test, ongeglaazuurd
V007	Aslaag S17	1625-1650	roodbakkend aw		indet	r-	1	1	2	1		
V007	Aslaag S17	1625-1650	witbakkend aw		grape	w-gra-	1	0	1	1		kraagrand, groen
V007	Aslaag S17	1625-1650	witbakkend aw		pispot	w-pis-	0	1	1	1		ziel, groen
V007	Aslaag S17	1625-1650	witbakkend aw		indet	w-	0	4	4	0		groen
V007	Aslaag S17	1625-1650	faience		bord	f-bor-	1	0	1	1	1625-1675	geen decor zichtbaar
V007	Aslaag S17	1625-1650	porselein		kop	p-kop-4	1	0	1	1	1600-1650	kraak, landschap, rechte rand
V007	Aslaag S17	1625-1650	porselein		bord	p-bor-	1	0	1	1	1600-1650	kraak, klein randfragment
V007	Aslaag S17	1625-1650	pijpaarde		pijpenkop	pij-	1	3	4	1	1620-1640	geen merk, radstempel op steel
V008	Stort	1600-1700	roodbakkend aw		kop	r-kop-4	1	0	1	1	1675-1725	ringeloor
V008	Stort	1600-1700	roodbakkend aw		indet	r-	0	1	1	1		in en uitwendig slib, inwendig glazuur
V008	Stort	1600-1700	witbakkend aw		indet	w-	0	1	1	1		lintoor

V008	Stort	1600-1700	portugese faience		bord	po-bor-	1	0	1	1	1600-1650	kraakmotief, zeer fijn geschilderd
V008	Stort	1600-1700	italiaanse faience		indet	i-	0	1	1	1	1600-1650	berrettino?, blauw met wit, afwijkend, klein fragment, geplooid
V012	Uit laag S21	1575-1600	steengoed 2		kan	s2-kan-	0	1	1	1	1575-1600	Siegburg, medaillon, jaartal 15??
V012	Uit laag S21	1575-1600	steengoed 2	C01	miniatuur	s2-min-	0	1	1	1	1575-1600	Siegburg, miniatuurkan met medaillon met wapen hertogdom Jülich-Cleve-Berg
V012	Uit laag S21	1575-1600	steengoed 2		kan	s2-kan-	1	3	4	1	1575-1600	Raeren
V012	Uit laag S21	1575-1600	roodbakkend aw		bord	r-bor-6	1	1	2	1	1575-1625	groene spiegel
V012	Uit laag S21	1575-1600	roodbakkend aw		pot	r-pot-N	1	0	1	1	1575-1650	Enkhuizer model, opstaand oor
V012	Uit laag S21	1575-1600	roodbakkend aw		pispot	r-pis-	2	1	3	1		
V012	Uit laag S21	1575-1600	roodbakkend aw		indet	r-	0	14	14	0		
V012	Uit laag S21	1575-1600	witbakkend aw		indet	w-	1	1	2	1		rand pot Enkhuizer mode?
V012	Uit laag S21	1575-1600	werra aw		kom	wa-kom-1	1	0	1	1	1580-1630	
V012	Uit laag S21	1575-1600	weser aw		bord	we-bor-1	5	3	8	2	1580-1630	
V012	Uit laag S21	1575-1600	weser aw		kom/kop	we-kom/kop	1	0	1	1	1580-1630	
V012	Uit laag S21	1575-1600	weser aw		indet	we-	0	2	2	0	1580-1630	
V012	Uit laag S21	1575-1600	italiaanse faience		kom	i-kom-5	2	2	4	1	1590-1625	berrettino, ligurisch randje
V012	Uit laag S21	1575-1600	porselein		bord	p-bor-	1	0	1	1	1590-1625	kraak
V014	Stadsafval S23	1580-1591	italiaans tingl.		bord	i-bor-	3	0	3	1	1550-1600	Ligurisch blauw, i-bor-1 of 2, Ligurisch randje
V014	Stadsafval S23	1580-1591	italiaans tingl.		kom/bord	i-	1	0	1	1	1550-1600	Ligurisch blauw, i-bor-3 of i-kom-1, concentrische cirkels
V014	Stadsafval S23	1580-1591	italiaans tingl.		bord	i-bor-	0	2	2	0	1550-1600	Ligurisch blauw, stukken spiegel wentelend motief
V014	Stadsafval S23	1580-1591	italiaans tingl.		indet	i-	0	3	3	0	1550-1600	Ligurisch blauw
V014	Stadsafval S23	1580-1591	porselein		bord	p-bor-	0	1	1	1		schetsmatig grijsblauw decor
V014	Stadsafval S23	1580-1591	steengoed 2		kan	s2-kan-	0	1	1	1		1 Westerwald/Raeren blauw
V014	Stadsafval S23	1580-1591	steengoed 2		kan	s2-kan-	0	2	2	1		1 standvoet
V014	Stadsafval S23	1580-1591	majolica	C01	bord	m-bor-5	1	0	1	1	1575-1600	kabelrand, floraal motief op rand, rozet op spiegel, blauw en geel
V014	Stadsafval S23	1580-1591	majolica		bord	m-bor-	1	0	1	1	1550-1600	blauwe ondergrond met 'sgraffito-techniek', floraal motief, afwijkend
V014	Stadsafval S23	1580-1591	weser aw	C02	bord	we-bor-1	1	0	1	1	1580-1630	
V014	Stadsafval S23	1580-1591	werra aw	C03	kop	wa-kop-n	1	0	1	1	1580-1630	kop met rechte rand, op spiegel pijlen, buitenzijde geglazuurd
V014	Stadsafval S23	1580-1591	werra aw		bord	wa-bor-1	2	0	2	1	1580-1630	
V014	Stadsafval S23	1580-1591	wit aw		bord	w-bor-5	1	0	1	1		bord op poten, geknepen rand, bovenzijde groen
V014	Stadsafval S23	1580-1591	wit aw		bord	w-bor-	1	0	1	1		klein model, vermoedelijk zoutschaaltje
V014	Stadsafval S23	1580-1591	wit aw		indet	w-	0	1	1	0		standing pot oid
V014	Stadsafval S23	1580-1591	rood aw	C04	grape	r-gra-29	1	0	1	1		inwendig geglazuurd, bodem beroet
V014	Stadsafval S23	1580-1591	rood aw		bakpan	r-bak-4	1	0	1	1		
V014	Stadsafval S23	1580-1591	rood aw		pispot	r-pis-	1	0	1	1		donker glazuur, helemaal geglazuurd
V014	Stadsafval S23	1580-1591	rood aw		grape	r-gra-	1	0	1	1		groot model, manchtrand

V014	Stadsafval S23	1580-1591	rood aw		bord	r-bor-6	1	0	1	1	1575-1650	NH-slib, groene spiegel, boogjes en stippen in slib op vlag
V014	Stadsafval S23	1580-1591	rood aw		indet	r-	0	8	8	0		
V014	Stadsafval S23	1580-1591	rood aw		kop	r-kop-4	1	0	1	0	1675-1725	slibboogjes, ruis
V015	Schatgraverskuil	1575-1625	steengoed 2		kan	s2-kan-	1	0	1	1	1575-1600	Siegburg
V015	Schatgraverskuil	1575-1625	roodbakkend aw		bakpan	r-bak-4	1	0	1	1		
V015	Schatgraverskuil	1575-1625	roodbakkend aw		grape	r-gra-	2	1	3	2		
V015	Schatgraverskuil	1575-1625	roodbakkend aw		kop	r-kop-2	1	1	2	1		
V015	Schatgraverskuil	1575-1625	roodbakkend aw		pot	r-po-	0	2	1	1		
V015	Schatgraverskuil	1575-1625	roodbakkend aw		indet	r-	0	14	14	0		
V015	Schatgraverskuil	1575-1625	witbakkend aw		bakpan	w-bak-5	1	0	1	1		groen
V015	Schatgraverskuil	1575-1625	witbakkend aw		grape	w-gra-	0	3	3	1		platte bodem, steile wand
V015	Schatgraverskuil	1575-1625	witbakkend aw		bord	w-bor-	1	0	1	1		groen
V015	Schatgraverskuil	1575-1625	witbakkend aw		grape	w-gra-	1	0	1	1		
V015	Schatgraverskuil	1575-1625	witbakkend aw		indet	w-	1	5	6	1		
V015	Schatgraverskuil	1575-1625	majolica		bord	m-bor-	1	1	2	1		1 imitatie compendiaro
V015	Schatgraverskuil	1575-1625	portugese faience		bord	po-bor-	1	0	1	1	1600-1625	bladermotief op rand
V015	Schatgraverskuil	1575-1625	italiaanse faience		bord	i-bor-	0	1	1	1	1600-1625	compendiaro
V015	Schatgraverskuil	1575-1625	italiaanse faience		plooischotel	i-plo-	0	2	2	1	1600-1625	blauwe beschildering, kraakmotief, dunne strepen op achterkant
V015	Schatgraverskuil	1575-1625	italiaanse faience		bord	i-bor-	0	1	1	1	1575-1625	volgeschildeerde compendiaro, klein fragment
V016	Schatgraverskuil	1575-1650	roodbakkend aw		bakpan	r-bak-4	1	0	1	1		
V016	Schatgraverskuil	1575-1650	roodbakkend aw		kop	r-kop-2	0	1	1	1		
V016	Schatgraverskuil	1575-1650	roodbakkend aw		lekschaal	r-lek-10	1	0	1	1		inwendig geel geglazuurd
V017	Verdiepen kleilaag	1575-1625	steengoed 2		kan	s2-kan-	0	2	2	1	1600-1625	Westerwald, medaillon met eikels
V017	Verdiepen kleilaag	1575-1625	steengoed 2		knikker	s2-	1	0	1	1		
V017	Verdiepen kleilaag	1575-1625	roodbakkend aw		bakpan	r-bak-5	1	1	2	1		
V017	Verdiepen kleilaag	1575-1625	roodbakkend aw		bord	r-bor-6	3	1	4	2		groene spiegel
V017	Verdiepen kleilaag	1575-1625	roodbakkend aw		kop	r-kop-2	1	0	1	1		inwendig glazuur
V017	Verdiepen kleilaag	1575-1625	roodbakkend aw		lekschaal	r-lek-10	1	0	1	1		geheel geglazuurd
V017	Verdiepen kleilaag	1575-1625	roodbakkend aw		pispot	r-pis-	0	1	1	1		
V017	Verdiepen kleilaag	1575-1625	roodbakkend aw		kom	r-kom-	2	0	2	2		diepe r-bor-6, 1 inwendig groen, 1 geel
V017	Verdiepen kleilaag	1575-1625	roodbakkend aw		pot	r-pot-	0	1	1	1		bodem met standring
V017	Verdiepen kleilaag	1575-1625	roodbakkend aw		grape	r-gra-29	1	0	1	1		
V017	Verdiepen kleilaag	1575-1625	roodbakkend aw		grape	r-gra-	1	0	1	1		kraagrand
V017	Verdiepen kleilaag	1575-1625	roodbakkend aw		indet	r-	0	2	2	0		
V017	Verdiepen kleilaag	1575-1625	roodbakkend aw		vuurstolp	r-vst-	1	0	1	1		plat model, duimindruk langs rand
V017	Verdiepen kleilaag	1575-1625	witbakkend aw	C01	grape	w-gra-23	1	0	1	1	1575-1625	compleet, volledig groen
V017	Verdiepen kleilaag	1575-1625	witbakkend aw		indet	w-	1	2	3	1		1 bodem met standvoet
V017	Verdiepen kleilaag	1575-1625	weser aw		bord	we-bor-1	1	2	3	1	1580-1630	bibbermotief
V017	Verdiepen kleilaag	1575-1625	majolica	C02	bord	m-bor-5	1	0	1	1	1575-1600	polychroom, rankenornament op vlag, rozet op spiegel
V017	Verdiepen kleilaag	1575-1625	majolica		bord	m-bor-	1	0	1	1	1575-1625	arcering in blauw

V017	Verdiepen kleilaag	1575-1625	italiaanse faience		bord	i-bor-	0	1	1	1	1575-1625	berrettino, rozet op spiegel
V017	Verdiepen kleilaag	1575-1625	italiaanse faience		bord/kom	i-kom/bor	1	1	2	1		berrettino, uitgebogen rand
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	italiaans tingl.		bord	i-bor-	0	2	2	1	1550-1600	Ligurisch blauw, Ligurisch randje
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	italiaans tingl.		indet	i-	0	2	2	0	1550-1600	Ligurisch blauw
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	italiaans tingl.		bord	i-bor-223	1	0	1	1	1550-1600	Montelupo, polychroom
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	werra aw		kom	wa-kom-1	1	1	2	1	1580-1630	
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	porselein		bord	p-bor-	1	3	4	1		vroeg decor, bloemen op rand, sierrand rond standring
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	spaans tingl.		bord	sp-bor-	0	1	1	1	1500-1600	wit, concaaf standvlak
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	frans wit aw		bord	wf-bor-1	0	1	1	1	1550-1600	Beauvais, dubbele sliib
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	majolica		bord	m-bor-	4	4	8	4	1550-1600	1 kabelrand, 2 sgraffito in blauw
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	faience		bord	f-bor-	0	1	1	0		wit, vermoedelijk ruis, lijkt Nederlands roodbakkend, rand pot/grape?, witte sliibversiering, regio Werra/Weser
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	weser/werra aw		indet	we-	1	0	1	1		Dinosaurius-motief
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	weser aw	C01	bord	we-bor-1	1	0	1	1	1580-1630	
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	weser aw		bord	we-bor-1	5	4	9	3	1580-1630	
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	weser aw		kom	we-kom-1	3	0	3	2	1580-1630	
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	weser aw		kop	we-kop-1	1	0	1	1	1580-1630	
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	weser aw		indet	we-	0	8	8	0	1580-1630	
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	weser aw		pot	we-pot-1	2	0	2	1	1580-1630	
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	weser aw		indet	we-	0	1	1	0	1580-1630	oor pot of kan
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	steengoed 2		kan	s2-kan-	0	3	3	1	1525-1575	Frechen/Keulen
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	steengoed 2		kan	s2-kan-	0	2	2	1		Raeren, appliques
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	steengoed 2		kan	s2-kan-	0	2	2	1	1550-1600	Siegburg
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	steengoed 1		trechterbeker	s1-tre-	0	1	1	1		Siegburg
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	steengoed 2		snelle	s2-sne-1	0	1	1	1	1550-1600	Siegburg
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	steengoed 2		indet	s2-	0	15	15	0		
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	rood aw		indet	r-	1	0	1	1		ongeglazuurd (bak)steuntje, vorm van arm
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	wit aw		vuurstolp	w-vst-	1	9	10	1		platte achterkant, groen
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	wit aw		spaarpot	w-spa-	0	1	1	1		voetje, model roodbakkende spaarpot
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	wit aw		bakpan	w-bak-5	5	0	5	2		
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	wit aw		bakpan	w-bak-3	3	0	3	2		
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	wit aw		bakpan	w-bak-	0	5	5	0		
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	wit aw		steelkom	w-stk-	1	0	1	1		
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	wit aw		grape	w-gra-	2	0	2	2		
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	wit aw		indet	w-	1	33	34	1		
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	jydepot aw		grape	jy-gra-	0	1	1	1		poot grape, inwendig gepolijst
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	rood aw		bord	r-bor-6	8	2	10	5		2 met groene spiegel
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	rood aw		lekschaal	r-lek-1	3	3	6	1		
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	rood aw		lekschaal	r-lek-3	1	1	2	1		
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	rood aw		olielamp	r-oli-2	1	0	1	1		
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	rood aw		pot	r-pot-	1	1	2	1		Enkhuizer model, opstaande oren
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	rood aw		kop	r-kop-2	6	2	8	3		1 kop inwendig geel (meer eerste helft 16de eeuw)

V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	rood aw		kom	r-kom-	1	0	1	1		kraagrand, inwendig groen
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	rood aw		pispot	r-pis-	4	0	4	4		
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	rood aw		deksel	r-dek-1	1	0	1	1		ongeglazuurd, inwendig beroet
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	rood aw		vuurstolp	r-vst-	5	1	6	3		1 stuk plat model
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	rood aw		komfoor	r-kmf-17	0	1	1	1		ongeglazuurd
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	rood aw		test	r-tes-	1	0	1	1		vierkant model, ongeglazuurd
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	rood aw		indet	r-	1	0	1	1		vreemd, 2 geglazuurde zijden, dik, vorm onbekend
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	rood aw		bakpan	r-bak-4	4	0	4	3		
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	rood aw		bakpan	r-bak-17	6	2	8	3		
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	rood aw		bakpan	r-bak-5	9	0	9	4		
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	rood aw		bakpan	r-bak-	0	10	10	0		
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	rood aw		steelkom	r-stk-	1	1	2	1		
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	rood aw		pot	r-pot-	1	0	1	1		
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	rood aw		indet	r-	4	150	154	4		
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	rood aw		grape	r-gra-29	2	0	2	2		
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	rood aw		grape	r-gra-34	1	0	1	1		
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	rood aw		grape	r-gra-	18	0	18	8		
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	rood aw		grape	r-gra-	18	0	18	12		
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	rood aw		bord	r-bor-6	1	0	1	1	1575-1650	NH-slib, kabelrand
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	rood aw		bord	r-bor-	1	3	4	1	1575-1650	NH-slib, kabelrand
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	rood aw		indet	r-	1	1	2	1		fragmenten met slibletters
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	rood aw		kop	r-kop-19	1	0	1	1	1575-1650	NH-slib
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	rood aw		indet	r-	0	5	5	1		ongeglazuurd, pot of grote test
V019	Bovenkant tonput S25	1675-1725	faience		bord	f-bor-	0	1	1	1	1640-1660	Verstraeten
V019	Bovenkant tonput S25	1675-1725	faience		kom	f-kom-	1	0	1	1	1640-1660	Verstraeten
V019	Bovenkant tonput S25	1675-1725	steengoed 2		kan	s2-kan-	0	1	1	1	1530-1600	Frechen/Keulen, medaillon
V019	Bovenkant tonput S25	1675-1725	majolica		kom	m-kom-	0	1	1	1		volledig wit
V019	Bovenkant tonput S25	1675-1725	majolica		bord	m-bor-	1	0	1	1	1625-1650	polychroom
V019	Bovenkant tonput S25	1675-1725	weser aw		bord	we-bor-1	0	1	1	1	1580-1630	ruis?
V019	Bovenkant tonput S25	1675-1725	italiaans tingl.		bord	i-bor-	1	0	1	1	1550-1600	Montelupo, Oriantaals knoopwerk
V019	Bovenkant tonput S25	1675-1725	italiaans tingl.		pispot	i-pis-249	0	3	3	1	1575-1625	Compendiario, stuk buik met aigrette-cirkel
V019	Bovenkant tonput S25	1675-1725	italiaans tingl.		kom	i-kom-	1	0	1	1	1600-1650	A Raffaellesca, grote kom, strepen op achterkant
V019	Bovenkant tonput S25	1675-1725	italiaans tingl.		indet	i-	0	1	1	1	1550-1625	Ligurisch blauw
V019	Bovenkant tonput S25	1675-1725	roodbakkend aw		kop	r-kop-4	1	3	4	1	1675-1750	inwendig geglazuurd, ringeloorbogen op rand, inwendig gemarmerd
V019	Bovenkant tonput S25	1675-1725	roodbakkend aw		kop	r-kop-	0	2	2	0		2 bodems, 1 gemarmerd
V020	Afvallaag S23	1580-1591	rood aw	C01	bord	r-bor-6	1	0	1	1		groene spiegel
V020	Afvallaag S23	1580-1591	rood aw		bord	r-bor-6	6	3	9	4		2 met groene spiegel
V020	Afvallaag S23	1580-1591	rood aw		lekschaal	r-lek-8	1	3	4	1		
V020	Afvallaag S23	1580-1591	rood aw		bakpan	r-bak-15	1	0	1	1		
V020	Afvallaag S23	1580-1591	rood aw		bakpan	r-bak-17	3	0	3	3		
V020	Afvallaag S23	1580-1591	rood aw		bakpan	r-bak-5	3	0	3	3		

V020	Afvallaag S23	1580-1591	rood aw		bakpan	r-bak-	0	5	5	0		
V020	Afvallaag S23	1580-1591	rood aw	C02	zalfpot	r-zal-3	1	0	1	1		
V020	Afvallaag S23	1580-1591	werra aw		bord	wa-bor-1	0	1	1	1	1589	man met zwaard?, gedateerd 1589
V020	Afvallaag S23	1580-1591	majolica		bord	m-bor-	1	3	4	1		sterk verkleurd
V020	Afvallaag S23	1580-1591	italiaans tingl.?		indet	i-	2	0	2	2		wit, vreemd glazuur, herkomst onduidelijk
V020	Afvallaag S23	1580-1591	italiaans tingl.		bord	i-bor-	0	1	1	1	1550-1600	Ligurisch blauw, spiegel met rozet
V020	Afvallaag S23	1580-1591	italiaans tingl.		bord	i-bor-	0	1	1	1	1550-1600	Montelupo, polychroom, spiralen
V020	Afvallaag S23	1580-1591	frans wit aw		bord	wf-bor-1	0	2	2	1	1550-1600	Beauvais, enkele slib
V020	Afvallaag S23	1580-1591	iberisch aw		amfoor	ib-amf-	0	2	2	1		1 bodem
V020	Afvallaag S23	1580-1591	steengoed 2		kan	s2-kan-	1	1	2	1	1550-1600	Siegburg
V020	Afvallaag S23	1580-1591	steengoed 2		kan	s2-kan-	0	6	6	1		Frechen/Keulen
V020	Afvallaag S23	1580-1591	steengoed 2		kan	s2-kan-	0	6	6	1		Raeren
V020	Afvallaag S23	1580-1591	steengoed 2		kan	s2-kan-	3	11	14	2		
V020	Afvallaag S23	1580-1591	steengoed 2		kan	s2-kan-	0	1	1	1		met kleine rozetten, raar zacht baksel
V020	Afvallaag S23	1580-1591	weser aw		bord	we-bor-1	8	3	11	7	1580-1630	
V020	Afvallaag S23	1580-1591	weser aw		kom	we-kom-1	4	0	4	2	1580-1630	
V020	Afvallaag S23	1580-1591	weser aw		kop	we-kop-1	1	0	1	1	1580-1630	
V020	Afvallaag S23	1580-1591	weser aw		indet	we-	0	6	6	0	1580-1630	bord, kom of kop
V020	Afvallaag S23	1580-1591	weser aw		pot	we-pot-2	1	0	1	1	1580-1630	radstempel op buik
V020	Afvallaag S23	1580-1591	weser aw		kan	we-kan-1	0	1	1	1	1580-1630	
V020	Afvallaag S23	1580-1591	weser aw		beker/pot	we-	0	2	2	1	1580-1630	standvlak, beker of pot
V020	Afvallaag S23	1580-1591	weser aw		indet	we-	1	1	2	1	1580-1630	
V020	Afvallaag S23	1580-1591	wit aw		bakpan	w-bak-3	1	0	1	1		
V020	Afvallaag S23	1580-1591	wit aw		bakpan	w-bak-5	4	0	4	2		
V020	Afvallaag S23	1580-1591	wit aw		bakpan	w-bak-	0	5	5	0		
V020	Afvallaag S23	1580-1591	wit aw		lekschaal	w-lek-	0	1	1	1		
V020	Afvallaag S23	1580-1591	wit aw		pot	w-pot-	1	0	1	1		Enkhuizer model, opstaande oren
V020	Afvallaag S23	1580-1591	wit aw		bord	w-bor-	1	0	1	1		groen
V020	Afvallaag S23	1580-1591	wit aw		kop	w-kop-	1	0	1	1		inwendig groen
V020	Afvallaag S23	1580-1591	wit aw		vuurstolp	w-vst-	2	7	9	1		plat model, groen
V020	Afvallaag S23	1580-1591	wit aw		schepbeker	w-spb-1	1	0	1	1		
V020	Afvallaag S23	1580-1591	wit aw		grape	w-gra-	2	0	2	1		
V020	Afvallaag S23	1580-1591	wit aw		ondersteek	w-ond-	1	0	1	1		
V020	Afvallaag S23	1580-1591	wit aw		indet	w-	3	17	20	3		
V020	Afvallaag S23	1580-1591	rood aw		bord	r-bor-6	2	4	6	2	1575-1650	NH-slib
V020	Afvallaag S23	1580-1591	rood aw		bord	r-bor-6	1	0	1	0		NH-slib, hoort bij slibbord V025
V020	Afvallaag S23	1580-1591	rood aw		kom	r-kom-	0	1	1	1	1575-1650	NH-slib, adelaar
V020	Afvallaag S23	1580-1591	rood aw		grape	r-gra-	0	3	3	1		slibletters
V020	Afvallaag S23	1580-1591	rood aw		test	r-tes-	2	0	2	2		ongeglazuurd, vierkant model
V020	Afvallaag S23	1580-1591	rood aw		pot	r-pot-	1	1	2	1		ongeglazuurd, bolle pot met grote oren
V020	Afvallaag S23	1580-1591	rood aw		vuurstolp	r-vst-1	3	2	5	2		ongeglazuurd, zwaar beroet
V020	Afvallaag S23	1580-1591	rood aw		steelkom	r-stk-	0	1	1	1		kromsteert
V020	Afvallaag S23	1580-1591	rood aw		lekschaal	r-lek-8	1	0	1	1		
V020	Afvallaag S23	1580-1591	rood aw		kom	r-kom-	1	0	1	1		
V020	Afvallaag S23	1580-1591	rood aw		kop	r-kop-2	6	1	7	3		1 ongeglaazuurd

V020	Afvallaag S23	1580-1591	rood aw		kop	r-kop-	1	0	1	0		vermoedelijk 18de eeuw, ruis
V020	Afvallaag S23	1580-1591	rood aw		grape	r-gra-29	3	0	3	3		zwaar beroet
V020	Afvallaag S23	1580-1591	rood aw		grape	r-gra-34	1	0	1	1		zwaar beroet
V020	Afvallaag S23	1580-1591	rood aw		grape	r-gra-8	1	0	1	1		
V020	Afvallaag S23	1580-1591	rood aw		grape	r-gra-	7	0	7	6		kraagranden
V020	Afvallaag S23	1580-1591	rood aw		grape	r-gra-	7	0	7	7		onverdikte randen
V020	Afvallaag S23	1580-1591	rood aw		kan	r-kan-	1	1	2	1		kraagrandje
V020	Afvallaag S23	1580-1591	rood aw		pispot	r-pis-	5	0	5	3		
V020	Afvallaag S23	1580-1591	rood aw		pot	r-pot-	1	0	1	1		
V020	Afvallaag S23	1580-1591	rood aw		grape	r-gra-34	3	15	18	1		grote grape, duimindrukken onder rand, kapotgevroren
V020	Afvallaag S23	1580-1591	rood aw		indet	r-	4	80	84	4		
V021	Beerlaag S29	1580-1591	rood aw	C01	bord	r-bor-6	1	2	3	1	1575-1650	groot NH-slibbord met vrouwfiguur, deels sgraffito- techniek, één fragment zat bij V025
V021	Beerlaag S29	1580-1591	rood aw		bord	r-bor-6	1	0	1	1	1575-1650	NH-slib
V021	Beerlaag S29	1580-1591	steengoed 2		snelle	s2-sne-1	0	2	2	1	1550-1600	
V021	Beerlaag S29	1580-1591	steengoed 2		kan	s2-kan-	0	3	3	1	1550-1600	Siegburg
V021	Beerlaag S29	1580-1591	steengoed 2		kan	s2-kan-	0	1	1	1		Raeren
V021	Beerlaag S29	1580-1591	majolica		bord	m-bor-	2	1	3	1		zwart verkleurd
V021	Beerlaag S29	1580-1591	italiaans tingl.		bord	i-bor-	0	3	3	1	1550-1600	Ligurisch blauw, rozet
V021	Beerlaag S29	1580-1591	porselein		kop	p-kop-	1	0	1	1		bloemdecor
V021	Beerlaag S29	1580-1591	frans wit aw		bord	wf-bor-1	1	0	1	1	1550-1600	Beauvais, enkele slib, tekst
V021	Beerlaag S29	1580-1591	weser aw	C02	bord	we-bor-1	1	0	1	1	1580-1630	kerstboomdecor
V021	Beerlaag S29	1580-1591	weser aw		bord	we-bor-1	1	3	4	1	1580-1630	1 stuk hoort bij V025
V021	Beerlaag S29	1580-1591	weser aw		kom	we-kom-1	2	1	3	1	1580-1630	
V021	Beerlaag S29	1580-1591	rood aw		deksel	r-dek-1	1	0	1	1		ongeglazuurd
V021	Beerlaag S29	1580-1591	rood aw		kom	r-kom-58	1	0	1	1		groene spiegel
V021	Beerlaag S29	1580-1591	rood aw		bord	r-bor-6	1	0	1	1		
V021	Beerlaag S29	1580-1591	rood aw		bord	r-bor-1	0	1	1	1		slibbogen
V021	Beerlaag S29	1580-1591	rood aw		vuurstolp	r-vst-1	1	0	1	1		sterk beroet
V021	Beerlaag S29	1580-1591	rood aw		kop	r-kop-2	1	0	1	1		volledig geglazuurd
V021	Beerlaag S29	1580-1591	rood aw		test	r-tes-2	1	1	2	1		ongeglazuurd, beroet
V021	Beerlaag S29	1580-1591	rood aw		lekschaal	r-lek-1	1	1	2	1		
V021	Beerlaag S29	1580-1591	rood aw		bakpan	r-bak-4	1	0	1	1		
V021	Beerlaag S29	1580-1591	rood aw		pispot	r-pis-5	1	0	1	1		
V021	Beerlaag S29	1580-1591	rood aw		pispot	r-pis-	2	0	2	2		
V021	Beerlaag S29	1580-1591	wit aw		bakpan	w-bak-5	2	0	2	1		
V021	Beerlaag S29	1580-1591	wit aw		steelkom	w-stk-	1	0	1	1		
V021	Beerlaag S29	1580-1591	wit aw		kom	w-kom-7	1	0	1	1		inwendig geel, uitwendig groen
V021	Beerlaag S29	1580-1591	wit aw		ondersteek	w-ond-	0	1	1	1		ziel, vermoedelijk ondersteek
V021	Beerlaag S29	1580-1591	wit aw		grape	w-gra-	1	0	1	1		type r-gra-29
V021	Beerlaag S29	1580-1591	wit aw		indet	w-	1	9	10	1		
V021	Beerlaag S29	1580-1591	rood aw		grape	r-gra-34	6	2	8	4		

V021	Beerlaag S29	1580-1591	rood aw		grape	r-gra-29	1	0	1	1	
V021	Beerlaag S29	1580-1591	rood aw		grape	r-gra-113	1	0	1	1	
V021	Beerlaag S29	1580-1591	rood aw		grape	r-gra-	3	0	3	0	kraagranden
V021	Beerlaag S29	1580-1591	rood aw		grape	r-gra-30	1	0	1	0	inwendig groen, hoort bij V022 (hierbij gevoegd)
V021	Beerlaag S29	1580-1591	rood aw		indet	r-	2	10	12	2	
V021	Beerlaag S29	1580-1591	porselein	C03	bord	p-bor-4	1	0	1	1	1550-1590
V022	Beerkuil S28	1600-1620	werra aw		bord	wa-bor-1	1	0	1	1	1609
V022	Beerkuil S28	1600-1620	italiaans tingl.		bord	i-bor-	0	1	1	0	1550-1600
V022	Beerkuil S28	1600-1620	weser aw		bord	we-bor-1	0	2	2	1	1580-1630
V022	Beerkuil S28	1600-1620	rood aw	C01	grape	r-gra-33	1	0	1	1	
V022	Beerkuil S28	1600-1620	rood aw	C02	grape	r-gra-30	1	0	1	1	1600-1650
V022	Beerkuil S28	1600-1620	wit aw	C03	grape	w-gra-6	1	0	1	1	
V022	Beerkuil S28	1600-1620	rood aw	C04	vuurstolp	r-vst-9	1	0	1	1	
V022	Beerkuil S28	1600-1620	rood aw		kop	r-kop-	0	2	2	0	
V022	Beerkuil S28	1600-1620	rood aw		bakpan	r-bak-	0	2	2	1	
V022	Beerkuil S28	1600-1620	rood aw		indet	r-	0	4	4	0	
V022	Beerkuil S28	1600-1620	rood aw		indet	r-	0	1	1	1	mogelijk zalfpot, standvlak, slibversiering
V022	Beerkuil S28	1600-1620	wit aw		bakpan	w-bak-5	1	0	1	1	
V022	Beerkuil S28	1600-1620	wit aw		grape	w-gra-	1	0	1	1	groen inwendig
V022	Beerkuil S28	1600-1620	wit aw		indet	w-	1	0	1	1	zuinigje, mogelijk van blaker
V023	Ten noorden S30	1575-1600	steengoed 2		kan	s2-kan	1	1	2	1	1550-1600
V023	Ten noorden S30	1575-1600	steengoed 2		indet	s2-	0	1	1	0	
V023	Ten noorden S30	1575-1600	roodbakkend aw		bakpan	r-bak-5	1	0	1	1	
V023	Ten noorden S30	1575-1600	roodbakkend aw		bord	r-bor-6	1	0	1	1	
V023	Ten noorden S30	1575-1600	roodbakkend aw		grape	r-gra-34	1	1	2	1	1550-1600
V023	Ten noorden S30	1575-1600	roodbakkend aw		grape	r-gra-	1	0	1	1	
V023	Ten noorden S30	1575-1600	roodbakkend aw		kop	r-kop-	0	2	2	1	1 bodem met standring, 1 liggend oor
V023	Ten noorden S30	1575-1600	roodbakkend aw		indet	r-	0	4	4	0	
V023	Ten noorden S30	1575-1600	witbakkend aw		kop	w-kop-	0	1	1	1	inwendig groen
V023	Ten noorden S30	1575-1600	witbakkend aw		grape	w-gra-	0	1	1	1	geheel groen
V023	Ten noorden S30	1575-1600	witbakkend aw		vuurstolp	w-vst-	1	0	1	1	fragment onderkant, zijrand met duimdrukken, hoge rand
V023	Ten noorden S30	1575-1600	weser aw		bord	we-bor-1	1	0	1	1	1580-1630
V023	Ten noorden S30	1575-1600	weser aw		bord	we-bor-1	1	0	1	1	1580-1630
V023	Ten noorden S30	1575-1600	frans wit aw		bord	wf-bor-1	1	0	1	1	1550-1600
V024	Beerkuil S28	1600-1620	italiaans tingl.	C01	bord	i-bor-1	3	3	6	1	1550-1600
V024	Beerkuil S28	1600-1620	werra aw		bord	wa-bor-1	1	0	1	0	1609

V024	Beerkuil S28	1600-1620	italiaans tingl.		kom	i-kom-	1	0	1	1	1575-1625	fragmentje Compendiario, inwendig stukje aigrette-rand
V024	Beerkuil S28	1600-1620	steengoed 2		indet	s2-	0	1	1	1		
V024	Beerkuil S28	1600-1620	majolica	C02	bord	m-bor-16	1	0	1	1	1600-1650	wit bordje met tulp op spiegel, standvlak
V024	Beerkuil S28	1600-1620	majolica		bord	m-bor-5	1	0	1	1	1575-1625	polychroom, pauwenootmotief
V024	Beerkuil S28	1600-1620	rood aw	C03	zalfpot	r-zal-3	1	0	1	1		compleet, inwendig geglazuurd
V024	Beerkuil S28	1600-1620	rood aw	C04	zalfpot	r-zal-3	1	0	1	1		compleet, inwendig geglazuurd, restje zalf
V024	Beerkuil S28	1600-1620	rood aw	C05	pispot	r-pis-5	1	0	1	1		inwendig geglazuurd en kalkaanslag
V024	Beerkuil S28	1600-1620	rood aw	C06	kop	r-kop-2	1	0	1	1		inwendig geglazuurd
V024	Beerkuil S28	1600-1620	rood aw		kop	r-kop-2	2	1	3	1		inwendig geglazuurd
V024	Beerkuil S28	1600-1620	wit aw		indet	w-	0	5	5	1		groen geglazuurd
V024	Beerkuil S28	1600-1620	rood aw		grape	r-gra-11	1	0	1	1		vroeg Bergen op Zoom-model, sterk beroet
V024	Beerkuil S28	1600-1620	rood aw		grape	r-gra-	2	0	2	2		
V024	Beerkuil S28	1600-1620	rood aw		bakpan	r-bak-4	1	0	1	1		
V024	Beerkuil S28	1600-1620	rood aw		indet	r-	1	17	18	1		
V025	Afvallaag S23	1580-1591	werra aw		bord	wa-bor-1	1	1	2	1	1580-1630	klein model, donker verkleurd
V025	Afvallaag S23	1580-1591	steengoed 2		snelle	s2-sne-1	0	1	1	1	1560-1580	bodem, protestante voorstelling tegen Verdrag van Augsburg, zie German Stoneware p151 en boek Keulen/Frechen p78-79
V025	Afvallaag S23	1580-1591	steengoed 2		kan	s2-kan-	0	2	2	1	1530-1570	Frechen/Keulen, tekstband (drink und est, gottes nicht vergest), medaillions en acanthusbladeren
V025	Afvallaag S23	1580-1591	steengoed 2		kan	s2-kan-	0	1	1	1	1530-1600	Frechen/Keulen, baardmand, zacht baksel
V025	Afvallaag S23	1580-1591	steengoed 2		kan	s2-kan-	0	1	1	1	1550-1600	witte kan met medallions
V025	Afvallaag S23	1580-1591	steengoed 2		kan	s2-kan-	0	1	1	1	1550-1600	Siegburg, appliques met blauw
V025	Afvallaag S23	1580-1591	steengoed 2		kan	s2-kan-	0	2	2	1	1550-1600	Raeren, boerendanskan
V025	Afvallaag S23	1580-1591	majolica		bord	m-bor-	1	2	3	1		sterk verkleurd, op spiegel mannenportret
V025	Afvallaag S23	1580-1591	italiaans tingl.		bord	i-bor-	0	1	1	1	1575-1625	Compendiario, stuk spiegel met putto
V025	Afvallaag S23	1580-1591	italiaans tingl.		bord	i-bor-	0	2	2	1	1550-1600	Ligurisch blauw, 1 stukje polychroom (paar streepjes geel), op vlag vakkenverdeling
V025	Afvallaag S23	1580-1591	porselein		bord	p-bor-	1	0	1	1	1570-1600	kraak, rand met eendje en waterplanten, Rinaldi p78
V025	Afvallaag S23	1580-1591	weser aw		bord	we-bor-1	1	0	1	0	1580-1630	hoort bij stuk V021
V025	Afvallaag S23	1580-1591	weser aw		bord	we-bor-1	4	0	4	3	1580-1630	1 heel klein bordje
V025	Afvallaag S23	1580-1591	weser aw		kom	we-kom-1	2	0	2	2	1580-1630	
V025	Afvallaag S23	1580-1591	weser aw		grape	we-gra-1	1	0	1	1	1580-1630	profiel compleet, klein model
V025	Afvallaag S23	1580-1591	weser aw		indet	we-	0	1	1	0	1580-1630	gesloten vorm, beker of pot oid
V025	Afvallaag S23	1580-1591	rood aw		bord	r-bor-6	3	6	9	1	1575-1650	NH-slibbord, fantasiefiguur, bladerrand
V025	Afvallaag S23	1580-1591	rood aw		bord	r-bor-6	2	0	2	1	1575-1650	NH-slibbord
V025	Afvallaag S23	1580-1591	rood aw		bord	r-bor-6	1	0	1	1	1575-1650	NH-slibbord, randfragment met krullen
V025	Afvallaag S23	1580-1591	rood aw		bakpan	r-bak-	1	0	1	1		steel
V025	Afvallaag S23	1580-1591	rood aw		bord	r-bor-1	1	0	1	1	1450-1575	slibbogen
V025	Afvallaag S23	1580-1591	rood aw		bord	r-bor-6	1	0	1	1		groot bord, volledig bruin

V025	Afvallaag S23	1580-1591	rood aw		bord	r-bor-6	2	0	2	1		volledig bruin
V025	Afvallaag S23	1580-1591	rood aw		bord	r-bor-6	2	0	2	1		volledig bruin
V025	Afvallaag S23	1580-1591	rood aw		test	r-tes-18	0	2	2	1		ongeglazuurd
V025	Afvallaag S23	1580-1591	rood aw		test	r-tes-2	1	0	1	1		ongeglazuurd, vierkant model
V025	Afvallaag S23	1580-1591	rood aw		lekschaal	r-lek-8	1	0	1	1		
V025	Afvallaag S23	1580-1591	rood aw		vergiel	r-ver-5	1	0	1	1		
V025	Afvallaag S23	1580-1591	rood aw		lekschaal	r-lek-8	1	0	1	1		
V025	Afvallaag S23	1580-1591	rood aw		steelkom	r-stk-	1	0	1	1		kromsteertsteel
V025	Afvallaag S23	1580-1591	rood aw		kop	r-kop-2	1	0	1	1		inwendig groen
V025	Afvallaag S23	1580-1591	rood aw		kop	r-kop-2	1	1	2	1		
V025	Afvallaag S23	1580-1591	rood aw		grape	r-gra-34	2	0	2	2		inwendig geglazuurd, sterk beroet
V025	Afvallaag S23	1580-1591	rood aw		grape	r-gra-	3	5	8	3		2 sterk beroet, 1 groot model
V025	Afvallaag S23	1580-1591	rood aw		grape	r-gra-	0	20	20	0		grote grape
V025	Afvallaag S23	1580-1591	rood aw		indet	r-	0	10	10	0		
V025	Afvallaag S23	1580-1591	wit aw		bakpan	w-bak-3	2	0	2	2		groen inwendig, 1 met toegevoegen steel
V025	Afvallaag S23	1580-1591	wit aw		bakpan	w-bak-5	2	0	2	2		groen inwendig
V025	Afvallaag S23	1580-1591	wit aw		vuurstolp	w-vst-	0	2	2	1		groen, rond model
V025	Afvallaag S23	1580-1591	wit aw		vuurstolp	w-vst-	1	0	1	1		groen, plat model, bovenkant
V025	Afvallaag S23	1580-1591	wit aw		kop	w-kop-2	1	0	1	1		inwendig groen, uitwendig ongeglaazuurd
V025	Afvallaag S23	1580-1591	wit aw		grape	w-gra-	2	0	2	2		volledig groen
V025	Afvallaag S23	1580-1591	wit aw		kan	w-kan	0	2	2	1		volledig groen, ribbel op schouder
V025	Afvallaag S23	1580-1591	wit aw		indet	w-	0	17	17	0		meest volledig groen, 1 stuk gele grape
V025	Afvallaag S23	1580-1591	terracotta	C01	beeldje	ter-bee-	1	0	1	1	1500-1575	knielende engel, bovenkant
V026	Stort	1575-1625	steengoed 2		kan	s2-kan-	0	2	2	1	1575-1600	Siegburg, stukje medaillon
V026	Stort	1575-1625	steengoed 2		kan	s2-kan-	0	1	1	1	1550-1600	Raeren?
V026	Stort	1575-1625	roodbakkend aw		bord	r-bor-	1	0	1	1	1575-1650	Nhslib, vroeg motief
V026	Stort	1575-1625	witbakkend aw		bakpan	w-bak-5	3	0	3	2		inwendig groen
V026	Stort	1575-1625	witbakkend aw		vuurstolp	w-vst-	1	0	1	1		hoge onderrand
V026	Stort	1575-1625	witbakkend aw		grape	w-gra-	1	0	1	1		geheel groen
V026	Stort	1575-1625	weser aw		bord	we-bor-1	1	0	1	1	1580-1630	bibbermotief
V026	Stort	1575-1625	weser aw		kom/kop	we-kom/kop	1	0	1	1	1580-1630	bibbermotief
V026	Stort	1575-1625	porselein		bord	p-bor-	1	0	1	1	1600-1650	kraak
V027	Kleilaag S24	1575-1625	italiaanse faience		kom	i-kom-	0	1	1	1	1575-1625	berrettino, rozet op spiegel
V028	Tonput S25	1675-1725	faience	C01	bord	f-bor-2	1	0	1	1	1625-1675	in blauw, filosoof in ton
V028	Tonput S25	1675-1725	porselein	C26	theepot	p-the-	0	1	1	1	1625-1700	dikwandig, blauwe waas, perzikken in blauw
V028	Tonput S25	1675-1725	pijpaarde		kleipijp	pij-	5	13	18	5	1675-1750	type 2, 1 indetermineerbaar merk, rest merkloos
V028	Tonput S25	1675-1725	steengoed 2		knikker	s2-	2	0	2	1		1 lodder, 1 kleine knikker
V028	Tonput S25	1675-1725	pijpaarde		beeldje	pij-	1	0	1	1		sterk versleten kopje, mogelijk Christuskind
V028	Tonput S25	1675-1725	faience	C03	bord	f-bor-13	1	0	1	1		volledig wit, pannenkoekenschotel
V028	Tonput S25	1675-1725	faience	C02	bord	f-bor-2	1	0	1	1	1650-1700	blauwe beschildering op spiegel, fruit

V028	Tonput S25	1675-1725	faience	C05	kom	f-kom-3	1	0	1	1	1650-1725	blauwe beschildering op spiegel en rand, half compleet, standring secundair doorboord
V028	Tonput S25	1675-1725	majolica	C28	kom	m-kom-6	1	0	1	1		blauwe beschildering op spiegel, landschap
V028	Tonput S25	1675-1725	faience		kop	f-kop-	1	1	2	1		rechte rand, uitwendig blauw floraal motief
V028	Tonput S25	1675-1725	faience		bord	f-bor-	4	0	4	2		witte randen 2 borden, f-bor-2 of -3
V028	Tonput S25	1675-1725	faience	C04	plooischotel	f-plo-3	1	0	1	1		volledig wit
V028	Tonput S25	1675-1725	majolica	C27	bord	m-bor-3	1	0	1	1	1700-1750	blauwe beschildering, tulp
V028	Tonput S25	1675-1725	majolica		bord	m-bor-	0	3	3	1	1675-1750	blauwe beschildering, 1 met landschap op spiegel
V028	Tonput S25	1675-1725	faience		bord	f-bor-	1	0	1	1	1640-1660	randje Verstraetenbord, verkleurd
V028	Tonput S25	1675-1725	faience		bord	f-bor-	0	3	3	1	1600-1675	kraakdecor
V028	Tonput S25	1675-1725	faience		indet	f-	1	0	1	1		kleine kom of kop, ver uitgebogen randje
V028	Tonput S25	1675-1725	majolica		bord	m-bor-	1	0	1	1	1600-1650	aigretterand
V028	Tonput S25	1675-1725	witbakkend aw	C06	kan	w-kan-n	1	0	1	1		compleet, uitwendig groen, inwendig geel, klein model
V028	Tonput S25	1675-1725	witbakkend aw	C08	zalfpot	w-zal-2	1	0	1	1		volledig geel
V028	Tonput S25	1675-1725	witbakkend aw	C09	zalfpot	w-zal-2	1	0	1	1		volledig geel, compleet
V028	Tonput S25	1675-1725	witbakkend aw	C07	lekschaal	w-lek-2	1	0	1	1		volledig groen, op poten
V028	Tonput S25	1675-1725	witbakkend aw	C10	kop	w-kop-14	1	0	1	1		uitwendig groen, inwendig mangaan, 2 oren (1 liggend)
V028	Tonput S25	1675-1725	witbakkend aw	C11	kop	w-kop-3	1	0	1	1		inwendig geel, uitwendig groen, vrij klein, toegenepen oor
V028	Tonput S25	1675-1725	witbakkend aw	C12	kop	w-kop-3	1	0	1	1		inwendig geel, uitwendig groen
V028	Tonput S25	1675-1725	witbakkend aw	C13	kop	w-kop-3	1	0	1	1		inwendig geel, uitwendig groen
V028	Tonput S25	1675-1725	witbakkend aw		pispot	w-pis-4	1	0	1	1		bodem onderbreekt, inwendig geel, uitwendig groen
V028	Tonput S25	1675-1725	witbakkend aw		grape	w-gra-	1	0	1	1		kraagrandje, steil model, helemaal groen
V028	Tonput S25	1675-1725	witbakkend aw		indet	w-	0	5	5	0		
V028	Tonput S25	1675-1725	roodbakkend aw	C14	grape	r-gra-12	1	0	1	1		kachelpan-model, zwaar beroet
V028	Tonput S25	1675-1725	roodbakkend aw	C15	grape	r-gra-11	1	0	1	1		vroeg Bergen-op-Zoom-model, niet beroet, 1 oor, tuitje
V028	Tonput S25	1675-1725	roodbakkend aw	C16	kop	r-kop-27	1	0	1	1		inwendig geglazuurd, standvlak
V028	Tonput S25	1675-1725	roodbakkend aw	C17	deksel	r-dek-13	1	0	1	1		oor, bovenkant geglazuurd
V028	Tonput S25	1675-1725	roodbakkend aw	C18	deksel	r-dek-30	1	0	1	1		knop, bovenkant geglazuurd
V028	Tonput S25	1675-1725	roodbakkend aw		deksel	r-dek-	0	1	1	1		alleen oor, kan eventueel ook buikwarmer zijn
V028	Tonput S25	1675-1725	roodbakkend aw		bord	r-bor-	1	3	4	1	1675-1750	Nederrijns, kleine fragmenten
V028	Tonput S25	1675-1725	roodbakkend aw		bord	r-bor-	1	6	7	1		slibversiering, gemarmerd
V028	Tonput S25	1675-1725	roodbakkend aw	C29	bord	r-bor-50	2	0	2	1		groene spiegel, slibbogen op vlag
V028	Tonput S25	1675-1725	roodbakkend aw	C19	test	r-tes-1	1	0	1	1		compleet, vierkant model, geheel geglazuurd, inwendig beetje beroet
V028	Tonput S25	1675-1725	roodbakkend aw	C20	test	r-tes-1	1	0	1	1		oor ontbreekt, vierkant model, geheel geglazuurd, inwendig beroet

V032	Uit vlak, ten noorden S30	1575-1600	witbakkend aw	C01	vuurstolp	w-vst-	0	1	1	1	1575-1625	groot fragment vuustolp met applique
V032	Uit vlak, ten noorden S30	1575-1600	weser aw		pot?	we-pot?	1	0	1	1	1580-1630	dubbelkoppige adelaar omgeslagen rand, bibbermotief
V032	Uit vlak, ten noorden S30	1575-1600	majolica	C02	drinkschaal	m-dri-	1	0	1	1	1575-1600	bijzonder!, schaalte op voet, rechte wand, noppen in wand, op spiegel donkerblauw decor, rest wit
V032	Uit vlak, ten noorden S30	1575-1600	witbakkend aw		kop?	w-kop?	1	0	1	1		bol model, volledig groen
V033	Stort	1580-1630	weser aw		bord?	we-bor?	0	1	1	1		spiegel met cirkels en soort rozet van bladmotief
V036	Kleilaag, zo-kant wp	1575-1600	steengoed 2		kan	s2-kan-	1	0	1	1	1575-1600	Siegburg
V036	Kleilaag, zo-kant wp	1575-1600	roodbakkend aw		pot	r-pot-N	1	0	1	1		pot Enkhuizer model
V036	Kleilaag, zo-kant wp	1575-1600	roodbakkend aw		indet	r-	0	1	1	0		
V036	Kleilaag, zo-kant wp	1575-1600	witbakkend aw		grape	w-gra-	0	1	1	1		inwendig groen
V037	Kleiige veenlaag S46	1575-1600	roodbakkend aw		kop	r-kop-2	1	0	1	1		volledig voorzien van slib, inwendig geglazuurd, lintoor
V037	Kleiige veenlaag S46	1575-1600	roodbakkend aw		indet	r-	0	4	4	0		
V037	Kleiige veenlaag S46	1575-1600	witbakkend aw	C01	vuurstolp	w-vst-	1	0	1	1		stuk geornamenteerde bovenstuk, appliques met oa eikels
V037	Kleiige veenlaag S46	1575-1600	witbakkend aw		grape	w-gra-	0	1	1	1		inwendig geel, uitwendig groen op schouder, beroet
V037	Kleiige veenlaag S46	1575-1600	witbakkend aw		indet	w-	0	1	1	0		bodem met standring
V037	Kleiige veenlaag S46	1575-1600	werra aw		indet	wa-kom-1	0	1	1	1	1580-1630	bodem met standvlak, op spiegel pijlen
V038	Kleilaag S42	1575-1600	steengoed 2		indet	s2-	0	2	2	1		Westerwald?
V038	Kleilaag S42	1575-1600	roodbakkend aw		bord	r-bor-6	1	0	1	1		groene spiegel
V038	Kleilaag S42	1575-1600	roodbakkend aw		indet	r-	0	1	1	0		
V038	Kleilaag S42	1575-1600	majolica		bord	m-bor-	0	1	1	1	1575-1625	sterk verkleurd
V038	Kleilaag S42	1575-1600	italiaanse faience	C01	ploischotel	i-plo-233	1	0	1	1	1580-1620	Montelupo, crespina, randfragment
V039	Waterput S20	1625-1750	steengoed 2		kan	s2-kan-	0	2	2	1	1600-1650	Westerwald
V039	Waterput S20	1625-1750	steengoed 2		kan	s2-kan-	0	3	3	1	1650-1700	Westerwald, kleine medaillons
V039	Waterput S20	1625-1750	steengoed 2		pot	s2-pot-	1	0	1	1	1650-1700	Westerwald, medaillons
V039	Waterput S20	1625-1750	steengoed 2		indet	s2-	0	1	1	1	1600-1700	Frechen/Keulen, pantermotief, klein fragment
V039	Waterput S20	1625-1750	steengoed 2		knikker	s2-	3	0	3	3		
V039	Waterput S20	1625-1750	roodbakkend aw		kop	r-kop-4	1	1	2	1	1675-1750	ringeloor op wand, inwendig gemarmerd
V039	Waterput S20	1625-1750	roodbakkend aw		bord	r-bor-6	2	0	2	2	1650-1725	beide met groene spiegel, 1 met ringeloor op vlag
V039	Waterput S20	1625-1750	roodbakkend aw		bord	r-bor-3	1	0	1	1	1675-1750	
V039	Waterput S20	1625-1750	roodbakkend aw		bakpan	r-bak-6	4	2	6	2	1700-1800	BOZ
V039	Waterput S20	1625-1750	roodbakkend aw		kom	r-kom-	3	0	3	2	1700-1800	
V039	Waterput S20	1625-1750	roodbakkend aw		lekschaal	r-lek-	0	1	1	1		
V039	Waterput S20	1625-1750	roodbakkend aw		pispot	r-pis-	2	0	2	2	1675-1750	
V039	Waterput S20	1625-1750	roodbakkend aw		grape	r-gra-49	4	7	11	1	1675-1750	inwendig deels geel
V039	Waterput S20	1625-1750	roodbakkend aw		grape	r-gra-	2	0	2	2	1650-1725	hoge kraagranden
V039	Waterput S20	1625-1750	roodbakkend aw		indet	r-	6	35	41	4		

V039	Waterput S20	1625-1750	roodbakkend aw	test	r-tes-1	1	0	1	1		vierkant model, oor in hoek, volledig geglazuurd inwendig groen, kraagrand en dekselgeul, sterk beroet
V039	Waterput S20	1625-1750	witbakkend aw	bakpan	w-bak-N	1	0	1	1		geheel groen
V039	Waterput S20	1625-1750	witbakkend aw	lekschaal	w-lek-	0	1	1	1		inwendig geel, uitwendig mangaan
V039	Waterput S20	1625-1750	witbakkend aw	grape	w-gra-	1	5	6	1	1650-1725	inwendig bruin, uitwendig groen
V039	Waterput S20	1625-1750	witbakkend aw	grape	w-gra-	1	3	4	1		inwendig groen
V039	Waterput S20	1625-1750	witbakkend aw	bord	w-bor-	0	1	1	1		inwendig groen
V039	Waterput S20	1625-1750	witbakkend aw	indet	w-	2	15	17	2	1650-1750	
V039	Waterput S20	1625-1750	italiaanse faience	bord	i-bor-	0	1	1	1	1575-1625	berrettino, klein fragment
V039	Waterput S20	1625-1750	portugese faience	bord	po-bor-	0	1	1	1	1600-1650	kraakdecor, klein bordje, klein fragment
V039	Waterput S20	1625-1750	porselein	bord	p-bor-	0	1	1	1	1600-1650	kraak, klein fragment
V039	Waterput S20	1625-1750	faience	bord	f-bor-3	1	0	1	1	1725-1800	op vlag cirkel, op midden blauwe rozet, sterk verkleurd
V039	Waterput S20	1625-1750	faience	bord	f-bor-3	1	1	2	1	1725-1800	op vlag cirkel, op midden blauwe rozet, zelfde als boven, sterk verkleurd
V039	Waterput S20	1625-1750	faience	bord	f-bor-7	1	0	1	1	1675-1750	gestyleerd bloemmotief
V039	Waterput S20	1625-1750	faience	bord	f-bor-	5	0	5	2	1675-1775	blauwe beschildering
V039	Waterput S20	1625-1750	faience	indet	f-	0	1	1	1		bolle vorm, blauwe beschildering, sterk verkleurd
V039	Waterput S20	1625-1750	majolica	bord	m-bor-	0	1	1	1	1575-1625	polychroom
V039	Waterput S20	1625-1750	majolica	bord	m-bor-	1	4	5	1	1700-1800	1 met blauwe beschildering, rest zonder decor
V039	Waterput S20	1625-1750	pijpaarde	kleipijp	pij-	1	0	1	1	1714-1775	type 3, gepolijst, merk: 2 leeuwen (wapen WF)
V039	Waterput S20	1625-1750	pijpaarde	kleipijp	pij-	1	0	1	1	1730-1775	type 3, gepolijst, merk: IB gekroond
V039	Waterput S20	1625-1750	pijpaarde	kleipijp	pij-	1	0	1	1	1730-1800	type 3, gepolijst, merk: burg (wapen Alkmaar?)
V039	Waterput S20	1625-1750	pijpaarde	kleipijp	pij-	1	0	1	1	1730-1755	type 3, gepolijst, merk: letter D
V039	Waterput S20	1625-1750	pijpaarde	kleipijp	pij-	1	0	1	1	1700-1750	type 2, gepolijst, merk onduidelijk
V040	Stort	1575-1650	steengoed 2	kan	s2-kan-	0	1	1	1	1550-1600	Raeren
V040	Stort	1575-1650	roodbakkend aw	bord	r-bor-6	3	0	3	1	1575-1650	NH-slib
V040	Stort	1575-1650	roodbakkend aw	bord	r-bor-6	1	0	1	1		groene spiegel, ringeloor op rand
V040	Stort	1575-1650	roodbakkend aw	indet	r-	0	2	2	1		cijfers in slib
V040	Stort	1575-1650	roodbakkend aw	grape	r-gra-	1	0	1	1		
V040	Stort	1575-1650	witbakkend aw	grape	w-gra-	0	1	1	1		holle steel van grape, mogelijk hafner
V040	Stort	1575-1650	weser aw	bord	we-bor-1	0	1	1	1	1580-1630	afwijkend motief
V040	Stort	1575-1650	weser aw	kom	we-kom-1	0	2	2	2	1580-1630	1 met bibbermotief, 1 afwijkend
V040	Stort	1575-1650	faience	bord	f-bor-	0	1	1	1	1650-1700	gestyleerd kraakmotief
V040	Stort	1575-1650	italiaanse faience	bord	i-bor-2	1	1	2	1	1570-1610	berrettino, verm. Landschap, motief loopt door op vlag
V040	Stort	1575-1650	italiaanse faience	bord?	i-bor?	1	0	1	1	1570-1620	berrettino, cirkels op rand
V040	Stort	1575-1650	italiaanse faience	kom	i-kom-3	0	1	1	1	1560-1600	Montelupo, voetkom, polychroom, klein fragment

V041	Tonput S52, bovenste ton	1650-1700	roodbakkend aw		grape	r-gra-11	4	0	4	3	1650-1700	BOZ
V041	Tonput S52, bovenste ton	1650-1700	roodbakkend aw		indet	r-	1	2	3	1		
V041	Tonput S52, bovenste ton	1650-1700	witbakkend aw		grape	w-gra-6	1	0	1	1	1650-1700	inwendig geel, uitwendig groen, uitwendig zeer sterk verweerd
V041	Tonput S52, bovenste ton	1650-1700	witbakkend aw		indet	w-	1	0	1	1		kleine rand, mogelijk bakpan
V041	Tonput S52, bovenste ton	1650-1700	faience		zoutvat	f-zou-4	0	1	1	1	1650-1700	wit zoutvat, bodem ontbreekt
V041	Tonput S52, bovenste ton	1650-1700	faience		indet	f-	1	3	4	1		volledig wit
V041	Tonput S52, bovenste ton	1650-1700	majolica		indet	m-	0	1	1	1		sterk verkleurd
V041	Tonput S52, bovenste ton	1650-1700	pijpaarde		kleipijp	pij-	1	0	1	1	1650-1700	vroeg type 2, merkloos
V042	Tonput S52, onderste ton	1650-1700	roodbakkend aw		lekschaal	r-lek-8	1	0	1	1		rand, inwendig geglazuurd
V042	Tonput S52, onderste ton	1650-1700	roodbakkend aw		grape	r-gra-	0	1	1	1	1650-1700	stuk bodem, inwendig deels groen, geheel geglazuurd
V042	Tonput S52, onderste ton	1650-1700	roodbakkend aw		grape	r-gra-	1	0	1	1		inwendig glazuur, manchetrans
V042	Tonput S52, onderste ton	1650-1700	roodbakkend aw	C01	kop	r-kop-26	1	0	1	1	1650-1700	compleet, inwendig glazuur, 1 geknepen lintoor, standvlak
V042	Tonput S52, onderste ton	1650-1700	roodbakkend aw		kop	r-kop-6	1	0	1	1	1650-1700	standvoet, lijkt op C01, inwendig glazuur
V042	Tonput S52, onderste ton	1650-1700	roodbakkend aw		indet	r-	0	13	13	0		
V042	Tonput S52, onderste ton	1650-1700	steengoed 2		kan	s2-kan-	0	1	1	1	1650-1700	Westerwald, met mangaan, appliques
V042	Tonput S52, onderste ton	1650-1700	witbakkend aw	C02	kop	w-kop-N	1	0	1	1	1625-1700	geheel groen, standvoet, bol lichaam, kleine kraagrand met dekselgeul
V042	Tonput S52, onderste ton	1650-1700	witbakkend aw	C03	kop	w-kop-3	1	0	1	1	1650-1700	inwendig geel, uitwendig groen, lintoor
V042	Tonput S52, onderste ton	1650-1700	witbakkend aw	C04	grape	w-gra-22	2	0	2	1	1625-1700	inwendig mangaan, uitwendig groen, geknepen worstoor, klein model
V042	Tonput S52, onderste ton	1650-1700	witbakkend aw		grape	w-gra-22	2	2	4	1	1625-1700	zelfde als C04, minder compleet
V042	Tonput S52, onderste ton	1650-1700	witbakkend aw		indet	w-	0	2	2	0		
V042	Tonput S52, onderste ton	1650-1700	faience	C05	bord	f-bor-11	1	0	1	1	1650-1700	simpele bloemenvaas in blauw op spiegel
V042	Tonput S52, onderste ton	1650-1700	faience	C06	bord	f-bor-15	1	0	1	1	1650-1725	compleet, wit, donker verkleurd
V042	Tonput S52, onderste ton	1650-1700	faience	C07	kom	f-kom-3	1	0	1	1	1650-1725	profiel compleet, wit, uitgebogen rand
V042	Tonput S52, onderste ton	1650-1700	majolica		bord	m-bor-	1	0	1	1	1600-1650	aigrette-rand
V042	Tonput S52, onderste ton	1650-1700	faience		bord	f-bor-	3	0	3	0		wit
V042	Tonput S52, onderste ton	1650-1700	pijpaarde		kleipijp	pij-	0	3	3	1		steelfragmenten
V044	Tonput S49	1575-1650	steengoed 2		kan	s2-kan-	0	3	3	2	1600-1625	Westerwald/Raeren
V044	Tonput S49	1575-1650	steengoed 2		kan	s2-kan-	1	0	1	1	1600-1650	Frechen/Keulen
V044	Tonput S49	1575-1650	roodbakkend aw		grape	r-gra-	3	2	5	2	1575-1625	
V044	Tonput S49	1575-1650	roodbakkend aw		grape	r-gra-10	1	0	1	1		inwendig glazuur en op schouder
V044	Tonput S49	1575-1650	roodbakkend aw		bord	r-bor-6	1	0	1	1	1575-1650	groene spiegel
V044	Tonput S49	1575-1650	roodbakkend aw		bakpan	r-bak-5	1	0	1	1		
V044	Tonput S49	1575-1650	roodbakkend aw		kop	r-kop-2	1	1	2	1		inwendig glazuur
V044	Tonput S49	1575-1650	roodbakkend aw		kop?	r-kop?	1	0	1	1		fragment rechte rand met tekst
V044	Tonput S49	1575-1650	roodbakkend aw		test	r-tes-	0	1	1	1		bodem kop-vorm, inwendig beroet, geen glazuur
V044	Tonput S49	1575-1650	roodbakkend aw		test	r-tes-	0	2	2	1		ongeglazuurd, inwendig beroet
V044	Tonput S49	1575-1650	roodbakkend aw		test	r-tes-	2	0	2	1		schaalmodel, rand geglazuurd, inwendig geen glazuur, wel beroet

V044	Tonput S49	1575-1650	roodbakkend aw		indet	r-	0	17	17	0		
V044	Tonput S49	1575-1650	weser aw		bord	we-bor-1	1	1	2	1	1580-1630	bibbermotief en stipe
V044	Tonput S49	1575-1650	witbakkend aw		kop	w-kop-	0	1	1	1		geheel groen, standvoet
V044	Tonput S49	1575-1650	majolica		bord	m-bor-	1	1	2	1	1575-1625	blauwe beschildering, verkleurd
V044	Tonput S49	1575-1650	italiaanse faience		bord/kom	i-kom/bor	1	1	2	1	1600-1625	Compendiario, aigretterand
V044	Tonput S49	1575-1650	faience		indet	f-	0	1	1	1	1625-1675	blauwe beschildering
V044	Tonput S49	1575-1650	pijpaarde		kleipijp	pij-	0	1	1	1		steel
V045	Bovenlaag	1600-1800	steengoed 2		kan	s2-kan-	0	1	1	1	1575-1625	Westerwald of Raeren
V045	Bovenlaag	1600-1800	roodbakkend aw		bord	r-bor-	1	0	1	1	1700-1800	
V045	Bovenlaag	1600-1800	roodbakkend aw		kachelpan	r-kap-3	1	0	1	1	1750-1850	laat model met driehoekoren
V045	Bovenlaag	1600-1800	roodbakkend aw		bord	r-bor-7	1	0	1	1	1700-1750	Nederrijns, stippen op rand
V045	Bovenlaag	1600-1800	witbakkend aw	C01	vuurstolp	w-vst-	1	0	1	1	1600-1625	geknepen rand, noppen, applique met dubbelkoppige adelaar
V045	Bovenlaag	1600-1800	weser aw		indet	we-	0	1	1	1	1580-1630	bibbermotief
V045	Bovenlaag	1600-1800	witbakkend aw		bord	w-bor-	1	0	1	1	1700-1800	Frechen
V045	Bovenlaag	1600-1800	majolica		bord	m-bor-	2	3	5	2	1600-1700	1 met tulp, 1 kraak
V045	Bovenlaag	1600-1800	faience		bord	f-bor-	0	2	2	1	1675-1750	blauw decor
V045	Bovenlaag	1600-1800	porselein		bord	p-bor-	1	1	2	1	1600-1650	kraak
V045	Bovenlaag	1600-1800	porselein		bord	p-bor-	1	2	3	1	1680-1720	Kangxi
V045	Bovenlaag	1600-1800	porselein		kop	p-kop-1	1	0	1	1	1680-1750	uitwendig capucijner
V045	Bovenlaag	1600-1800	porselein		pot?	p-pot?	1	0	1	1	1600-1700	rechte wand, bloemmotieven
V045	Bovenlaag	1600-1800	italiaanse faience	C02	kom	i-kom-238	1	0	1	1	1575-1625	Compendiario, vormoren
V045	Bovenlaag	1600-1800	italiaanse faience		bord	i-bor-	0	1	1	1	1575-1625	Compendiario
V045	Bovenlaag	1600-1800	italiaanse faience		bord/kom	i-kom/bor	1	0	1	1	1575-1625	Compendiario
V045	Bovenlaag	1600-1800	italiaanse faience		bord	i-bor-	0	1	1	1	1600-1650	Ligurisch wit
V045	Bovenlaag	1600-1800	industrieel wit		kop	iw-kop-1	1	0	1	1	1760-1800	landschap in blauw, hoort bij bord
V045	Bovenlaag	1600-1800	industrieel wit		bord	iw-bor-	0	1	1	1	1760-1800	landschap in blauw, hoort bij kop
V045	Bovenlaag	1600-1800	industrieel wit		kop	iw-kop-1	1	0	1	1	1760-1800	geheel wit
V045	Bovenlaag	1600-1800	pijpaarde		pijpenkop	pij-	1	0	1	1	1720-1780	merk: gekroonde 64
V046	Kleilaag S62-S64	1575-1625	roodbakkend aw		grape	r-gra-	3	1	4	2		
V046	Kleilaag S62-S64	1575-1625	roodbakkend aw		pot	r-pot-	0	1	1	1		groot horizontaal oor, geknepen
V046	Kleilaag S62-S64	1575-1625	witbakkend aw		indet	w-	1	0	1	1		volledig groen
V046	Kleilaag S62-S64	1575-1625	majolica		bord	m-bor-5	1	1	2	1	1575-1600	polychroom, rozet op spiegel, krullen op rand
V046	Kleilaag S62-S64	1575-1625	italiaanse faience		bord	i-bor-1	1	0	1	1	1590-1625	bianco
V046	Kleilaag S62-S64	1575-1625	italiaanse faience		bord	i-bor-	0	1	1	1	1600-1625	Compendiario, aigretterand
V047	Uit puinige laag S65	1575-1650	roodbakkend aw		indet	r-	0	3	3	1		
V047	Uit puinige laag S65	1575-1650	steengoed 2		kan	s2-kan-	1	0	1	1	1550-1600	Raeren
V047	Uit puinige laag S65	1575-1650	witbakkend aw		bakpan	w-bak-3	1	0	1	1		
V047	Uit puinige laag S65	1575-1650	witbakkend aw		pot	w-pot-	0	1	1	1		bodem met standring, volledig groen
V047	Uit puinige laag S65	1575-1650	witbakkend aw		indet	w-	0	2	2	0		
V047	Uit puinige laag S65	1575-1650	italiaanse faience?		bord?	i-bor?	1	0	1	1	1575-1650	wit, geul in rand, misschien ook Spaans
V048	Humeuze laag in laag S65	1575-1625	steengoed 2		kan	s2-kan-	1	1	2	1	1550-1600	Raeren, band met applique bij rand, wafelmotief op buik

V048	Humeuze laag in laag S65	1575-1625	steengoed 2		knikker	s2-	1	0	1	1		klein
V048	Humeuze laag in laag S65	1575-1625	steengoed 2		indet	s2-	0	1	1	0		
V048	Humeuze laag in laag S65	1575-1625	roodbakkend aw		bakpan	r-bak-35	1	0	1	1		
V048	Humeuze laag in laag S65	1575-1625	roodbakkend aw		grape	r-gra-	1	0	1	1		soort vroege BOZ-rand, beroet
V048	Humeuze laag in laag S65	1575-1625	roodbakkend aw		pispot	r-pis-	1	4	5	1		inwendig en op schouder glazuur
V048	Humeuze laag in laag S65	1575-1625	roodbakkend aw		kop	r-kop-	0	1	1	1		standing, inwendig glazuur
V048	Humeuze laag in laag S65	1575-1625	roodbakkend aw		indet	r-	0	2	2	0		
V048	Humeuze laag in laag S65	1575-1625	witbakkend aw		bakpan	w-bak-3	1	0	1	1		inwendig groen
V048	Humeuze laag in laag S65	1575-1625	witbakkend aw		indet	w-	0	5	5	0		alles geheel groen
V048	Humeuze laag in laag S65	1575-1625	weser aw		bord	we-bor-	0	1	1	1	1580-1630	bibbermotief
V048	Humeuze laag in laag S65	1575-1625	majolica		bord	m-bor-	0	1	1	1	1575-1625	schaakbordmotief, blauw
V048	Humeuze laag in laag S65	1575-1625	italiaanse faience	C01	bord	i-bor-	0	2	2	1	1575-1625	Ligurisch wit, Ju-i motief
V049	Afvallaag S67	1580-1591	italiaans tingl.		bord	i-bor-	2	1	3	2		Ligurisch blauw, Ligurisch randje
V049	Afvallaag S67	1580-1591	steengoed 2		kan	s2-kan-	0	1	1	1		standvoet, Raeren
V049	Afvallaag S67	1580-1591	steengoed 2		indet	s2-	0	3	3	0		
V049	Afvallaag S67	1580-1591	werra aw		bord	wa-bor-1	2	1	3	2	1589-1591	1 spiegel met vrouwfiguur, gedateerd 1589n of 1591
V049	Afvallaag S67	1580-1591	majolica		bord	m-bor-	0	1	1	1		polychroom
V049	Afvallaag S67	1580-1591	iberisch aw		amfoor	ib-amf-	0	1	1	1		klein wandfragment, geen glazuur
V049	Afvallaag S67	1580-1591	weser aw		grape	we-gra-	0	5	5	1		hoge poten, rand ontbreekt
V049	Afvallaag S67	1580-1591	weser aw		indet	we-	0	1	1	0		stukje bord of kom
V049	Afvallaag S67	1580-1591	rood aw		bakpan	r-bak-17	2	1	3	1		
V049	Afvallaag S67	1580-1591	rood aw		bakpan	r-bak-4	1	0	1	1		
V049	Afvallaag S67	1580-1591	rood aw		bloempot	r-blo-	0	1	1	1		bodem met gat, ongeglazuurd
V049	Afvallaag S67	1580-1591	rood aw		olielamp	r-oli-	2	0	2	1		
V049	Afvallaag S67	1580-1591	rood aw		spaarpot	r-spa-	0	1	1	1		voet, ongeglazuurd
V049	Afvallaag S67	1580-1591	rood aw		lekschaal	r-lek-8	1	0	1	1		
V049	Afvallaag S67	1580-1591	rood aw		pispot	r-pis-5	1	1	2	1		
V049	Afvallaag S67	1580-1591	rood aw		pispot	r-pis-	1	0	1	1		
V049	Afvallaag S67	1580-1591	rood aw		kop	r-kop-2	2	0	2	2		inwendig geglazuurd
V049	Afvallaag S67	1580-1591	rood aw		kom	r-kom-58	1	0	1	1		groene spiegel
V049	Afvallaag S67	1580-1591	rood aw		kop	r-kop-	1	0	1	1		groene spiegel, groene stippen op rand
V049	Afvallaag S67	1580-1591	rood aw		pispot	r-pis-10	1	3	4	1		inwendig deels groen, verder donkerbruin glazuur, fijne ribbels op schouder
V049	Afvallaag S67	1580-1591	rood aw		grape	r-gra-30	2	6	8	1		vrij compleet, inwendig deels groen, fijne ribbels op schouder, sterk beroet, afwijkend model (voorloper type 30)
V049	Afvallaag S67	1580-1591	rood aw		grape	r-gra-34	1	0	1	1		uitwendig beroet
V049	Afvallaag S67	1580-1591	rood aw		grape	r-gra-	3	0	3	3		onverdikte randen
V049	Afvallaag S67	1580-1591	rood aw		indet	r-	1	22	23	1		
V049	Afvallaag S67	1580-1591	rood aw	C01	bord	r-bor-6	3	4	7	1	1575-1650	NH-slibbord met rennende hond, afwijkende rand (2 scherven uit profiel V051)
V049	Afvallaag S67	1580-1591	wit aw		kop	w-kop-	0	2	2	1		inwendig groen, uitwendig beroet
V049	Afvallaag S67	1580-1591	wit aw		grape	w-gra-	1	0	1	1		volledig groen

V049	Afvallaag S67	1580-1591	wit aw		indet	w-	0	2	2	0	
V051	Uit profiel, afvallaag S67	1580-1591	rood aw		pot	r-pot-	1	2	3	1	kraagrand, standring
V051	Uit profiel, afvallaag S67	1580-1591	rood aw		steelkom	r-stk-5	1	4	5	1	beroet
V051	Uit profiel, afvallaag S67	1580-1591	rood aw		pispot	r-pis-5	1	1	2	0	geheel geglazuurd, ruis, geknepen oor
V051	Uit profiel, afvallaag S67	1580-1591	rood aw		grape	r-gra-	0	1	1	1	slibletter T
V051	Uit profiel, afvallaag S67	1580-1591	rood aw		indet	r-	0	2	2	0	
V051	Uit profiel, afvallaag S67	1580-1591	majolica		bord	m-bor-	1	0	1	1	polychroom, kabelrand
V051	Uit profiel, afvallaag S67	1580-1591	wit aw		indet	w-	0	2	2	1	1 bodem met standring, inwendig met mangaan
V052	Puinkuil S75	1600-1725	steengoed 2	C01	kan	s2-kan-55	1	0	1	1	1550-1600 Raeren, compleet, wafelmotief
V052	Puinkuil S75	1600-1725	porselein		bord	p-bor-	1	0	1	1	1680-1750 Kangxi, schotel
V053	Uit kuil S76	1600-1775	steengoed 2		pot	s2-pot-	1	2	3	1	1675-1750 Westerwald
V053	Uit kuil S76	1600-1775	steengoed 2		knikker	s2-	1	0	1	1	
V053	Uit kuil S76	1600-1775	roodbakkend aw		grape	r-gra-	0	2	2	1	1675-1750 inwendig geel
V053	Uit kuil S76	1600-1775	roodbakkend aw		pispot	r-pis-	1	0	1	1	
V053	Uit kuil S76	1600-1775	roodbakkend aw		kop	r-kop-4	0	1	1	1	gemarmerd, stuk bodem
V053	Uit kuil S76	1600-1775	roodbakkend aw		bord	r-bor-	0	1	1	1	1675-1750 Nederrijns
V053	Uit kuil S76	1600-1775	witbakkend aw		lekschaal	w-lek-1	3	0	3	1	1650-1725 geheel geel
V053	Uit kuil S76	1600-1775	witbakkend aw		indet	w-	1	5	6	1	
V053	Uit kuil S76	1600-1775	faience		bord	f-bor-	1	2	3	1	wit
V053	Uit kuil S76	1600-1775	faience		bord	f-bor-	2	1	3	2	1 polychroom, 1 blauw/wit
V053	Uit kuil S76	1600-1775	faience		kop	f-kop-	1	1	2	1	1650-1750 blauwe beschildering
V053	Uit kuil S76	1600-1775	faience		ploischotel	f-plo-	0	1	1	1	1625-1700 wit
V053	Uit kuil S76	1600-1775	italiaanse majolica		kom	i-kom-3	0	1	1	1	1550-1600 Montelupo, polychroom, fragment spiegel met bloem?
V053	Uit kuil S76	1600-1775	franse faience		ploischotel	fr-plo-1	2	2	4	1	1600-1650 wit, roze baksel
V053	Uit kuil S76	1600-1775	porselein		kom	p-kom-6	0	2	2	1	1600-1650 kraak, klapmuts, doorboorde standring
V053	Uit kuil S76	1600-1775	porselein		bord	p-bor-	0	1	1	1	1600-1650 kraak
V053	Uit kuil S76	1600-1775	porselein		kop	p-kop-	1	1	2	1	1700-1760 Qianlong?, bloemmotief
V053	Uit kuil S76	1600-1775	porselein		bord	p-bor-	0	1	1	1	1700-1760 Qianlong?, bloemmotief
V053	Uit kuil S76	1600-1775	porselein		bord	p-bor-	2	1	3	1	1700-1760 Qianlong?
V053	Uit kuil S76	1600-1775	porselein		bord	p-bor-	1	0	1	1	Imari, Chinees figuur
V053	Uit kuil S76	1600-1775	porselein		indet	p-	0	2	2	1	bolle vorm? Blauwe beschildering
V053	Uit kuil S76	1600-1775	industrieel wit		bord	iw-bor-	1	0	1	1	1760-1800 creamware-achtig
V053	Uit kuil S76	1600-1775	pijpaarde		kleipijp	pij-	1	2	3	1	1710-1750 type 3, gepolijst, merk: trompetter?, zijmerken: wapen gouda
V054	Puinlaag S61	1600-1775	steengoed 2		indet	s2-	0	2	2	1	Westerwald, pot?
V054	Puinlaag S61	1600-1775	steengoed 2		kan	s2-kan-	0	1	1	1	1600-1650 Westerwald
V054	Puinlaag S61	1600-1775	steengoed 2		theepot?	s2-thee-	0	1	1	1	1700-1750 Westerwald, grijs, ingekrast decor (bladeren?)
V054	Puinlaag S61	1600-1775	steengoed 2		kan	s2-kan-	0	1	1	1	1650-1700 baardman, Frechen/Keulen
V054	Puinlaag S61	1600-1775	majolica	C01	bord	i-bor-	3	0	3	1	1550-1600 Nederlands?, polychroom, afwijkend motief
V054	Puinlaag S61	1600-1775	majolica		bord	m-bor-	1	0	1	1	1600-1650 imitatie berrettino, polychroom
V054	Puinlaag S61	1600-1775	majolica		bord	m-bor-	1	2	3	2	1600-1650 2 polychroom, 1 met tulp, 1 met vaas

V054	Puinlaag S61	1600-1775	majolica	bord	m-bor-	0	3	3	0		wit
V054	Puinlaag S61	1600-1775	italiaanse majolica	kom	i-kom-3	0	1	1	1	1575-1625	Montelupo, polychroom, grote voetkom
V054	Puinlaag S61	1600-1775	industrieel wit	bord	iw-bor-	1	1	2	1	1760-1800	creamware-achtig
V054	Puinlaag S61	1600-1775	faience	bord	f-bor-8	1	0	1	1	1675-1750	gestyleerde bloemen in blauw
V054	Puinlaag S61	1600-1775	faience	bord	f-bor-	3	2	5	3	1650-1750	
V054	Puinlaag S61	1600-1775	faience	bord	f-bor-1	1	0	1	1	1650-1750	druk beschilderd, blauw, cirkels op achterkant
V054	Puinlaag S61	1600-1775	porselein	bord	p-bor-	1	2	3	1	1600-1650	kraak
V054	Puinlaag S61	1600-1775	porselein	kop	p-kop-	2	3	5	2	1700-1760	bloemdecor
V054	Puinlaag S61	1600-1775	porselein	bord	p-bor-	0	2	2	1	1680-1760	
V054	Puinlaag S61	1600-1775	porselein	bord	p-bor-N	1	0	1	1	1680-1760	reliefwand, brede platte vlag, afwijkend decor, klein bordje
V054	Puinlaag S61	1600-1775	porselein	bord	p-bor-	2	0	2	1	1600-1650	swatow
V054	Puinlaag S61	1600-1775	porselein	kom	p-kom-	0	1	1	1		soort Imari, bloemdecor, goud en rood
V054	Puinlaag S61	1600-1775	porselein	indet	p-	0	1	1	1		dichte vorm?
V054	Puinlaag S61	1600-1775	roodbakkend aw	bord	r-bor-17	1	0	1	1	1675-1750	Nederrijns
V054	Puinlaag S61	1600-1775	roodbakkend aw	bord	r-bor-10	2	0	2	1	1675-1750	Nederrijns, gemarmerd
V054	Puinlaag S61	1600-1775	roodbakkend aw	grape	r-gra-	1	0	1	1		inwendig geel
V054	Puinlaag S61	1600-1775	roodbakkend aw	steelkom?	r-stk?	2	0	2	1	1700-1800	BOZ?
V054	Puinlaag S61	1600-1775	roodbakkend aw	bord	r-bor-	1	0	1	1	1675-1750	gemarmerd, Fries
V054	Puinlaag S61	1600-1775	roodbakkend aw	indet	r-	0	6	6	0		
V054	Puinlaag S61	1600-1775	weser aw	bord	we-bor-1	1	0	1	1	1580-1630	
V054	Puinlaag S61	1600-1775	witbakkend aw	lekschaal	w-lek-	2	0	2	1		
V054	Puinlaag S61	1600-1775	witbakkend aw	bakpan	w-bak-6	1	0	1	1	1700-1800	inwendig groen
V054	Puinlaag S61	1600-1775	witbakkend aw	vuurstolp	w-vst-	0	3	3	1		groen
V054	Puinlaag S61	1600-1775	witbakkend aw	indet	w-	1	6	7	1		groen
V054	Puinlaag S61	1600-1775	witbakkend aw	blaker	w-bla-	1	0	1	1		geel, steel blaker
V054	Puinlaag S61	1600-1775	pijpaarde	kleipijp	pij-	1	0	1	1		gepolijst, merk: K
V055	Kleilaag S73	1575-1600	steengoed 2	kan	s2-kan-	0	1	1	1	1575-1600	Siegburg, stuk ronde applique
V055	Kleilaag S73	1575-1600	steengoed 2	kan	s2-kan-	0	1	1	1	1550-1600	Raeren, oa wafelmotief
V055	Kleilaag S73	1575-1600	steengoed 2	indet	s2-	0	1	1	1		Frechen/Keulen
V055	Kleilaag S73	1575-1600	roodbakkend aw	grape	r-gra-34	1	4	5	1	1550-1600	inwendig geglazuur, groen/bruin glazuur, uitwendig beetje op schouder
V055	Kleilaag S73	1575-1600	roodbakkend aw	grape	r-gra-	1	5	6	1		
V055	Kleilaag S73	1575-1600	roodbakkend aw	kop	r-kop-1	1	0	1	1		afwijkend model, uitwendig beroet, inwendig glazuur
V055	Kleilaag S73	1575-1600	witbakkend aw	grape	w-gra-	0	3	3	1	1575-1625	geheel groen
V055	Kleilaag S73	1575-1600	majolica	bord	m-bor-	0	3	3	1	1575-1600	1 schaakbordmotief, 1 met florale motieven op rand
V055	Kleilaag S73	1575-1600	weser aw	pot?	we-pot?	1	0	1	1	1580-1630	gesloten vorm, kan ook grape zijn
V055	Kleilaag S73	1575-1600	weser aw	indet	we-	0	1	1	1	1580-1630	bodem bord of kop/kom
V055	Kleilaag S73	1575-1600	italiaanse faience	bord	i-bor-	0	2	2	1	1575-1625	berrettino, kleine fragmenten
V056	Kleilaag S74	1575-1600	steengoed 2	C01 kan	s2-kan-	0	3	3	1	1575-1600	Siegburg, appliques met 'Hecktor van Troye'
V056	Kleilaag S74	1575-1600	steengoed 2	kan	s2-kan-	0	2	2	1	1550-1575	Frechen/Keulen, acanthusbladeren

V056	Kleilaag S74	1575-1600	steengoed 2		knikker	s2-	1	0	1	1		
V056	Kleilaag S74	1575-1600	roodbakkend aw		vuurstolp	r-vst-	1	0	1	1	1550-1650	hoge onderrand, plat model
V056	Kleilaag S74	1575-1600	roodbakkend aw		bord	r-bor-1	1	0	1	1	1575-1650	slibaw
V056	Kleilaag S74	1575-1600	roodbakkend aw		grape	r-gra-	0	5	5	1		
V056	Kleilaag S74	1575-1600	roodbakkend aw		indet	r-	1	0	1	1		alleen glazuur op rand, pispot?
V056	Kleilaag S74	1575-1600	weser aw		bord	we-bor-1	1	2	3	1	1580-1630	bibbermotief
V056	Kleilaag S74	1575-1600	weser aw		kom	we-kom-1	1	0	1	1	1580-1630	oor
V056	Kleilaag S74	1575-1600	weser aw		indet	we-	0	1	1	1	1580-1630	dichte vorm, kan?, bibbermotief
V056	Kleilaag S74	1575-1600	werra aw		kan?	wa-kan?	0	1	1	1	1580-1630	gesloten vorm, bloem
V056	Kleilaag S74	1575-1600	italiaanse majolica		bord	i-bor-	1	0	1	1	1550-1600	Montelupo, orientaals knoopwerk
V057	Uit rond spoor S77	1625-1750	roodbakkend aw		bord	r-bor-	0	1	1	1	1675-1750	gemarmerd
V057	Uit rond spoor S77	1625-1750	witbakkend aw		indet	w-	0	1	1	1	1700-1750	geel en groen
V057	Uit rond spoor S77	1625-1750	faience		plooischotel	f-plo-	1	0	1	1	1625-1700	dubbele plooien, sterk verkleurd
V057	Uit rond spoor S77	1625-1750	franse faience		plooischotel	fr-plo-1	1	0	1	1	1600-1650	dubbele plooien, roze baksel
V057	Uit rond spoor S77	1625-1750	porselein		bord	p-bor-	0	1	1	1	1680-1750	schotel met bloemmotieven
V057	Uit rond spoor S77	1625-1750	pijpaarde		kleipijp	pij-	1	0	1	1	1710-1750	type 3, gepolijst, merk: hond?, zijmerken: wapen
V058	Waterput S79	1700-1775	steengoed 2		pot	s2-pot-3	1	2	3	1	1700-1750	Gouda
V058	Waterput S79	1700-1775	roodbakkend aw		bakpan	r-bak-6	3	0	3	2	1700-1750	Westerwald
V058	Waterput S79	1700-1775	roodbakkend aw	C01	kop	r-kop-4	1	0	1	1	1700-1750	BOZ
V058	Waterput S79	1700-1775	roodbakkend aw		kop	r-kop-4	0	2	2	2	1675-1750	ringeloor, gemarmerd
V058	Waterput S79	1700-1775	roodbakkend aw		bord	r-bor-	0	1	1	1	1675-1750	gemarmerd, bodems
V058	Waterput S79	1700-1775	roodbakkend aw		bord	r-bor-10	1	0	1	1	1675-1750	gemarmerd
V058	Waterput S79	1700-1775	roodbakkend aw		kop	r-kop-N	1	0	1	1		nederrijns, doorgelopen stippen
V058	Waterput S79	1700-1775	roodbakkend aw		grape	r-gra-32	1	3	4	1	1700-1775	half, profiel compleet, standvlak, uitstaande rand met dekselgeul, oor, inwendig glazuur
V058	Waterput S79	1700-1775	roodbakkend aw		grape	r-gra-	1	4	5	1		volledige geglazuurd
V058	Waterput S79	1700-1775	roodbakkend aw		kom	r-kom-	1	1	2	1	1700-1800	1 bodem met inwendig groen
V058	Waterput S79	1700-1775	roodbakkend aw		indet	r-	0	5	5	0		grote kom, inwendig glazuur, test-achtig model, 2 oren
V058	Waterput S79	1700-1775	witbakkend aw		lekschaal	w-lek-	1	0	1	1		
V058	Waterput S79	1700-1775	witbakkend aw		deksel	w-dek-	1	0	1	1		geheel geel
V058	Waterput S79	1700-1775	witbakkend aw		kom?	w-kom?	1	0	1	1	1700-1775	groen en geel, deksel theepot?
V058	Waterput S79	1700-1775	witbakkend aw		indet	w-	3	6	9	2		groen en geel
V058	Waterput S79	1700-1775	majolica		indet	m-bor-	0	1	1	1		1 klein vormpje (zuinigje?)
V058	Waterput S79	1700-1775	faience	C02	bord	f-bor-8	1	0	1	1	1675-1750	blauw geschilderd
V058	Waterput S79	1700-1775	faience		bord	f-bor-8	1	0	1	1	1650-1700	blauwe beschildering, groot bloemmotief
V058	Waterput S79	1700-1775	faience		bord	f-bor-	1	1	2	1		kraakmotief, verkleurd
V058	Waterput S79	1700-1775	faience		kop	f-kop-1	1	0	1	1		wit
V058	Waterput S79	1700-1775	faience	C03	deksel	f-dek-3	1	0	1	1	1675-1750	zwart verkleurd
V058	Waterput S79	1700-1775	porselein		kop	p-kop-	0	2	2	1	1700-1750	wit, deksel van theepot
V058	Waterput S79	1700-1775	porselein		indet	p-	1	0	1	1	1700-1750	kleine fragmenten
V058	Waterput S79	1700-1775	porselein		bord	p-bor-	0	1	1	1	1680-1750	klein fragment, wrs schotel
V058	Waterput S79	1700-1775	porselein		bord	p-bor-	0	1	1	1	1700-1800	roze bloem
V058	Waterput S79	1700-1775	industrieel wit		kop?	iw-kop?	0	1	1	1	1760-1800	stuk geornamenteerd oor, soort creamware

V058	Waterput S79	1700-1775	pijpaarde		kleipijp	pij-	3	5	8	3	1675-1740	type 2, grof, geen merken
V058	Waterput S79	1700-1775	pijpaarde		kleipijp	pij-	1	0	1	1	1675-1740	type 2, geen merk, zijmerk: letter ISO?
V059	Verdiepen werkput 3	1600-1700	steengoed 2		kan	s2-kan-	0	1	1	1	1550-1650	Frechen/Keulen, kleine onversierde kan
V059	Verdiepen werkput 3	1600-1700	steengoed 2		indet	s2-	0	1	1	1	1600-1700	Westerwald
V059	Verdiepen werkput 3	1600-1700	roodbakkend aw		pispot	r-pis-5	1	1	2	1	1550-1625	inwendig glazuur
V059	Verdiepen werkput 3	1600-1700	roodbakkend aw		bakpan	r-bak-6	1	0	1	1	1700-1750	BOZ
V059	Verdiepen werkput 3	1600-1700	roodbakkend aw		indet	r-	0	4	4	0		nopen en rand met duimdruk, groen geglazuurd, nauwelijks beroet
V059	Verdiepen werkput 3	1600-1700	witbakkend aw		vuurstolp	w-vst-	0	1	1	1		geheel groen
V059	Verdiepen werkput 3	1600-1700	witbakkend aw		kop	w-kop-	1	0	1	1		wit
V059	Verdiepen werkput 3	1600-1700	faience		plooischotel	f-plo-	0	1	1	1		blauwe beschildering, simpel
V059	Verdiepen werkput 3	1600-1700	faience		bord	f-bor-2	1	1	2	1	1650-1700	Compendiario, bovenkant met stuk oor
V059	Verdiepen werkput 3	1600-1700	italiaanse faience	C01	vaas	i-vaa-231	1	0	1	1	1575-1625	Compendiario, aigretterand
V059	Verdiepen werkput 3	1600-1700	italiaanse faience		bord	i-bor-	1	0	1	1	1575-1625	kraak
V059	Verdiepen werkput 3	1600-1700	porselein		bord	p-bor-	0	1	1	1	1600-1650	kraak?, inwendig golfrand, uitwendig gebladerte
V059	Verdiepen werkput 3	1600-1700	porselein		kom	p-kom-	1	0	1	1	1600-1650	
V059	Verdiepen werkput 3	1600-1700	porselein		bord	p-bor-	1	1	2	1	1600-1700	

Bijlage 8 Bouwkeramiek

Vnr	Complex	Complexdat.	C	Vorm	Datering	n	afmetingen	opmerkingen
V001	Aanleg vlak 1	1600-1700		wandtegel	1600-1650	1	13,2x13,2x1	medallontegel, bloemenvaas, wanli-hoeken
V001	Aanleg vlak 1	1600-1700		wandtegel	1650-1750	2		kleine voorstelling in blauw
V001	Aanleg vlak 1	1600-1700		wandtegel	1650-1750	1		ossenkoppen, voorstelling in medaillon
V001	Aanleg vlak 1	1600-1700		wandtegel		1		mislukt glazuur
V006	Tussen S3 en S5	1600-1675		wandtegel	1600-1625	1		pompador
V006	Tussen S3 en S5	1600-1675		wandtegel	1600-1650	1		postzegeltegel met tulp
V006	Tussen S3 en S5	1600-1675		wandtegel	1625-1675	1		spinnenkoppen?, blauwe voorstelling in midden, sterk uitgelopen
V007	Aslaag S17	1600-1650		wandtegel	1650-1700	3		voorstelling in blauw in midden
V007	Aslaag S17	1600-1650		plavuis		1	2 cm dik	rood, geglazuurd
V014	Aanleg vlak door stadsafval S23	1580-1591		wandtegel	1575-1650	1		ossenkoppen in hoeken, ruis
V014	Aanleg vlak door stadsafval S23	1580-1591		dakpan		1		
V017	Verdiepen kleilaag	1575-1625	C03	dakpan		1	31x?x1	verm. rietvorst, bovenzijde geglazuurd, golflijnen ingekrast
V017	Verdiepen kleilaag	1575-1625		dakpan		4		oa 1 stuk nokpan
V019	Bovenkant tonput S25	1675-1725		wandtegel	1600-1650	1		postzegeltegel met tulp
V020	Verdiepen door afvallaag S23	1580-1591		baksteen		1		brok baksteen gebruikt als baksteen, dik glazuur
V028	Tonput S25	1675-1725	C33	wandtegel	1675-1750	1	12,8x12,8x1	springend dier en spinnenkoppen
V028	Tonput S25	1675-1725	C34	wandtegel	1675-1750	1	12,8x12,8x1	liggend dier en spinnenkoppen
V028	Tonput S25	1675-1725	C35	wandtegel	1675-1750	1	12,8x12,8x1	springend dier en spinnenkoppen
V028	Tonput S25	1675-1725		wandtegel	1675-1750	1	12,8x12,8x1	landschap met ophaalbrug en spinnenkoppen
V028	Tonput S25	1675-1725		wandtegel	1650-1750	6		fragmenten, geen duidelijk decor, paar verkleurd
V028	Tonput S25	1675-1725		plavuis				brok
V030	Uitgraven ten zuiden S25	1575-1600	C01	dakpan		1		brok dakpan gebruikt als baksteen, glazuur op bovenzijde en stuk breuk, aanbaksel wit aw
V037	Kleiige veenlaag S46	1575-1600	C02	dakpan		1		brok dakpan gebruikt als baksteen, vlek glazuur, ook op breuk, aanbaksel rood aw
V039	Waterput S20	1625-1750		wandtegel		1	13x13x0,6	compleet, wit
V039	Waterput S20	1625-1750		wandtegel		2		brokken, wit
V039	Waterput S20	1625-1750		wandtegel		2	1625-1700	brokken, 1 met spinnenkoppen, 1 met wanli-hoeken
V039	Waterput S20	1625-1750		plavuis		1	13,8x13,8x1,8	compleet, geel geglazuurd, sterk versleten
V039	Waterput S20	1625-1750		plavuis		3	2,5 cm dik	brokken, groen geglazuurd, versleten
V039	Waterput S20	1625-1750		plavuis		3		1 rood glazuur, 1 geel glazuur, 1 mangaanglazuur
V039	Waterput S20	1625-1750		dakpan		5		brokken rode bakpan
V041	Tonput S52, bovenste ton	1650-1700		wandtegel		1		blauw decor, grotendeels weg, decor niet duidelijk
V047	Uit puinige laag S65	1600-1650		wandtegel	1550-1600	1	1550-1600	ornamenttegel, polychroom (geel en blauw)
V047	Uit puinige laag S65	1600-1650		wandtegel	1600-1650	1	1600-1650	polychroom, brok
V047	Uit puinige laag S65	1600-1650		wandtegel	1650-1700	1	1650-1700	landschapje op midden tegel
V053	Uit kuil S76	1600-1775		wandtegel	1600-1625	4	1600-1625	pompador
V053	Uit kuil S76	1600-1775		wandtegel	1650-1750	2	1650-1750	blauwe voorstelling op midden
V054	Puinlaag S61	1600-1775		wandtegel	1600-1625	1	1600-1625	pompador
V054	Puinlaag S61	1600-1775		wandtegel	1650-1700	1	13x13x1	bloemenvaas, spinnenkoppen
V055	Kleilaag S73 (latere ingraving)	1575-1600	C01	wandtegel	1600-1650	6	13x13x1	Wanli-hoeken, accoladerand, tulpen, set

V055	Kleilaag S73 (latere ingraving)	1575-1600	wandtegel	1600-1650	1		Borgondische lelie in hoeken, tulp
V055	Kleilaag S73 (latere ingraving)	1575-1600	wandtegel	1650-1700	4	13x13x1	kleine ossenkoppen in hoeken, klein dier in midden, blauw
V055	Kleilaag S73 (latere ingraving)	1575-1600	wandtegel	1600-1625	2	13,5x13,5x1,5	druk beschilderd in blauw, ornamenttegel
V058	Waterput S79	1700-1775	wandtegel	1750-1850	1		bloem in paars, Fries
V059	Verdiepen werkput 3	1600-1700	wandtegel	1600-1650	1		Wanli-hoeken, accoladerand, tulpen
V022	Beerkuil S28	1600-1620	plavuis		3	11,8x11,8x2,1	rood geglaazuurd
V022/V024	Beerkuil S28	1600-1620	baksteen		1	16,5x8x3,5	type 1, compleet, rode bs
V022/V024	Beerkuil S28	1600-1620	baksteen		1	?x8x3,8	type 1, half, rode bs
V022/V024	Beerkuil S28	1600-1620	baksteen		1	15x?x3,7	type 2, profielrand deels weggebroken, rode bs
V022/V024	Beerkuil S28	1600-1620	baksteen		1	15,5x7,5x3,7	type 2, compleet, rode bs
V022/V024	Beerkuil S28	1600-1620	baksteen		1	13,5x8x3,7	type 3, compleet, rode bs
V022/V024	Beerkuil S28	1600-1620	baksteen		1	13x7x3,7	type 3, stukje hoek afgebroken, rode bs
V022/V024	Beerkuil S28	1600-1620	baksteen		1	14x7,3x3,5	type 3, kleine stukje afgebroken, rode bs
V022/V024	Beerkuil S28	1600-1620	baksteen		1	>12x9,5x4	type 4, lange stuk afgebroken, rode bs
V022/V024	Beerkuil S28	1600-1620	baksteen		1	?x9x4	type 4, lange stuk afgebroken, rode bs
V022/V024	Beerkuil S28	1600-1620	baksteen		1	15x7,3x3,7	type 8, compleet, rode bs
V022/V024	Beerkuil S28	1600-1620	baksteen		1	16,5x8,5x4	type 8, compleet, rode bs
V022/V024	Beerkuil S28	1600-1620	baksteen		1	8,5x8x3,5	type 6, compleet, rode bs
V022/V024	Beerkuil S28	1600-1620	baksteen		1	9,5x7x3,5	type 6, compleet, rode bs
V022/V024	Beerkuil S28	1600-1620	baksteen		1	9,5x7,5x3,5	type 6, compleet, rode bs
V022/V024	Beerkuil S28	1600-1620	baksteen		1	ca. 12x6x4	type 7, hoekje afgebroken
V022/V024	Beerkuil S28	1600-1620	baksteen		1	>11x8x3,2	type 5, lange zijde afgebroken, rode bs
V022/V024	Beerkuil S28	1600-1620	baksteen		1	19,5x9,5x4,5	type 9, montantsteen, gele bs, mortelresten
V022/V024	Beerkuil S28	1600-1620	baksteen		1	?x?x4	brok, inham, 1 rechte zijde
V022/V024	Beerkuil S28	1600-1620	baksteen		9	?x8/9/11x5/4	brokken gewone baksteen, rood en rozig

Bijlage 9 Glas

Vnr	Complex	Compl.dat.	G	Vorm	Typenr	Rand	Overig	Tot.	MAE	Objectdat.	Opmerkingen
V012	Uit laag S21	1575-1600		roemer	gl-roe-	0	1	1	1		fragment bodem roemer met gewonden glasdraden, klein
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591		vensterglas		1	0	1	1		fragment
V019	Bovenkant tonput S25	1675-1725	G01	vensterglas		1	0	1	1		compleet ruitje, 11x7,5 cm, randen van lood
V019	Bovenkant tonput S25	1675-1725		vensterglas		13	28	41	2		1 7,5 cm breed
V019	Bovenkant tonput S25	1675-1725		fles	gl-fle-	1	3	4	1		klein, vierkant model
V020	Verdiepen door afvallaag S23	1580-1591	G01	vensterglas		1	3	4	1		1 ruitje in lood gevat, 3 cm breed
V020	Verdiepen door afvallaag S23	1580-1591		vensterglas		1	4	5	1		
V021	Beerlaag S29	1580-1591		beker	gl-bek-	1	2	3	0	1575-1650	wafelbeker, grote wafels, bodem met glasdraad, hoort bij V24?
V021	Beerlaag S29	1580-1591	G01	kan	gl-kan-1	1	0	1	1	1550-1600	melkglas, sierlijke hals kan met tuit, aanzet oor, omwikkeld met glasdraden
V022	Beerkuil S28	1600-1620		vensterglas		0	1	1	1		
V024	Beerkuil S28	1600-1620		fles	gl-fle-	1	5	6	1		bruin glas, flesje met hoge slanke hals
V024	Beerkuil S28	1600-1620		vensterglas		0	1	1	1		
V024	Beerkuil S28	1600-1620		beker	gl-bek-	0	6	6	1		wafelbeker, zelfde als V21
V028	Tonput S25	1675-1725		vensterglas		1	7	8	1		
V028	Tonput S25	1675-1725		vensterglas		5	1	6	2		1 8,8 cm breed
V028	Tonput S25	1675-1725		fles	gl-fle-	0	6	6	1		vierkante kelderfles, 7 cm breed
V028	Tonput S25	1675-1725		fles	gl-fle-	0	1	1	1		groen glas, bodem met opgestoken pontilmerk, rond
V028	Tonput S25	1675-1725		fles	gl-fle-	0	6	6	1		bruin glas, over midden dunne geribde glasdraad
V028	Tonput S25	1675-1725		indet	gl-	0	2	2	0		dun glas, mogelijk van fles
V029	Oostprofiel, afvallaag S23	1575-1591		berkemeier	gl-	0	1	1	1	1550-1600	gekartelde voetband, klein
V039	Waterput S20	1625-1750		fles	gl-fle-	0	3	3	1	1650-1750	dik groen glas, bodem met ziel
V039	Waterput S20	1625-1750		vensterglas		1	0	1	1		
V039	Waterput S20	1625-1750		indet	gl-	0	1	1	1		fragment met glasdraad en nop
V045	Bovenlaag	1600-1800		fles	gl-fle-	0	1	1	1	1650-1800	dik glas
V045	Bovenlaag	1600-1800		beker	gl-bek-	0	1	1	1	1575-1650	vetro a fili, blauwe en witte glasdraden
V049	Afvallaag S67	1580-1591		vensterglas		0	2	2	1		
V053	Uit kuil S76	1600-1775		kelkglas	gl-ke-	0	1	1	1	1600-1700	stukje stam met knop
V056	Kleilaag S74	1575-1600		indet		0	1	1	1		voetring?

Bijlage 10 Metaal

Vnr	Snr	Complex	Compl.dat.	M	Materiaal	Vorm	Aantal	MAE	Afmetingen	Objectdat.	Opmerkingen
0	0	stort	1550-1650		messing	vingerhoed	1	1	24x18 mm		
0	0	stort	1550-1650		messing	ring	1	1	27 mm		indet
0	0	stort	1550-1650		lood	lakenlood	1	1	14 mm		klein rond lood, huismerk
8	0	stort	1600-1750	M01	messing	gesp	1	1	50x42 mm	1600-1700	versierde rechthoekige hesp, middenstijl en angel ontbreekt
8	0	stort	1600-1750		lood	lakenlood	1	1			klein rond lood, stempel incompleet
8	0	stort	1600-1750		messing	tapkraan	1	1		1600-1700	kraan van een tapkraan, driepas, afgebroken
8	0	stort	1600-1750	M02	lood	schroefdop	3	3		1650-1750	drie schroefdommen met oog, 1 met rond door oog
9	0	vlak 1	1650-1750	M01	lood	schroefdop	2	2		1650-1750	als 08-M02
10	0	aanleg vlak	1600-1950		messing	vingerhoed	1	1			slechte staat
10	0	aanleg vlak	1600-1950		lood	kogel	1	1	18 mm		ronde kogel
10	0	aanleg vlak	1600-1950		messing	kogelhuls	1	1		1880-1945	fragment van een kogelhuls
10	0	aanleg vlak	1600-1950		tin/lood	oirband	1	1			metalen punt van messschede, slechte staat
10	0	aanleg vlak	1600-1950		lood	lakenlood	1	1			klein rond lood
10	0	aanleg vlak	1600-1950		messing	knop	1	1		1800-1900	kleine knop
11	0	stort	1600-1900		lood	lakenlood	1	1	19 mm	1550-1650	klein rond lood, huismerk? vz: wapen Enkhuizen + GASPENNING, kz: GASFABRIEK ENKHUIZEN
11	0	stort	1600-1900		messing	gaspenning	1	1	23 mm		
17	0	verdiepen kleilaag (1591?)	1575-1625		lood	lakenlood	1	1	25 mm		rond lood, stempel afgesleten
17	0	verdiepen kleilaag (1591?)	1575-1625		koper	munt	1	1	22 mm		duit, indet.
17	0	verdiepen kleilaag (1591?)	1575-1625		messing	beslag?	1	1			fragment met versiering
18	21	afvallaag S21 (1591)	1580-1591		messing	gesp	1	1	30x21 mm		dubbelovaal met middenstijl
18	21	afvallaag S21 (1591)	1580-1591		messing	vingerhoed	1	1	20 mm		gedeuft vingerhoed, platte bovenkant
18	21	afvallaag S21 (1591)	1580-1591		messing	gordelsluiting	1	1	21x20 mm	1550-1650	middenstuk, engelenhoofdje?, identiek aan V20
18	21	afvallaag S21 (1591)	1580-1591		lood	lakenlood	1	1	17 mm		klein rond lood, huismerk/monogram
18	21	afvallaag S21 (1591)	1580-1591		lood	lakenlood	1	1	18 mm		klein rond lood, ingekraste strepen
18	21	afvallaag S21 (1591)	1580-1591		tin	speelgoed	1	1			miniatur-kom met plat oor, slechte staat
18	21	afvallaag S21 (1591)	1580-1591		messing	bakje	1	1			rond bakje met gaten in bodem
18	21	afvallaag S21 (1591)	1580-1591		lood	indet	1	1	42 mm		rond plaatje met vierkant gat
18	21	afvallaag S21 (1591)	1580-1591		lood	dobbelsteen	1	1	10x9x8 mm		klein slecht gevormd dobbelsteentje
18	21	afvallaag S21 (1591)	1580-1591		messing	laadstokpijpje	1	1	93x21 mm		tapstoelopend hol buisje met twee gaatjes
18	21	afvallaag S21 (1591)	1580-1591		messing	vork	1	1			ruis?, incomplete vork met vier tanden
18	21	afvallaag S21 (1591)	1580-1591		lood	lakenlood	1	1			onduidelijk stempel
18	21	afvallaag S21 (1591)	1580-1591		messing	nestel	1	1	27 mm		klein hol messing buisje
18	21	afvallaag S21 (1591)	1580-1591		tin/lood	speelgoed	1	1			fragment
18	21	afvallaag S21 (1591)	1580-1591		koper	munt	1	1	25 mm	1590-1600	oord Holland, vz: HOLLANDIA, kz: Hollandse maagd in tuin
19	25	bovenste vulling tonput S25	1675-1725		messing	naairing	1	1	22x14 mm	1600-1800	grote naairing (duim)
20	23	verdiepen afvallaag S23	1580-1591	M01	messing	kledingraaks	1	1	39,5 cm	1550-1600	ketting met haak
20	23	verdiepen afvallaag S23	1580-1591	M02	messing	muntgewicht	1	1	15x15x2 mm		kz: LIII 1/2 (snegegetal) + INT
20	23	verdiepen afvallaag S23	1580-1591		lood	raamlood	2	1			diverse loodstrips voor ramen

20	23	verdiepen afvallaag S23	1580-1591		messing	vingerhoed	1	1	26x19 mm			vingerhoed, met keur
20	23	verdiepen afvallaag S23	1580-1591		messing	vingerhoed	1	1	20x17 mm			vingerhoed, slechte staat
20	23	verdiepen afvallaag S23	1580-1591		lood	kogel	1	1	12 mm			
20	23	verdiepen afvallaag S23	1580-1591		tin/lood	speelgoed	1	1				fragment miniatuur-bordje, klein rond stempel Franse lelie
20	23	verdiepen afvallaag S23	1580-1591	M05	lood	speelgoed	1	1	23 mm			rond loden schijfje met twee gaatjes, snorre-metaal
20	23	verdiepen afvallaag S23	1580-1591	M06	messing	gordelsluiting	1	1	21x20 mm			middenstuk, achterzijde: initialen HW en huismerk
20	23	verdiepen afvallaag S23	1580-1591	M07	lood	lakenlood	1	1	18 mm			klein rond lood Enkhuizen, vz: drie haringen, kz: 65
20	23	verdiepen afvallaag S23	1580-1591		messing	knoop	1	1	15 mm			rond knoop met staafoogje
20	23	verdiepen afvallaag S23	1580-1591		lood	indet	2	1				2 loodproppen (1 mogelijk uit werpkoot)
20	23	verdiepen afvallaag S23	1580-1591	M08	tin/lood	bedeltjes	6	6				6 versierde bedeltjes
20	23	verdiepen afvallaag S23	1580-1591	M09	messing	boekbeslag	1	1				scharnier met slotje van boekbeslag, versierd met hoofdje
20	23	verdiepen afvallaag S23	1580-1591	M10	tin/lood	speelgoed	1	1	33x38 mm	1550-1600		onderdeel van miniatuur-stoel
20	23	verdiepen afvallaag S23	1580-1591	M03	tin/lood	insigne	1	1	50x42 mm			fragment van insigne?, vrouwenbuste en florale motieven
20	23	verdiepen afvallaag S23	1580-1591	M04	lood	lakenlood	1	1	53 mm	1570-1600		groot lakenlood Alkmaar, vz: toren wapen Alkmaar, kz: ster
20	23	verdiepen afvallaag S23	1580-1591		messing	lepel	1	1				ronde bak van een lepel met korte naald, merk gekroonde roos
20	23	verdiepen afvallaag S23	1580-1591		messing	kledinghaakje	1	1				haakje van gedraaid koperdraad
20	23	verdiepen afvallaag S23	1580-1591		lood	kogel	1	1	8 mm			kleine loden kogel
20	23	verdiepen afvallaag S23	1580-1591		lood	kogel	1	1	16 mm			loden kogel
20	23	verdiepen afvallaag S23	1580-1591	M11	lood	lakenlood	2	2	21 mm			ronde loden, identiek stempel: huismerk
20	23	verdiepen afvallaag S23	1580-1591	M12	lood	lakenlood	2	2	18 mm			ronde loden, identiek stempel: Leiden
20	23	verdiepen afvallaag S23	1580-1591	M13	lood	lakenlood	2	2	18 mm			ronde loden, identiek stempel: haan
20	23	verdiepen afvallaag S23	1580-1591	M14	lood	lakenlood	1	1	23 mm			rond lood, huismerk en initialen TB
20	23	verdiepen afvallaag S23	1580-1591	M15	lood	lakenlood	1	1	22 mm			rond lood, WEED VERF, klop
20	23	verdiepen afvallaag S23	1580-1591	M17	messing	gesp	1	1	34x29 mm			gesp met middenstijl
20	23	verdiepen afvallaag S23	1580-1591		lood	speelgoed	1	1	22 mm			klein rond loden schijfje met twee gaten, snorre-metaal
20	23	verdiepen afvallaag S23	1580-1591		messing	rekenpenning	1	1	19 mm			rond schijfje met gaatje, rekenpenning?, stempels slecht
20	23	verdiepen afvallaag S23	1580-1591		messing	ring	1	1	27 mm			zichtbaar
20	23	verdiepen afvallaag S23	1580-1591	M16	tin/lood	knoop	2	2		1550-1600		indet
20	23	verdiepen afvallaag S23	1580-1591		ijzer	indet	1	1				2 kleine knoopjes met draadoog, 1 eikelvorm
20	23	verdiepen afvallaag S23	1580-1591		lood	indet	1	1				fragment bak van lepel?
20	23	verdiepen afvallaag S23	1580-1591		tin/lood	indet	1	1				
20	23	verdiepen afvallaag S23	1580-1591		messing	nestel?	1	1				toegevouwen stukje messing
20	23	verdiepen afvallaag S23	1580-1591		tin/lood	insigne	1	1				fragment, mogelijk een hoorntje
20	23	verdiepen afvallaag S23	1580-1591		tin/lood	indet	1	1				versierd fragment
21	29	beerlaag S29	1580-1591	M01	lood	lakenlood	1	1	18 mm			rond lood, vz: letter A, kz: stempel
22	28	beerkuil S28	1600-1620	M01	tin	lepel	1	1	168 mm	1600-1650		steel van een lepel + bak uit V22, ronde bak + naald, gekroonde roos

22	28	beerkuil S28	1600-1620		lood	indet	1	1				
24	28	beerkuil S28	1600-1620		tin	lepel	1	0				bak van lepel, hoort bij 22-M01
24	28	beerkuil S28	1600-1620	M01	lood	lood	1	1	26x15 mm	1600-1650		pijplood, vz: HG 36
24	28	beerkuil S28	1600-1620	M02	lood	lood	1	1	28x15 mm	1600-1650		pijplood, vz: C D G
24	28	beerkuil S28	1600-1620	M03	tin/lood	insigne?	1	1	21x15 mm	1550-1600		insigne? / sieraad?, hanger, kz: IVH + huismerk
25	23	afvallaag S23	1580-1591	M01	tin/lood	speelgoed?	1	1	50x45 mm			versierd paneelwerk
25	23	afvallaag S23	1580-1591	M02	messaging	stilus	1	1	62x7 mm			stilus/schrijfstift, platte achterzijde, onversierd
25	23	afvallaag S23	1580-1591	M03	lood	lakenlood	1	1	33 mm			rond lood, vz: wapen met dwarsbalk, kz: Romeins cijfer
25	23	afvallaag S23	1580-1591	M04	tin/lood	speelgoed?	1	1	25 mm			plat rond voorwerp met bloemmotief, hol pennetje aan achterzijde; miniatuur deksel?
25	23	afvallaag S23	1580-1591	M05	tin/lood	bedeltjes	2	2				als 20-M08
25	23	afvallaag S23	1580-1591	M06	lood	lakenlood	1	1	13 mm			klein rond lood, vz: klimmende leeuw, kz: jaartal 1588?
25	23	afvallaag S23	1580-1591		lood	kogel	2	2	18 mm / 12 mm			2 loden kogels
25	23	afvallaag S23	1580-1591		messaging	vingerhoed	1	1	21x15 mm			
25	23	afvallaag S23	1580-1591		lood	netverzwaring	1	1	20x21x17 mm			
25	23	afvallaag S23	1580-1591		messaging	vingerhoed	1	1				platgeslagen vingerhoed
25	23	afvallaag S23	1580-1591		messaging	tapkraan	1	1				fragment van de tap van een tapkraan
25	23	afvallaag S23	1580-1591		lood	lakenlood	1	1				dubbelgevouwen lakenlood, slechte staat
25	23	afvallaag S23	1580-1591		messaging	ring	1	1	29 mm			indet
25	23	afvallaag S23	1580-1591	M07	tin/lood	riemtong	1	1	48x22 mm	1550-1600		vz: vaas met drie bloemen, kz: bloem
25	23	afvallaag S23	1580-1591		messaging	boekbeslag	1	1				vermoedelijk boekbeslag, slechte staat
25	23	afvallaag S23	1580-1591		messaging	indet	1	1				staafje
25	23	afvallaag S23	1580-1591		tin/lood	indet	1	1				fragment, indet
25	23	afvallaag S23	1580-1591		messaging	indet	1	1	51x16 mm			voorwerpje met onbekende functie
25	23	afvallaag S23	1580-1591		ijzer	knopje	1	1				
25	23	afvallaag S23	1580-1591		tin/lood	indet	1	1	25x14 mm			oirband?
25	23	afvallaag S23	1580-1591	M08	ijzer	grape	1	1				fragment van ijzeren grape
28	25	tonput S25	1675-1725	M11	messaging	rekenpenning	1	1	19 mm	1689-1727		vz: WILHELM.DG.REX.ANGLIA.1689; KZ: W.H.I.MARIA.REGINA.R.PF (Willem III en Maria)
28	25	tonput S25	1675-1725		lood	raamlood	1	1				loodstrip van raam, spitsvorm
28	25	tonput S25	1675-1725		messaging	haakje	1	1	14 mm			klein haakje van koperdraad
28	25	tonput S25	1675-1725		messaging	oogje	1	1	12 mm			klein oogje van koperdraad
28	25	tonput S25	1675-1725		messaging	gesp	1	1				fragment van een gesp
28	0	tonput S25	1675-1725	M01	tin	lepel	1	1	16,8x6,0 cm			ronde bak met naald, merk: gekroonde roos (?)
28	0	tonput S25	1675-1725	M02	tin	lepel	1	1	15,8x5,7 cm			ronde bak met naald, merk: gekroond wapen Amsterdam + KK + initialen (PA)
28	0	tonput S25	1675-1725	M03	tin	lepel	1	1	17,8x5,8 cm			ronde bak met naald en brede platte steel, merk: gekroonde roos + initialen TK (?)
28	0	tonput S25	1675-1725	M04	tin	lepel	1	1	16,4x6,0 cm			ronde bak met naald, merk: gekroond wapen Amsterdam + KK + initialen PA
28	0	tonput S25	1675-1725	M05	tin	lepel	1	1	16,3x5,7 cm			ronde bak met naald, merk: gekroond wapen Amsterdam + KK + initialen (P)A

28	0	tonput S25	1675-1725	M06	tin	lepel	1	1	16,0x5,7 cm		ronde bak met naald, merk: gekroond wapen Amsterdam + KK + initialen PA
28	0	tonput S25	1675-1725	M07	tin	lepel	1	1	15,8x5,7 cm		ronde bak met naald, merk: gekroond wapen Amsterdam + KK + initialen PA
28	0	tonput S25	1675-1725	M08	tin	lepel	1	1	16,8x6,1 cm		ronde bak met naald, merk: roos + initialen MH
28	0	tonput S25	1675-1725	M09	tin	lepel	1	1	15,5x4,1 cm		ovale bak met naald, steel met inkepingen, merk: gekroond wapen Amsterdam + KK + initialen PA
28	0	tonput S25	1675-1725	M10	tin	lepel	1	1	17,0x5,1 cm	1701	geboortelepel: EH 1701; ovale bak met naald, steel met inkepingen, merk:
28	0	tonput S25	1675-1725	M10	tin	lepel	0	0			merk: gekroond wapen Amsterdam + KK + initialen AA
33	0	stort	1550-1650		lood	lakenlood	1	1	31 mm		vz: stadspoort, kz: ingekraste strepen
33	0	stort	1550-1650		messaging	ring	1	1	16 mm		ring of gesp
33	0	stort	1550-1650		lood	indet	1	1			fragment van kogel?
33	0	stort	1550-1650		tin	lepel	1	1			deel van de steel van een tinnen lepel, zeskantig
34	0	ten Z tonput S25	1600-1800		messaging	vingerhoed	1	1			vingerhoed, merk: ster
34	0	ten Z tonput S25	1600-1800		tin	lepel	1	1			del van de steel van een tinnen lepel, zeskantig
34	0	ten Z tonput S25	1600-1800		messaging	indet	1	1	130 mm		messaging staafje
34	0	ten Z tonput S25	1600-1800		messaging	indet	1	1			indet
35	0	vlak 3	1580-1591		lood	raamlood?	1	1			getordeerde loodstrip
39	20	waterput S20	1625-1750		ijzer	spijker	1	1	95 mm		
39	20	waterput S20	1625-1750	M01	messaging	mesheft	1	1	82x14x7 mm		fraai versierd mesheft
40	0	stort	1550-1650	M01	tin/lood	insigne	1	1	44x35 mm		omlijsting met hangoog, voor spiegeltje? (H&P2, 1986: 1350-1400)
40	0	stort	1550-1650	M02	tin/lood	ring	1	1	20 mm		grote vingerring met ovale zetting voor steentje
40	0	stort	1550-1650	M03	messaging	ketting	1	1	175 mm		hoort mogelijk bij 20-M01
40	0	stort	1550-1650		lood	kogel	1	1	15 mm		ronde loden kogel
40	0	stort	1550-1650		lood	schroefdop	1	1	24 mm		ronde schroefdop
40	0	stort	1550-1650		lood	lakenlood	3	3			3 ronde loden, stempels onduidelijk,
40	0	stort	1550-1650		tin/lood	riemtong	1	1	31x17 mm		versierde riemtong
40	0	stort	1550-1650		messaging	ring	2	2			indet
40	0	stort	1550-1650		messaging	belletje	1	1	16 mm		kogelbelletje
40	0	stort	1550-1650		koper	munt	1	1	21 mm	1590-1650	duit West-Friesland
40	0	stort	1550-1650		koper	munt	1	1	23 mm		duit Holland
42	52	tonput S52, onderste ton	1650-1700		lood	lakenlood	1	1	18 mm		klein rond lood, geen stempel zichtbaar
42	52	tonput S52, onderste ton	1650-1700		ijzer	spijker	1	1	83 mm		
42	52	tonput S52, onderste ton	1650-1700		ijzer	ring	1	1	37 mm		indet
42	52	tonput S52, onderste ton	1650-1700	M01	tin	lepel	1	1	17,3 x 6,2 cm		tinnen lepel, merk: gekroonde roos met initialen IP
43	52	S52, tussen 2 tonnen boven	1650-1700	M01	messaging	trechter	1	1	15x5,5 cm		soort trechter, merk: huismerk met PP; medisch gereedschap?
44	49	tonput S49	1600-1700	M01	messaging	tapkraan	1	1	19,5 cm	1600-1700	complete tapkraan, merk: klimmende leeuw?, kraan driepas
49	67	afvallaag S67	1580-1591		ijzer	hengsel?	1	1			strip ijzer

50	0	stort + aanleg	1550-1600	M01	tin/lood	speelgoed	2	2	53x28 mm	twee miniatuur kommetjes met platte grepen, beide platgeslagen
50	0	stort + aanleg	1550-1600		lood	kogel	3	3	18 / 11 / 17 mm	drie loden kogels
50	0	stort + aanleg	1550-1600		lood	indet	1	1		strip van raamlod?
50	0	stort + aanleg	1550-1600		messing	ring	2	2	35 / 28 mm	indet
50	0	stort + aanleg	1550-1600		lood	schroefdop	1	1		complete schroefdop op hals glazen flesje
50	0	stort + aanleg	1550-1600		lood	speelgoed	1	1	45 mm	loden schijf met twee gaatjes: snorremetal
50	0	stort + aanleg	1550-1600		koper	munt	3	3	20 / 22 / 23 mm	drie duiten, indet
50	0	stort + aanleg	1550-1600		lood	lakenlood	2	2	18 / 23 mm	twee ronde loden, 1 met stempel indet
50	0	stort + aanleg	1550-1600		messing	indet	1	1		fragment hol buisje
50	0	stort + aanleg	1550-1600		messing	koppelpassant	1	1	32 mm	fragment van koppelpassant
50	0	stort + aanleg	1550-1600		messing	indet	1	1		versierd plaatje met gaatje in midden, indet
54	61	puinlaag S61	1600-1775	M01	messing	tapkraan	1	1	10,5 cm	tap van tapkraan, heel klein model
54	61	puinlaag S61	1600-1775	M02	messing	briefopener	1	1	13,2 cm	langwerpig puntig voorwerp, mogelijk briefopener
58	79	waterput S79	1600-1775	M01	tin	lepel	1	1	16,5 / 6,0 cm	tinnen lepel, ronde bak met naald, merk: wapen A'dam + KK +PA
58	79	waterput S79	1600-1775	M02	tin	lepel	1	1	17,8 / 4,8 cm	tinnen lepel, ovale bak met grote naald, platte steel met inkepingen, ingekrast huismerk?
58	79	waterput S79	1600-1775		lood	kogel	1	1	15 mm	
58	79	waterput S79	1600-1775		ijzer	spijker	1	1	135 mm	
58	79	waterput S79	1600-1775	M03	messing	hengsel	2	2		twee hengsels van pan of emmer
59	0	verdiepen wp3	1550-1700		koper	munt	1	1	21 mm	duit Overijssel
59	0	verdiepen wp3	1550-1700		koper	rekenpenning?	1	1	30 mm	indet, slechte staat
59	0	verdiepen wp3	1550-1700		lood	dop	1	1	30 mm	ronde dop
59	0	verdiepen wp3	1550-1700		lood	kogel	1	1	10 mm	
59	0	verdiepen wp3	1550-1700		tin	speelgoed	1	1		fragment van groot miniatuur bord
59	0	verdiepen wp3	1550-1700		lood	indet	1	1		loodprop
59	0	verdiepen wp3	1550-1700		lood	lakenlood	2	2	17 / 16 mm	twee ronde loden, stempels indet
59	0	verdiepen wp3	1550-1700	M01	lood	gewicht	1	1	20 mm	rond loden schijfgewicht met stempel A 92 of 9Z
60	79	waterput S79, bovenop	1700-1775		messing	gesp	1	1	23x22 mm	rechthoekige gesp met angel

Bijlage 11 Hout

Vnr	Complex	Complexdat.	H	Vorm	Datering	n	afmetingen	opmerkingen
V019	Bovenkant tonput S25	1675-1725		fineer		2	L: >30	2 stukjes ebbenfineer, ca. 1mm dik, 1 met rechte rand
V019	Bovenkant tonput S25	1675-1725	H01	kantklos		1	L: >9,5 B:1,5	
V019	Bovenkant tonput S25	1675-1725		stokje		1	L: 13	vermoedelijk naaldhout
V019	Bovenkant tonput S25	1675-1725	H03	mesheft		1	L: 7,5 B: 2	vermoedelijk eik
V019	Bovenkant tonput S25	1675-1725	H02	boterspaan		1	L: 13 B: 7	
V021	Beerlaag S29	1580-1591	H01	lepel		1	L: 11,5 B: 4	
V025	Afvallaag S23	1580-1591		stop?		1	L: 11 B: 1,9	vermoedelijk eik
V025	Afvallaag S23	1580-1591		?		1	L: 25,2	kromme tak
V025	Afvallaag S23	1580-1591		bal		1	L: 4,5	bal met afgeplatte uiteinden (kapotte onderkant), zachte houtsoort
V028	Tonput S25	1675-1725	H04	steel		1	L: 39 B: 1,8	steel grote lepel, brandplek op steel
V031	Ten noorden planken S23	1575-1600		?		1	L: 10 B: 3	functie onbekend, vermoedelijk eik
V038	Kleilaag S42	1575-1600	H01	messchede	1575-1600	1	L: 15,5 B: 2,7	messaging strips en pennen
V041	Tonput S52, bovenste ton	1650-1700	H01	klootbal		1	Dia: 5	klootbal met lood
V042	Tonput S52, onderste ton	1650-1700		schijf		1	Dia: 8,5 D: 1	schijf met knoest, vermoedelijk eik
V058	Waterput S79	1700-1775		stokje		1	L: 15,5 B: 3	achthoekig gesneden, eik

Bijlage 12 Leer

Vnr	Complex	Compl.dat.	Materiaal	L	Vorm	Typenr	N	Sluiting	Maat	Objectdat.	Opmerkingen
V019	Bovenkant tonput S25	1675-1725	Textiel	19-T00	indet		1		0		
V019	Bovenkant tonput S25	1675-1725	Touw	19-T01	touw		1		0		
V019	Bovenkant tonput S25	1675-1725	Leer	19-L01	schoen	Goubitz 85	10	riempje en gesp	21	1500-1700	links
V020	Afvallaag S23	1580-1591	Leer	20-L00	schoen		3		19		
V020	Afvallaag S23	1580-1591	Textiel	20-T00	indet		11		0		
V020	Afvallaag S23	1580-1591	Leer	20-L00	schoen		10		35		
V020	Afvallaag S23	1580-1591	Leer	20-L01	schoen	Goubitz 85	6	riempje en gesp	0	1500-1600	op het voorblad heeft een stuk leer voor reparatie van teen gezeten
V020	Afvallaag S23	1580-1591	Leer	20-L02	schoen	Goubitz 130	1	veter	0	1500-1600	hielstuk met versiering (ingesneden streepjes)
V021	Beerlaag S29	1580-1591	Leer	21-L00	schoen		11		24		
V021	Beerlaag S29	1580-1591	Leer	21-L00	schoen		3		0		
V021	Beerlaag S29	1580-1591	Leer	21-L01	schoen	Goubitz 130	19	veter	36	1500-1700	compleet, veel onderdelen vormt een paar met 21-L02, links, onderdelen ingesneden
V021	Beerlaag S29	1580-1591	Leer	21-L02	schoen	Goubitz 130	9	veter	36	1500-1700	vormt een paar met 21-L01, rechts
V021	Beerlaag S29	1580-1591	Leer	21-L03	schoen	Goubitz 90	7	geen	34	1500-1600	rechts
V025	Afvallaag S23	1580-1591	Leer	25-L00	schoen		5		0		
V025	Afvallaag S23	1580-1591	Leer	25-L01	schoen	Goubitz 130	7	veter	21	1500-1700	kinderschoen, ingesneden voorblad (te krap)
V025	Afvallaag S23	1580-1591	Leer	25-L02	schoen	Goubitz 130	2	veter	35	1500-1700	links, voorblad ingesneden
V025	Afvallaag S23	1580-1591	Leer	25-L03	indet		1		0		dikke lap leer met 1 "knoopsgat" aan 2 zijden stiksel
V025	Afvallaag S23	1580-1591	Leer	25-L04	schoen	Goubitz 85	4	riempje en gesp	0	1500-1600	
V028	Tonput S25	1675-1725	Leer	28-L00	schoen		1		0		
V028	Tonput S25	1675-1725	Leer	28-L01	schoen	Goubitz 130	14	veter	39	1500-1700	rechts, vormt paar met 28-L02, buitenzool bestaat uit 2 lagen, er zitten houten pennen in en stukjes touw versteviging?
V028	Tonput S25	1675-1725	Leer	28-L02	schoen	Goubitz 130	9	veter	39	1500-1700	vormt paar 28-L01, links
V028	Tonput S25	1675-1725	Leer	28-L03	schoen	Goubitz 130	7	veter	39	1500-1700	slecht leer, voorblad gestanst en ingesneden, links
V030	Uitgraven ten zuiden S25	1575-1600	Leer	30-L00	schoen		1		30		
V058	Waterput S79	1700-1775	Leer	58-L00	schoen		4		0		
V058	Waterput S79	1700-1775	Leer	58-L01	schoen	Goubitz 105	14	geen	36	1600-1700	voering van suede, 1 hak van hout en 1 bestaat uit meerdere lagen leer

Bijlage 13 Overige

Vnr	Complex	Complexdat.	O	Vorm	n	afmetingen	opmerkingen
V013	Uit org. Kleilaag bij S04	1580-1591?	001	schelp	1	L: 6,5	tijger/panterkauri, fragment
V018	Verdiepen door afvallaag S21/S23	1580-1591		oesterschelp	1		
V020	Verdiepen door afvallaag S23	1580-1591		daklei	1		leisteel, gat
V021	Beerlaag S29	1580-1591		vuursteen	1		stukje vuursteen
V024	Beerkuil S28	1600-1620	001	mesheft	1	7x2	ivoren mesheft, ijzeren kern
V024	Beerkuil S28	1600-1620		schelp	1		fragment gedraaide schelp
V024	Beerkuil S28	1600-1620		natuursteen	1		stuk kalksteen
V025	Afvallaag S23	1580-1591	001	kokosnoot	1	L: 19	schil kokosnoot
V028	Tonput S25	1675-1725		oesterschelp	1		
V028	Tonput S25	1675-1725	001	vlooienkam	1	L: 6,4 B: 4,5	ivoor
V058	Waterput S79	1700-1775		oesterschelp	1		

Bijlage 14

Determinatielijsten grondmonsters

Beerkuil S28

Zadenlijst botanische monsters 1 en 2

Van beiden monsters is 0,5 liter met water gezeefd over vier zeven, respectievelijk 2, 1, 0,5 en 0,25 mm maaswijdte.

	M2	M1	
Meelvruchten :			
Cerealium fragmenten	+++	+++	graanvliesfragmenten
Fagopyrum esculentum	+	8	boekweit (kleppen)
Oryza sativa	1	1frag	rijst, korrel
Panicum miliaceum of	5fr	+ frag	pluimgierst kaffragmenten
Setaria italica ?	frag	frag	trogierstkaf
Vruchten;			
Ficus carica	+	+	vijg
Fragaria vesca	3	7	aardbei
Malus sylvestris/Pyrus communis	++	+	appel/peer
Malus sylvestris endocarp	++	++	klokhuisvellen
Morus nigra		1	zwarte moerbei
Prunus avium/cerasus	3	10 en frag.	zoete/zure kers
Prunus domestica/insititia	1		pruim/kroosje
Ribes spec	++	++	bessen, pitten, vruchtwand.
Vitis vinifera	+++	+++	druif
Groenten en kruiden e.d.			
Brassica nigra	+	+	zwarte mosterd
Brassica rapa/napus	2		raapzaad/koolzaad
Brassica spec		7	koolzaadachtige
Cannabis sativa	2frag		hennep
Cucumis sativus	6 frag	2frag	komkommer/augurk
Foeniculum vulgare		3	venkel
Linum usitatissimum	1+ 1frg	1 +1frag	vlas/lijnzaad
Papaver somniferum ?	1	1 frag	papaver/maanzaad ?
Valerianella locusta	2	1	veldsla
Noten:			
Corylus avellana	+	+	hazelnoot
Wilde planten :			
Agrostemma githago	+	+	bolderik
Agrostis spec	4		struisgras
Anthemis arvensis	2+2frg	1	valse kamille
Anthemis cotula	1	½ frag	stinkende kamille
Antriscus sylvestris	1		fluitekruid
Apiaceae	6		schermbloemachtige
Atriplex spec		6	melde
Bidens tripartita		1	veerdelig tandzaad
Bolboschoenus maritimus	1+1/2		heen (zeebies)

<i>Calluna vulgaris</i>	2takjes	1takje	struikheide
<i>Carex spec</i>		2	zegge
<i>Centaurea cyanus</i>	++	++	korenbloem
<i>Chelidonium majus</i>	1	1	stinkende gouwe
<i>Chenopodium vulvaria</i>	1		stinkende ganzevoet
<i>Chenopodium/Atriplex ? spec</i>	2	+	ganzevoet/melde
<i>Cirsium spec</i>		1	distel
<i>Eleocharis spec</i>	15	13	gewone waterbies
<i>Erica tetralix</i>	2blaadjes	5bld/1tak	dopheide
<i>Fallopia convolvulus</i>	2+3frag	8 frag	zwaluw tong
<i>Galeopsis spec</i>	1		hennepnetel
<i>Hippuris vulgare</i>		1	lidsteng
<i>Hypochaeris glabra</i>	1		glad biggekruid
<i>Knautia arvensis</i>	1+6frag	8	beemdkroon
<i>Lamium spec</i>	3	1+frg	dovenetel
<i>Lapsana communis</i>	1+ frag		akkerkool
<i>Leontodon autumnalis</i>	2	3	vertakte leeuwentand
<i>Matricaria chamomilla</i>	1	1	echte kamille
<i>Medicago lupulina</i>	2skelt	1sklt	hopklaver
<i>Musci</i>	2takjes	2	mostakjes
<i>Persicaria hydropiper</i>		3	waterpeper
<i>Persicaria lapathifolia</i>	13	19	duizendknoop
<i>Persicaria maclosa</i>	3+1frag	3	persikkruid
<i>Plantago major</i>		1	grote weegbree
<i>Poa spec</i>	+	4	grasachtige
<i>Polygonum aviculare</i>	9	13	varkensgras
<i>Polygonum spec</i>	+		duizendknoop
<i>Potentilla anserina</i>	1	3	zilverschoon
<i>Prunella vulgaris</i>		1	gewone brunel
<i>Ranunculus sardous</i>	1	2	behaarde boterbloem
<i>Ranunculus repens</i>	1frag	2	kruijpende boterbloem
<i>Raphanus raphanistrum</i>		5	knopherik frag zaadwand
<i>Rhinanthus spec</i>	2	6	ratelaar
<i>Rumex acetosella</i>	6	1	schapenzuring
<i>Rumex maritimus</i>	1	2	goudzuring
<i>Rumex spec</i>		5	zuring
<i>Saponaria officinale</i>		1	zeepkruid
<i>Scleranthus annuus</i>	1+1/2frg	1	eenjarig hardbloem
<i>Silene dioica</i>		1	dagkoekoeksbloem
<i>Silene flos-cuculi</i>	4	1	echte koekoeksbloem
<i>Silene vulgaris</i>		9	blaassilene
<i>Solanum nigrum</i>	1	1	zwarte nachtschade
<i>Sonchus asper</i>	1		distel
<i>Sonchus oleaceus</i>		1	melkdistel
<i>Sphagnum</i>	3fragblad+takje	1	veenmos
<i>Stellaria media</i>	3	1	vogelmuur
<i>Tanacetum vulgare</i>		1	boerenwormkruid
<i>Taraxacum officinale</i>		4	paardenbloem
<i>Trifolium campestre</i>		1	liggende klaver

Triglochin maritima	1	5	schorrezoutgras
Urtica urens	2	2	kleine brandnetel
Veronica spec	1 omhulsel		veronica
Viola spec	1		viooltje
Indet	+		

Tonput S25

Zadenlijst botanisch monster

Van het totale monster (3 l) ½ l uitgespoeld .

Meelvruchten:

Cerealea	enkele frag	Graanvliesfragmenten
Fagopyrum esculentum	4 frag.	Boekweit
Oryza sativa	7 kaffrag.	Rijst

Vruchten :

Ficus carica	3	Vijg
Malus domestica	1	Appel
Malus domestica, endocarp fragmenten	1 frag	Appel klokhuisfrag
Prunus avium/cerasus	1 + 3 frag.	Kers zoet/zure
Prunus domestica	5	Pruim/kroosje
Ribes spec	1	Bes
Vitis vinifera	1	Druif

Noten :

Juglans regia	4 halve, 1 frag	Walnoot
---------------	-----------------	---------

Groenten/kruiden :

Brassica napus	2	Koolzaad
Brassica spec	7 frag. + 2 fr.	Kruisbloemachtige

Wilde planten:

Agrostemma githago	3 frag.	Bolderik
Bellis perene	1	Madeliefje
Calluna vulgaris	+	Struikheide takjes en bloemknop.
Carex spec type I(rostatata?)	1	Zegge
Carex spec type II	1	Zegge
Cerastrum spec	4	Hoornbloem
Chenopodium spec	1	Ganzevoetachtige
Eleocharis spec	1	Waterbies?
Erica tetralix	+ blaadjes	Dopheide
Gramineae	7 (3+4)	Grasachtige
Juncus spec	1	Rus
Leontodon autumnales	1	Herfst leeuwentand
Persicaria lapathifolia	½ frag	Beklierde duizendknoop
Ranunculus spec, 3 versch.type	3	Boterbloemachtige
Rumex spec	2	Zuring
Rumex spec, omhulsel met knobbel	1	Zuring
Sphagnum, bladfrag.	+	Veenmos

Solanum nigrum	1	Zwarte nachtschade
Mos takjes	+	Mos
Knop en schilfragmenten		
Veel stengel en bladfragmenten (1 a 0,5 mm lang)		

Varia:

Bot en vis fragmenten (klein)

Houtskool frag.

Fragment eischaal

Haren, touwtje, brokje mest ? met haren

2 spelden (2 cm), 1 speld (1 ½ cm) geel koper,

Deel van een kledinghaakje (geel koper)

Vis schubben vaak verbrand, Schelpjes

Veel insecten onderdelen.

Mijten en pissebeddenonderdelen.

Enkele foraminiferen.

Nederlands Centrum voor Dendrochronologie
 Stichting Ring
 p/a Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
 Smallepad 5, 3811 MG Amersfoort
 Postbus 1600, 3800 BP Amersfoort
 Tel: 033-4217545
 E-mail: m.dominguez@cultureelerfgoed.nl

Aan: Dhr. M.H. Bartels
Archeologie West-Friesland
Nieuwe Steen 1
1620 AR Hoorn

Betreft: uitslag dateringonderzoek houtmonsters uit Enkhuizen, Molenweg 7
RING Intern Rapport nummer: 2011060

Datum: 29 juli 2011

Geachte heer Bartels

Wij onderzochten voor u elf eikenmonsters (*Quercus sp.*) afkomstig van tonputten van Molenweg 7 in Enkhuizen (offertenummer O2010085). Het dendrochronologische onderzoek leverde het volgende resultaat op (zie met name de vijfde kolom in tabel 1):

Tabel 1. Uitslag dendrochronologisch onderzoek

Monsternr / werkput / spoor / beschrijving	RINGS Dendrocode	Datering van de laatste gemeten ring	Zekerheid van de datering (<i>probability</i>)	Periode waarin/ waarna de boom is omgehakt	Gebruikte Referentie-chronologie
M3 / 1 / 25 / duig bovenste ton	EMW00011	1591 n.Chr.	>99,0%	na 1602 n.Chr.	DESAMO04
M3 / 1 / 25 / duig bovenste ton	EMW00021	1613 n.Chr.	>98,0%	na 1624 n.Chr.	NLZUID01
M3 / 1 / 25 / duig bovenste ton	EMW00031	1621 n.Chr.	>99,95%	na 1632 n.Chr.	FRNORD01
M4 / 1 / 25 / duig onderste ton	EMW00041	1618 n.Chr.	>99,99%	na 1629 n.Chr.	DESAMO04
M6 / 1B / 52 / duig onderste buitenste ton	EMW00051	-	-	-	-
M6 / 1B / 52 / duig onderste buitenste ton	EMW00061	-	-	-	-
M6 / 1B / 52 / duig onderste buitenste ton	EMW00071	-	-	-	-
M7 / 1B / 20 / duig bovenste ton	EMW00081	-	-	-	-
M7 / 1B / 20 / duig bovenste ton	EMW00091	-	-	-	-
M7 / 1B / 20 / duig bovenste ton	EMW00101	1559 n.Chr.	>97,50%	na 1573 n.Chr.	FRNORD01
M7 / 1B / 20 / duig bovenste ton	EMW00111	1562 n.Chr.	>99,99%	na 1573 n.Chr.	via EMW00101

Het hout van de gedateerde duigen is afkomstig uit het noorden van Frankrijk.

Helaas was het onmogelijk om de metingen EMW00051 tot en met EMW00091 te dateren.

Aanvullende informatie over de laboratoriumresultaten, de gebruikte statistiek en/of de gebruikte referentiekalenders, vindt u in de bijlagen.

<i>RING</i> Intern Rapport nummer:	Laboratoriumnummer, verwijzing naar de analyse.
Zekerheid van de datering:	De kans dat de gevonden match met de referentiechronologie niet op toeval berust. Deze waarde is gebaseerd op de 'Gleichlaufigkeit' tussen de twee vergeleken reeksen, ook wel %PV genoemd (<i>percentage of parallel variation</i> ; Jansma 1995).
Verantwoording van de dateringen:	Dendrochronologische dateringen door RING zijn gebaseerd op een combinatie van waarnemingen: (a) vergelijking en relatieve datering (ten opzichte van elkaar) van de jaarringpatronen binnen een vindplaats/bouwfase; (b) vergelijking van deze jaarringpatronen met <i>meerdere</i> absoluut gedateerde referentiekalenders. Deze vergelijkingen zijn statistisch onderbouwd en worden visueel gecontroleerd. Wanneer observaties elkaar ondersteunen en bevestigen, wordt de datering geaccepteerd als zijnde correct.

RING-rapport 2011060, Enkhuizen, Molenweg 7, tonputten

Bijlage 1. Statistische resultaten van het dendrochronologisch onderzoek

Tabel 1. Statistische resultaten van de monsters

Monsternr / werkput / spoor / beschrijving	RINGS Dendrocode	n	Kern	Spint	Wankant	1e jaar	ne jaar	Kapdatum*	t	%PV	p	Kalender
M3 / 1 / 25 / duig bovenste ton	EMW00011	157	+?	-	>11	1435	1591	na 1602 n.Chr.	5,07	60,8	0,01	DESAMO04
M3 / 1 / 25 / duig bovenste ton	EMW00021	145	+?	-	>11	1469	1613	na 1624 n.Chr.	5,1	60,0	0,02	NLZUID01
M3 / 1 / 25 / duig bovenste ton	EMW00031	104	+?	-	>11	1518	1621	na 1632 n.Chr.	5,79	67,3	0,0005	FRNORD01
M4 / 1 / 25 / duig onderste ton	EMW00041	170	+?	-	>11	1449	1618	na 1629 n.Chr.	5,58	71,7	0,0001	DESAMO04
M6 / 1B / 52 / duig onderste buitenste ton	EMW00051	117	+?	-	-	-	-	-	-	-	-	-
M6 / 1B / 52 / duig onderste buitenste ton	EMW00061	112	+?	-	-	-	-	-	-	-	-	-
M6 / 1B / 52 / duig onderste buitenste ton	EMW00071	95	+?	-	-	-	-	-	-	-	-	-
M7 / 1B / 20 / duig bovenste ton	EMW00081	184	+?	-	-	-	-	-	-	-	-	-
M7 / 1B / 20 / duig bovenste ton	EMW00091	121	+?	-	-	-	-	-	-	-	-	-
M7 / 1B / 20 / duig bovenste ton	EMW00101	129	+?	-	>14	1431	1559	na 1573 n.Chr.	5,66	60,1	0,025	FRNORD01
M7 / 1B / 20 / duig bovenste ton	EMW00111	105	+?	-	>11	1454	1562	na 1573 n.Chr.	12,8	76,0	0,0001	via EMW00101

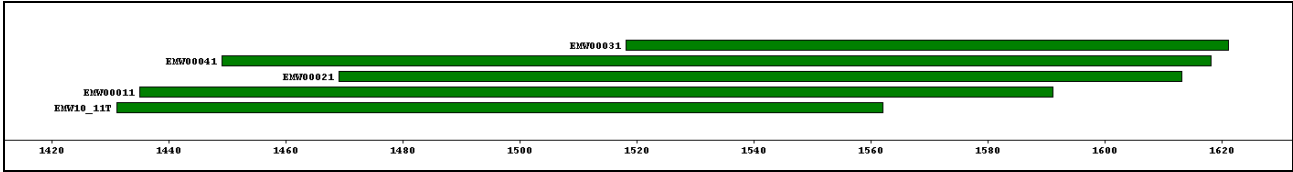
* Kapdatum geschat volgens Pilcher, 1987.

Tabel 2. Gemiddelde curves

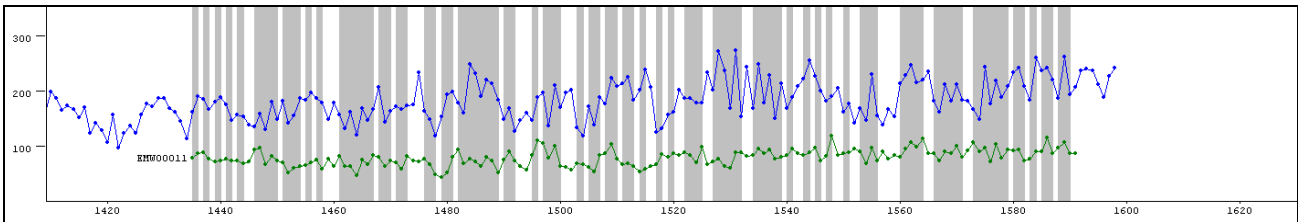
Meetreeksen	RINGcode gemiddelde curve	n	1e jaar	ne jaar	t	%PV	p	Kalender
EMW00101 EMW00111	EMW10_11T	132	1431	1562	5,45	59,8	0,025	FRNORD01
EMW00011 EMW00021 EMW00031 EMW00041 EMW10_11T	EMW5MMMM	191	1431	1621	10,1	69,9	0,0001	FRNORD01

RING-rapport 2011060, Enkhuizen, Molenweg 7, tonputten

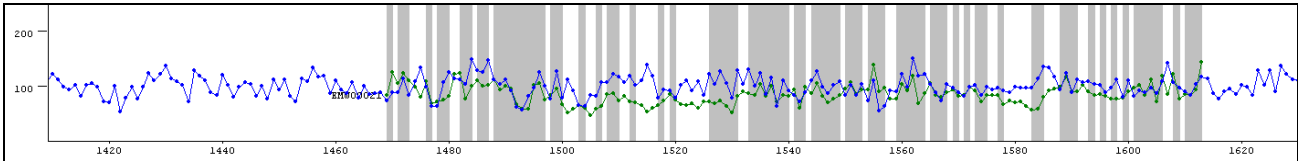
Bijlage 2. Afbeeldingen van de gedateerde meetreeksen

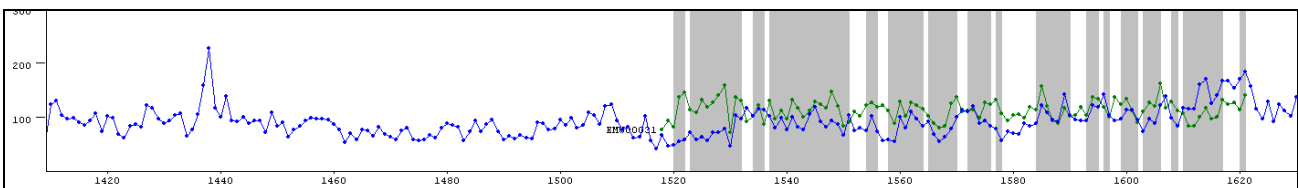
Afbeelding 1. Tijdsperiode van de gedateerde meetreeksen. Deze zijn gesorteerd op de laatst gemeten jaarring. De schatting van de veldatum is niet weergegeven op deze afbeelding. Het grijze gestippelde gebied geeft de spintringen weer. x-as: kalenderjaar.

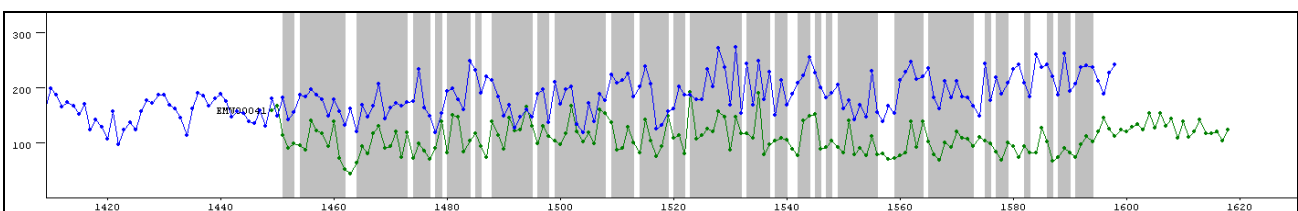
Afbeelding 2. Groen: gedateerde meetreeks EMW00011; blauw: referentiechronologie DESAMO04; y-as: jaarringbreedte in $\text{mm} \cdot 10^{-2}$; x-as: kalenderjaar. Het grijze gebied toont de *Gleichläufigkeit* (percentage van parallelle ringbreedte variaties (%PV) van beide patronen).

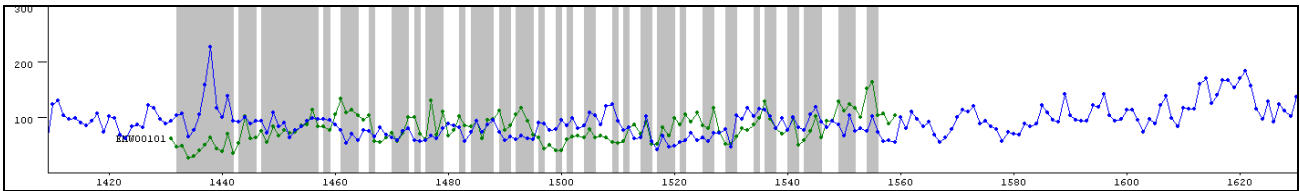
Afbeelding 3. Groen: gedateerde meetreeks EMW00021; blauw: referentiechronologie DESAMO04; y-as: jaarringbreedte in $\text{mm} \cdot 10^{-2}$; x-as: kalenderjaar. Het grijze gebied toont de *Gleichläufigkeit* (percentage van parallelle ringbreedte variaties (%PV) van beide patronen).

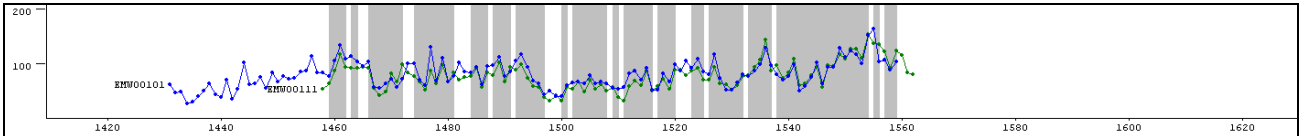
Afbeelding 4. Groen: gedateerde meetreeks EMW00031; blauw: referentiechronologie FRNORD01; y-as: jaarringbreedte in $\text{mm} \cdot 10^{-2}$; x-as: kalenderjaar. Het grijze gebied toont de *Gleichläufigkeit* (percentage van parallelle ringbreedte variaties (%PV) van beide patronen).

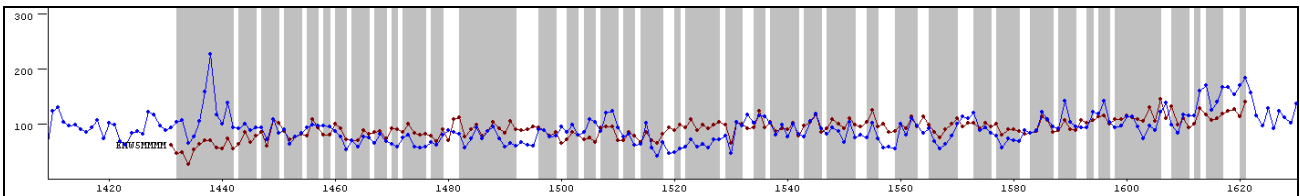
Afbeelding 5. Groen: gedateerde meetreeks EMW00041; blauw: referentiechronologie DESAMO04; y-as: jaarringbreedte in $\text{mm} \cdot 10^{-2}$; x-as: kalenderjaar. Het grijze gebied toont de *Gleichläufigkeit* (percentage van parallelle ringbreedte variaties (%PV) van beide patronen).

Afbeelding 6. Groen: gedateerde meetreeks EMW00101; blauw: referentiechronologie FRNORD01; y-as: jaarringbreedte in $\text{mm} \cdot 10^{-2}$; x-as: kalenderjaar. Het grijze gebied toont de *Gleichläufigkeit* (percentage van parallelle ringbreedte variaties (%PV) van beide patronen).

Afbeelding 7. Visuele synchronisatie tussen de meetreeks EMW00111 (groen) met de gedateerde meetreeks EMW00101 (blauw); het hout van deze monsters is afkomstig uit dezelfde boom; y-as: jaarringbreedte in $\text{mm} \cdot 10^{-2}$; x-as: kalenderjaar. Het grijze gebied toont de *Gleichläufigkeit* (percentage van parallelle ringbreedte variaties (%PV) van beide patronen).

Afbeelding 8. Bruin: gedateerde gemiddelde curve EMW5MMMM; blauw: referentiechronologie FRNORD01; y-as: jaarringbreedte in $\text{mm} \cdot 10^{-2}$; x-as: kalenderjaar. Het grijze gebied toont de *Gleichläufigkeit* (percentage van parallelle ringbreedte variaties (%PV) van beide patronen).

RING-rapport 2011060, Enkhuizen, Molenweg 7, tonputten

Bijlage 3. Toelichting op de resultaten van de dendrochronologische analyse

- Houtsoort = Het hout wordt door ons enkel gedetermineerd ten behoeve van de datering. Alleen de *genus*, bijv. Den (*Pinus*), wordt bepaald. Verdere soortbepaling, zoals bijv. grove den (*Pinus sylvestris*), blijft in principe achterwege, tenzij deze eenvoudig vastgesteld kan worden. Een uitzondering hierop is *Abies alba* (Zilverpar), de enige soort *Abies* die in het verleden in Nederland is toegepast.
- Kern = (Geschatte afstand tot) de eerstgevormde (oudste) jaarring in de stam.
- Spint = Aantal gemeten ringen spinhout. Volgens Hollstein (1980) heeft eik een gemiddeld aantal spintringen van 16 ± 5 bij een boom tot 100 jaar oud, 20 ± 6 bij een boom van 100 tot 200 jaar oud, en 26 ± 8 bij een boom ouder dan 200 jaar. Wij gebruiken een nieuwe, bijgestelde spinhoutberekening voor archeologisch/ historisch constructiehout dat dateert met Nederlandse en Duitse chronologieën (Jansma 2007). Bij eikenhout uit het Baltische gebied is het gemiddelde aantal spintringen iets lager dan in West Europa, $15 (+9/-6)$ (Wazny, 1990). Grove den, (*Pinus sylvestris*) heeft weliswaar ook duidelijk zichtbaar spinhout, maar doordat het aantal spinthoutringen onregelmatig is, is een schatting van de velddatum niet mogelijk. Fijnspar, (*Picea abies*) heeft geen spinhout. Uiteraard geeft een aanwezige wankant wel de precieze kapdatum van de boom.
- Wankant = Het geschatte aantal jaarringen tot de wankant, d.w.z. tot de laatstgevormde jaarring (direct onder de bast), nodig voor een absolute datering van de veldatum.
- Veldatum = De datum waarop de boom geveld is. Als er wankant aanwezig is, is er een absolute datering mogelijk. Als er spintringen aanwezig zijn, of zelfs alleen spintgrens, wordt de veldatum berekend door het aantal ontbrekende spintringen te berekenen. Als er bij een eik van 100 tot 200 jaar oud b.v. 4 spintringen gemeten zijn, is het geschatte aantal ontbrekende spintringen dus 16 ± 6 . Dit getal wordt bij de datering opgeteld. Als er geen spintringen meer op het monster aanwezig zijn, is het onbekend hoeveel *kernhoutringen* er nog ontbreken. De veldatum ligt dan een onbekend aantal jaren ná de datering van de laatste (jongste) ring + de schatting van het ontbrekende aantal spinthoutringen. Bij een boom, die 100 tot 200 jaar oud is, is de veldatum dus $xxxx \text{ AD} + 20 (\pm 6) + X$.
- n = Totaal aantal jaarringen in het houtmonster.
- x = Geschat aantal missende ringen (kernhout en/of spinhout) tot de wankant.
- %PV = “Gleichlaufigkeit” (Duitse term) of “Percentage of Parallel Variation” (Engelse term); het percentage van de ringen in het onderzochte jaarringpatroon die aan de referentiechronologie identieke toe- en afnames van de breedte vertonen op de door de datering van het patroon aangegeven positie t.a.v. de referentiechronologie. De significantie van dit percentage is een functie van de lengte in jaren van het onderzochte jaarringpatroon en de referentie chronologie.
- t = De waarde die resulteert uit een Students t-test op de kruiscorrelatie die behoort bij de beste “match” tussen het onderzochte jaarringpatroon en de referentiechronologie.
- P = De kans (uitgedrukt als een fractie van 1) dat de gevonden waarde voor %PV per toeval optreedt, dus niet op een datering duidt.

RING-rapport 2011060, Enkhuizen, Molenweg 7, tonputten

Bijlage 4. Gebruikte referentiechronologieën

DESAMO04 Saar Moezel (Hollstein, 1980).

FRNORD01 Noord-Frankrijk (Pilcher, 1987).

NLZUID01 Hout toegepast in Zuid-Nederland (Jansma, 1995).

RING-rapport 2011060, Enkhuizen, Molenweg 7, tonputten

Bijlage 5. Literatuur

- Hollstein, E., 1980. *Mitteleuropäische Eichenchronologie*. Verlag Philipp von Zabern, Mainz am Rhein.
- Jansma, E., 1995. *Rememberings, The development and application of local and regional tree-ring chronologies of oak for the purposes of archaeological and historical research in the Netherlands*. Diss. UvA (Nederlandse Archeologische Rapporten 19), 150 pp.
- Jansma, E., 2007: *Datering, herkomst en bouwvolgorde van De Meern 4*. In: T. de Groot & J.-M.A.W. Morel (red.), 2007: *Het schip uit de Romeinse tijd De Meern 4 nabij boerderij de Balijs, Leidsche Rijn, gemeente Utrecht. Waardstellend onderzoek naar de kwaliteit van het schip en het conserverend vermogen van het bodemmilieu*. RACM.
- Pilcher, J.R., 1987. *A 700 year dating chronology for northern France. Applications of tree-ring studies. Current research in dendrochronology and related subjects*. BAR International Series 333, 127–139.
- Wazny, T., 1990. *Aufbau und Anwendung der Dendrochronologie fuer Eichenholz in Polen*. Dissertatie Universiteit van Hamburg.

Bijlage 7 Keramiek

Vnr	Complex	Compl.dat.	Materiaal	C	Vorm	Typenr	Rand	Overig	Tot.	MAE	Objectdat.	Opmerkingen
V001	Aanleg vlak 1	1600-1700	steengoed 2		knikker	s2-	1	0	1	1	1700-1775	1 imitatie berrettino, 1 polychroom
V001	Aanleg vlak 1	1600-1700	majolica		bord	m-bor-	2	2	4	2	1575-1625	blauwe beschildering spiegel
V001	Aanleg vlak 1	1600-1700	faience		bord	f-bor-	1	0	1	1	1650-1700	uitwendig sierrandje met krullen
V001	Aanleg vlak 1	1600-1700	faience		kop	f-kom-	1	0	1	1	1650-1700	Westerwald
V002	Verdiepen vlak 1	1675-1775	steengoed 2		pispot	s2-pls-2	1	0	1	1	1650-1700	imitatie compendiario
V002	Verdiepen vlak 1	1675-1775	majolica		bord	m-bor-	1	0	1	1	1600-1650	geen decor zichtbaar
V002	Verdiepen vlak 1	1675-1775	majolica		indet	m-bor-	1	0	1	1	1600-1800	
V002	Verdiepen vlak 1	1675-1775	faience		bord	f-bor-	0	2	2	1	1700-1800	
V002	Verdiepen vlak 1	1675-1775	faience		vaas	f-va-	0	1	1	1	1700-1775	blauw decor, bladmotief
V002	Verdiepen vlak 1	1675-1775	faience		?	f-?	0	1	1	1	1700-1775	juskom?, blauwe beschildering, bloemmotieven
V002	Verdiepen vlak 1	1675-1775	portugese faience		kop	po-kom-	1	0	1	1	1600-1650	uitwendig kraakmotief, inwendig streep, klein fragment
V002	Verdiepen vlak 1	1675-1775	porselein		bord	p-bor-1	1	0	1	1	1680-1720	Kangxi, bloemmotieven
V002	Verdiepen vlak 1	1675-1775	industrieel wit		kop	iw-kop-	0	1	1	1	1760-1800	paars/blauwe band rond standing
V003	Vlak, uit kleilaag S10	1550-1600	steengoed 2		kan	s2-kan	0	1	1	1	1590-1630	Westerwald
V003	Vlak, uit kleilaag S10	1550-1600	steengoed 2		indet	s2-	0	1	1	1	1580-1650	Westerwald
V003	Vlak, uit kleilaag S10	1550-1600	roodbakend aw		grape	r-gra-34	1	0	1	1	1550-1600	inwendig glazuur, beroet
V004	Schoonmaken S01	1575-1625	roodbakend aw		lekschaal	r-lek-10	1	0	1	1	1575-1650	
V004	Schoonmaken S01	1575-1625	roodbakend aw		indet	r-	0	2	2	0		
V004	Schoonmaken S01	1575-1625	majolica		bord	m-bor-	2	1	3	2	1575-1625	
V005	Tussen S2 en S6, op S7	1600-1650	roodbakend aw		bakpan	r-bak-5	1	0	1	1		
V005	Tussen S2 en S6, op S7	1600-1650	roodbakend aw		grape	r-gra-11	2	0	2	2		vroeg Bergen-op-Zoom model
V005	Tussen S2 en S6, op S7	1600-1650	witbakend aw		bakpan?	w-bak-?	1	0	1	1		klein model, iets uitstaande rand, inwendig groen
V005	Tussen S2 en S6, op S7	1600-1650	witbakend aw		pispot	w-pls-	1	0	1	1		klein model, geheel geglaazuurd
V005	Tussen S2 en S6, op S7	1600-1650	witbakend aw		vuurstolp	w-vst-	0	1	1	1	1600-1625	klein fragment met nop
V005	Tussen S2 en S6, op S7	1600-1650	franse faience		ploischotel	fr-plo-1	0	1	1	1	1600-1650	dubbele plooiën, roze baksel
V007	Aslaag S17	1625-1650	roodbakend aw		grape	r-gra-11	1	0	1	1		vroeg model
V007	Aslaag S17	1625-1650	roodbakend aw		kop	r-kom-	0	1	1	1		gebruikt als test, ongeglazuurd
V007	Aslaag S17	1625-1650	roodbakend aw		indet	r-	1	1	2	1		
V007	Aslaag S17	1625-1650	witbakend aw		grape	w-gra-	1	0	1	1		kraagrand, groen
V007	Aslaag S17	1625-1650	witbakend aw		pispot	w-pls-	0	1	1	1		ziel, groen
V007	Aslaag S17	1625-1650	witbakend aw		indet	w-	0	4	4	0		groen
V007	Aslaag S17	1625-1650	faience		bord	f-bor-	1	0	1	1	1625-1675	geen decor zichtbaar
V007	Aslaag S17	1625-1650	porselein		kop	p-kop-4	1	0	1	1	1600-1650	kraak, landschap, rechte rand
V007	Aslaag S17	1625-1650	porselein		bord	p-bor-	1	0	1	1	1600-1650	kraak, klein randfragment
V007	Aslaag S17	1625-1650	pijpaarde		pijpenkop	pij-	1	3	4	1	1620-1640	geen merk, radstempel op steel
V008	Stort	1600-1700	roodbakend aw		kop	r-kop-4	1	0	1	1	1675-1725	ringeloor
V008	Stort	1600-1700	roodbakend aw		indet	r-	0	1	1	1		in en uitwendig slib, inwendig glazuur
V008	Stort	1600-1700	witbakend aw		indet	w-	0	1	1	1		lintoor

V008	Stort	1600-1700	portugese faience		bord	po-bor-	1	0	1	1	1600-1650	kraakmotief, zeer fijn geschilderd berettino?, blauw met wit, afwijkend, klein fragment, geplooid Siegburg, medaillon, jaartal 157? Siegburg, miniatuurkan met medaillon met wapen hertogdom Jülich-Cleve-Berg Raeren groene spiegel Enkhuizer model, opstaand oor
V008	Stort	1600-1700	italiaanse faience		indet	i-	0	1	1	1	1600-1650	
V012	Uit laag S21	1575-1600	steengoed 2		kan	s2-kan-	0	1	1	1	1575-1600	
V012	Uit laag S21	1575-1600	steengoed 2	C01	miniatuur	s2-min-	0	1	1	1	1575-1600	
V012	Uit laag S21	1575-1600	steengoed 2		kan	s2-kan-	3	4	1	1	1575-1600	
V012	Uit laag S21	1575-1600	roodbakkend aw		bord	r-bor-6	1	2	1	1	1575-1625	
V012	Uit laag S21	1575-1600	roodbakkend aw		pot	r-pot-N	1	0	1	1	1575-1650	
V012	Uit laag S21	1575-1600	roodbakkend aw		pispot	r-pis-	2	1	3	1		
V012	Uit laag S21	1575-1600	roodbakkend aw		indet	r-	14	14	0	0		
V012	Uit laag S21	1575-1600	witbakkend aw		indet	w-	1	2	1	1		rand pot Enkhuizer mode?
V012	Uit laag S21	1575-1600	werra aw		kom	wa-kom-1	1	0	1	1	1580-1630	
V012	Uit laag S21	1575-1600	weser aw		bord	we-bor-1	5	3	8	2	1580-1630	
V012	Uit laag S21	1575-1600	weser aw		kom/kop	we-kom/kop	1	0	1	1	1580-1630	
V012	Uit laag S21	1575-1600	weser aw		indet	we-	0	2	2	0	1580-1630	
V012	Uit laag S21	1575-1600	italiaanse faience		kom	i-kom-5	2	2	4	1	1590-1625	berettino, ligurisch randje
V012	Uit laag S21	1575-1600	porselein		bord	p-bor-	1	0	1	1	1590-1625	kraak
V014	Stadsafval S23	1580-1591	italiaans tingl.		bord	i-bor-	3	0	3	1	1550-1600	Ligurisch blauw, i-bor-1 of 2, Ligurisch randje
V014	Stadsafval S23	1580-1591	italiaans tingl.		kom/bord	i-	1	0	1	1	1550-1600	Ligurisch blauw, i-bor-3 of i-kom-1, concentrische cirkels
V014	Stadsafval S23	1580-1591	italiaans tingl.		bord	i-bor-	0	2	2	0	1550-1600	Ligurisch blauw, stukken spiegel wentelend motief
V014	Stadsafval S23	1580-1591	italiaans tingl.		indet	i-	0	3	3	0	1550-1600	Ligurisch blauw
V014	Stadsafval S23	1580-1591	porselein		bord	p-bor-	0	1	1	1		schetsmatig grijsblauw decor
V014	Stadsafval S23	1580-1591	steengoed 2		kan	s2-kan-	0	1	1	1		1 Westerwald/Raeren blauw
V014	Stadsafval S23	1580-1591	steengoed 2		kan	s2-kan-	0	2	2	1		1 standvoet
V014	Stadsafval S23	1580-1591	majolica	C01	bord	m-bor-5	1	0	1	1	1575-1600	kabelrand, floraal motief op rand, rozet op spiegel, blauw en geel
V014	Stadsafval S23	1580-1591	majolica		bord	m-bor-	1	0	1	1	1550-1600	blauwe ondergrond met 'sgraffito-techniek', floraal motief, afwijkend
V014	Stadsafval S23	1580-1591	weser aw	C02	bord	we-bor-1	1	0	1	1	1580-1630	
V014	Stadsafval S23	1580-1591	werra aw	C03	kop	wa-kop-n	1	0	1	1	1580-1630	kop met rechte rand, op spiegel pijlen, buitenzijde geglazuurd
V014	Stadsafval S23	1580-1591	werra aw		bord	wa-bor-1	2	0	2	1	1580-1630	
V014	Stadsafval S23	1580-1591	wit aw		bord	w-bor-5	1	0	1	1		bord op poten, geknepen rand, bovenzijde groen klein model, vermoedelijk zoutschaaltje
V014	Stadsafval S23	1580-1591	wit aw		bord	w-bor-	1	0	1	1		standing pot oid
V014	Stadsafval S23	1580-1591	wit aw		indet	w-	0	1	1	0		inwendig geglaazuurd, bodem beroot
V014	Stadsafval S23	1580-1591	rood aw	C04	grape	r-gra-29	1	0	1	1		
V014	Stadsafval S23	1580-1591	rood aw		bakpan	r-bak-4	1	0	1	1		
V014	Stadsafval S23	1580-1591	rood aw		pispot	r-pis-	1	0	1	1		donker glazuur, helemaal geglaazuurd
V014	Stadsafval S23	1580-1591	rood aw		grape	r-gra-	1	0	1	1		groot model, manchtrand

V017	Verdiepen kleilaag	1575-1625	italiaanse faience	bord	i-bor-	0	1	1	1	1575-1625	berrettino, rozet op spiegel
V017	Verdiepen kleilaag	1575-1625	italiaanse faience	bord/kom	i-kom/bor	1	1	2	1	1575-1625	berrettino, uitgebogen rand
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	italiaans tingl.	bord	i-bor-	0	2	2	1	1550-1600	Ligurisch blauw, Ligurisch randje
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	italiaans tingl.	indet	i-	0	2	2	0	1550-1600	Ligurisch blauw
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	italiaans tingl.	bord	i-bor-223	1	0	1	1	1550-1600	Montelupo, polychroom
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	werra aw	kom	wa-kom-1	1	1	2	1	1580-1630	vroeg decor, bloemen op rand, sierrand rond standing
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	porselein	bord	p-bor-	1	3	4	1		wit, concaaf standvlak
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	spaans tingl.	bord	sp-bor-	0	1	1	1	1500-1600	Beauvais, dubbele silb
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	frans wit aw	bord	wf-bor-1	0	1	1	1	1550-1600	1 kabelrand, 2 sgraffito in blauw
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	majolica	bord	m-bor-	4	4	8	4	1550-1600	wit, vermoedelijk ruis, lijkt Nederlands roodbakkend, rand pot/grape?, witte silbversiering, regio Werra/Weser
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	faience	bord	f-bor-	0	1	1	0		Dinosaurius-motief
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	weser/werra aw	indet	we-	1	0	1	1	1580-1630	oor pot of kan
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	weser aw	bord	we-bor-1	1	0	1	1	1580-1630	Frechen/Keulen
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	weser aw	bord	we-bor-1	5	4	9	3	1580-1630	Raeren, appliques
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	weser aw	kom	we-kom-1	3	0	3	2	1580-1630	Siegburg
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	weser aw	kop	we-kop-1	1	0	1	1	1580-1630	Siegburg
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	weser aw	indet	we-	0	8	8	0	1580-1630	Siegburg
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	weser aw	pot	we-pot-1	2	0	2	1	1580-1630	ongeglazuurd (bak)steunijie, vorm van arm
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	weser aw	indet	we-	0	1	1	0	1580-1630	platte achterkant, groen
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	steengoed 2	kan	s2-kan-	0	3	3	1	1525-1575	voetje, model roodbakkende spaarpot
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	steengoed 2	kan	s2-kan-	0	2	2	1	1550-1600	
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	steengoed 2	kan	s2-kan-	0	2	2	1	1550-1600	
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	steengoed 1	trechterbeker	s1-tre-	0	1	1	1		
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	steengoed 2	snelle	s2-sne-1	0	1	1	1	1550-1600	
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	steengoed 2	indet	s2-	0	15	15	0		
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	rood aw	indet	r-	1	0	1	1		
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	wit aw	vuurstolp	w-vst-	1	9	10	1		
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	wit aw	spaarpot	w-spa-	0	1	1	1		
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	wit aw	bakpan	w-bak-5	5	0	5	2		
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	wit aw	bakpan	w-bak-3	3	0	3	2		
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	wit aw	bakpan	w-bak-	0	5	5	0		
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	wit aw	steelkom	w-stk-	1	0	1	1		
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	wit aw	grape	w-gra-	2	0	2	2		
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	wit aw	indet	w-	1	33	34	1		
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	ijdepot aw	grape	jy-gra-	0	1	1	1		
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	rood aw	bord	r-bor-6	8	2	10	5		
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	rood aw	lekschaal	r-lek-1	3	3	6	1		
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	rood aw	lekschaal	r-lek-3	1	1	2	1		
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	rood aw	olielamp	r-oli-2	1	0	1	1		
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	rood aw	pot	r-pot-	1	1	2	1		
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	rood aw	kop	r-kop-2	6	2	8	3		
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	rood aw								Enkhuizer model, opstaande oren
											1 kop inwendig geel (meer eerste helft 16de eeuw)

V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	rood aw	kop	r-kom-	1	0	1	1	kraagrand, inwendig groen
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	rood aw	pispot	r-pis-	4	0	4	4	ongeglazuurd, inwendig beroet
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	rood aw	deksel	r-dek-1	1	0	1	1	1 stuk plat model
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	rood aw	vuurstolp	r-vst-	5	1	6	3	ongeglazuurd
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	rood aw	komfoor	r-kmf-17	0	1	1	1	vierkant model, ongeglazuurd
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	rood aw	test	r-tes-	1	0	1	1	vreemd, 2 geglazuurde zijden, dik, vorm onbekend
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	rood aw	indet	r-	1	0	1	1	
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	rood aw	bakpan	r-bak-4	4	0	4	3	
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	rood aw	bakpan	r-bak-17	6	2	8	3	
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	rood aw	bakpan	r-bak-5	9	0	9	4	
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	rood aw	bakpan	r-bak-	0	10	10	0	
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	rood aw	steelkom	r-stk-	1	1	2	1	
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	rood aw	pot	r-pot-	1	0	1	1	
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	rood aw	indet	r-	4	150	154	4	
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	rood aw	grape	r-gra-29	2	0	2	2	
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	rood aw	grape	r-gra-34	1	0	1	1	
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	rood aw	grape	r-gra-	18	0	18	8	
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	rood aw	grape	r-gra-	18	0	18	12	
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	rood aw	bord	r-bor-6	1	0	1	1	NH-slib, kabelrand
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	rood aw	bord	r-bor-	1	3	4	1	NH-slib, kabelrand
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	rood aw	indet	r-	1	1	2	1	fragmenten met sibletters
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	rood aw	kop	r-kop-19	1	0	1	1	NH-slib
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591	rood aw	indet	r-	0	5	5	1	ongeglazuurd, pot of grote test
V019	Bovenkant tonput S25	1675-1725	faience	bord	f-bor-	0	1	1	1	Verstraeten
V019	Bovenkant tonput S25	1675-1725	faience	kop	f-kom-	1	0	1	1	Verstraeten
V019	Bovenkant tonput S25	1675-1725	steengoed 2	kan	s2-kan-	0	1	1	1	Frechen/Keulen, medaillon
V019	Bovenkant tonput S25	1675-1725	majolica	kop	m-kom-	0	1	1	1	volledig wit
V019	Bovenkant tonput S25	1675-1725	majolica	bord	m-bor-	1	0	1	1	polychroom
V019	Bovenkant tonput S25	1675-1725	weser aw	bord	we-bor-1	0	1	1	1	ruis?
V019	Bovenkant tonput S25	1675-1725	italiaans tingl.	bord	i-bor-	1	0	1	1	Montelupo, Orientaals knoopwerk
V019	Bovenkant tonput S25	1675-1725	italiaans tingl.	pispot	i-pis-249	0	3	3	1	Compendiario, stuk buik met aigrette-cirkel
V019	Bovenkant tonput S25	1675-1725	italiaans tingl.	kop	i-kom-	1	0	1	1	A Raffaellesca, grote kom, strepen op achterkant
V019	Bovenkant tonput S25	1675-1725	italiaans tingl.	indet	i-	0	1	1	1	Ligurisch blauw
V019	Bovenkant tonput S25	1675-1725	roodbakkend aw	kop	r-kop-4	1	3	4	1	inwendig geglazuurd, ringeloorbogen op rand,
V019	Bovenkant tonput S25	1675-1725	roodbakkend aw	kop	r-kop-	0	2	2	0	inwendig gemarmerd
V020	Afvallaag S23	1580-1591	rood aw	bord	r-bor-6	1	0	1	1	2 bodems, 1 gemarmerd
V020	Afvallaag S23	1580-1591	rood aw	bord	r-bor-6	6	3	9	4	groene spiegel
V020	Afvallaag S23	1580-1591	rood aw	lekschaal	r-lek-8	1	3	4	1	2 met groene spiegel
V020	Afvallaag S23	1580-1591	rood aw	bakpan	r-bak-15	1	0	1	1	
V020	Afvallaag S23	1580-1591	rood aw	bakpan	r-bak-17	3	0	3	3	
V020	Afvallaag S23	1580-1591	rood aw	bakpan	r-bak-5	3	0	3	3	

V020	Atvallaag S23	1580-1591	rood aw	italiaans tingl.?	rood aw	0	5	0	1	1589	man met zwaard?, gedateerd 1589
V020	Atvallaag S23	1580-1591	rood aw	italiaans tingl.	rood aw	1	0	1	1	sterk verkleurd	
V020	Atvallaag S23	1580-1591	werra aw	italiaans tingl.	wa-bor-1	0	1	1	1	wit, vreemd glazuur, herkomst onduidelijk	
V020	Atvallaag S23	1580-1591	majolica	italiaans tingl.	m-bor-	1	3	4	1	Ligurisch blauw, spiegel met rozet	
V020	Atvallaag S23	1580-1591	italiaans tingl.?	italiaans tingl.	i-	2	0	2	2	Montelupo, polychroom, spiralen	
V020	Atvallaag S23	1580-1591	italiaans tingl.	italiaans tingl.	i-bor-	0	1	1	1	Beauvais, enkele slib	
V020	Atvallaag S23	1580-1591	frans wit aw	italiaans tingl.	i-bor-	0	1	1	1	1 bodem	
V020	Atvallaag S23	1580-1591	iberisch aw	frans wit aw	wf-bor-1	0	2	2	1	Siegburg	
V020	Atvallaag S23	1580-1591	steengoed 2	iberisch aw	ib-amf-	0	2	2	1	Frechen/Keulen	
V020	Atvallaag S23	1580-1591	steengoed 2	steengoed 2	s2-kan-	1	1	2	1	Raeren	
V020	Atvallaag S23	1580-1591	steengoed 2	steengoed 2	s2-kan-	0	6	6	1	met kleine rozetten, raar zacht baksel	
V020	Atvallaag S23	1580-1591	steengoed 2	steengoed 2	s2-kan-	0	6	6	1		
V020	Atvallaag S23	1580-1591	steengoed 2	steengoed 2	s2-kan-	3	11	14	2		
V020	Atvallaag S23	1580-1591	weser aw	steengoed 2	s2-kan-	0	1	1	1		
V020	Atvallaag S23	1580-1591	weser aw	weser aw	we-bor-1	8	3	11	7	1580-1630	
V020	Atvallaag S23	1580-1591	weser aw	weser aw	we-kom-1	4	0	4	2	1580-1630	
V020	Atvallaag S23	1580-1591	weser aw	weser aw	we-kop-1	1	0	1	1	1580-1630	
V020	Atvallaag S23	1580-1591	weser aw	weser aw	we-	0	6	6	0	1580-1630	bord, kom of kop
V020	Atvallaag S23	1580-1591	weser aw	weser aw	we-pot-2	1	0	1	1	1580-1630	radstempel op buik
V020	Atvallaag S23	1580-1591	weser aw	weser aw	we-kan-1	0	1	1	1	1580-1630	standvlak, beker of pot
V020	Atvallaag S23	1580-1591	weser aw	weser aw	we-	0	2	2	1	1580-1630	
V020	Atvallaag S23	1580-1591	wit aw	weser aw	we-	1	1	2	1	1580-1630	
V020	Atvallaag S23	1580-1591	wit aw	wit aw	w-bak-3	1	0	1	1		
V020	Atvallaag S23	1580-1591	wit aw	wit aw	w-bak-5	4	0	4	2		
V020	Atvallaag S23	1580-1591	wit aw	wit aw	w-bak-	0	5	5	0		
V020	Atvallaag S23	1580-1591	wit aw	wit aw	w-lek-	0	1	1	1		
V020	Atvallaag S23	1580-1591	wit aw	wit aw	w-pot-	1	0	1	1		Enkhuizer model, opstaande oren
V020	Atvallaag S23	1580-1591	wit aw	wit aw	w-bor-	1	0	1	1		groen
V020	Atvallaag S23	1580-1591	wit aw	wit aw	w-kop-	1	0	1	1		inwendig groen
V020	Atvallaag S23	1580-1591	wit aw	wit aw	w-vst-	2	7	9	1		plat model, groen
V020	Atvallaag S23	1580-1591	wit aw	wit aw	w-spb-1	1	0	1	1		
V020	Atvallaag S23	1580-1591	wit aw	wit aw	w-gra-	2	0	2	1		
V020	Atvallaag S23	1580-1591	wit aw	wit aw	w-ond-	1	0	1	1		
V020	Atvallaag S23	1580-1591	wit aw	wit aw	w-	3	17	20	3		
V020	Atvallaag S23	1580-1591	rood aw	rood aw	r-bor-6	2	4	6	2	1575-1650	NH-slib
V020	Atvallaag S23	1580-1591	rood aw	rood aw	r-bor-6	1	0	1	0		NH-slib, hoort bij slibbord V025
V020	Atvallaag S23	1580-1591	rood aw	rood aw	r-kom-	0	1	1	1		NH-slib, adelaar
V020	Atvallaag S23	1580-1591	rood aw	rood aw	r-gra-	0	3	3	1		slibletters
V020	Atvallaag S23	1580-1591	rood aw	rood aw	r-tes-	2	0	2	2		ongeglazuurd, vierkant model
V020	Atvallaag S23	1580-1591	rood aw	rood aw	r-pot-	1	1	2	1		ongeglazuurd, bolle pot met grote oren
V020	Atvallaag S23	1580-1591	rood aw	rood aw	r-vst-1	3	2	5	2		ongeglazuurd, zwaar beroet
V020	Atvallaag S23	1580-1591	rood aw	rood aw	r-stk-	0	1	1	1		kromsteert
V020	Atvallaag S23	1580-1591	rood aw	rood aw	r-lek-8	1	0	1	1		
V020	Atvallaag S23	1580-1591	rood aw	rood aw	r-kom-	1	0	1	1		
V020	Atvallaag S23	1580-1591	rood aw	rood aw	r-kop-2	6	1	7	3		1 ongeglaazuurd

V021	Beerlaag S29	1580-1591	rood aw	grape	r-gra-29	1	0	1	1	1	1	1	kraagranden
V021	Beerlaag S29	1580-1591	rood aw	grape	r-gra-113	1	0	1	1	1	1	1	inwendig groen, hoort bij V022 (hierbij gevoegd)
V021	Beerlaag S29	1580-1591	rood aw	grape	r-gra-	3	0	3	0	0	0	0	
V021	Beerlaag S29	1580-1591	rood aw	grape	r-gra-30	1	0	1	0	0	0	0	
V021	Beerlaag S29	1580-1591	rood aw	indet	r-	2	10	12	2	2	2	2	
V021	Beerlaag S29	1580-1591	porselein	C03 bord	p-bor-4	1	0	1	1	1	1	1	vroeg kraakporselein, herfen in landschap, beest met bolletjes op rand
V022	Beerkuil S28	1600-1620	werra aw	bord	wa-bor-1	1	0	1	1	1	1	1	gedateerd 1609
V022	Beerkuil S28	1600-1620	italiaans tingl.	bord	i-bor-	0	1	1	0	0	0	0	Ligurisch blauw, Ligurisch randje, hoort bij bord V024
V022	Beerkuil S28	1600-1620	weser aw	bord	we-bor-1	0	2	2	1	1	1	1	compleet, inwendig geglaazuurd
V022	Beerkuil S28	1600-1620	rood aw	grape	r-gra-33	1	0	1	1	1	1	1	compleet, volledig geglaazuurd, inwendig groen, oor zat bij V021
V022	Beerkuil S28	1600-1620	rood aw	grape	r-gra-30	1	0	1	1	1	1	1	grape met holle steel, sterk beroet, inwendig groen
V022	Beerkuil S28	1600-1620	wit aw	grape	w-gra-6	1	0	1	1	1	1	1	vrij compleet, rond model, uitwendig geglaazuurd, inwendig beroet
V022	Beerkuil S28	1600-1620	rood aw	vuurstolp	r-vst-9	1	0	1	1	1	1	1	inwendig geglaazuurd, hoort bij kop V024
V022	Beerkuil S28	1600-1620	rood aw	kop	r-kop-	0	2	2	0	0	0	0	
V022	Beerkuil S28	1600-1620	rood aw	bakpan	r-bak-	0	2	2	1	1	1	1	
V022	Beerkuil S28	1600-1620	rood aw	indet	r-	0	4	4	0	0	0	0	
V022	Beerkuil S28	1600-1620	rood aw	indet	r-	0	1	1	1	1	1	1	mogelijk zaalpot, standvlak, slijbersiering
V022	Beerkuil S28	1600-1620	wit aw	bakpan	w-bak-5	1	0	1	1	1	1	1	
V022	Beerkuil S28	1600-1620	wit aw	grape	w-gra-	1	0	1	1	1	1	1	groen inwendig
V022	Beerkuil S28	1600-1620	wit aw	indet	w-	1	0	1	1	1	1	1	zuinigje, mogelijk van blaker Raeren, standvoet
V023	Ten noorden S30	1575-1600	steengoed 2	kan	s2-kan	1	1	2	1	1	1	1	
V023	Ten noorden S30	1575-1600	steengoed 2	indet	s2-	0	1	1	0	0	0	0	
V023	Ten noorden S30	1575-1600	roodbakkend aw	bakpan	r-bak-5	1	0	1	1	1	1	1	
V023	Ten noorden S30	1575-1600	roodbakkend aw	bord	r-bor-6	1	0	1	1	1	1	1	
V023	Ten noorden S30	1575-1600	roodbakkend aw	grape	r-gra-34	1	1	2	1	1	1	1	
V023	Ten noorden S30	1575-1600	roodbakkend aw	grape	r-gra-	1	0	1	1	1	1	1	
V023	Ten noorden S30	1575-1600	roodbakkend aw	kop	r-kop-	0	2	2	1	1	1	1	1 bodem met standing, 1 liggend oor
V023	Ten noorden S30	1575-1600	roodbakkend aw	indet	r-	0	4	4	0	0	0	0	
V023	Ten noorden S30	1575-1600	witbakkend aw	kop	w-kop-	0	1	1	1	1	1	1	inwendig groen
V023	Ten noorden S30	1575-1600	witbakkend aw	grape	w-gra-	0	1	1	1	1	1	1	geheel groen
V023	Ten noorden S30	1575-1600	witbakkend aw	vuurstolp	w-vst-	1	0	1	1	1	1	1	fragment onderkant, zijrand met duimdrukken, hoge rand
V023	Ten noorden S30	1575-1600	weser aw	bord	we-bor-1	1	0	1	1	1	1	1	bibbermotief, groot randfragment
V023	Ten noorden S30	1575-1600	weser aw	bord	we-bor-1	1	0	1	1	1	1	1	afwijkend motief met stippen
V023	Ten noorden S30	1575-1600	frans wit aw	bord	wf-bor-1	1	0	1	1	1	1	1	Beauvais, enkele slijb
V024	Beerkuil S28	1600-1620	italiaans tingl.	bord	i-bor-1	3	3	6	1	1	1	1	hoort bij fragment V022, rozet op spiegel
V024	Beerkuil S28	1600-1620	werra aw	bord	wa-bor-1	1	0	1	0	0	0	0	hoort bij fragment V022

V024	Beerkuil S28	1600-1620	italiaans tingl.	kom	i-kom-	1	0	1	1	1575-1625	fragmentje Compendiario, inwendig stukje aigrette-rand
V024	Beerkuil S28	1600-1620	steengoed 2	indet	s2-	0	1	1	1	1	
V024	Beerkuil S28	1600-1620	majolica	bord	m-bor-16	1	0	1	1	1600-1650	wit bordje met tulp op spiegel, standvlak
V024	Beerkuil S28	1600-1620	majolica	bord	m-bor-5	1	0	1	1	1575-1625	polychroom, pauwenoogmotief
V024	Beerkuil S28	1600-1620	rood aw	zalfpot	r-zal-3	1	0	1	1		compleet, inwendig geglaazuurd
V024	Beerkuil S28	1600-1620	rood aw	zalfpot	r-zal-3	1	0	1	1		compleet, inwendig geglaazuurd, restje zelf
V024	Beerkuil S28	1600-1620	rood aw	pispot	r-pis-5	1	0	1	1		inwendig geglaazuurd en kalkaanslag
V024	Beerkuil S28	1600-1620	rood aw	kop	r-kop-2	1	0	1	1		inwendig geglaazuurd
V024	Beerkuil S28	1600-1620	rood aw	kop	r-kop-2	2	1	3	1		inwendig geglaazuurd
V024	Beerkuil S28	1600-1620	wit aw	indet	w-	0	5	5	1		groen geglaazuurd
V024	Beerkuil S28	1600-1620	rood aw	grape	r-gra-11	1	0	1	1		vroeg Bergen op Zoom-model, sterk beroet
V024	Beerkuil S28	1600-1620	rood aw	grape	r-gra-	2	0	2	2		
V024	Beerkuil S28	1600-1620	rood aw	bakpan	r-bak-4	1	0	1	1		
V024	Beerkuil S28	1600-1620	rood aw	indet	r-	1	17	18	1		
V025	Atvallaag S23	1580-1591	werra aw	bord	wa-bor-1	1	1	2	1	1580-1630	klein model, donker verkleurd
V025	Atvallaag S23	1580-1591	steengoed 2	snelle	s2-sne-1	0	1	1	1	1560-1580	bodem, protestante voorstelling tegen Verdrag van Augsburg, zie German Stoneware p151 en boek Keulen/Frechen p78-79
V025	Atvallaag S23	1580-1591	steengoed 2	kan	s2-kan-	0	2	2	1	1530-1570	Frechen/Keulen, teksband (drink und est, gottes nicht vergest), medaillons en acanthusbladeren
V025	Atvallaag S23	1580-1591	steengoed 2	kan	s2-kan-	0	1	1	1	1530-1600	Frechen/Keulen, baardmand, zacht baksel
V025	Atvallaag S23	1580-1591	steengoed 2	kan	s2-kan-	0	1	1	1	1550-1600	witte kan met medaillons
V025	Atvallaag S23	1580-1591	steengoed 2	kan	s2-kan-	0	1	1	1	1550-1600	Siegburg, appliques met blauw
V025	Atvallaag S23	1580-1591	steengoed 2	kan	s2-kan-	0	2	2	1	1550-1600	Raeren, boerendanskan
V025	Atvallaag S23	1580-1591	majolica	bord	m-bor-	1	2	3	1		sterk verkleurd, op spiegel mannenportret
V025	Atvallaag S23	1580-1591	italiaans tingl.	bord	i-bor-	0	1	1	1	1575-1625	Compendiario, stuk spiegel met putto
V025	Atvallaag S23	1580-1591	italiaans tingl.	bord	i-bor-	0	2	2	1	1550-1600	Ligurisch blauw, 1 stukje polychroom (paar streepjes geel), op vlag vakkenverdeling
V025	Atvallaag S23	1580-1591	porselein	bord	p-bor-	1	0	1	1	1570-1600	kraak, rand met eendje en waterplanten, Rinaldi p78
V025	Atvallaag S23	1580-1591	weser aw	bord	we-bor-1	1	0	1	0	1580-1630	hoort bij stuk V021
V025	Atvallaag S23	1580-1591	weser aw	bord	we-bor-1	4	0	4	3	1580-1630	1 heel klein bordje
V025	Atvallaag S23	1580-1591	weser aw	kom	we-kom-1	2	0	2	2	1580-1630	
V025	Atvallaag S23	1580-1591	weser aw	grape	we-gra-1	1	0	1	1	1580-1630	profiel compleet, klein model
V025	Atvallaag S23	1580-1591	weser aw	indet	we-	0	1	1	0	1580-1630	gesloten vorm, beker of pot oid
V025	Atvallaag S23	1580-1591	rood aw	bord	r-bor-6	3	6	9	1	1575-1650	NH-silbord, fantasiefiguur, bladerrand
V025	Atvallaag S23	1580-1591	rood aw	bord	r-bor-6	2	0	2	1	1575-1650	NH-silbord
V025	Atvallaag S23	1580-1591	rood aw	bord	r-bor-6	1	0	1	1	1575-1650	NH-silbord, randfragment met krullen
V025	Atvallaag S23	1580-1591	rood aw	bakpan	r-bak-	1	0	1	1		steele
V025	Atvallaag S23	1580-1591	rood aw	bord	r-bor-1	1	0	1	1	1450-1575	silbogen
V025	Atvallaag S23	1580-1591	rood aw	bord	r-bor-6	1	0	1	1		groot bord, volledig bruin

V025	Afvallaag S23	1580-1591	rood aw	bord	r-bor-6	2	0	2	1	volledig bruin
V025	Afvallaag S23	1580-1591	rood aw	bord	r-bor-6	2	0	2	1	volledig bruin
V025	Afvallaag S23	1580-1591	rood aw	test	r-tes-18	0	2	2	1	ongeglazuurd
V025	Afvallaag S23	1580-1591	rood aw	test	r-tes-2	1	0	1	1	ongeglazuurd, vierkant model
V025	Afvallaag S23	1580-1591	rood aw	lekschaal	r-lek-8	1	0	1	1	
V025	Afvallaag S23	1580-1591	rood aw	vergiet	r-ver-5	1	0	1	1	
V025	Afvallaag S23	1580-1591	rood aw	lekschaal	r-lek-8	1	0	1	1	
V025	Afvallaag S23	1580-1591	rood aw	steelkom	r-stk-	1	0	1	1	kromsteerteel
V025	Afvallaag S23	1580-1591	rood aw	kop	r-kop-2	1	0	1	1	inwendig groen
V025	Afvallaag S23	1580-1591	rood aw	kop	r-kop-2	1	1	2	1	
V025	Afvallaag S23	1580-1591	rood aw	grape	r-gra-34	2	0	2	2	inwendig geglazuurd, sterk beroet
V025	Afvallaag S23	1580-1591	rood aw	grape	r-gra-	3	5	8	3	2 sterk beroet, 1 groot model
V025	Afvallaag S23	1580-1591	rood aw	grape	r-gra-	0	20	20	0	grote grape
V025	Afvallaag S23	1580-1591	rood aw	indet	r-	0	10	10	0	
V025	Afvallaag S23	1580-1591	wit aw	bakpan	w-bak-3	2	0	2	2	groen inwendig, 1 met toegevoegen steel
V025	Afvallaag S23	1580-1591	wit aw	bakpan	w-bak-5	2	0	2	2	groen inwendig
V025	Afvallaag S23	1580-1591	wit aw	vuurstolp	w-vst-	0	2	2	1	groen, rond model
V025	Afvallaag S23	1580-1591	wit aw	vuurstolp	w-vst-	1	0	1	1	groen, plat model, bovenkant
V025	Afvallaag S23	1580-1591	wit aw	kop	w-kop-2	1	0	1	1	inwendig groen, uitwendig ongeglaazuurd
V025	Afvallaag S23	1580-1591	wit aw	grape	w-gra-	2	0	2	2	volledig groen
V025	Afvallaag S23	1580-1591	wit aw	kan	w-kan	0	2	2	1	volledig groen, ribbel op schouder
V025	Afvallaag S23	1580-1591	wit aw	indet	w-	0	17	17	0	meest volledig groen, 1 stuk gele grape
V025	Afvallaag S23	1580-1591	terracotta	beeldje	ter-bee-	1	0	1	1	knielende engel, bovenkant
V026	Stort	1575-1625	steengoed 2	kan	s2-kan-	0	2	2	1	Siegburg, stukje medaillon
V026	Stort	1575-1625	steengoed 2	kan	s2-kan-	0	1	1	1	Raeren?
V026	Stort	1575-1625	roodbakkend aw	bord	r-bor-	1	0	1	1	Nhslib, vroeg motief
V026	Stort	1575-1625	witbakkend aw	bakpan	w-bak-5	3	0	3	2	inwendig groen
V026	Stort	1575-1625	witbakkend aw	vuurstolp	w-vst-	1	0	1	1	hoge onderrand
V026	Stort	1575-1625	witbakkend aw	grape	w-gra-	1	0	1	1	geheel groen
V026	Stort	1575-1625	weser aw	bord	w-bor-1	1	0	1	1	bibbermotief
V026	Stort	1575-1625	weser aw	kom/kop	w-kom/kop	1	0	1	1	bibbermotief
V026	Stort	1575-1625	porselein	bord	p-bor-	1	0	1	1	kraak
V027	Kleilaag S24	1575-1625	italiaanse faience	kom	i-kom-	0	1	1	1	berretto, rozet op spiegel
V028	Tonput S25	1675-1725	faience	bord	f-bor-2	1	0	1	1	in blauw, filosoof in ton
V028	Tonput S25	1675-1725	porselein	theepot	p-the-	0	1	1	1	dikwandig, blauwe waas, perzikken in blauw
V028	Tonput S25	1675-1725	pijpaarde	kleijp	pij-	5	13	18	5	type 2, 1 indetermineerbaar merk, rest merklloos
V028	Tonput S25	1675-1725	steengoed 2	knikker	s2-	2	0	2	1	1 lodder, 1 kleine knikker
V028	Tonput S25	1675-1725	pijpaarde	beeldje	pij-	1	0	1	1	sterk versleten kopje, mogelijk Christuskind
V028	Tonput S25	1675-1725	faience	bord	f-bor-13	1	0	1	1	volledig wit, pannenkoekenschotel
V028	Tonput S25	1675-1725	faience	bord	f-bor-2	1	0	1	1	blauwe beschildering op spiegel, fruit

V028	Tonput S25	1675-1725	faience	C05	korn	f-kom-3	1	0	1	1	1650-1725	blauwe beschildering op spiegel en rand, half compleet, standing secundair doorbord
V028	Tonput S25	1675-1725	majolica	C28	korn	m-kom-6	1	0	1	1		blauwe beschildering op spiegel, landschap
V028	Tonput S25	1675-1725	faience		kop	f-kop-	1	1	2	1		rechte rand, uitwendig blauw floraal motief
V028	Tonput S25	1675-1725	faience		bord	f-bor-	4	0	4	2		witte randen 2 borden, f-bor-2 of -3
V028	Tonput S25	1675-1725	faience	C04	plooihotel	f-plo-3	1	0	1	1		volledig wit
V028	Tonput S25	1675-1725	majolica	C27	bord	m-bor-3	1	0	1	1	1700-1750	blauwe beschildering, tulp
V028	Tonput S25	1675-1725	majolica		bord	m-bor-	0	3	3	1	1675-1750	blauwe beschildering, 1 met landschap op spiegel
V028	Tonput S25	1675-1725	faience		bord	f-bor-	1	0	1	1	1640-1660	randje Verstraetenbord, verkleurd
V028	Tonput S25	1675-1725	faience		bord	f-bor-	0	3	3	1	1600-1675	kraakdecor
V028	Tonput S25	1675-1725	faience		indet	f-	1	0	1	1		kleine kom of kop, ver uitgebogen randje
V028	Tonput S25	1675-1725	majolica		bord	m-bor-	1	0	1	1	1600-1650	aigretterand
V028	Tonput S25	1675-1725	witbakkend aw	C06	kan	w-kan-n	1	0	1	1		compleet, uitwendig groen, inwendig geel, klein model
V028	Tonput S25	1675-1725	witbakkend aw	C08	zalpot	w-zal-2	1	0	1	1		volledig geel
V028	Tonput S25	1675-1725	witbakkend aw	C09	zalpot	w-zal-2	1	0	1	1		volledig geel, compleet
V028	Tonput S25	1675-1725	witbakkend aw	C07	lekschaal	w-lek-2	1	0	1	1		volledig groen, op poten
V028	Tonput S25	1675-1725	witbakkend aw	C10	kop	w-kop-14	1	0	1	1		uitwendig groen, inwendig mangaan, 2 oren (1 liggend)
V028	Tonput S25	1675-1725	witbakkend aw	C11	kop	w-kop-3	1	0	1	1		inwendig geel, uitwendig groen, vrij klein, toegenepen oor
V028	Tonput S25	1675-1725	witbakkend aw	C12	kop	w-kop-3	1	0	1	1		inwendig geel, uitwendig groen
V028	Tonput S25	1675-1725	witbakkend aw	C13	kop	w-kop-3	1	0	1	1		inwendig geel, uitwendig groen
V028	Tonput S25	1675-1725	witbakkend aw		pispot	w-pis-4	1	0	1	1		bodem onderbreekt, inwendig geel, uitwendig groen
V028	Tonput S25	1675-1725	witbakkend aw		grape	w-gra-	1	0	1	1		kraagrandje, steil model, helemaal groen
V028	Tonput S25	1675-1725	witbakkend aw		indet	w-	0	5	5	0		
V028	Tonput S25	1675-1725	roodbakkend aw	C14	grape	r-gra-12	1	0	1	1		kachelpan-model, zwaar beroet
V028	Tonput S25	1675-1725	roodbakkend aw	C15	grape	r-gra-11	1	0	1	1		vroeg Bergen-op-Zoom-model, niet beroet, 1 oor, tuitje
V028	Tonput S25	1675-1725	roodbakkend aw	C16	kop	r-kop-27	1	0	1	1		inwendig geglaazuurd, standvlak
V028	Tonput S25	1675-1725	roodbakkend aw	C17	deksel	r-dek-13	1	0	1	1		oor, bovenkant geglaazuurd
V028	Tonput S25	1675-1725	roodbakkend aw	C18	deksel	r-dek-30	1	0	1	1		knop, bovenkant geglaazuurd
V028	Tonput S25	1675-1725	roodbakkend aw		deksel	r-dek-	0	1	1	1		alleen oor, kan eventueel ook buikwarmer zijn
V028	Tonput S25	1675-1725	roodbakkend aw		bord	r-bor-	1	3	4	1	1675-1750	Nederrijns, kleine fragmenten
V028	Tonput S25	1675-1725	roodbakkend aw		bord	r-bor-	1	6	7	1		silbversiering, gemarmerd
V028	Tonput S25	1675-1725	roodbakkend aw	C29	bord	r-bor-50	2	0	2	1		groene spiegel, silbbogen op vlag
V028	Tonput S25	1675-1725	roodbakkend aw	C19	test	r-tes-1	1	0	1	1		compleet, vierkant model, geheel geglaazuurd, inwendig beeijs beroet
V028	Tonput S25	1675-1725	roodbakkend aw	C20	test	r-tes-1	1	0	1	1		oor ontbreekt, vierkant model, geheel geglaazuurd, inwendig beroet

V028	Tonput S25	1675-1725	roodbakkend aw	test	r-tes-	3	15	18	3	alle 3 vierkant model, 1 ongeglaazuurd
V028	Tonput S25	1675-1725	roodbakkend aw	C21 steelkom	r-stk-15	1	0	1	1	zwaar beroet, bol model
V028	Tonput S25	1675-1725	roodbakkend aw	C22 kop	r-kop-4	1	0	1	1	geheel geglaazuurd, slibbogen op rand, te hard gebakken
V028	Tonput S25	1675-1725	roodbakkend aw	C23 kop	r-kop-4	1	0	1	1	geheel geglaazuurd, slibbogen op rand, inwendig gemarmerd
V028	Tonput S25	1675-1725	roodbakkend aw	C24 kop	r-kop-2	1	0	1	1	inwendig geglaazuurd
V028	Tonput S25	1675-1725	roodbakkend aw	C25 grape	r-kop-4	4	7	11	1	geheel geglaazuurd, slibbogen op rand, te hard gebakken
V028	Tonput S25	1675-1725	roodbakkend aw	C25 grape	r-kop-2	2	0	2	1	inwendig geglaazuurd
V028	Tonput S25	1675-1725	roodbakkend aw	C25 grape	r-pis-	3	0	3	1	randfragmenten
V028	Tonput S25	1675-1725	roodbakkend aw	C25 grape	r-gra-49	1	3	4	1	inwendig bodem geel, geheel geglaazuurd
V028	Tonput S25	1675-1725	roodbakkend aw	C30 test	r-tes-20	0	3	3	1	ongeglaazuurd, schaalmodel, wat glazuur op rand
V028	Tonput S25	1675-1725	roodbakkend aw	C31 grape	r-gra-62	1	0	1	1	grote grape, inwendig glazuur en kalkaanslag
V028	Tonput S25	1675-1725	roodbakkend aw	C31 grape	r-gra-	5	0	5	5	inwendig bodem groen
V028	Tonput S25	1675-1725	roodbakkend aw	C31 grape	r-gra-49	1	0	1	1	
V028	Tonput S25	1675-1725	roodbakkend aw	C31 grape	r-	2	45	47	2	
V028	Tonput S25	1675-1725	roodbakkend aw	C32 vuurstolp	r-vst-	0	1	1	1	niet zeker of plat of rond is, inwendig onberoet
V028	Tonput S25	1675-1725	roodbakkend aw	C32 schepbeker	r-spb-	1	0	1	1	geheel geglaazuurd
V028	Tonput S25	1675-1725	roodbakkend aw	C32 bakpan	r-bak-6	1	0	1	1	BOZ
V028	Tonput S25	1675-1725	witbakkend aw	C33 kom	w-kom-15	2	0	2	1	uitwendig groen, inwendig geel, ribbelrandje
V028	Tonput S25	1675-1725	witbakkend aw	C33 kom	w-kan-	0	1	1	1	uitwendig groen, inwendig geel, rand ontbreekt
V028	Tonput S25	1675-1725	witbakkend aw	C33 kom	w-kan-	0	1	1	1	uitwendig groen, inwendig geel, rand ontbreekt
V030	Tonput S25	1675-1725	witbakkend aw	C33 kom	w-pot?	1	0	1	1	opstaande rand, scherpe knik overgang schouder- buijk
V030	Uitgraven ten zuiden S25	1575-1600	steengoed 2	C33 kom	s2-kan-	0	1	1	1	Siegburg
V030	Uitgraven ten zuiden S25	1575-1600	steengoed 2	C33 kom	s2-kan-	1	0	1	1	Raeren
V030	Uitgraven ten zuiden S25	1575-1600	roodbakkend aw	C33 kom	r-bor-1	1	0	1	1	slibboogjes op viag
V030	Uitgraven ten zuiden S25	1575-1600	roodbakkend aw	C33 kom	r-kop-2	0	1	1	1	inwendig glazuur
V030	Uitgraven ten zuiden S25	1575-1600	roodbakkend aw	C33 kom	r-kop-2	1	0	1	1	geheel voorzien van slib, inwendig groen
V030	Uitgraven ten zuiden S25	1575-1600	roodbakkend aw	C33 kom	r-gra-11	1	0	1	1	geglaazuurd, lintoor
V030	Uitgraven ten zuiden S25	1575-1600	roodbakkend aw	C33 kom	r-	4	3	7	2	vroeg model
V030	Uitgraven ten zuiden S25	1575-1600	witbakkend aw	C33 kom	w-gra-	1	1	2	1	1 mogelijk pot Enkhuizer model
V030	Uitgraven ten zuiden S25	1575-1600	weser aw	C33 kom	we-gra/pot	1	0	1	1	bruin oppervlakt, hoge opstaande rand, decoratie op buik
V030	Uitgraven ten zuiden S25	1575-1600	majolica	C33 kom	m-bor-5	1	0	1	1	sterk verkleurd
V032	Uit viak, ten noorden S30	1575-1600	roodbakkend aw	C33 kom	r-bor-6	1	0	1	1	onderkant sterk beroet
V032	Uit viak, ten noorden S30	1575-1600	roodbakkend aw	C33 kom	r-bor-6	1	0	1	1	NH-slib, fragment

V032	Uit vlak, ten noorden S30	1575-1600	witbakkend aw	C01	vuurstolp	w-vst-	1	1	1	1575-1625	groot fragment vuurstolp met applique
V032	Uit vlak, ten noorden S30	1575-1600	weser aw		pot?	we-pot?	0	1	1	1580-1630	dubbelkoppige adelaar omgeslagen rand, bibbermotief
V032	Uit vlak, ten noorden S30	1575-1600	majolica	C02	drinkschaal	m-dri-	1	0	1	1575-1600	bijzonderl, schaalte op voet, rechte wand, noppen in wand, op spiegel donkerblauw decor, rest wit
V032	Uit vlak, ten noorden S30	1575-1600	witbakkend aw		kop?	w-kop?	1	0	1		bol model, volledig groen
V033	Stort	1580-1630	weser aw		bord?	we-bot?	0	1	1		spiegel met cirkels en soort rozet van bladmotief
V036	Kleilaag, zo-kant wp	1575-1600	steengoed 2		kan	s2-kan-	1	0	1	1575-1600	Siegburg
V036	Kleilaag, zo-kant wp	1575-1600	roodbakkend aw		pot	r-pot-N	1	0	1		pot Enkhuizer model
V036	Kleilaag, zo-kant wp	1575-1600	roodbakkend aw		indet	r-	0	1	1	0	inwendig groen
V036	Kleilaag, zo-kant wp	1575-1600	witbakkend aw		grape	w-gra-	0	1	1	1	volledig voorzien van slib, inwendig geglaazuurd, lintoor
V037	Kleiige veenlaag S46	1575-1600	roodbakkend aw		kop	r-kop-2	1	0	1	1	stuk geornamenteerde bovenstuk, appliques met oa eikels
V037	Kleiige veenlaag S46	1575-1600	roodbakkend aw		indet	r-	0	4	4	0	inwendig geel, uitwendig groen op schouder, beroet
V037	Kleiige veenlaag S46	1575-1600	witbakkend aw	C01	vuurstolp	w-vst-	1	0	1	1	inwendig geel, uitwendig groen op schouder, beroet
V037	Kleiige veenlaag S46	1575-1600	witbakkend aw		grape	w-gra-	0	1	1	1	bodem met standring
V037	Kleiige veenlaag S46	1575-1600	witbakkend aw		indet	w-	0	1	1	0	bodem met standring
V037	Kleiige veenlaag S46	1575-1600	werra aw		indet	wa-kom-1	0	1	1	1	bodem met standvlak, op spiegel pijlen Westerwald?
V038	Kleilaag S42	1575-1600	steengoed 2		indet	s2-	0	2	2	1	groene spiegel
V038	Kleilaag S42	1575-1600	roodbakkend aw		bord	r-bor-6	1	0	1	1	sterk verkleurd
V038	Kleilaag S42	1575-1600	roodbakkend aw		indet	r-	0	1	1	0	Montelupo, crespina, randfragment
V038	Kleilaag S42	1575-1600	majolica		bord	m-bor-	0	1	1	1	Westerwald
V038	Kleilaag S42	1575-1600	italiaanse faience	C01	plooischotel	i-plo-233	1	0	1	1	Westerwald, kleine medaillons
V039	Waterput S20	1625-1750	steengoed 2		kan	s2-kan-	0	2	2	1	Westerwald, medaillons
V039	Waterput S20	1625-1750	steengoed 2		kan	s2-kan-	0	3	3	1	Westerwald, medaillons
V039	Waterput S20	1625-1750	steengoed 2		pot	s2-pot-	1	0	1	1	Frechen/Keulen, pantermotief, klein fragment
V039	Waterput S20	1625-1750	steengoed 2		indet	s2-	0	1	1	1	ringeloor op wand, inwendig gemarmerd
V039	Waterput S20	1625-1750	steengoed 2		knikker	s2-	3	0	3	3	beide met groene spiegel, 1 met ringeloor op vlag
V039	Waterput S20	1625-1750	roodbakkend aw		kop	r-kop-4	1	1	2	1	BOZ
V039	Waterput S20	1625-1750	roodbakkend aw		bord	r-bor-6	2	0	2	2	inwendig deels geel
V039	Waterput S20	1625-1750	roodbakkend aw		bord	r-bor-3	1	0	1	1	hoge kraagranden
V039	Waterput S20	1625-1750	roodbakkend aw		bakpan	r-bak-6	4	2	6	2	
V039	Waterput S20	1625-1750	roodbakkend aw		kom	r-kom-	3	0	3	2	
V039	Waterput S20	1625-1750	roodbakkend aw		lekschaal	r-lek-	0	1	1	1	
V039	Waterput S20	1625-1750	roodbakkend aw		pispot	r-pis-	2	0	2	2	
V039	Waterput S20	1625-1750	roodbakkend aw		grape	r-gra-49	4	7	11	1	
V039	Waterput S20	1625-1750	roodbakkend aw		grape	r-gra-	2	0	2	2	
V039	Waterput S20	1625-1750	roodbakkend aw		indet	r-	6	35	41	4	

V039	Waterput S20	1625-1750	roodbakkend aw	test	r-tes-1	1	0	1	1	vierkant model, oor in hoek, volledig geglazuurd inwendig groen, kraagrand en dekseigeul, sterk beroot
V039	Waterput S20	1625-1750	witbakkend aw	bakpan	w-bak-N	1	0	1	1	geheel groen
V039	Waterput S20	1625-1750	witbakkend aw	lekschaal	w-lek	0	1	1	1	inwendig geel, uitwendig mangaan
V039	Waterput S20	1625-1750	witbakkend aw	grape	w-gra	1	5	6	1	inwendig bruin, uitwendig groen
V039	Waterput S20	1625-1750	witbakkend aw	grape	w-gra	1	3	4	1	inwendig groen
V039	Waterput S20	1625-1750	witbakkend aw	bord	w-bor-	0	1	1	1	
V039	Waterput S20	1625-1750	witbakkend aw	indet	w-	2	15	17	2	1650-1750
V039	Waterput S20	1625-1750	italiaanse faience	bord	i-bor-	0	1	1	1	berrettino, klein fragment
V039	Waterput S20	1625-1750	portugese faience	bord	po-bor-	0	1	1	1	kraakdecor, klein bordje, klein fragment
V039	Waterput S20	1625-1750	porselein	bord	p-bor-	0	1	1	1	kraak, klein fragment
V039	Waterput S20	1625-1750	faience	bord	f-bor-3	1	0	1	1	op vlak cirkel, op midden blauwe rozet, sterk verkleurd
V039	Waterput S20	1625-1750	faience	bord	f-bor-3	1	1	2	1	op vlak cirkel, op midden blauwe rozet, zelfde als boven, sterk verkleurd
V039	Waterput S20	1625-1750	faience	bord	f-bor-7	1	0	1	1	gestyleerd bloemmotief
V039	Waterput S20	1625-1750	faience	bord	f-bor-	5	0	5	2	blauwe beschildering
V039	Waterput S20	1625-1750	faience	indet	f-	0	1	1	1	bolle vorm, blauwe beschildering, sterk verkleurd
V039	Waterput S20	1625-1750	majolica	bord	m-bor-	0	1	1	1	polychroom
V039	Waterput S20	1625-1750	majolica	bord	m-bor-	1	4	5	1	1 met blauwe beschildering, rest zonder decor
V039	Waterput S20	1625-1750	pijpaarde	kleipijp	pij-	1	0	1	1	type 3, gepolijst, merk: 2 leeuwen (wapen WF)
V039	Waterput S20	1625-1750	pijpaarde	kleipijp	pij-	1	0	1	1	type 3, gepolijst, merk: IB gekroond
V039	Waterput S20	1625-1750	pijpaarde	kleipijp	pij-	1	0	1	1	type 3, gepolijst, merk: burg (wapen Alkmaar?)
V039	Waterput S20	1625-1750	pijpaarde	kleipijp	pij-	1	0	1	1	type 3, gepolijst, merk: letter D
V039	Waterput S20	1625-1750	pijpaarde	kleipijp	pij-	1	0	1	1	type 2, gepolijst, merk onduidelijk
V040	Stort	1575-1650	steengoed 2	kan	s2-kan-	0	1	1	1	Faeren
V040	Stort	1575-1650	roodbakkend aw	bord	r-bor-6	3	0	3	1	NH-slib
V040	Stort	1575-1650	roodbakkend aw	bord	r-bor-6	1	0	1	1	groene spiegel, ringeloor op rand
V040	Stort	1575-1650	roodbakkend aw	indet	r-	0	2	2	1	cijfers in slib
V040	Stort	1575-1650	roodbakkend aw	grape	r-gra-	1	0	1	1	holle steel van grape, mogelijk hafner
V040	Stort	1575-1650	witbakkend aw	grape	w-gra-	0	1	1	1	afwijkend motief
V040	Stort	1575-1650	weser aw	bord	we-bor-1	0	1	1	1	1 met bibbermotief, 1 afwijkend
V040	Stort	1575-1650	weser aw	kom	we-kom-1	0	2	2	2	gestyleerd kraakmotief
V040	Stort	1575-1650	faience	bord	f-bor-	0	1	1	1	berrettino, verm. Landschap, motief loopt door op vlag
V040	Stort	1575-1650	italiaanse faience	bord	i-bor-2	1	1	2	1	berrettino, cirkels op rand
V040	Stort	1575-1650	italiaanse faience	bord?	i-bor?	1	0	1	1	
V040	Stort	1575-1650	italiaanse faience	kom	i-kom-3	0	1	1	1	Montelupo, voetkom, polychroom, klein fragment

V041	Tonput S52, bovenste ton	1650-1700	roodbakkend aw	grape	r-gra-11	4	0	4	3	1650-1700	BOZ
V041	Tonput S52, bovenste ton	1650-1700	roodbakkend aw	indet	r-	1	2	3	1	1650-1700	inwendig geel, uitwendig groen, uitwendig zeer sterk verweerd
V041	Tonput S52, bovenste ton	1650-1700	witbakkend aw	grape	w-gra-6	1	0	1	1	1650-1700	kleine rand, mogelijk bakpan
V041	Tonput S52, bovenste ton	1650-1700	witbakkend aw	indet	w-	1	0	1	1	1650-1700	wit zoutvat, bodem ontbreekt
V041	Tonput S52, bovenste ton	1650-1700	faience	zoutvat	f-zou-4	0	1	1	1	1650-1700	volledig wit
V041	Tonput S52, bovenste ton	1650-1700	faience	indet	f-	1	3	4	1	1650-1700	sterk verkleurd
V041	Tonput S52, bovenste ton	1650-1700	majolica	indet	m-	0	1	1	1	1650-1700	vroeg type 2, merkloos
V041	Tonput S52, bovenste ton	1650-1700	pijpaarde	kleipijp	pij-	1	0	1	1	1650-1700	rand, inwendig geglaazuurd
V042	Tonput S52, onderste ton	1650-1700	roodbakkend aw	lekschaal	r-lek-8	1	0	1	1	1650-1700	stuk bodem, inwendig deels groen, geheel geglaazuurd
V042	Tonput S52, onderste ton	1650-1700	roodbakkend aw	grape	r-gra-	0	1	1	1	1650-1700	inwendig glazuur, manchetrans
V042	Tonput S52, onderste ton	1650-1700	roodbakkend aw	grape	r-gra-	1	0	1	1	1650-1700	compleet, inwendig glazuur, 1 geknepen lintoor, standvlak
V042	Tonput S52, onderste ton	1650-1700	roodbakkend aw	C01	r-kop-26	1	0	1	1	1650-1700	standvlak
V042	Tonput S52, onderste ton	1650-1700	roodbakkend aw	C01	r-kop-6	1	0	1	1	1650-1700	standvoet, lijkt op C01, inwendig glazuur
V042	Tonput S52, onderste ton	1650-1700	roodbakkend aw	indet	r-	0	13	13	0	1650-1700	Westerwald, met manganen, applicaties
V042	Tonput S52, onderste ton	1650-1700	steengoed 2	kan	s2-kan-	0	1	1	1	1650-1700	geheel groen, standvoet, bol lichaam, kleine kraagrand met dekseigeul
V042	Tonput S52, onderste ton	1650-1700	witbakkend aw	C02	w-kop-N	1	0	1	1	1625-1700	inwendig geel, uitwendig groen, lintoor
V042	Tonput S52, onderste ton	1650-1700	witbakkend aw	C03	w-kop-3	1	0	1	1	1650-1700	inwendig mangaan, uitwendig groen, geknepen worstoor, klein model
V042	Tonput S52, onderste ton	1650-1700	witbakkend aw	C04	w-gra-22	2	0	2	1	1625-1700	zelfde als C04, minder compleet
V042	Tonput S52, onderste ton	1650-1700	witbakkend aw	grape	w-gra-22	2	2	4	1	1625-1700	simpele bloemenvaas in blauw op spiegel
V042	Tonput S52, onderste ton	1650-1700	witbakkend aw	indet	w-	0	2	2	0	1650-1700	compleet, wit, donker verkleurd
V042	Tonput S52, onderste ton	1650-1700	faience	C05	f-bor-11	1	0	1	1	1650-1725	profiel compleet, wit, uitgebogen rand
V042	Tonput S52, onderste ton	1650-1700	faience	C06	f-bor-15	1	0	1	1	1650-1725	agrette-rand
V042	Tonput S52, onderste ton	1650-1700	faience	C07	f-kom-3	1	0	1	1	1600-1650	wit
V042	Tonput S52, onderste ton	1650-1700	majolica	bord	m-bor-	1	0	1	1	1600-1650	steelfragmenten
V042	Tonput S52, onderste ton	1650-1700	faience	bord	f-bor-	3	0	3	0	1600-1625	Westerwald/Raeren
V042	Tonput S52, onderste ton	1650-1700	pijpaarde	kleipijp	pij-	0	3	3	1	1600-1650	Frechen/Keulen
V044	Tonput S49	1575-1650	steengoed 2	kan	s2-kan-	0	3	3	2	1600-1625	inwendig glazuur en op schouder
V044	Tonput S49	1575-1650	steengoed 2	kan	s2-kan-	0	1	1	1	1600-1650	groene spiegel
V044	Tonput S49	1575-1650	roodbakkend aw	grape	r-gra-	3	2	5	2	1575-1625	inwendig glazuur
V044	Tonput S49	1575-1650	roodbakkend aw	grape	r-gra-10	1	0	1	1	1575-1650	fragment rechte rand met tekst
V044	Tonput S49	1575-1650	roodbakkend aw	grape	r-gra-6	1	0	1	1	1575-1650	bodem kop-vorm, inwendig beroet, geen glazuur
V044	Tonput S49	1575-1650	roodbakkend aw	bord	r-bor-6	1	0	1	1	1575-1650	ongeglaazuurd, inwendig beroet
V044	Tonput S49	1575-1650	roodbakkend aw	bakpan	r-bak-5	1	0	1	1	1575-1650	schaalmodel, rand geglaazuurd, inwendig geen glazuur, wel beroet
V044	Tonput S49	1575-1650	roodbakkend aw	kop	r-kop-2	1	1	2	1	1575-1650	
V044	Tonput S49	1575-1650	roodbakkend aw	kop?	r-kop?	1	0	1	1	1575-1650	
V044	Tonput S49	1575-1650	roodbakkend aw	test	r-tes-	0	1	1	1	1575-1650	
V044	Tonput S49	1575-1650	roodbakkend aw	test	r-tes-	0	2	2	1	1575-1650	
V044	Tonput S49	1575-1650	roodbakkend aw	test	r-tes-	2	0	2	1	1575-1650	

V048	Humeuze laag in laag S65	1575-1625	steengoed 2	knikker	s2-	1	0	1	1	1	klein
V048	Humeuze laag in laag S65	1575-1625	steengoed 2	indet	s2-	0	1	1	0	0	
V048	Humeuze laag in laag S65	1575-1625	roodbakkend aw	bakpan	r-bak-35	1	0	1	1	1	soort vroege BOZ-rand, beroet
V048	Humeuze laag in laag S65	1575-1625	roodbakkend aw	grape	r-gra-	1	0	1	1	1	inwendig en op schouder glazuur
V048	Humeuze laag in laag S65	1575-1625	roodbakkend aw	pispot	r-pis-	1	4	5	1	1	standing, inwendig glazuur
V048	Humeuze laag in laag S65	1575-1625	roodbakkend aw	kop	r-kop-	0	1	1	1	1	
V048	Humeuze laag in laag S65	1575-1625	roodbakkend aw	indet	r-	0	2	2	0	0	inwendig groen
V048	Humeuze laag in laag S65	1575-1625	witbakkend aw	bakpan	w-bak-3	1	0	1	1	1	alles geheel groen
V048	Humeuze laag in laag S65	1575-1625	witbakkend aw	indet	w-	0	5	5	0	0	bibbermotief
V048	Humeuze laag in laag S65	1575-1625	weser aw	bord	we-bor-	0	1	1	1	1	1580-1630
V048	Humeuze laag in laag S65	1575-1625	majolica	bord	m-bor-	0	1	1	1	1	1575-1625
V048	Humeuze laag in laag S65	1575-1625	italiaanse faience	bord	i-bor-	0	2	2	1	1	1575-1625
V049	Afvallaag S67	1580-1591	italiaanse tingl.	bord	i-bor-	2	1	3	2	2	Ligurisch wit, Ju-i motief
V049	Afvallaag S67	1580-1591	steengoed 2	kan	s2-kan-	0	1	1	1	1	Ligurisch blauw, Ligurisch randje
V049	Afvallaag S67	1580-1591	steengoed 2	indet	s2-	0	3	3	0	0	standvoet, Raeren
V049	Afvallaag S67	1580-1591	werra aw	bord	wa-bor-1	2	1	3	2	2	1 spiegel met vrouwfiguur, gedateerd 1589n of 1591
V049	Afvallaag S67	1580-1591	majolica	bord	m-bor-	0	1	1	1	1	polychroom
V049	Afvallaag S67	1580-1591	iberisch aw	amfoor	ib-amf-	0	1	1	1	1	klein wandfragment, geen glazuur
V049	Afvallaag S67	1580-1591	weser aw	grape	we-gra-	0	5	5	1	1	hoge poten, rand ontbreekt
V049	Afvallaag S67	1580-1591	weser aw	indet	we-	0	1	1	0	0	stukje bord of kom
V049	Afvallaag S67	1580-1591	rood aw	bakpan	r-bak-17	2	1	3	1	1	
V049	Afvallaag S67	1580-1591	rood aw	bakpan	r-bak-4	1	0	1	1	1	bodem met gat, ongeglazuurd
V049	Afvallaag S67	1580-1591	rood aw	bloempot	r-blo-	0	1	1	1	1	
V049	Afvallaag S67	1580-1591	rood aw	olielamp	r-oli-	2	0	2	1	1	voet, ongeglazuurd
V049	Afvallaag S67	1580-1591	rood aw	spaarpot	r-spa-	0	1	1	1	1	
V049	Afvallaag S67	1580-1591	rood aw	lekschaal	r-lek-8	1	0	1	1	1	
V049	Afvallaag S67	1580-1591	rood aw	pispot	r-pis-5	1	1	2	1	1	
V049	Afvallaag S67	1580-1591	rood aw	pispot	r-pis-	1	0	1	1	1	inwendig geglazuurd
V049	Afvallaag S67	1580-1591	rood aw	kop	r-kop-2	2	0	2	0	2	groene spiegel
V049	Afvallaag S67	1580-1591	rood aw	kom	r-kom-58	1	0	1	1	1	groene spiegel, groene stippen op rand
V049	Afvallaag S67	1580-1591	rood aw	kop	r-kop-	1	0	1	1	1	inwendig deels groen, verder donkerbruin glazuur,
V049	Afvallaag S67	1580-1591	rood aw	pispot	r-pis-10	1	3	4	1	1	fijne ribbels op schouder
V049	Afvallaag S67	1580-1591	rood aw	grape	r-gra-30	2	6	8	1	1	vrij compleet, inwendig deels groen, fijne ribbels
V049	Afvallaag S67	1580-1591	rood aw	grape	r-gra-34	1	0	1	1	1	op schouder, sterk beroet, afwijkend model
V049	Afvallaag S67	1580-1591	rood aw	grape	r-gra-	3	0	3	3	3	(voorloper type 30)
V049	Afvallaag S67	1580-1591	rood aw	indet	r-	1	22	23	1	1	uitwendig beroet
V049	Afvallaag S67	1580-1591	rood aw	bord	r-bor-6	3	4	7	1	1	onverdikte randen
V049	Afvallaag S67	1580-1591	wit aw	kop	w-kop-	0	2	2	1	1	NH-slibbord met rennende hond, afwijkende rand
V049	Afvallaag S67	1580-1591	wit aw	grape	w-gra-	1	0	1	1	1	(2 scherven uit profiel V051)

V049	Atvallaag S67	1580-1591	wit aw		indet	w-	0	2	2	0	kraagrand, standing
V051	Uit profiel, atvallaag S67	1580-1591	rood aw		pot	r-pot-	1	2	3	1	beroot
V051	Uit profiel, atvallaag S67	1580-1591	rood aw		steelkom	r-stk-5	1	4	5	1	geheel geglaazuurd, ruis, geknepen oor
V051	Uit profiel, atvallaag S67	1580-1591	rood aw		pispot	r-pis-5	1	1	2	0	silbletter T
V051	Uit profiel, atvallaag S67	1580-1591	rood aw		grape	r-gra-	0	1	1	1	polychroom, kabelrand
V051	Uit profiel, atvallaag S67	1580-1591	rood aw		indet	r-	0	2	2	0	1 bodem met standing, inwendig met mangaan
V051	Uit profiel, atvallaag S67	1580-1591	majolica		bord	m-bor-	1	0	1	1	Raeren, compleet, wafelmotief
V051	Uit profiel, atvallaag S67	1580-1591	wit aw		indet	w-	0	2	2	1	Kangxi, schotel
V052	Puinkuil S75	1600-1725	steengoed 2	C01	kan	s2-kan-55	1	0	1	1	Westerwald
V052	Puinkuil S75	1600-1725	porselein		bord	p-bor-	1	0	1	1	inwendig geel
V053	Uit kuil S76	1600-1775	steengoed 2		pot	s2-pot-	1	2	3	1	gemarmerd, stuk bodem
V053	Uit kuil S76	1600-1775	steengoed 2		knikker	s2-	1	0	1	1	Nederrijns
V053	Uit kuil S76	1600-1775	roodbakkend aw		grape	r-gra-	0	2	2	1	geheel geel
V053	Uit kuil S76	1600-1775	roodbakkend aw		pispot	r-pis-	1	0	1	1	wit
V053	Uit kuil S76	1600-1775	roodbakkend aw		kop	r-kop-4	0	1	1	1	1 polychroom, 1 blauw/wit
V053	Uit kuil S76	1600-1775	roodbakkend aw		bord	r-bor-	0	1	1	1	blauwe beschildering
V053	Uit kuil S76	1600-1775	witbakkend aw		lekschaal	w-lek-1	3	0	3	1	wit
V053	Uit kuil S76	1600-1775	witbakkend aw		indet	w-	1	5	6	1	1 polychroom, 1 blauw/wit
V053	Uit kuil S76	1600-1775	faience		bord	f-bor-	1	2	3	1	blauwe beschildering
V053	Uit kuil S76	1600-1775	faience		bord	f-bor-	2	1	3	2	wit
V053	Uit kuil S76	1600-1775	faience		kop	f-kop-	1	1	2	1	Montelupo, polychroom, fragment spiegel met
V053	Uit kuil S76	1600-1775	faience		plooihotel	f-plo-	0	1	1	1	bloem?
V053	Uit kuil S76	1600-1775	italiaanse majolica		korn	i-korn-3	0	1	1	1	wit, roze baksel
V053	Uit kuil S76	1600-1775	franse faience		plooihotel	fr-plo-1	2	2	4	1	kraak, klapmuts, doorboorde standing
V053	Uit kuil S76	1600-1775	porselein		korn	p-korn-6	0	2	2	1	kraak
V053	Uit kuil S76	1600-1775	porselein		bord	p-bor-	0	1	1	1	Gianlong?, bloemmotief
V053	Uit kuil S76	1600-1775	porselein		kop	p-kop-	1	1	2	1	Gianlong?, bloemmotief
V053	Uit kuil S76	1600-1775	porselein		bord	p-bor-	0	1	1	1	Gianlong?
V053	Uit kuil S76	1600-1775	porselein		bord	p-bor-	2	1	3	1	Imari, Chinees figuur
V053	Uit kuil S76	1600-1775	porselein		bord	p-bor-	1	0	1	1	bolle vorm? Blauwe beschildering
V053	Uit kuil S76	1600-1775	porselein		indet	p-	0	2	2	1	creamware-achtig
V053	Uit kuil S76	1600-1775	industrieel wit		bord	iw-bor-	1	0	1	1	type 3, gepolijst, merk: trompetter?, zijmerken:
V053	Uit kuil S76	1600-1775	pijpaarde		kleipijp	pij-	1	2	3	1	wapen gouda
V054	Puinlaag S61	1600-1775	steengoed 2		indet	s2-	0	2	2	1	Westerwald, pot?
V054	Puinlaag S61	1600-1775	steengoed 2		kan	s2-kan-	0	1	1	1	Westerwald
V054	Puinlaag S61	1600-1775	steengoed 2		theepot?	s2-thee-	0	1	1	1	Westerwald, grijs, ingekrast decor (bladeren?)
V054	Puinlaag S61	1600-1775	steengoed 2		kan	s2-kan-	0	1	1	1	baardman, Frechen/Keulen
V054	Puinlaag S61	1600-1775	majolica	C01	bord	i-bor-	3	0	3	1	Nederlands?, polychroom, afwijkend motief
V054	Puinlaag S61	1600-1775	majolica		bord	m-bor-	1	0	1	1	imitatie berrettino, polychroom
V054	Puinlaag S61	1600-1775	majolica		bord	m-bor-	1	2	3	2	2 polychroom, 1 met tulp, 1 met vaas

V054	Puinlaag S61	1600-1775	majolica	bord	m-bor-	0	3	3	0	wit
V054	Puinlaag S61	1600-1775	italiaanse majolica	kop	i-kom-3	0	1	1	1	Montelupo, polychroom, grote voetkom
V054	Puinlaag S61	1600-1775	industrieel wit	bord	iw-bor-	1	1	2	1	creamware-achtig
V054	Puinlaag S61	1600-1775	faience	bord	f-bor-8	1	0	1	1	gestyleerde bloemen in blauw
V054	Puinlaag S61	1600-1775	faience	bord	f-bor-	3	2	5	3	
V054	Puinlaag S61	1600-1775	faience	bord	f-bor-1	1	0	1	1	druk beschilderd, blauw, cirkels op achterkant
V054	Puinlaag S61	1600-1775	porselein	bord	p-bor-	1	2	3	1	kraak
V054	Puinlaag S61	1600-1775	porselein	kop	p-kop-	2	3	5	2	bloemdecor
V054	Puinlaag S61	1600-1775	porselein	bord	p-bor-	0	2	2	1	
V054	Puinlaag S61	1600-1775	porselein	indet	p-	0	1	1	1	reliefwand, brede platte vlag, afwijkend decor,
V054	Puinlaag S61	1600-1775	roodbakend aw	bord	p-bor-N	1	0	1	1	klein bordje
V054	Puinlaag S61	1600-1775	roodbakend aw	bord	p-bor-	2	0	2	1	swatow
V054	Puinlaag S61	1600-1775	roodbakend aw	kop	p-kom-	0	1	1	1	soort limari, bloemdecor, goud en rood
V054	Puinlaag S61	1600-1775	roodbakend aw	indet	p-	0	1	1	1	dichte vorm?
V054	Puinlaag S61	1600-1775	roodbakend aw	bord	r-bor-17	1	0	1	1	Nederrijns
V054	Puinlaag S61	1600-1775	roodbakend aw	bord	r-bor-10	2	0	2	1	Nederrijns, gemarmerd
V054	Puinlaag S61	1600-1775	roodbakend aw	grape	r-gra-	1	0	1	1	inwendig geel
V054	Puinlaag S61	1600-1775	roodbakend aw	steelkom?	r-stk?	2	0	2	1	BOZ?
V054	Puinlaag S61	1600-1775	roodbakend aw	bord	r-bor-	1	0	1	1	gemarmerd, Fries
V054	Puinlaag S61	1600-1775	roodbakend aw	indet	r-	0	6	6	0	
V054	Puinlaag S61	1600-1775	weser aw	bord	we-bor-1	1	0	1	1	
V054	Puinlaag S61	1600-1775	witbakend aw	lekschaal	w-lek-	2	0	2	1	
V054	Puinlaag S61	1600-1775	witbakend aw	bakpan	w-bak-6	1	0	1	1	inwendig groen
V054	Puinlaag S61	1600-1775	witbakend aw	vuurstolp	w-vst-	0	3	3	1	groen
V054	Puinlaag S61	1600-1775	witbakend aw	indet	w-	1	6	7	1	groen
V054	Puinlaag S61	1600-1775	witbakend aw	blaker	w-bla-	1	0	1	1	geel, steel blaker
V054	Puinlaag S61	1600-1775	pijpaarde	kleipijp	pij-	1	0	1	1	gepolijst, merk: K
V055	Kleilaag S73	1575-1600	steengoed 2	kan	s2-kan-	0	1	1	1	Siegburg, stuk ronde applique
V055	Kleilaag S73	1575-1600	steengoed 2	kan	s2-kan-	0	1	1	1	Raeren, oa wafelmotief
V055	Kleilaag S73	1575-1600	steengoed 2	indet	s2-	0	1	1	1	Frechen/Keulen
V055	Kleilaag S73	1575-1600	roodbakend aw	grape	r-gra-34	1	4	5	1	inwendig geglaazuur, groen/bruin glazuur,
V055	Kleilaag S73	1575-1600	roodbakend aw	grape	r-gra-	1	5	6	1	uitwendig beetje op schouder
V055	Kleilaag S73	1575-1600	roodbakend aw	kop	r-kop-1	1	0	1	1	afwijkend model, uitwendig beroet, inwendig glazuur
V055	Kleilaag S73	1575-1600	roodbakend aw	grape	w-gra-	0	3	3	1	geheel groen
V055	Kleilaag S73	1575-1600	majolica	bord	m-bor-	0	3	3	1	1 schaakbordmotief, 1 met florale motieven op rand
V055	Kleilaag S73	1575-1600	weser aw	pot?	we-pot?	1	0	1	1	gesloten vorm, kan ook grape zijn
V055	Kleilaag S73	1575-1600	weser aw	indet	we-	0	1	1	1	bodem bord of kop/kom
V055	Kleilaag S73	1575-1600	italiaanse faience	bord	i-bor-	0	2	2	1	berretino, kleine fragmenten
V056	Kleilaag S74	1575-1600	steengoed 2	kan	s2-kan-	0	3	3	1	Siegburg, appliques met 'Hecktor van Troye'
V056	Kleilaag S74	1575-1600	steengoed 2	kan	s2-kan-	0	2	2	1	Frechen/Keulen, acanthusbladeren

Bijlage 8 Bouwkeramiek

Vnr	Complex	Complexdat.	C	Vorm	Datering	n	afmetingen	opmerkingen
V001	Aanleg vlak 1	1600-1700		wandtegel	1600-1650	1	13,2x13,2x1	medaillontegel, bloemenvaas, wani-li-hoeken
V001	Aanleg vlak 1	1600-1700		wandtegel	1650-1750	2		kleine voorstelling in blauw
V001	Aanleg vlak 1	1600-1700		wandtegel	1650-1750	1		ossenkoppen, voorstelling in medaillon
V001	Aanleg vlak 1	1600-1700		wandtegel		1		mislukt glazuur
V006	Tussen S3 en S5	1600-1675		wandtegel	1600-1625	1		pompador
V006	Tussen S3 en S5	1600-1675		wandtegel	1600-1650	1		postzegeltegel met tulp
V006	Tussen S3 en S5	1600-1675		wandtegel	1625-1675	1		spinnenkoppen?, blauwe voorstelling in midden, sterk uitgelopen
V007	Aslaag S17	1600-1650		wandtegel	1650-1700	3		voorstelling in blauw in midden
V007	Aslaag S17	1600-1650		plavujs		1	2 cm dik	rood, geglaazuurd
V014	Aanleg vlak door stadsafval S23	1580-1591		wandtegel	1575-1650	1		ossenkoppen in hoeken, ruis
V014	Aanleg vlak door stadsafval S23	1580-1591		dakpan		1		
V017	Verdiepen kleilaag	1575-1625	C03	dakpan		1	31 x ? x 1	verm. rietvorst, bovenzijde geglaazuurd, golflijnen ingekrast
V017	Verdiepen kleilaag	1575-1625		dakpan		4		oa 1 stuk nokpan
V019	Bovenkant tonput S25	1675-1725		wandtegel	1600-1650	1		postzegeltegel met tulp
V020	Verdiepen door afvallaag S23	1580-1591		baksteen		1		brok baksteen gebruikt als baksteen, dik glazuur
V028	Tonput S25	1675-1725	C33	wandtegel	1675-1750	1	12,8x12,8x1	springend dier en spinnenkoppen
V028	Tonput S25	1675-1725	C34	wandtegel	1675-1750	1	12,8x12,8x1	liggend dier en spinnenkoppen
V028	Tonput S25	1675-1725	C35	wandtegel	1675-1750	1	12,8x12,8x1	springend dier en spinnenkoppen
V028	Tonput S25	1675-1725		wandtegel	1675-1750	1	12,8x12,8x1	landschap met ophaalbrug en spinnenkoppen
V028	Tonput S25	1675-1725		wandtegel	1650-1750	6		fragmenten, geen duidelijk decor, paar verkleurd brok
V028	Tonput S25	1675-1725		plavujs				brok dakpan gebruikt als baksteen, glazuur op bovenzijde en stuk breuk, aanbaksel wit aw
V030	Uitgraven ten zuiden S25	1575-1600	C01	dakpan		1		brok dakpan gebruikt als baksteen, vlek glazuur, ook op breuk, aanbaksel rood aw
V037	Kleige veenlaag S46	1575-1600		dakpan		1	13x13x0,6	compleet, wit
V039	Waterput S20	1625-1750	C02	wandtegel		2		brokken, wit
V039	Waterput S20	1625-1750		wandtegel		2	1625-1700	brokken, 1 met spinnenkoppen, 1 met wani-li-hoeken
V039	Waterput S20	1625-1750		wandtegel		1	13,8x13,8x1,8	compleet, geel geglaazuurd, sterk versleten
V039	Waterput S20	1625-1750		plavujs		3	2,5 cm dik	brokken, groen geglaazuurd, versleten
V039	Waterput S20	1625-1750		plavujs		3		1 rood glazuur, 1 geel glazuur, 1 manguanglazuur
V039	Waterput S20	1625-1750		dakpan		5		brokken rode bakpan
V041	Tonput S52, bovenste ton	1650-1700		wandtegel		1		blauw decor, grotendeels weg, decor niet duidelijk
V047	Uit puinige laag S65	1600-1650		wandtegel	1550-1600	1	1550-1600	ornamenttegel, polychroom (geel en blauw)
V047	Uit puinige laag S65	1600-1650		wandtegel	1600-1650	1	1600-1650	polychroom, brok
V047	Uit puinige laag S65	1600-1650		wandtegel	1650-1700	1	1650-1700	landschapje op midden tegel
V053	Uit kuil S76	1600-1775		wandtegel	1600-1625	4	1600-1625	pompador
V053	Uit kuil S76	1600-1775		wandtegel	1650-1750	2	1650-1750	blauwe voorstelling op midden
V054	Puinlaag S61	1600-1775		wandtegel	1600-1625	1	1600-1625	pompador
V054	Puinlaag S61	1600-1775		wandtegel	1650-1700	1	13x13x1	bloemenvaas, spinnenkoppen
V055	Kleilaag S73 (latere ingraving)	1575-1600	C01	wandtegel	1600-1650	6	13x13x1	Wani-li-hoeken, accoladerand, tulpen, set

V055	Kleilaag S73 (latere ingravening)	1575-1600	wandtegel	1600-1650	1	Borgondische lelie in hoeken, tulp
V055	Kleilaag S73 (latere ingravening)	1575-1600	wandtegel	1650-1700	4	kleine ossenkoppen in hoeken, klein dier in midden, blauw
V055	Kleilaag S73 (latere ingravening)	1575-1600	wandtegel	1600-1625	2	druk beschilderd in blauw, ornamenttegel
V058	Waterput S79	1700-1775	wandtegel	1750-1850	1	bloem in paars, Fries
V059	Verdiepen werkput 3	1600-1700	wandtegel	1600-1650	1	Wanli-hoeken, accoladerand, tulpen
V022	Beerkuil S28	1600-1620	plavuiz		3	rood geglazuurd
V022/V024	Beerkuil S28	1600-1620	baksteen		1	type 1, compleet, rode bs
V022/V024	Beerkuil S28	1600-1620	baksteen		1	type 1, half, rode bs
V022/V024	Beerkuil S28	1600-1620	baksteen		1	type 2, profielrand deels weggebroken, rode bs
V022/V024	Beerkuil S28	1600-1620	baksteen		1	type 2, compleet, rode bs
V022/V024	Beerkuil S28	1600-1620	baksteen		1	type 3, compleet, rode bs
V022/V024	Beerkuil S28	1600-1620	baksteen		1	type 3, stukje hoek afgebroken, rode bs
V022/V024	Beerkuil S28	1600-1620	baksteen		1	type 3, kleine stukje afgebroken, rode bs
V022/V024	Beerkuil S28	1600-1620	baksteen		1	type 4, lange stuk afgebroken, rode bs
V022/V024	Beerkuil S28	1600-1620	baksteen		1	type 4, lange stuk afgebroken, rode bs
V022/V024	Beerkuil S28	1600-1620	baksteen		1	type 8, compleet, rode bs
V022/V024	Beerkuil S28	1600-1620	baksteen		1	type 8, compleet, rode bs
V022/V024	Beerkuil S28	1600-1620	baksteen		1	type 6, compleet, rode bs
V022/V024	Beerkuil S28	1600-1620	baksteen		1	type 6, compleet, rode bs
V022/V024	Beerkuil S28	1600-1620	baksteen		1	type 6, compleet, rode bs
V022/V024	Beerkuil S28	1600-1620	baksteen		1	type 7, hoekje afgebroken
V022/V024	Beerkuil S28	1600-1620	baksteen		1	type 5, lange zijde afgebroken, rode bs
V022/V024	Beerkuil S28	1600-1620	baksteen		1	type 9, montantsteen, gele bs, mortelresten
V022/V024	Beerkuil S28	1600-1620	baksteen		1	brok, inham, 1 rechte zijde
V022/V024	Beerkuil S28	1600-1620	baksteen		9	brokken gewone baksteen, rood en rozig

Bijlage 9 Glas

Vnr	Complex	Compl.dat.	G	Vorm	Typenr	Rand	Overig	Tot.	MAE	Objectdat.	Opmerkingen
V012	Uit laag S21	1575-1600		roemer	gl-roe-	0	1	1	1		fragment bodem roemer met gewonden glasdraden, klein fragment
V018	Afvallaag S21/S23	1580-1591		vensterglas		1	0	1	1		compleet ruitje, 11x7,5 cm, randen van lood
V019	Bovenkant tonput S25	1675-1725	G01	vensterglas		1	0	1	1		1 7,5 cm breed
V019	Bovenkant tonput S25	1675-1725		vensterglas		13	28	41	2		klein, vierkant model
V019	Bovenkant tonput S25	1675-1725		fles	gl-fle-	1	3	4	1		1 ruitje in lood gevat, 3 cm breed
V020	Verdiepen door afvallaag S23	1580-1591	G01	vensterglas		1	3	4	1		
V020	Verdiepen door afvallaag S23	1580-1591		vensterglas		1	4	5	1		
V021	Beerlaag S29	1580-1591		beker	gl-bek-	1	2	3	0	1575-1650	wafelbeker, grote wafels, bodem met glasdraad, hoort bij V24?
V021	Beerlaag S29	1580-1591		kan	gl-kan-1	1	0	1	1	1550-1600	melkglas, sierlijke hals kan met tuit, aanzet oor, omwikkeld met glasdraden
V022	Beerkuil S28	1600-1620	G01	vensterglas		0	1	1	1		bruin glas, flesje met hoge slanke hals
V024	Beerkuil S28	1600-1620		fles	gl-fle-	1	5	6	1		
V024	Beerkuil S28	1600-1620		vensterglas		0	1	1	1		wafelbeker, zelfde als V21
V024	Beerkuil S28	1600-1620		beker	gl-bek-	0	6	6	1		
V028	Tonput S25	1675-1725		vensterglas		1	7	8	1		
V028	Tonput S25	1675-1725		vensterglas		5	1	6	2		1 8,8 cm breed
V028	Tonput S25	1675-1725		fles	gl-fle-	0	6	6	1		vierkante kelderfles, 7 cm breed
V028	Tonput S25	1675-1725		fles	gl-fle-	0	1	1	1		groen glas, bodem met opgestoken pontilmerk, rond
V028	Tonput S25	1675-1725		fles	gl-fle-	0	6	6	1		bruin glas, over midden dunne geribde glasdraad
V028	Tonput S25	1675-1725		indet	gl-	0	2	2	0		dun glas, mogelijk van fles
V028	Tonput S25	1675-1725		berkemeier	gl-	0	1	1	1	1550-1600	gekartelde voetband, klein
V029	Oostprofiel, afvallaag S23	1575-1591		fles	gl-fle-	0	3	3	1	1650-1750	dik groen glas, bodem met ziel
V039	Waterput S20	1625-1750		vensterglas		1	0	1	1		fragment met glasdraad en nop
V039	Waterput S20	1625-1750		indet	gl-	0	1	1	1	1650-1800	dik glas
V039	Waterput S20	1625-1750		fles	gl-fle-	0	1	1	1	1575-1650	vetro a fili, blauwe en witte glasdraden
V045	Bovenlaag	1600-1800		beker	gl-bek-	0	2	2	1		
V045	Bovenlaag	1600-1800		vensterglas		0	1	1	1		stukje stam met knop
V049	Afvallaag S67	1580-1591		keilglas	gl-ke-	0	1	1	1		voetring?
V053	Uit kuil S76	1600-1775		indet		0	1	1	1		
V056	Kleilaag S74	1575-1600		indet		0	1	1	1		

Bijlage 10 Metaal

Vnr	Snr	Complex	Compl.dat.	M	Materiaal	Vorm	Aantal	MAE	Afmetingen	Objectdat.	Opmerkingen
0	0	stort	1550-1650		messing	vingerhoed	1		24x18 mm		indet
0	0	stort	1550-1650		messing	ring	1		27 mm		klein rond lood, huismerk
0	0	stort	1550-1650		lood	lakenlood	1		14 mm		
8	0	stort	1600-1750	M01	messing	gesp	1		50x42 mm	1600-1700	versierde rechthoekige hesp, middenstijl en angel ontbreekt
8	0	stort	1600-1750		lood	lakenlood	1				klein rond lood, stempel incompleet
8	0	stort	1600-1750		messing	tapkraan	1			1600-1700	kraan van een tapkraan, drievas, afgebroken
8	0	stort	1600-1750	M02	lood	schroefdoop	3			1650-1750	drie schroefdooppen met oog, 1 met rond door oog
9	0	vlak 1	1650-1750	M01	lood	schroefdoop	2			1650-1750	als 08-M02
10	0	aanleg vlak	1600-1950		messing	vingerhoed	1				slechte staat
10	0	aanleg vlak	1600-1950		lood	kogel	1		18 mm		ronde kogel
10	0	aanleg vlak	1600-1950		messing	kogelhuls	1			1880-1945	fragment van een kogelhuls
10	0	aanleg vlak	1600-1950		tin/lood	oelband	1				metalen punt van messscheide, slechte staat
10	0	aanleg vlak	1600-1950		lood	lakenlood	1				klein rond lood
10	0	aanleg vlak	1600-1950		messing	knop	1			1800-1900	kleine knop
10	0	aanleg vlak	1600-1950		lood	lakenlood	1		19 mm	1550-1650	klein rond lood, huismerk?
11	0	stort	1600-1900		lood		1				vz: wapen Enkhuizen + GASPENNING, kz: GASFABRIEK ENKHUIZEN
11	0	stort	1600-1900		messing	gaspenning	1		23 mm		rond lood, stempel afgesleten
17	0	verdiepen kleilaag (1591?)	1575-1625		lood	lakenlood	1		25 mm		duit, indet.
17	0	verdiepen kleilaag (1591?)	1575-1625		koper	munt	1		22 mm		fragment met versiering
17	0	verdiepen kleilaag (1591?)	1575-1625		messing	beslag?	1				dubbeloiaal met middenstijl
18	21	afvallaag S21 (1591)	1580-1591		messing	gesp	1		30x21 mm		
18	21	afvallaag S21 (1591)	1580-1591		messing	vingerhoed	1		20 mm		gedekt vingerhoed, platte bovenkant
18	21	afvallaag S21 (1591)	1580-1591		messing	gordelsluiting	1		21x20 mm	1550-1650	middenstuk, engelenhoofdje?, identiek aan V20
18	21	afvallaag S21 (1591)	1580-1591		lood	lakenlood	1		17 mm		klein rond lood, huismerk/monogram
18	21	afvallaag S21 (1591)	1580-1591		lood	lakenlood	1		18 mm		klein rond lood, ingekraste strepen
18	21	afvallaag S21 (1591)	1580-1591		tin	speelgoed	1				miniatuur-kom met plat oor, slechte staat
18	21	afvallaag S21 (1591)	1580-1591		messing	bakje	1				rond bakje met gaten in bodem
18	21	afvallaag S21 (1591)	1580-1591		lood	indet	1		42 mm		rond plaatje met vierkant gat
18	21	afvallaag S21 (1591)	1580-1591		lood	dobbelsteen	1		10x9x8 mm		klein slecht gevormd dobbelsteentje
18	21	afvallaag S21 (1591)	1580-1591		messing	laadstokpijpe	1		93x21 mm		tapstoelend hol buisje met twee gaatjes
18	21	afvallaag S21 (1591)	1580-1591		messing	vork	1				ruis?, incomplete vork met vier tanden
18	21	afvallaag S21 (1591)	1580-1591		lood	lakenlood	1				onduidelijk stempel
18	21	afvallaag S21 (1591)	1580-1591		messing	nestel	1		27 mm		klein hol messing buisje
18	21	afvallaag S21 (1591)	1580-1591		tin/lood	speelgoed	1				fragment
18	21	afvallaag S21 (1591)	1580-1591		koper	munt	1		25 mm	1590-1600	oord Holland, vz: HOLLANDIA, kz: Hollandse maagd in tuin
19	25	bovenste vulling tonput S25	1675-1725		messing	naairing	1		22x14 mm	1600-1800	grote naairing (duim)
20	23	verdiepen afvallaag S23	1580-1591	M01	messing	kledingraaks	1		39,5 cm	1550-1600	ketting met haak
20	23	verdiepen afvallaag S23	1580-1591	M02	messing	muntgewicht	1		15x15x2 mm		kz: LIII 1/2 (sneedetal) + INT
20	23	verdiepen afvallaag S23	1580-1591		lood	raamlood	2				diverse loodstrips voor ramen

20	23	verdiepen atvallaag S23	1580-1591	messing	vingerhoed	1	1	26x19 mm	vingerhoed, met keur
20	23	verdiepen atvallaag S23	1580-1591	messing	vingerhoed	1	1	20x17 mm	vingerhoed, slechte staat
20	23	verdiepen atvallaag S23	1580-1591	lood	kogel	1	1	12 mm	
20	23	verdiepen atvallaag S23	1580-1591	tin/lood	speelgoed	1	1		fragment miniatuur-bordje, klein rond stempel Franse lelie
20	23	verdiepen atvallaag S23	1580-1591	lood	speelgoed	1	1	23 mm	rond loden schijfje met twee gaatjes, snorre-metaal
20	23	verdiepen atvallaag S23	1580-1591	M06	gordelsluiting	1	1	21x20 mm	middenstuk, achterzijde: initialen HW en huismerk
20	23	verdiepen atvallaag S23	1580-1591	M07	lakenlood	1	1	18 mm	klein rond lood Enkhuizen, vz: drie haringen, kz: 65
20	23	verdiepen atvallaag S23	1580-1591	messing	knoop	1	1	15 mm	rond knoop met staafvoogje
20	23	verdiepen atvallaag S23	1580-1591	lood	indet	2	1		2 loodproppen (1 mogelijk uit werpkoot)
20	23	verdiepen atvallaag S23	1580-1591	tin/lood	bedelijes	6	6		6 versierde bedelijes
20	23	verdiepen atvallaag S23	1580-1591	M09	boekbeslag	1	1		scharnier met slotje van boekbeslag, versierd met hoofdje
20	23	verdiepen atvallaag S23	1580-1591	M10	speelgoed	1	1	33x38 mm	onderdeel van miniatuur-stoel
20	23	verdiepen atvallaag S23	1580-1591	M03	insigne	1	1	50x42 mm	fragment van insigne?, vrouwenbuste en florale motieven
20	23	verdiepen atvallaag S23	1580-1591	M04	lakenlood	1	1	53 mm	groot lakenlood Alkmaar, vz: toren wapen Alkmaar, kz: ster
20	23	verdiepen atvallaag S23	1580-1591	messing	lepel	1	1		ronde bak van een lepel met korte naald, merk gekroonde roos
20	23	verdiepen atvallaag S23	1580-1591	messing	kledinghaakje	1	1		haakje van gedraaid koperdraad
20	23	verdiepen atvallaag S23	1580-1591	lood	kogel	1	1	8 mm	kleine loden kogel
20	23	verdiepen atvallaag S23	1580-1591	lood	kogel	1	1	16 mm	loden kogel
20	23	verdiepen atvallaag S23	1580-1591	M11	lakenlood	2	2	21 mm	ronde loden, identiek stempel: huismerk
20	23	verdiepen atvallaag S23	1580-1591	M12	lakenlood	2	2	18 mm	ronde loden, identiek stempel: Leiden
20	23	verdiepen atvallaag S23	1580-1591	M13	lakenlood	2	2	18 mm	ronde loden, identiek stempel: haan
20	23	verdiepen atvallaag S23	1580-1591	M14	lood	1	1	23 mm	rond lood, huismerk en initialen TB
20	23	verdiepen atvallaag S23	1580-1591	M15	lood	1	1	22 mm	rond lood, WEED VEFF, klopp
20	23	verdiepen atvallaag S23	1580-1591	M17	messing	1	1	34x29 mm	gesp met middenstijl
20	23	verdiepen atvallaag S23	1580-1591	lood	speelgoed	1	1	22 mm	klein rond loden schijfje met twee gaten, snorre-metaal
20	23	verdiepen atvallaag S23	1580-1591	messing	rekenpenning	1	1	19 mm	rond schijfje met gaatje, rekenpenning?, stempels slecht
20	23	verdiepen atvallaag S23	1580-1591	messing	ring	1	1	27 mm	zichtbaar
20	23	verdiepen atvallaag S23	1580-1591	M16	tin/lood	2	2		2 kleine knooppjes met draadoog, 1 eikelvorm
20	23	verdiepen atvallaag S23	1580-1591	ijzer	indet	1	1		fragment bak van lepel?
20	23	verdiepen atvallaag S23	1580-1591	lood	indet	1	1		toegevoegen stukje messing
20	23	verdiepen atvallaag S23	1580-1591	tin/lood	indet	1	1		fragment, mogelijk een hoorntje
20	23	verdiepen atvallaag S23	1580-1591	messing	nestel?	1	1		versierd fragment
20	23	verdiepen atvallaag S23	1580-1591	tin/lood	insigne	1	1		rond lood, vz: letter A, kz: stempel
20	23	verdiepen atvallaag S23	1580-1591	tin/lood	indet	1	1	18 mm	steel van een lepel + bak uit V22, ronde bak + naald,
21	29	beerlaag S29	1580-1591	M01	lakenlood	1	1		gekleurde roos
22	28	beerkuil S28	1600-1620	M01	lepel	1	1	168 mm	

28	0	tonput S25	1675-1725	M06	tin	lepel	1	1	16,0x5,7 cm	ronde bak met naald, merk: gekroond wapen Amsterdam + KK + initialen PA
28	0	tonput S25	1675-1725	M07	tin	lepel	1	1	15,8x5,7 cm	ronde bak met naald, merk: gekroond wapen Amsterdam + KK + initialen PA
28	0	tonput S25	1675-1725	M08	tin	lepel	1	1	16,8x6,1 cm	ronde bak met naald, merk: roos + initialen MH
28	0	tonput S25	1675-1725	M09	tin	lepel	1	1	15,5x4,1 cm	ovale bak met naald, steel met inkepingen, merk: gekroond wapen Amsterdam + KK + initialen PA
28	0	tonput S25	1675-1725	M10	tin	lepel	1	1	17,0x5,1 cm	geboortelepel: EH 1701; ovale bak met naald, steel met inkepingen, merk:
28	0	tonput S25	1675-1725	M10	tin	lepel	0	0		merk: gekroond wapen Amsterdam + KK + initialen AA
33	0	stort	1550-1650		lood	lakenlood	1	1	31 mm	vz: stadspoort, kz: ingekraste strepen
33	0	stort	1550-1650		messing	ring	1	1	16 mm	ring of gesp
33	0	stort	1550-1650		lood	indet	1	1		fragment van kogel?
33	0	stort	1550-1650		tin	lepel	1	1		deel van de steel van een tinnen lepel, zeskantig
34	0	ten Z tonput S25	1600-1800		messing	vingerhoed	1	1		vingerhoed, merk: ster
34	0	ten Z tonput S25	1600-1800		tin	lepel	1	1	130 mm	del van de steel van een tinnen lepel, zeskantig
34	0	ten Z tonput S25	1600-1800		messing	indet	1	1		messing staafje
34	0	ten Z tonput S25	1600-1800		messing	indet	1	1		indet
35	0	vlak 3	1580-1591		lood	raamlood?	1	1	95 mm	getordeerde loodstrip
39	20	waterput S20	1625-1750		ijzer	spijker	1	1	82x14x7 mm	
39	20	waterput S20	1625-1750	M01	messing	mesheft	1	1		fraai versierd mesheft
40	0	stort	1550-1650	M01	tin/lood	insigne	1	1	44x35 mm	omlijsting met hangoo, voor spiegelijfe? (H&P2, 1986: 1350-1400)
40	0	stort	1550-1650	M02	tin/lood	ring	1	1	20 mm	grote vingerring met ovale zetting voor steenijfe
40	0	stort	1550-1650	M03	messing	ketting	1	1	175 mm	hoort mogelijk bij 20-M01
40	0	stort	1550-1650		lood	kogel	1	1	15 mm	ronde loden kogel
40	0	stort	1550-1650		lood	schroefdoop	1	1	24 mm	ronde schroefdoop
40	0	stort	1550-1650		lood	lakenlood	3	3		3 ronde loden, stempels onduidelijk,
40	0	stort	1550-1650		tin/lood	riemtong	1	1	31x17 mm	versierde riemtong
40	0	stort	1550-1650		messing	ring	2	2		indet
40	0	stort	1550-1650		messing	belletje	1	1	16 mm	kogelbelletje
40	0	stort	1550-1650		koper	munt	1	1	21 mm	duit West-Friesland
40	0	stort	1550-1650		koper	munt	1	1	23 mm	duit Holland
40	0	stort	1550-1650		lood	lakenlood	1	1	18 mm	klein rond lood, geen stempel zichtbaar
42	52	tonput S52, onderste ton	1650-1700		ijzer	spijker	1	1	83 mm	
42	52	tonput S52, onderste ton	1650-1700		ijzer	ring	1	1	37 mm	indet
42	52	tonput S52, onderste ton	1650-1700	M01	tin	lepel	1	1	17,3 x 6,2 cm	tinnen lepel, merk: gekroonde roos met initialen IP
43	52	S52, tussen 2 tonnen boven	1650-1700	M01	messing	trechter	1	1	15x5,5 cm	soort trechter, merk: huismerk met P.P.; medisch gereedschap?
44	49	tonput S49	1600-1700	M01	messing	tapkraan	1	1	19,5 cm	complete tapkraan, merk: klimmende leeuw?, kraan
49	67	afvalraag S67	1580-1591		ijzer	hengsel?	1	1		driepas strip ijzer

50	0	stort + aanleg	M01	1550-1600	tin/lood	speelgoed	2	2	53x28 mm	twee miniatuur kommetjes met platte grepen, beide platgeslagen
50	0	stort + aanleg		1550-1600	lood	kogel	3	3	18 / 11 / 17 mm	drie loden kogels
50	0	stort + aanleg		1550-1600	lood	indet	1	1		strip van raamllood?
50	0	stort + aanleg		1550-1600	messing	ring	2	2	35 / 28 mm	indet
50	0	stort + aanleg		1550-1600	lood	schroefdop	1	1		complete schroefdop op hals glazen flesje
50	0	stort + aanleg		1550-1600	lood	speelgoed	1	1	45 mm	loden schijf met twee gaatjes: snorremetal
50	0	stort + aanleg		1550-1600	koper	munt	3	3	20 / 22 / 23 mm	drie duiten, indet
50	0	stort + aanleg		1550-1600	lood	lakenlood	2	2	18 / 23 mm	twee ronde loden, 1 met stempel indet
50	0	stort + aanleg		1550-1600	messing	indet	1	1		fragment hol buisje
50	0	stort + aanleg		1550-1600	messing	koppelpassant	1	1	32 mm	fragment van koppelpassant
50	0	stort + aanleg		1550-1600	messing	indet	1	1		versierd plaatje met gaatje in midden, indet
54	61	stort + aanleg	M01	1600-1775	messing	tapkraan	1	1	10,5 cm	tap van tapkraan, heel klein model
54	61	puinlaag S61	M02	1600-1775	messing	briefopener	1	1	13,2 cm	langwerpig puntig voorwerp, mogelijk briefopener
58	79	waterput S79	M01	1600-1775	tin	lepel	1	1	16,5 / 6,0 cm	tinnen lepel, ronde bak met naald, merk: wapen A'dam + KK +PA
58	79	waterput S79	M02	1600-1775	tin	lepel	1	1	17,8 / 4,8 cm	tinnen lepel, ovale bak met grote naald, platte steel met inkepingen, ingekrast huismerk?
58	79	waterput S79		1600-1775	lood	kogel	1	1	15 mm	
58	79	waterput S79		1600-1775	ijzer	spijker	1	1	135 mm	
58	79	waterput S79	M03	1600-1775	messing	hengsel	2	2		twee hengsels van pan of emmer
59	0	verdiepen wp3		1550-1700	koper	munt	1	1	21 mm	duit Overijssel
59	0	verdiepen wp3		1550-1700	koper	rekenpenning?	1	1	30 mm	indet, slechte staat
59	0	verdiepen wp3		1550-1700	lood	dop	1	1	30 mm	ronde dop
59	0	verdiepen wp3		1550-1700	lood	kogel	1	1	10 mm	
59	0	verdiepen wp3		1550-1700	tin	speelgoed	1	1		fragment van groot miniatuur bord
59	0	verdiepen wp3		1550-1700	lood	indet	1	1		loodprop
59	0	verdiepen wp3		1550-1700	lood	lakenlood	2	2	17 / 16 mm	twee ronde loden, stempels indet
59	0	verdiepen wp3	M01	1550-1700	lood	gewicht	1	1	20 mm	rond loden schijfgewicht met stempel A 92 of 9Z
60	79	waterput S79, bovenop		1700-1775	messing	gesp	1	1	23x22 mm	rechthoekige gesp met angel

Bijlage 1 1 Hout

Vnr	Complex	Complexdat.	H	Vorm	Datering	n	afmetingen	opmerkingen
V019	Bovenkant tonput S25	1675-1725		fineer		2	L: >30	2 stukjes ebbenfineer, ca. 1mm dik, 1 met rechte rand
V019	Bovenkant tonput S25	1675-1725	H01	kantklos		1	L: >9,5 B: 1,5	
V019	Bovenkant tonput S25	1675-1725		stokje		1	L: 13	vermoedelijk naaldhout
V019	Bovenkant tonput S25	1675-1725	H03	mesheft		1	L: 7,5 B: 2	vermoedelijk eik
V019	Bovenkant tonput S25	1675-1725	H02	boterspaan		1	L: 13 B: 7	
V021	Beerlaag S29	1580-1591	H01	lepel		1	L: 11,5 B: 4	
V025	Afvallaag S23	1580-1591		stop?		1	L: 11 B: 1,9	vermoedelijk eik
V025	Afvallaag S23	1580-1591		?		1	L: 25,2	kromme tak
V025	Afvallaag S23	1580-1591		bal		1	L: 4,5	bal met afgeplatte uiteinden (kapotte onderkant), zachte houtsoort
V028	Tonput S25	1675-1725	H04	steel		1	L: 39 B: 1,8	steel grote lepel, brandplek op steel
V031	Ten noorden planken S23	1575-1600		?		1	L: 10 B: 3	functie onbekend, vermoedelijk eik
V038	Kleilaag S42	1575-1600			1575-1600	1	L: 15,5 B: 2,7	messaging strips en pennen
V041	Tonput S52, bovenste ton	1650-1700	H01	messchede		1	Dia: 5	klootbal met lood
V042	Tonput S52, onderste ton	1650-1700	H01	klootbal		1	Dia: 8,5 D: 1	schijf met knoest, vermoedelijk eik
V058	Waterput S79	1700-1775		schijf		1	L: 15,5 B: 3	achthoekig gesneden, eik
				stokje				

Bijlage 12 Leer

Vnr	Complex	Compl.dat.	Materiaal	L	Vorm	Typenr	N	Sluiting	Maat	Objectdat.	Opmerkingen
V019	Bovenkant tonput S25	1675-1725	Textiel	19-T00	indet		1		0		
V019	Bovenkant tonput S25	1675-1725	Touw	19-T01	touw		1		0		
V019	Bovenkant tonput S25	1675-1725	Leer	19-L01	schoen	Goubitz 85	10	riempje en gesp	21	1500-1700	links
V020	Afvallaag S23	1580-1591	Leer	20-L00	schoen		3		19		
V020	Afvallaag S23	1580-1591	Textiel	20-T00	indet		11		0		
V020	Afvallaag S23	1580-1591	Leer	20-L00	schoen		10		35		op het voorblad heeft een stuk leer voor reparatie van teen gezeten
V020	Afvallaag S23	1580-1591	Leer	20-L01	schoen	Goubitz 85	6	riempje en gesp	0	1500-1600	
V020	Afvallaag S23	1580-1591	Leer	20-L02	schoen	Goubitz 130	1	veter	0	1500-1600	hielstuk met versiering (ingesneden streepjes)
V021	Beerlaag S29	1580-1591	Leer	21-L00	schoen		11		24		
V021	Beerlaag S29	1580-1591	Leer	21-L00	schoen		3		0		
V021	Beerlaag S29	1580-1591	Leer	21-L01	schoen	Goubitz 130	19	veter	36	1500-1700	compleet, veel onderdelen vormt een paar met 21-L02, links, onderdelen ingesneden
V021	Beerlaag S29	1580-1591	Leer	21-L02	schoen	Goubitz 130	9	veter	36	1500-1700	vormt een paar met 21-L01, rechts
V021	Beerlaag S29	1580-1591	Leer	21-L03	schoen	Goubitz 90	7	geen	34	1500-1600	rechts
V025	Afvallaag S23	1580-1591	Leer	25-L00	schoen		5		0		
V025	Afvallaag S23	1580-1591	Leer	25-L01	schoen	Goubitz 130	7	veter	21	1500-1700	kinderschoen, ingesneden voorblad (te krap)
V025	Afvallaag S23	1580-1591	Leer	25-L02	schoen	Goubitz 130	2	veter	35	1500-1700	links, voorblad ingesneden
V025	Afvallaag S23	1580-1591	Leer	25-L03	indet		1		0		dikke lap leer met 1 "knoopsgat" aan 2 zijden stiksel
V025	Afvallaag S23	1580-1591	Leer	25-L04	schoen	Goubitz 85	4	riempje en gesp	0	1500-1600	
V028	Tonput S25	1675-1725	Leer	28-L00	schoen		1		0		
V028	Tonput S25	1675-1725	Leer	28-L01	schoen	Goubitz 130	14	veter	39	1500-1700	rechts, vormt paar met 28-L02, buitenzool bestaat uit 2 lagen, er zitten houten pennen in en stukjes touw versteviging?
V028	Tonput S25	1675-1725	Leer	28-L02	schoen	Goubitz 130	9	veter	39	1500-1700	vormt paar 28-L01, links
V028	Tonput S25	1675-1725	Leer	28-L03	schoen	Goubitz 130	7	veter	39	1500-1700	slecht leer, voorblad gestanst en ingesneden, links
V030	Uitgraven ten zuiden S25	1575-1600	Leer	30-L00	schoen		1		30		
V058	Waterput S79	1700-1775	Leer	58-L00	schoen		4		0		voering van suede, 1 hak van hout en 1 bestaat uit meerdere lagen leer
V058	Waterput S79	1700-1775	Leer	58-L01	schoen	Goubitz 105	14	geen	36	1600-1700	

Bijlage 13 Overige

Vnr	Complex	Complexdat.	O	Vorm	n	afmetingen	opmerkingen
V013	Uit org. Kleilaag bij S04	1580-1591?	O01	schelp	1	L: 6,5	tijger/panterkauri, fragment
V018	Verdiepen door afvallaag S21/S23	1580-1591		oesterschelp	1		
V020	Verdiepen door afvallaag S23	1580-1591		daklei	1		leisteel, gat
V021	Beerlaag S29	1580-1591		vuursteen	1		stukje vuursteen
V024	Beerkuil S28	1600-1620	O01	mesheft	1	7x2	ivoren mesheft, ijzeren kern
V024	Beerkuil S28	1600-1620		schelp	1		fragment gedraaide schelp
V024	Beerkuil S28	1600-1620		natuursteen	1		stuk kalksteen
V025	Afvallaag S23	1580-1591	O01	kokosnoot	1	L: 19	schil kokosnoot
V028	Tonput S25	1675-1725		oesterschelp	1		
V028	Tonput S25	1675-1725	O01	vlootenkam	1	L: 6,4 B: 4,5	
V058	Waterput S79	1700-1775		oesterschelp	1		ivoor

Bijlage 14

Determinatielijsten grondmonsters

Beerkuil S28

Zadenlijst botanische monsters 1 en 2

Van beiden monsters is 0,5 liter met water gezeefd over vier zeven, respectievelijk 2, 1, 0,5 en 0,25 mm maaswijdte.

Meelvruchten :	M2	M1	
Cerealìa fragmenten	+++	+++	graanvliesfragmenten
Fagopyrum esculentum	+	8	boekweit (kleppen)
Oryza sativa	1	1frag	rijst, korrel
Panicum miliaceum of	5fr	+ frag	pluimgierst kaffragmenten
Setaria italica ?	frag	frag	trogierstkaf
Vruchten;			
Ficus carica	+	+	vijg
Fragaria vesca	3	7	aardbei
Malus sylvestris/Pyrus communis	++	+	appel/peer
Malus sylvestris endocarp	++	++	klokhuisvellen
Morus nigra		1	zwarte moerbei
Prunus avium/cerasus	3	10 en frag.	zoete/zure kers
Prunus domestica/insititia	1		pruim/kroosje
Ribes spec	++	++	bessen, pitten, vruchtwand.
Vitis vinifera	+++	+++	druif
Groenten en kruiden e.d.			
Brassica nigra	+	+	zwarte mosterd
Brassica rapa/napus	2		raapzaad/koolzaad
Brassica spec		7	koolzaadachtige
Cannabis sativa	2frag		hennep
Cucumis sativus	6 frag	2frag	komkommer/augurk
Foeniculum vulgare		3	venkel
Linum usitatissimum	1+ 1frg	1 +1frag	vlas/lijnzaad
Papaver somniferum ?	1	1 frag	papaver/maanzaad ?
Valerianella locusta	2	1	veldsla
Noten:			
Corylus avellana	+	+	hazelnoot
Wilde planten :			
Agrostemna githago	+	+	bolderik
Agrostis spec	4		struisgras
Anthemis arvensis	2+2frg	1	valse kamille
Anthemis cotula	1	½ frag	stinkende kamille
Antriscus sylvestris	1		fluitekruid
Apiaceae	6		schermbloemachtige
Atriplex spec		6	melde
Bidens tripartita		1	veerdelig tandzaad
Bolboschoenus maritimus	1+1/2		heen (zeebies)

<i>Calluna vulgaris</i>	2takjes	1takje	struikheide
<i>Carex spec</i>		2	zegge
<i>Centaurea cyanus</i>	++	++	korenbloem
<i>Chelidonium majus</i>	1	1	stinkende gouwe
<i>Chenopodium vulvaria</i>	1		stinkende ganzevoet
<i>Chenopodium/Atriplex ? spec</i>	2	+	ganzevoet/melde
<i>Cirsium spec</i>		1	distel
<i>Eleocharis spec</i>	15	13	gewone waterbies
<i>Erica tetralix</i>	2blaadjes	5bld/1tak	dopheide
<i>Fallopia convolvulus</i>	2+3frag	8 frag	zwaluw tong
<i>Galeopsis spec</i>	1		hennepnetel
<i>Hippuris vulgare</i>		1	lidsteng
<i>Hypochaeris glabra</i>	1		glad biggekruid
<i>Knautia arvensis</i>	1+6frag	8	beemdkroon
<i>Lamium spec</i>	3	1+frg	dovenetel
<i>Lapsana communis</i>	1+ frag		akkerkool
<i>Leontodon autumnalis</i>	2	3	vertakte leeuwentand
<i>Matricaria chamomilla</i>	1	1	echte kamille
<i>Medicago lupulina</i>	2skelt	1sklt	hopklaver
<i>Musci</i>	2takjes	2	mostakjes
<i>Persicaria hydropiper</i>		3	waterpeper
<i>Persicaria lapathifolia</i>	13	19	duizendknoop
<i>Persicaria maclosa</i>	3+1frag	3	persikkruid
<i>Plantago major</i>		1	grote weegbree
<i>Poa spec</i>	+	4	grasachtige
<i>Polygonum aviculare</i>	9	13	varkensgras
<i>Polygonum spec</i>	+		duizendknoop
<i>Potentilla anserina</i>	1	3	zilverschoon
<i>Prunella vulgaris</i>		1	gewone brunel
<i>Ranunculus sardous</i>	1	2	behaarde boterbloem
<i>Ranunculus repens</i>	1frag	2	kruidende boterbloem
<i>Raphanus raphanistrum</i>		5	knopherik frag zaadwand
<i>Rhinanthus spec</i>	2	6	ratelaar
<i>Rumex acetosella</i>	6	1	schapenzuring
<i>Rumex maritimus</i>	1	2	goudzuring
<i>Rumex spec</i>		5	zuring
<i>Saponaria officinale</i>		1	zeepkruid
<i>Scleranthus annuus</i>	1+1/2frg	1	eenjarig hardbloem
<i>Silene dioica</i>		1	dagkoekoeksbloem
<i>Silene flos-cuculi</i>	4	1	echte koekoeksbloem
<i>Silene vulgaris</i>		9	blaassilene
<i>Solanum nigrum</i>	1	1	zwarte nachtschade
<i>Sonchus asper</i>	1		distel
<i>Sonchus oleaceus</i>		1	melkdistel
<i>Sphagnum</i>	3fragblad+takje	1	veenmos
<i>Stellaria media</i>	3	1	vogelmuur
<i>Tanacetum vulgare</i>		1	boerenwormkruid
<i>Taraxacum officinale</i>		4	paardenbloem
<i>Trifolium campestre</i>		1	liggende klaver

Triglochin maritima	1	5	schorrezoutgras
Urtica urens	2	2	kleine brandnetel
Veronica spec	1 omhulsel		veronica
Viola spec	1		viooltje
Indet	+		

Tonput S25
Zadenlijst botanisch monster

Van het totale monster (3 l) ½ l uitgespoeld .

Meelvruchten:

Cerealea	enkele frag	Graanvliesfragmenten
Fagopyrum esculentum	4 frag.	Boekweit
Oryza sativa	7 kaffrag.	Rijst

Vruchten :

Ficus carica	3	Vijg
Malus domestica	1	Appel
Malus domestica, endocarp fragmenten	1 frag	Appel klokhuisfrag
Prunus avium/cerasus	1 + 3 frag.	Kers zoet/zure
Prunus domestica	5	Pruim/kroosje
Ribes spec	1	Bes
Vitis vinifera	1	Druif

Noten :

Juglans regia	4 halve, 1 frag	Walnoot
---------------	-----------------	---------

Groenten/kruiden :

Brassica napus	2	Koolzaad
Brassica spec	7 frag. + 2 fr.	Kruisbloemachtige

Wilde planten:

Agrostemma githago	3 frag.	Bolderik
Bellis perene	1	Madeliefje
Calluna vulgaris	+	Struikheide takjes en bloemknop.
Carex spec type I (rostrata?)	1	Zegge
Carex spec type II	1	Zegge
Cerastrum spec	4	Hoornbloem
Chenopodium spec	1	Ganzevoetachtige
Eleocharis spec	1	Waterbies?
Erica tetralix	+ blaadjes	Dopheide
Gramineae	7 (3+4)	Grasachtige
Juncus spec	1	Rus
Leontodon autumnales	1	Herfst leeuwentand
Persicaria lapathifolia	½ frag	Beklierde duizendknoop
Ranunculus spec, 3 versch.type	3	Boterbloemachtige
Rumex spec	2	Zuring
Rumex spec, omhulsel met knobbel	1	Zuring
Sphagnum, bladfrag.	+	Veenmos

Solanum nigrum	1	Zwarte nachtschade
Mos takjes	+	Mos
Knop en schilfragmenten		
Veel stengel en bladfragmenten (1 a 0,5 mm lang)		

Varia:

Bot en vis fragmenten (klein)

Houtskool frag.

Fragment eischaal

Haren, touwtje, brokje mest ? met haren

2 spelden (2 cm), 1 speld (1 ½ cm) geel koper,

Deel van een kledinghaakje (geel koper)

Vis schubben vaak verbrand, Schelpjes

Veel insecten onderdelen.

Mijten en pissebeddenonderdelen.

Enkele foraminiferen.

Nederlands Centrum voor Dendrochronologie
 Stichting Ring
 p/a Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
 Smallepad 5, 3811 MG Amersfoort
 Postbus 1600, 3800 BP Amersfoort
 Tel: 033-4217545
 E-mail: m.dominguez@cultureelerfgoed.nl

Aan: Dhr. M.H. Bartels
Archeologie West-Friesland
Nieuwe Steen 1
1620 AR Hoorn

Betreft: uitslag dateringonderzoek houtmonsters uit Enkhuizen, Molenweg 7
RING Intern Rapport nummer: 2011060

Datum: 29 juli 2011

Geachte heer Bartels

Wij onderzochten voor u elf eikenmonsters (*Quercus sp.*) afkomstig van tonputten van Molenweg 7 in Enkhuizen (offertenummer O2010085). Het dendrochronologische onderzoek leverde het volgende resultaat op (zie met name de vijfde kolom in tabel 1):

Tabel 1. Uitslag dendrochronologisch onderzoek

Monsternr / werkput / spoor / beschrijving	RINGS Dendrocode	Datering van de laatste gemeten ring	Zekerheid van de datering (<i>probability</i>)	Periode waarin waarna de boom is omgehakt	Gebruikte Referentie-chronologie
M3 / 1 / 25 / duig bovenste ton	EMW00011	1591 n.Chr.	>99,0%	na 1602 n.Chr.	DESAMO04
M3 / 1 / 25 / duig bovenste ton	EMW00021	1613 n.Chr.	>98,0%	na 1624 n.Chr.	NLZUID01
M3 / 1 / 25 / duig bovenste ton	EMW00031	1621 n.Chr.	>99,95%	na 1632 n.Chr.	FRNORD01
M4 / 1 / 25 / duig onderste ton	EMW00041	1618 n.Chr.	>99,99%	na 1629 n.Chr.	DESAMO04
M6 / 1B / 52 / duig onderste buitenste ton	EMW00051	-	-	-	-
M6 / 1B / 52 / duig onderste buitenste ton	EMW00061	-	-	-	-
M6 / 1B / 52 / duig onderste buitenste ton	EMW00071	-	-	-	-
M7 / 1B / 20 / duig bovenste ton	EMW00081	-	-	-	-
M7 / 1B / 20 / duig bovenste ton	EMW00091	-	-	-	-
M7 / 1B / 20 / duig bovenste ton	EMW00101	1559 n.Chr.	>97,50%	na 1573 n.Chr.	FRNORD01
M7 / 1B / 20 / duig bovenste ton	EMW00111	1562 n.Chr.	>99,99%	na 1573 n.Chr.	via EMW00101

Het hout van de gedateerde duigen is afkomstig uit het noorden van Frankrijk.

Helaas was het onmogelijk om de metingen EMW00051 tot en met EMW00091 te dateren.

Aanvullende informatie over de laboratoriumresultaten, de gebruikte statistiek en/of de gebruikte referentiekalenders, vindt u in de bijlagen.

<i>RING</i> Intern Rapport nummer:	Laboratoriumnummer, verwijzing naar de analyse.
Zekerheid van de datering:	De kans dat de gevonden match met de referentiechronologie niet op toeval berust. Deze waarde is gebaseerd op de 'Gleichlaufigkeit' tussen de twee vergeleken reeksen, ook wel %PV genoemd (<i>percentage of parallel variation</i> ; Jansma 1995).
Verantwoording van de dateringen:	Dendrochronologische dateringen door RING zijn gebaseerd op een combinatie van waarnemingen: (a) vergelijking en relatieve datering (ten opzichte van elkaar) van de jaarringpatronen binnen een vindplaats/bouwfase; (b) vergelijking van deze jaarringpatronen met <i>meerdere</i> absoluut gedateerde referentiekalenders. Deze vergelijkingen zijn statistisch onderbouwd en worden visueel gecontroleerd. Wanneer observaties elkaar ondersteunen en bevestigen, wordt de datering geaccepteerd als zijnde correct.

RING-rapport 2011060, Enkhuizen, Molenweg 7, tonputten

Bijlage 1. Statistische resultaten van het dendrochronologisch onderzoek

Tabel 1. Statistische resultaten van de monsters

Monsternr / werkput / spoor / beschrijving	RINGs Dendrocode	n	Kern	Spint	Wankant	1e jaar	ne jaar	Kapdatum*	t	%PV	p	Kalender
M3 / 1 / 25 / duig bovenste ton	EMW00011	157	+?	-	>11	1435	1591	na 1602 n.Chr.	5,07	60,8	0,01	DESAMO04
M3 / 1 / 25 / duig bovenste ton	EMW00021	145	+?	-	>11	1469	1613	na 1624 n.Chr.	5,1	60,0	0,02	NLZUID01
M3 / 1 / 25 / duig bovenste ton	EMW00031	104	+?	-	>11	1518	1621	na 1632 n.Chr.	5,79	67,3	0,0005	FRNORD01
M4 / 1 / 25 / duig onderste ton	EMW00041	170	+?	-	>11	1449	1618	na 1629 n.Chr.	5,58	71,7	0,0001	DESAMO04
M6 / 1B / 52 / duig onderste buitenste ton	EMW00051	117	+?	-	-	-	-	-	-	-	-	-
M6 / 1B / 52 / duig onderste buitenste ton	EMW00061	112	+?	-	-	-	-	-	-	-	-	-
M6 / 1B / 52 / duig onderste buitenste ton	EMW00071	95	+?	-	-	-	-	-	-	-	-	-
M7 / 1B / 20 / duig bovenste ton	EMW00081	184	+?	-	-	-	-	-	-	-	-	-
M7 / 1B / 20 / duig bovenste ton	EMW00091	121	+?	-	-	-	-	-	-	-	-	-
M7 / 1B / 20 / duig bovenste ton	EMW00101	129	+?	-	>14	1431	1559	na 1573 n.Chr.	5,66	60,1	0,025	FRNORD01
M7 / 1B / 20 / duig bovenste ton	EMW00111	105	+?	-	>11	1454	1562	na 1573 n.Chr.	12,8	76,0	0,0001	via EMW00101

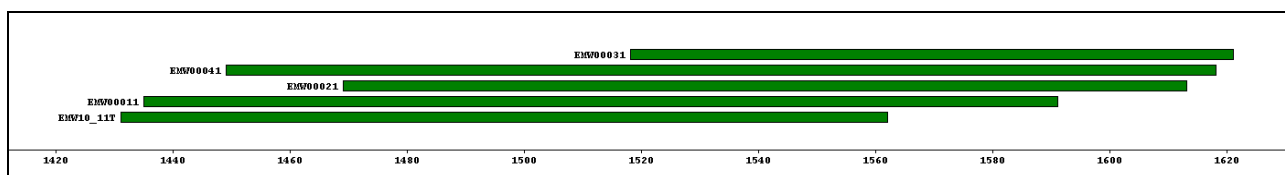
* Kapdatum geschat volgens Pilcher, 1987.

Tabel 2. Gemiddelde curves

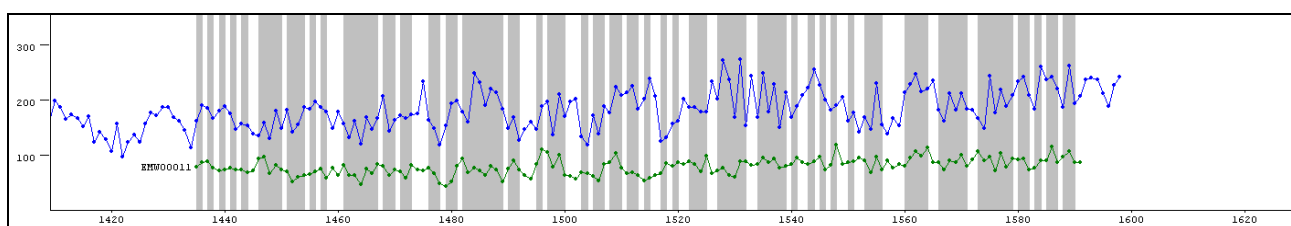
Meetreeksen	RINGcode gemiddelde curve	n	1e jaar	ne jaar	t	%PV	p	Kalender
EMW00101 EMW00111	EMW10_11T	132	1431	1562	5,45	59,8	0,025	FRNORD01
EMW00011 EMW00021 EMW00031 EMW00041 EMW10_11T	EMW5MMMM	191	1431	1621	10,1	69,9	0,0001	FRNORD01

RING-rapport 2011060, Enkhuizen, Molenweg 7, tonputten

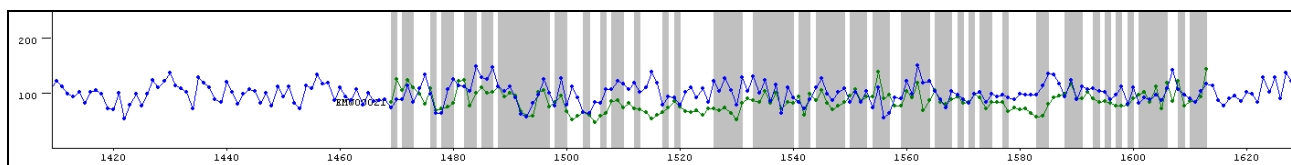
Bijlage 2. Afbeeldingen van de gedateerde meetreeksen

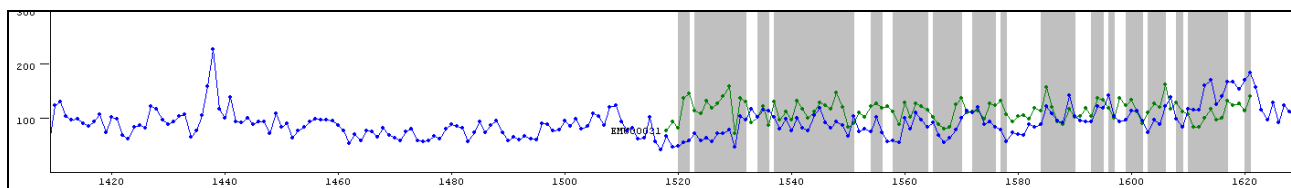
Afbeelding 1. Tijdsperiode van de gedateerde meetreeksen. Deze zijn gesorteerd op de laatst gemeten jaarring. De schatting van de veldatum is niet weergegeven op deze afbeelding. Het grijze gestippelde gebied geeft de spintringen weer. x-as: kalenderjaar.

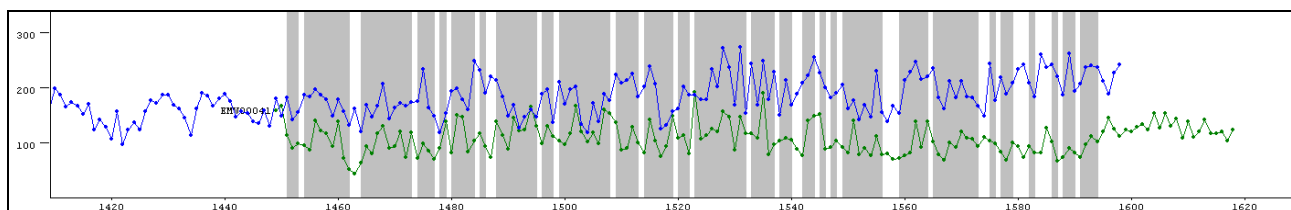
Afbeelding 2. Groen: gedateerde meetreeks EMW00011; blauw: referentiechronologie DESAMO04; y-as: jaarringbreedte in $\text{mm} \cdot 10^{-2}$; x-as: kalenderjaar. Het grijze gebied toont de *Gleichläufigkeit* (percentage van parallelle ringbreedte variaties (%PV) van beide patronen).

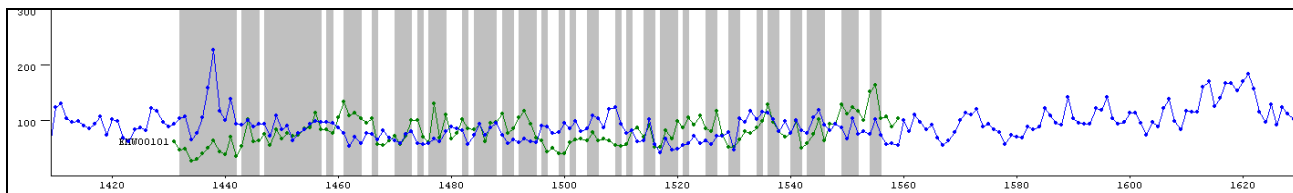
Afbeelding 3. Groen: gedateerde meetreeks EMW00021; blauw: referentiechronologie DESAMO04; y-as: jaarringbreedte in $\text{mm} \cdot 10^{-2}$; x-as: kalenderjaar. Het grijze gebied toont de *Gleichläufigkeit* (percentage van parallelle ringbreedte variaties (%PV) van beide patronen).

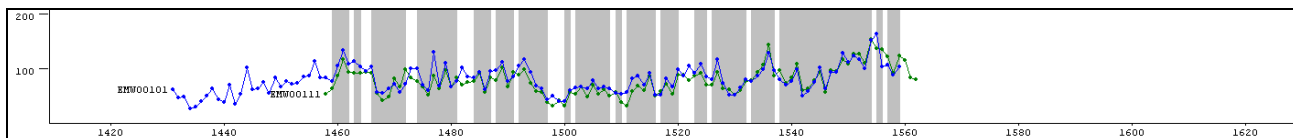
Afbeelding 4. Groen: gedateerde meetreeks EMW00031; blauw: referentiechronologie FRNORD01; y-as: jaarringbreedte in $\text{mm} \cdot 10^{-2}$; x-as: kalenderjaar. Het grijze gebied toont de *Gleichläufigkeit* (percentage van parallelle ringbreedte variaties (%PV) van beide patronen).

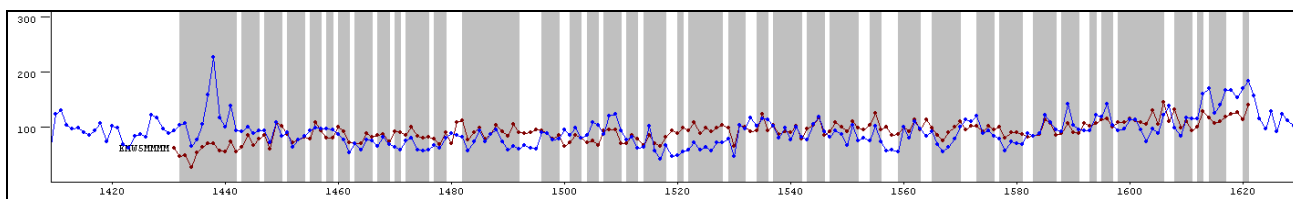
Afbeelding 5. Groen: gedateerde meetreeks EMW00041; blauw: referentiechronologie DESAMO04; y-as: jaarringbreedte in $\text{mm} \cdot 10^{-2}$; x-as: kalenderjaar. Het grijze gebied toont de *Gleichläufigkeit* (percentage van parallelle ringbreedte variaties (%PV) van beide patronen).

Afbeelding 6. Groen: gedateerde meetreeks EMW00101; blauw: referentiechronologie FRNORD01; y-as: jaarringbreedte in $\text{mm} \cdot 10^{-2}$; x-as: kalenderjaar. Het grijze gebied toont de *Gleichläufigkeit* (percentage van parallelle ringbreedte variaties (%PV) van beide patronen).

Afbeelding 7. Visuele synchronisatie tussen de meetreeks EMW00111 (groen) met de gedateerde meetreeks EMW00101 (blauw); het hout van deze monsters is afkomstig uit dezelfde boom; y-as: jaarringbreedte in $\text{mm} \cdot 10^{-2}$; x-as: kalenderjaar. Het grijze gebied toont de *Gleichläufigkeit* (percentage van parallelle ringbreedte variaties (%PV) van beide patronen).

Afbeelding 8. Bruin: gedateerde gemiddelde curve EMW5MMMM; blauw: referentiechronologie FRNORD01; y-as: jaarringbreedte in $\text{mm} \cdot 10^{-2}$; x-as: kalenderjaar. Het grijze gebied toont de *Gleichläufigkeit* (percentage van parallelle ringbreedte variaties (%PV) van beide patronen).

RING-rapport 2011060, Enkhuizen, Molenweg 7, tonputten

Bijlage 3. Toelichting op de resultaten van de dendrochronologische analyse

- Houtsoort = Het hout wordt door ons enkel gedetermineerd ten behoeve van de datering. Alleen de *genus*, bijv. Den (*Pinus*), wordt bepaald. Verdere soortbepaling, zoals bijv. grove den (*Pinus sylvestris*), blijft in principe achterwege, tenzij deze eenvoudig vastgesteld kan worden. Een uitzondering hierop is *Abies alba* (Zilverspar), de enige soort *Abies* die in het verleden in Nederland is toegepast.
- Kern = (Geschatte afstand tot) de eerstgevormde (oudste) jaarring in de stam.
- Spint = Aantal gemeten ringen spinhout. Volgens Hollstein (1980) heeft eik een gemiddeld aantal spintringen van 16 ± 5 bij een boom tot 100 jaar oud, 20 ± 6 bij een boom van 100 tot 200 jaar oud, en 26 ± 8 bij een boom ouder dan 200 jaar. Wij gebruiken een nieuwe, bijgestelde spinhoutberekening voor archeologisch/ historisch constructiehout dat dateert met Nederlandse en Duitse chronologieën (Jansma 2007). Bij eikenhout uit het Baltische gebied is het gemiddelde aantal spintringen iets lager dan in West Europa, 15 (+9/-6) (Wazny, 1990). Grove den, (*Pinus sylvestris*) heeft weliswaar ook duidelijk zichtbaar spinhout, maar doordat het aantal spinthoutringen onregelmatig is, is een schatting van de velddatum niet mogelijk. Fijnspar, (*Picea abies*) heeft geen spinhout. Uiteraard geeft een aanwezige wankant wel de precieze kapdatum van de boom.
- Wankant = Het geschatte aantal jaarringen tot de wankant, d.w.z. tot de laatstgevormde jaarring (direct onder de bast), nodig voor een absolute datering van de velddatum.
- Veldatum = De datum waarop de boom geveld is. Als er wankant aanwezig is, is er een absolute datering mogelijk. Als er spintringen aanwezig zijn, of zelfs alleen spintgrens, wordt de velddatum berekend door het aantal ontbrekende spintringen te berekenen. Als er bij een eik van 100 tot 200 jaar oud b.v. 4 spintringen gemeten zijn, is het geschatte aantal ontbrekende spintringen dus 16 ± 6 . Dit getal wordt bij de datering opgeteld. Als er geen spintringen meer op het monster aanwezig zijn, is het onbekend hoeveel *kernhoutringen* er nog ontbreken. De veldatum ligt dan een onbekend aantal jaren ná de datering van de laatste (jongste) ring + de schatting van het ontbrekende aantal spinthoutringen. Bij een boom, die 100 tot 200 jaar oud is, is de velddatum dus $xxxx \text{ AD} + 20 (\pm 6) + X$.
- n = Totaal aantal jaarringen in het houtmonster.
- x = Geschat aantal missende ringen (kernhout en/of spinhout) tot de wankant.
- %PV = “Gleichlaufigkeit” (Duitse term) of “Percentage of Parallel Variation” (Engelse term); het percentage van de ringen in het onderzochte jaarringpatroon die aan de referentiechronologie identieke toe- en afnames van de breedte vertonen op de door de datering van het patroon aangegeven positie t.a.v. de referentiechronologie. De significantie van dit percentage is een functie van de lengte in jaren van het onderzochte jaarringpatroon en de referentie chronologie.
- t = De waarde die resulteert uit een Students t-test op de kruiscorrelatie die behoort bij de beste “match” tussen het onderzochte jaarringpatroon en de referentiechronologie.
- P = De kans (uitgedrukt als een fractie van 1) dat de gevonden waarde voor %PV per toeval optreedt, dus niet op een datering duidt.

RING-rapport 2011060, Enkhuizen, Molenweg 7, tonputten

Bijlage 4. Gebruikte referentiechronologieën

- DESAMO04 Saar Moezel (Hollstein, 1980).
- FRNORD01 Noord-Frankrijk (Pilcher, 1987).
- NLZUID01 Hout toegepast in Zuid-Nederland (Jansma, 1995).

RING-rapport 2011060, Enkhuizen, Molenweg 7, tonputten

Bijlage 5. Literatuur

- Hollstein, E., 1980. Mitteleuropäische Eichenchronologie. Verlag Philipp von Zabern, Mainz am Rhein.
- Jansma, E., 1995. Rememberings, The development and application of local and regional tree-ring chronologies of oak for the purposes of archaeological and historical research in the Netherlands. Diss. UvA (Nederlandse Archeologische Rapporten 19), 150 pp.
- Jansma, E., 2007: Datering, herkomst en bouwvolgorde van De Meern 4. In: T. de Groot & J.-M.A.W. Morel (red.), 2007: Het schip uit de Romeinse tijd De Meern 4 nabij boerderij de Balijs, Leidsche Rijn, gemeente Utrecht. Waardstellend onderzoek naar de kwaliteit van het schip en het conserverend vermogen van het bodemmilieu. RACM.
- Pilcher, J.R., 1987. A 700 year dating chronology for northern France. Applications of tree-ring studies. Current research in dendrochronology and related subjects. BAR International Series 333, 127–139.
- Wazny, T., 1990. Aufbau und Anwendung der Dendrochronologie fuer Eichenholz in Polen. Dissertatie Universiteit van Hamburg.

